

Универзитет "Св. Кирил и Методиј" - Скопје
Филозофски факултет
Институт за безбедност, одбрана и мир

*"Економските аспекти на евроатланските интеграции на Република
Македонија и реформите во безбедносниот сектор до 2001 година"*
(докторска дисертација)

Кандидат:
м-р Јасмина Петреска

Ментор:
Проф. д-р Трајан Гоцевски

СКОПЈЕ, 2012

СОДРЖИНА

Вовед	8
I ДЕЛ Евроатланските интеграции на РМ и реформите во одбраната	11
Глава 1	
Политика на национална безбедност во РМ и структура на системот за национална безбедност	12
1. Политика на одбраната на РМ	14
1.1. Систем за одбрана на РМ	15
2. Политика на внатрешна безбедност на РМ	17
2.1. Систем за внатрешна безбедност на РМ	18
Глава 2	
Република Македонија и НАТО-алијансата	21
1. Хронолошки преглед на односите помеѓу РМ и НАТО	21
2. Цели , задачи и начин на функционирање на НАТО-алијансата	28
2.1. Новата организациона поставеност и трансформација на НАТО во согласност со современите закани за мирот и безбедноста	31
2.2.1. Новиот стратемиски концепт на НАТО	32
Глава 3	
Реформи во одбраната и АРМ во периодот од 2002 до 2006 година за НАТО интеграции	50
1. Реформи во одбраната и АРМ во 2002 /2003 година за НАТО интеграции	50
2. Реформи во одбраната и АРМ во 2003/2004 година за НАТО интеграции	52
3. Реформи во одбраната и АРМ во 2004/2005 година за НАТО интеграции	56

3.1. Систем за безбедност на класифицирани информации -дел од реформите и услов за членството во НАТО	57
3.1.1. Дирекција за безбедност на класифицирани информации	60
3.1.2. Регистри и контролни точки	61
3.1.3. Фискални импликации	63
3.2. Систем за заштита и спасување	67
3.2.1. Дирекција за заштита и спасување	69
3.2.2. Фискални импликации	72
3.3. Систем за кризен менаџмент	74
3.3.1. Организација и функционирање на системот за управување со кризи	78
3.3.2. Управувачки комитет	80
3.3.3. Група за процена	81
3.3.4. Центар за управување со кризи	82
3.3.5. Фискални импликации	86
4. Фискални импликации на реформите во одбраната и АРМ во периодот од 2002 до 2006 година за НАТО интеграции	91

Глава 4

Реформи во одбраната и АРМ во периодот од 2006 до 2008 година за НАТО интеграции	96
1. Реформи во одбраната и АРМ во 2006/2007 година	96
1.1. Персонален менаџмент, редукација и ресоцијализација на персоналот во Министерството за одбрана и АРМ	98
1.2. Реализација на програмата за соодветна и правична застапеност на припадниците на етничките заедници во Министерството за одбрана и АРМ	100
1.3. Клучни документи и нормативно-правни акти за трансформација и реформи во одбраната и АРМ	101

1.4. Трансформација и реформи во Министерството за одбрана и АРМ	104
1.5. Фискални импликации за реформите во 2006/2007 година	110
2. Реформи во одбраната и АРМ во 2008/2009 година	116
2.1. Трансформација на Министерството за одбрана	117
2.2. Трансформација на АРМ	118
2.3. Учество во меѓународни операции/мисии	119
2.4. Трансформација на Секторот за логистика на АРМ	122
2.5. Персонален менаџмент	122
2.6. Реформи во военото образование и обука	124
2.7. Опременување и модернизација на АРМ	126
2.8. Фискални импликации за реформите во 2008/2009 година	127

Глава 5

Реформи во одбраната и АРМ во периодот од 2009 до 2011 година за НАТО интеграции

1. Реформи во одбраната и АРМ во 2009/2010 година	135
1.1. Трансформација на Министерството за одбрана	136
1.2. Трансформација на АРМ	137
1.3. Персонален менаџмент, образование и обука	138
1.4. Логистика, опременување и модернизација на АРМ	139
2. Реформи во одбраната и АРМ во 2010/2011 година	140
2.1. Трансформација на Министерството за одбрана	141
2.2. Трансформација на АРМ	143
2.3. Персонален менаџмент, образование и обука	145
2.4. Команда, контрола, комуникација и компјутери (C4)	146
2.5. Логистика, опременување и модернизација на АРМ	146
2.6. Фискални импликации за реформите во 2010/2011 година	148

Глава 6

Република Македонија и Европската унија (ЕУ)	159
1. Реформи во одбраната и АРМ во контекст на ЕУ интеграциите	162
1.1. Заедничка безбедносна и одбранбена политика на Унијата	162
1.1.1. Нови надлежности и структура	165
1.2. Трансформација во одбраната и АРМ и интегрирање во Заедничката безбедносна и одбранбена политика на Унијата	170
1.2.1. Фискални импликации за реформите во одбраната во контекст на ЕУ	172
1.2.2. Документи и нормативно-правни акти за спроведување на реформите за интегрирање во Заедничката безбедносна и одбранбена политика на унијата	173
1.2.3. Сили за учество во цивилни и воени операции на ЕУ	180
1.2.4. Фискални импликации во Буџетот на РМ за мировни и хуманитарни мисии	184

II ДЕЛ Евроатланските интеграции и реформите во МВР и полицијата

189

Глава 1

Реформи во МВР и полицијата во периодот 2002-2006 година за НАТО интеграции

192

1. Реформи во МВР и полицијата во 2002/2003 година за НАТО интеграции

194

2. Реформи во МВР и полицијата во 2004/2005 година за НАТО интеграции

197

3. Фискални импликации на реформите во МВР и полицијата во периодот 2002-2006 година за НАТО интеграции

199

Глава 2

Реформи во МВР и полицијата во периодот 2006-2008 година за НАТО интеграции

203

1. Реформи во МВР и полицијата во 2006/2007 година за НАТО интеграции

203

1.1. Полициско работење во соработка со локалната заедница (community policing)	205
1.1.1.Реформа на граничното управување - Интегрирано гранично управување (ИГУ)	206
2. Реформи во МВР и полицијата во 2008/2009 година за НАТО интеграции	208
2.1. Реформи во Интегрирано гранично управување (ИГУ) во 2008/2009 година	211
2.2. Главни приоритети на МВР во 2008/2009 година за НАТО интеграции	213
Глава 3	
Реформи во МВР и полицијата во периодот 2009-2011 година за НАТО интеграции	
1.Реформи во МВР и полицијата во 2009/2010 година за НАТО интеграции	215
1.1. Унапредување на воспоставениот систем за Интегрирано гранично управување (ИГУ)	217
1.2. Нормативи и институционални мерки за борбата со организираниот криминал, корупцијата и илегалната миграција	218
1.3. Борба против тероризмот, контролата и превенцијата на пролиферацијата на оружјето за масовно уништување	220
2. Реформи во МВР и полицијата во 2010/2011 година за НАТО интеграции	221
2.1. Нова организациона структура на МВР и полицијата	224
2.1.1. Биро за јавна безбедност - БЈБ	226
2.1.2. Управа за безбедност и контраразузнавање - УБК	229
3. Фискални импликации на реформите во МВР и полицијата во периодот 2006-2011 година за НАТО интеграции	237

Глава 4

Реформи во МВР и полицијата за ЕУ интеграции	250
1. Реформите во МВР и полицијата во контекст на ЕУ интеграциите	250
2. Главни приоритети и цели на МВР и полицијата во контекст на ЕУ интеграциите	251
2.1. Програми за реализација на приоритетите и спроведување на реформите	254
3. Фискални импликации на реформите во МВР и полицијата во контекст на ЕУ интеграциите	264

III ДЕЛ Економските аспекти на евроатланските интеграции на РМ

270

Глава 1

Финансиски средства (фискални импликации) за евроатланските интеграции и реформите во безбедносниот сектор	271
1. Буџет на одбраната и безбедноста во периодот од 2002 – 2011 година и финансиски средства за реформите во безбедносниот сектор	272
2. Фискални импликации по полноправното членството на Република Македонија во НАТО	279
3. Фискални импликации по интегрирањето на РМ во ЕУ	282

Глава 2

Економските интереси од евроатланските интеграции на РМ	288
1. Евроатланските интеграции и странските директни инвестиции во РМ	290
1.1. Поим и видови странски директни инвестиции-СДИ	290
1.2. Фактори кои влијаат врз инвестирањето (странските директни инвестиции) во РМ	292
2. Странски директни инвестиции во РМ и во соседните земји	299
2.1. Странски директни инвестиции во Р. Македонија	299

2.2.Странски директни инвестиции во Р. Бугарија	306
2.3.Странски директни инвестиции во Р. Албанија	307
2.4.Странски директни инвестиции во другите (нови) земји членки на НАТО и ЕУ	309
3. Надворешната трговија и странските директни инвестиции во новите земји членки на НАТО и ЕУ	311
4. Директни и индиректни ефекти од странските директни инвестиции кај новите земји членки на НАТО и ЕУ	320
Заклучоци	325
Литература	334
Прилози	341

ВОВЕД

Република Македонија се определи својата национална политика за безбедност и одбрана да ја заснова врз сопствените можности со сопствени вооружени сили и врз членството во организации како што е НАТО и ЕУ, односно колективните системи за безбедност и одбрана. Стремежот на Република Македонија за членување во ЕУ и НАТО започна веднаш по осамостојувањето така што во 1993 година, Собранието на Република Македонија донесе Одлука за стапување на Република Македонија во Северноатланска договорна организација - НАТО, а во ноември 1995 година, Република Македонија стана членка на "Партнерството за мир" и се направи првиот чекор до нашата интеграција. Што е значајно да се каже за НАТО и ЕУ, а во тој контекст и за Република Македонија?

НАТО е Организација на Северноатлански договор со основна и трајна цел дадена во Вашингтонскиот договор да се штити слободата и безбедноста на сите нејзини членки користејќи политички и воени средства. За оваа цел **НАТО обезбедува колективна одбрана за своите членки** уште од нејзиното формирање во 1949 година. Членот 5 од Вашингтонскиот договор одобрува солидарност, поддршка на безбедноста во случај на загрозеност на секоја земја-членка од воени дејства или природни катастрофи, при што се активираат силите на НАТО. Денес алијансата се трансформира во нова сила спремна да одговори на новите безбедносни предизвици на 21-от век како што се оние што ги наметнуваат меѓународниот тероризам и пролиферацијата на оружје за масовно уништување. За да стане членка во НАТО се бараше од Република Македонија да се направат реформи кои ќе ја стабилизираат земјата, ова посебно по кризата што се случи во 2001 година, се наложи потребата и услов стана да се спроведе Охридскиот

рамковен договор, да се зацврсти безбедноста и стабилноста на земјата од повеќе аспекти: градење на демократските институции, функционирање на правната држава, градење на цивилно општество и почитување на човековите права. Реформи во армијата и прилагодување кон современите ризици, цивилна контрола над армијата, трансформација, вооружување и обучување во согласност со НАТО стандардите и можност за учество во мировни мисии заедно со останатите земји членки на НАТО. Значи, алијансата очекува од Република Македонија да стане стабилна земја која што наместо корисник на услуги за чување на мирот ќе стане активен партнер во зачувувањето на светскиот мир и ќе учествува во мисии за зачувување на мирот надвор од земјата. Што се однесува на Европската унија таа е формирана во 1950 година, како заедница на европските демократски држави за да се создаде единство и пред сè економска меѓузависност и поврзаност за сите земји на Европа по завршувањето на Втората светска војна и да се спречат нови војни и било какви уништувања на европско тло. Република Македонија поднесе барање за членство во март 2004 година, а стана земја кандидат во 2005 година. Процесот на интеграција во ЕУ исто така, бара да се извршат реформи во економскиот и политичкиот систем пред сè пазарна економија, правна држава (ефикасно судство) со висок степен на почитување на човековите права, реформирана администрација, демократско, социјално и цивилно општество со почитување на различностите помеѓу луѓето, внатрешна стабилност и добрососедски односи. Во изминатиов период се правеа напори да се исполнат бараните критериуми, голема беше поддршката на јавноста во Република Македонија за членство во НАТО и интегрирање во ЕУ, сите очекувања беа дека во 2008 година ќе отпочнат преговорите за членство во ЕУ, а на самитот во Букурешт Република Македонија заедно со Албанија и

Хрватска ќе добие покана за членство во НАТО, но поради одредени настани и спорот со Република Грција за името тоа не се случи. По самитот во Букурешт во јавноста имаше повеќе прашања и одговори што понатаму и дали да се членува во овие организации или да се бараат други алтернативи за Република Македонија. Но, ако се разгледаат состојбите во и околу Република Македонија, членството во НАТО и интегрирањето во ЕУ е повеќе од потребно за Република Македонија како гарант на стабилноста посебно во денешни услови кога се создаваат нови држави на Балканот како што е Косово, можни нови поделби и прекројувања на границите, ризици од нови конфликти и нови извори на загрозување. Истовремено, евроатланските интеграции се многу битни и од економски аспект бидејќи влијаат на подобрувањето на економска состојба во земјата. Добрата економска состојба (подобра комуникација со земјите на ЕУ, поголема можност за проток на луѓе и стоки, заеднички европски пазар, зголемена трговска размена, можност за учење и работа надвор од Република Македонија, влез на странски директни инвестиции и отворање на нови работни места, развој на туризмот и многу други области) е еден од условите за подобар животен стандард на населението, а со тоа и мир и развој на земјата, односно "позитивен мир," во спротивно безбедносната состојба во земјата и мирот може да биде загрозен од армијата на невработени и гладни луѓе ако се земе предвид дека бројот на невработени, сиромашни луѓе е во постојан пораст. Може да се каже дека евроатланските интеграции се приоритет за Република Македонија и услов за зачувување на националната безбедност, мирот, економскиот развој и стабилноста, но за да се успее во процесот мора да се продолжи со реформите, да се исполнат условите кои се бараат, посебно да се подобри регионалната соработка и добрососедските односи.

I ДЕЛ

ЕВРОАТЛАНСКИТЕ ИНТЕГРАЦИИ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И РЕФОРМИТЕ ВО ОДБРАНАТА

Во овој дел ќе стане збор за реформите во Министерството за одбрана и АРМ во контекст на евроатланските интеграции. Во фокусот на истражувањето ќе биде периодот по формалното завршување на воените дејства во кризата од 2001 година во Република Македонија, односно по потпишувањето на Охридскиот рамковен договор на 13-ти август 2001 година. Ова од причина што, овој документ на компромис услови измени во Уставот на Република Македонија, измени во постојното законодавство и имплементација на мерки за градење на доверба, со што практично реформите кои ги изискуваа евроатланските интеграции во повеќе области, па и во безбедносниот сектор понатаму требаше да одат помеѓу другото и во насока на имплементирање и на одредбите од договореното во Охрид. Но, најнапред ќе се направи анализа на политиката на национална безбедност и одбрана на Република Македонија, односно пресек на структурата на системот за одбрана и внатрешна безбедност, како и почетоците-хронолошкиот развој на односите помеѓу Република Македонија и НАТО. Потоа, ќе следи краток осврт на целите, задачите и начинот на функционирање на НАТО - алијансата, со цел, да се потенцира структурата на организацијата, функционалноста и трансформацијата за одговор и справување со современите закани за светскиот мир и безбедност.

Глава 1

Политика на национална безбедност во Република Македонија и структура на системот за национална безбедност

Република Македонија поради зачувување на својот суверенитет и територијален интегритет, како национални и државни интереси од највисок ранг, структурира свој самостоен безбедносен систем, во чии рамки е и одбранбено-заштитниот систем, со што придонесува за елиминирање на изворите на загрозување на нејзината независност, но и за стабилизацијата на целиот регион што го опфаќа нејзиното потесно и пошироко окружување.

Прифаќањето на овие аргументи, несомнено, би значело дека Република Македонија по осамостојувањето започна да води своја автономна политика во сите домени на општествено живеење, како рамноправен меѓународно-правен субјект-членка на ООН. Во таа насока, таа изградува свои принципи на надворешна политика, а во тие рамки и принципи за безбедносната и одбранбената политика, како неделив дел од остварувањето на своите национални интереси. Во редот на најважните принципи, врз чија основа понатаму се надоврзува безбедносната и одбранбената политика на земјата спаѓаат: водењето на активна мирољубива надворешна политика, европска ориентација во водењето на политиката, почитување на сите меѓународни стандарди и акти на ООН за водење на меѓународна политика, воспоставување пријателски односи со сите земји во светот, добрососедски односи со сите земји со кои граничи и примена на политиката на еквидистанца, почитување на принципот на рамноправност и немешање во внатрешните работи, почитување на границите, немање територијални претензии кон ниту една суверена држава, политика на отворени граници за непречен проток на луѓе и капитал, афирмација

на Република Македонија во меѓународните односи и грижа за сопствените граѓани кои живеат во странство, во согласност со меѓународното право и меѓународно признатите стандарди и сл. Врз основа на вака поставената надворешна политика се утврдени принципите на националната безбедност на државата.¹⁾ Националната безбедност на државата ја дефинираат две групи фактори:

1. внатрешно опкружување на земјата и
2. непосредно опкружување на Република Македонија кое во голема мерка ја усложнува нејзината безбедносна положба, безбедносна состојба, како и безбедносна чувствителност.

Системот на национална безбедност на Република Македонија го сочинуваат два основни елементи:

- национална одбрана и
- внатрешна безбедност.

Првиот елемент е наменет за осигурување на безбедноста на Република Македонија од сите видови надворешна воена агресија, но и другите надворешни облици на примена на сила, односно од насилните напади на вооружените сили на странски држави против нејзината слобода, независност, самостојност и територијална целокупност.

Вториот елемент го сочинуваат државните органи и служби, што ја осигуруваат безбедноста на Република Македонија со попречување и отстранување на сите закани - опасности на основните општествени вредности, утврдени со Уставот и законите на Република Македонија.²⁾

1) Митревска М., "Цивилна одбрана", Филозофски факултет, Скопје 2010

2) Исто

1. Политика на одбраната на Република Македонија

Политиката на одбраната на Република Македонија како дел од системот за национална безбедност е насочена кон постојано зголемување на одбранбените способности и соодветен развој на системот за одбрана и заштита на трајниот интерес и учество, помош и соработка во заштитата на виталните интереси на Република Македонија. Ова подразбира оптимално и соодветно на можностите и потребите, подготвени и опремени вооружени сили, како и соодветно опремени и подготвени носители и извршители на цивилната одбрана за брз одговор на ризиците и опасностите по безбедноста на Република Македонија.

Политиката на одбраната се стреми кон соодветна изградба, усогласеност и координација на системот за одбрана со другите делови на системот за национална безбедност ³⁾

Основната цел на политиката на одбраната на Република Македонија може да се дефинира во неколку точки:

1. Одвраќање на евентуалниот агресор или агресори од извршување на агресија врз нашата земја и спречување војна;
2. Доколку дојде до војна, успешно водење сеопфатна одбранбена војна, со ангажирање на сите човечки и материјално - технички потенцијали;
3. Спречување на конфликти и кризи;
4. Успешно неутрализирање и санирање на разни заканувачки опасности за безбедноста на државата од воената компонента на неконвенционални дејствија и стратегија на судири од низок интензитет.⁴⁾

3) Национална концепција за безбедност и одбрана ("Службен весник на РМ", бр.40/2003),

4) Митревска М., "Цивилна одбрана", Филозофски факултет, Скопје 2010

1.1. Систем за одбрана на Република Македонија

За да може успешно да ги оствари целите што спаѓаат во надлежност на одбранбената политика, Република Македонија како самостојна држава пристапи кон структурирањето на системот за одбрана, кој треба да биде во состојба да одговори на сите видови на закани и ризици што можат да бидат насочени кон нарушување на нејзината безбедност, суверенитет и територијален интегритет.

Системот за одбрана на Република Македонија се потпира на:

- одбранбена политика;
- воена одбрана;
- цивилна одбрана.

Оттука, може да се заклучи дека Република Македонија во периодот веднаш по осамостојувањето, односно пред 2001 година, имаше изградена одбранбена политика со точно утврдени цели и структуриран систем за одбрана за остварување на истите. ⁵⁾

Системот за одбрана на Република Македонија се состои од две компоненти и тоа:

1. *Воена одбрана* - претставува одбрана на државата со оружје и со други воени средства. Воената одбрана ја спроведува АРМ составена од војници на отслужување на воен рок (во периодот по осамостојувањето, односно пред 2001 година, во АРМ имаше војници кои отслужуваа воен рок т.е. постоеше задолжителна воена обврска која што подоцна се укинува со измените во Законот за одбрана, односно воениот рок се служи доброволно), професионални војници (професионален состав) и резервен состав.

⁵⁾ Исто

2. *Цивилна одбрана* – претставува збир на мерки и активности на државните органи, органите на локалната самоуправа, стопанството и другите организации кои со невоени средства и активности треба да ја помагаат и пополнуваат воената одбрана на државата, да овозможат услови за работа на власта и преживување на населението во услови на воена состојба.⁶⁾

⁶⁾ Исто

2. Политика на внатрешна безбедност на Република Македонија

Политиката на внатрешна безбедност на Република Македонија е насочена кон заштита, одржување и унапредување на интересите на Република Македонија, кои се однесуваат на разрешување на ризиците и опасностите во врска со заштитата на демократскиот поредок утврден со Уставот, човековите права и слободи и другите уставно-правни норми и гаранции од значење за безбедноста на Република Македонија.

Неопходно е усогласено и координирано дејствување на законодавната и извршната власт во функција на остварување на политиката на внатрешна безбедност, континуиран напредок на демократските процеси, изградба на правната држава и владеење на правото, со цел унапредување на нивото на доверба на граѓаните кон институциите на државата.

Посебно приоритетно и основна цел на политиката на внатрешна безбедност е обезбедување на владеење на правото на целата територија на Република Македонија како основен елемент на нејзиниот суверенитет, како и спречување и отстранување на сите закани и други пречки кои го нарушуваат правото на непречено располагање и користење на сопствениот имот и дом на граѓаните на Република Македонија. 7)

7) Национална концепција за безбедност и одбрана ("Службен весник на РМ", бр.40/2003),

2.1. Систем за внатрешна безбедност на Република Македонија

За да може успешно да се оствари основната цел на политиката на внатрешна безбедност, Република Македонија структурира систем на внатрешна безбедност.

Клучни функции на системот на внатрешна безбедност се:

- зачувување на законитоста и уставниот поредок и;
- заштита на целата општествена инфраструктура.

За остварување на овие функции системот на внатрешната безбедност (сегмент на системот на националната безбедност) има структурни елементи и тоа:

- полиција;
- систем за разузнавање;
- инспекциски сужби;
- царина и др. ⁸⁾

Гледано од аголот на потребата за безбедно самоорганизирање на цивилното општество, современите општества преземаат и други активности за постигнување на безбедност на две нивоа, и тоа:

- индивидуално ниво; и
- заедничко ниво.

Овие активности се остваруваат преку спонтано безбедно и самозащитно дејствување на поединци и општествени групи (локални заедници и др.) втемелени на природното право на секој субјект за самоодбрана, самозаштита и самопомош. Во овој контекст треба да се потенцира дека современите системи на национална безбедност не се затворени целини, туку напротив, тие сè повеќе се отвораат за меѓународна соработка, како на пример со НАТО и ЕУ.

⁸⁾ Митревска М., "Цивилна одбрана", Филозофски факултет, Скопје 2010

Всушност, преку таа соработка се овозможува државите да ги здружат безбедносните капацитети во справувањето со глобалните безбедносни закани и ризици.⁹⁾

За остварување на повеќето активности од областа на внатрешната безбедност клучна улога има ресорот за внатрешни работи, односно Министерството за внатрешни работи и полицијата за што ќе стане збор подоцна. Но, не помалку важна улога имаат и останатите субјекти на системот за внатрешна безбедност како што се: разузнавачките и контраразузнавачките служби, царината и инспекциските и други служби кои имаат надлежности од областа на криминалот, корупцијата и даночната евазија.

Кога станува збор за работите од областа на разузнавањето согласно со постоечката законска регулатива тие се во надлежност на Агенцијата за разузнавање како единствен државен орган во Република Македонија надлежен за собирање податоци и информации од значење за безбедноста и одбраната на Република Македонија и стопанските, политичките и другите интереси на државата.¹⁰⁾ Агенцијата за разузнавање, врши анализа на податоците и информациите и за истите ги информира надлежните државни органи.

Воедно, разузнавањето за потребите на одбраната (военото разузнавање) го врши Служба – Сектор за воена безбедност и разузнавање при Министерството за одбрана. Додека, контраразузнавањето го врши Дирекцијата за безбедност и контраразузнавање при Министерството за внатрешни работи.

9) Исто

10) Закон за Агенција за разузнавање ("Службен весник на РМ", бр.19/95).

Република Македонија се определи својата политика за национална безбедност и одбрана да ја заснова врз сопствените можности со сопствени вооружени сили и врз основа на вака поставен систем за одбрана и безбедност, како и врз колективните системи за безбедност и НАТО. Оттука, во контекст на членството во НАТО – алијансата, Република Македонија најнапред пристапува кон Програмата партнерство за мир ПзМ (15-ти ноември 1995 година), а потоа, станува членка на Северноатланскиот совет за соработка (подоцна од 30-ти мај 1997 е заменет со Евроатлански совет, а учесници се земјите членки на НАТО и земјите потписнички на ПзМ).

Со цел, да се добие целосна слика за НАТО - алијансата, односно да се потенцира структурата на организацијата, функционалноста и трансформацијата за одговор и справување со современите закани за светскиот мир и безбедност. Во текстот што следи ќе се направи краток осврт на целите, задачите и начинот на функционирање на НАТО – алијансата.

Република Македонија и НАТО-алијансата

1. Хронолошки преглед на односите меѓу Република Македонија и НАТО

Република Македонија веднаш по осамостојувањето се определи својата национална политика за безбедност и одбрана да ја заснова врз сопствените можности со сопствени вооружени сили и врз колективните системи за безбедност и НАТО. На 18-ти јуни 1992 година, Советот за безбедност на Република Македонија даде процена за можните интеграции. Притоа, изгради став за членство во НАТО како дополнителна и трајна гаранција за нашата национална безбедност. Потоа, Владата на Република Македонија го прифати овој заклучок и предложи на Собранието да ја донесе Одлуката за членство. Во тој контекст согласно со член 121 од Уставот на Република Македонија, Собранието на Република Македонија на седницата одржана на 23 - ти декември 1993 година, донесе "*Одлука за стапување на Република Македонија во членство во Северноатланската договорна организација – НАТО*". Барањето за членство во Северноатланската договорна организација – НАТО, да го поднесе Претседателот на Република Македонија".¹¹⁾

Со ова се направи првиот чекор и почнаа да се градат односите помеѓу Република Македонија и НАТО паралелно со настаните кои што се случуваа во и околу Република Македонија во наредниот период по следниот хронолошки редослед:

- На **15-ти ноември 1995** година, Република Македонија како 27-ма земја пристапува кон Програмата партнерство за мир ПЗМ. Станува членка на

11) Види: " Одлука на Собрание за стапување на РМ во членство во НАТО од 23.12.1993 г.", www.morm.gov.mk

Северноатланскиот совет за соработка, подоцна од 30-ти мај 1997 е заменет со Евроатлански совет (учесници: земјите членки на НАТО и земјите потписнички на ПЗМ);

- На **22-ри декември 1995** година, следи потпишување на договор меѓу Република Македонија и НАТО за премин на силите на ИФОР/СФОР низ територијата на Република Македонија заради нивно координирање со ООН во поддршка на имплементирањето на Мировниот договор за Босна и Херцеговина. Договорот беше продолжен во декември 1996 година;
- На **19-ти јануари 1996** година извршена е размена на писма и е склучена Спогодба за безбедносни аранжмани меѓу Република Македонија и НАТО;
- На **12-ти април 1996** година Владата на Република Македонија ги прифати правилата за однесување на НАТО, а на 24-ти април формира Служба за реципрочна безбедност и заштита на информации помеѓу Република Македонија и НАТО;
- На **30-ти мај 1996** година Република Македонија потпиша Договор меѓу државите страни на НАТО и другите држави учеснички во ПЗМ во врска со статусот на нивните сили (СОФА) и дополнителниот протокол на договорот, ратификувани на 4-ти јуни 1996 година со Законот за ратификација донесен во Собранието на Република Македонија. Договорот стапува во сила на 19 јули 1996 година;
- На **14-ти јуни 1996** година отворена е Канцеларија за врски на Република Македонија во седиштето на НАТО во Брисел;
- Од **15 - 20-ти јули 1996** година Република Македонија за првпат учествуваше на заедничката вежба на НАТО и ПЗМ "Миротворен орел 96", што се одржа во Албанија, додека од 21 – 26 октомври истата година во Охрид се одржа

првиот дел од мултинационалната штабна вежба "Спасител – 96" на која учествуваа девет земји. Потоа, следуваше првата мултинационална вежба "Спасител – 97" што се одржа во периодот од 12-16 мај 1997 година на полигонот Криволак со што Република Македонија, односно АРМ почна да учествува на вежби со земјите членки на НАТО и ПЗМ и да се одржуваат вежбовни активности на територијата на Република Македонија;

- На **26-ти ноември 1997** година се изврши свечено отварање на Мисијата на Република Македонија при НАТО во Брисел;
- На **1-ви декември 1997** година Владата на Република Македонија донесува Одлука за формирање на Комитет за евроатланска интеграција задолжен за координирање на активностите во врска со подготовките на Република Македонија за зачленување во ЕУ и НАТО, додека на 8-ми декември донесува Одлука за формирање на Работен комитет за интеграција во колективните одбранбени системи;
- На **22-ри април 1998** година Собранието на Република Македонија основа Комитет за европска и евроатланска интеграција како постојано работно тело;
- На **2-ри декември 1998** година Владата на Република Македонија одобрува престој на силите на НАТО за извлекување на Верификационата мисија на ОБСЕ на Косово;
- На **24-ти декември 1998** година се склучува Основниот договор меѓу Република Македонија и НАТО за престој на мисии на НАТО во Република Македонија;
- На **23-ти април 1999** година на Самитот на НАТО во Вашингтон, *Република Македонија официјално станува кандидат за членство во Алијансата.*

Истовремено, Република Македонија е примена за членка на Акциониот план за членство на НАТО, по што започнува процесот на имплементација на Планот;

- На **19-ти мај 2000** година се формира т.н. Вилнус група каде што спаѓа Република Македонија заедно со Албанија, Бугарија, Романија, Словенија, Словачка, Летонија, Естонија и Литванија. Хрватска се приклучува во 2002 година;
- На **29-ти јуни 2001** година Северноатланскиот совет на НАТО го одобрува Планот со кој во Република Македонија ќе се распоредат 3000 војници за разоружување на т.н. ОНА, мисија позната како "Суштинска жетва." Мисијата е официјално одобрена на 22-ри август;
- На **27-ми септември 2001** година Владата на Република Македонија и НАТО договараат нова мисија, "Килибарна лисица". Сукцесивниот мандат продолжува до 16-ти декември 2002 година, кога почнува НАТО мисијата "Сојузничка хармонија" и трае до 31-ви март 2003 година;
- Во **август 2002** година четворица офицери на АРМ за прв пат заминуваат во Авганистан, како дел од мисијата на НАТО во Авганистан-ИСАФ, со што започнува учеството и контрибуцијата на Република Македонија во меѓународни мировни операции;
- На **2-ри мај 2003** година Македонија, Албанија и Хрватска заедно со Соединетите Американски Држави во Тирана ја потпишуваат Повелбата за партнерство (Јадранска повелба). Оваа иницијатива, која неофицијално е наречена Охридско-јадранска иницијатива, ја покренува Претседателот на Република Македонија Борис Трајковски на маргините на Самитот на НАТО во Прага;

- На **11-ти август 2003** година НАТО ја презема командата и контролата над мисијата ИСАФ во Авганистан. Учеството на Република Македонија со сопствени сили од АРМ во оваа мисија продолжува под знамето на НАТО;
- На **15-ти јануари 2005** година со цел да се зајакнат и координираат активностите, Владата на Република Македонија назначува Национален координатор за подготовките на земјата за членството во НАТО;
- На **10-ти септември 2006** година координирањето на активностите за евроатланска интеграција на Република Македонија се крева на највисоко ниво и се става директно под закрила на Претседателот на Владата на Република Македонија. Се формира и Комитет за прием на Република Македонија во НАТО. Со Комитетот заседава Претседателот на Владата на Република Македонија, а негови заменици се Министерот за надворешни работи и Министерот за одбрана;
- На **7-ми јуни 2007** година Република Македонија ја превзеде целосната логистичка поддршка за НАТО/КФОР мисијата на Косово со што се овозможи значителна заштеда на средства и војници на НАТО и можност за нивно учество во некоја друга меѓународна операција;
- На **28 и 29-ти јуни 2007** година Република Македонија е домаќин на вториот безбедносен форум на Евроатланскиот партнерски совет на НАТО
- Од **2- 4-ти април 2008** година се одржа Самитот на НАТО во Букурешт. Самитот беше познат уште и како Самит на проширување на кој се очекуваше да бидат поканети трите земји од т.н. Јадранска група (Албанија, Хрватска и Македонија). Сепак поканата за Република Македонија за полноправно членство во НАТО изостана, со образложение дека ќе биде

испратена од страна на Северноатланскиот совет веднаш штом ќе се изнајде заедничко прифатливо решение за спорот со Грција околу името;

- На **1-ви септември 2008** година Собранието на Република Македонија усвои измени во Законот за одбрана за елиминирање на законските пречки за присуство на силите на Алијансата на територија на Република Македонија, во согласност со член 5 од Северноатланскиот договор. Со оваа дополна на Законот за одбрана отстранета е и последната потенцијална правна пречка за учество на наши војници во меѓународни воени мисии и за присуство на НАТО сили во Република Македонија согласно со член 5 од Северноатланскиот договор;
- На **25-ти септември 2008** година за време на македонското претседавање со Јадранската група, на маргините на 63-то Генерално собрание на ООН, во Њујорк, донесена е Одлука да се упати покана до Црна Гора и Босна и Херцеговина за приклучување во Јадранската Повелба;
- На **6-ти Ноември 2008** година Република Македонија во седиштето на НАТО во Брисел, во својство на земја претседавач беше домаќин на амбасадорскиот состанок на земјите членки на Групата за управување на безбедносната соработка во ЈИЕ (SEEGROUP), на кој што учествуваа триесет и две земји членки и земји партнери на НАТО, предводени од Генералниот секретар на НАТО Јаап де Хоп Шефер;
- Од **3-4-ти април 2009** година се одржа јубилејниот Самит на НАТО (60 години НАТО) во Стразбур (Франција) и Кел (Германија). Иако, Република Македонија не доби можност да учествува на Самитот во член 22 од Финалната декларација од Самитот на НАТО, Северноатланскиот совет уште еднаш се повика на договорот од Самитот во Букурешт, за упатување на

покана за Република Македонија веднаш штом ќе биде најдено заедничко прифатливо решение за името во рамките на ООН. НАТО ќе продолжи и натаму да дава поддршка и асистенција на реформските напори на Владата на Република Македонија, исто така, ја поздравува скорешната одлука на Република Македонија да ја зголеми својата контрибуција во мисијата ИСАФ во Авганистан. 12)

Од хронолошкиот преглед на настаните може да се види дека односите помеѓу Република Македонија и НАТО уште од самиот почеток се засновани на взаемна соработка и интерактивност, односно определбата на Република Македонија за членство во НАТО не значи дека Република Македонија само ќе ги користи бенефитите од членството т.е. НАТО ќе ја штити нејзината безбедност, туку напротив треба да биде активен чинител во градењето на мирот и безбедноста заедно со останатите земји членки преку активно учество во мировни мисии и давање на логистичка и друга поддршка на НАТО силите.

12) Види: " Хронологија на односите меѓу РМ и НАТО", www.mfa.gov.mk

2. Цели , задачи и начин на функционирање на НАТО-алијансата

По Втората светска војна Источна и Западна Европа се најдоа поделени од идеолошките и политички поделби на Студената војна. Источна Европа падна под доминација на Советскиот сојуз. Во 1949 година 12 земји од двете страни на атлантикот ја формираа Организацијата на Северноатланскиот договор – НАТО за да му се спротивстават на ризикот од обидот на Советскиот сојуз да ја прошири својата контрола од Источна Европа во други делови на континентот.

Улогата на НАТО како политички и воен сојуз беше да обезбеди колективна одбрана против секакви форми на агресија и да одржи безбедна средина за развој на демократијата и економски напредок. Земјите основачи на НАТО – Белгија, Канада, Данска, Франција, Исланд, Италија, Луксембург, Холандија, Норвешка, Португалија, Обединетото Кралство и САД – се заложиле да си помогнат во одбраната на секоја од нив во случај на воена агресија против која било од нив. Преку врзувањето на Северна Америка за одбраната на Западна Европа Алијансата демонстрираше дека секаков обид за политичка и воена принуда против Западна Европа ќе биде безуспешен. Истовремено, тие обезбедија националните одбранбени политики постепено да станат поинтегрирани. До раните педесетти години од 20-тиот век развојот на настаните на меѓународно ниво, кои кулминираа со избувнувањето на Корејската војна се чинеа дека ги потврдија стравовите на Западот од експанзионистичките амбиции на Советскиот сојуз. Соодветно на тоа земјите членки на НАТО ги зголемија своите напори за развивање на воени структури потребни за имплементација на нивните напори за здружена одбрана. Присуството на северно-американските сили на европска почва на барање на европските влади помогна во обесхрабрувањето на Советскиот сојуз во неговите размислувања дека агресијата би можела да биде

успешна. Исто така, со текот на времето сè повеќе земји стануваат сојузници. Во 1952 Грција и Турција влегуваат во Алијансата, три години подоцна и Сојузна Република Германија, а во 1982 Шпанија. Преку Алијансата Западна Европа и Северна Америка не само што заеднички ја бранеа својата независност, туку исто така, постигнаа завидно ниво на стабилност. Безбедноста што ја обезбеди НАТО се опишува како "кислород за просперитетот" што доведе до основата за европска економска соработка и интеграција. На почетокот на деведесетите години исто така, помогна и во ставањето на крај на Студената војна, а со тоа и поделбата на Европа.¹³⁾ По завршувањето на Студената војна се постави прашањето за опстанокот на Алијансата од причина што, опасноста од Советскиот сојуз и т.н. Варшавски пакт кој се распадна исчезна и многу НАТО сојузници значително ги намалија своите трошоци за одбраната, но со појавата на поголем број конфликти во земјите од поранешниот Советскиот сојуз и поранешна СФР Југославија на земјите членки на НАТО им стана повеќе од јасна потребата од системот на колективна одбрана и понатамошното опстојување на НАТО.

- Како функционира и како се донесуваат одлуките во НАТО ?

Сите одлуки кои се донесуваат треба да бидат едногласни. Како резултат на ова честопати се потребни долги консултации и дискусии пред да се донесе некоја важна одлука. Иако, овој систем наизглед изгледа како крут сепак има две предности. Прво, се почитува суверенитетот и независноста на секоја земја членка. Второ, кога ќе се донесе одлука таа има целосна поддршка од сите земји

13) "НАТО во 21-от век", NATO Public Diplomacy Division, Brussels 2004 www.nato.int

членки и постои решеност за нејзина имплементација. Најважно тело за донесување на одлуки во НАТО е Северноатланскиот совет во кој е претставена секоја земја членка со постојан претставник на ниво на амбасадор поддржан од национална делегација која се состои од дипломатски персонал и советници за прашања од одбраната. Советот се состанува на амбасадорско ниво најмалку еднаш неделно, а вообичаено почесто. Исто така, постојат редовни состаноци на Совет на ниво на министри за надворешни работи, одбрана и повремено шефови на држави и влади.

На чело на НАТО се наоѓа генерален секретар кој што се назначува на четири години. Тој е висок меѓународен државник од една од земјите членки. Генералниот секретар претседава со состаноците на Северноатланскиот совет и други важни тела на НАТО и помага во градењето консензус меѓу земјите членки. Во секојдневното работење со активностите на Алијансата тој е поддржан од меѓународен персонал составен од експерти и официјални лица од сите земји членки.

НАТО нема сопствени вооружени сили, повеќето сили кои што ѝ се на располагање на НАТО - алијансата остануваат под целосна национална команда и контрола сè додека не бидат назначени од земјите членки за преземање на задачи кои што варираат од колективна одбрана до нови мисии за чување и поддршка на мирот. Политичките и воените структури обезбедуваат напредно планирање потребно за да се овозможи националните сили да ги спроведат овие задачи, како и организациски договори потребни за нивна заедничка команда, контрола, обука и вежби.¹³⁾

13) Исто

2.1. Новата организациона поставеност и трансформација на НАТО во согласност со современите закани за мирот и безбедноста

Иако, со распаѓот на Советскиот сојуз и крајот на Студената војна се отстранија директните воени закани, нестабилноста и појавата на етнички конфликти во некои делови на Европа се зголеми, тука во прв ред беа воените конфликти во некои од земјите на поранешниот Советски сојуз и земјите од поранешна СФР Југославија. Имајќи ја предвид новата реалност, со цел да одговори на новата безбедносна состојба во Европа, НАТО помина низ процес на радикални промени. Имено, започна со трансформација на своите воени структури и сили заради оспособување да преземе задачи за раководење со кризи, одржување и поддршка на мирот, а во соработка со новите земји партнери. Уште пред завршувањето на овој процес Алијансата всџе преземаше воени операции за набљудување и спроведување на резолуциите на Обединетите нации во однос на поранешна СФР Југославија. Со потпишувањето на Дејтонскиот мировен договор во 1995 година кој стави крај војната во Босна и Херцеговина, НАТО одигра клучна улога преку формирањето на Силите за имплементација (ИФОР), а потоа и Силите за стабилизација (СФОР), со цел да обезбеди спроведување на договорот и да подготви основи на идниот мир. Во 1999 година НАТО интервенираше на Косово преку започнувањето на воздушна кампања против Сојузна Република Југославија, а со цел да ги запре грубите кршења на човековите права над етничките Албанци. Исто така, НАТО презеде бројни иницијативи за соочување со идните безбедносни предизвици како што се Иницијативата за одбранбена способност (DCI), развојот на Европскиот безбедносен и одбранбен идентитет во рамки на Алијансата (ESDI) и формирање на Центар за оружје за масовно уништување, кој има за цел да ја подобри

способноста на Алијансата, да одговори на заканата од оружјето за масовно уништување и да ја спречи неговата пролиферација.

Иницијативата за одбранбена способност (DCI) е замислена да обезбеди сите сојузници не само да останат внатрешно оперативни, туку и да ги подобрат и модернизираат своите воени структури за соочување со новите безбедносни предизвици. Тука, станува збор пред сè за мобилноста на силите, нивната логистичка поддршка, командување и контрола.

Развојот на Европскиот безбедносен и одбранбен идентитет во рамки на Алијансата (ESDI) има за цел да ги оспособи европските сојузници за преземање на поголеми одговорности на планот на безбедноста и одбраната. Потпирајќи се врз средствата и способностите на НАТО, европските сојузници би се оспособиле да преземаат операции во кои Алијансата како целина нема воено да се ангажира. Таквите операции би можеле да се преземаат под раководство на Европската унија. Зајакнувањето на улогата на европските сојузници би резултирала со поправедна поделба на товарот и одговорностите во безбедноста помеѓу двете страни на Атлантикот, со што би се овозможил поурамнотежен транс-атлански однос приспособен на потребите на 21-от век. ¹⁴⁾

2.2.1. Новиот стратешки концепт на НАТО

На самитот што се одржа во периодот од 19-20.11. 2010 година во Лисабон, од страна на шефовите на држави и влади беше усвоен "Новиот стратешки концепт за одбрана и безбедност на земјите членки на НАТО." Во преамбулата на донесениот заеднички документ се вели дека овој стратешки концепт ќе ја води

14) www.nato.int

следната фаза од развојот на НАТО со цел, да се постигне поголема ефикасност во борбата со новите закани и предизвици на современиот свет.

Кои се утврдените приоритети на НАТО до 2020 година?

Во документот се наведени суштинските задачи, одговорности и принципи на НАТО и се утврдени идните приоритети во неколку области и под точки:

Суштински задачи, одговорности и принципи

1. Фундаментална цел или намера на НАТО и понатаму останува истрајноста во обезбедувањето на слободата и безбедноста на сите негови земји членки со политички и воени средства. Денес, Алијансата останува есенцијален извор на стабилност во непредвидливиот свет.
2. Земјите членки на НАТО создаваат заеднички вредности засновани врз принципите на индивидуалните слободи, демократијата, човековите права и владеењето на правото. Алијансата се обврзува на целите и принципите на ОН и Вашингтонскиот договор, што ја афирмира првенствено(примарно) одговорноста на Советот за безбедност во зачувувањето на меѓународниот мир и безбедност.
3. Политичкиот и воен сојуз помеѓу Европа и Северна Америка што беше создаден со НАТО од основањето на Алијансата во 1949 година, односно трансатланскиот линк останува цврст и значаен во заштитата на Евро-Атланскиот мир и безбедност, како и секогаш. Безбедноста на НАТО членките од двете страни на атлантикот е неделива. Ние ќе продолжиме да ја браниме заедно врз основа на солидарност, заедничка цел и подеднаков товар.
4. Современата безбедносна средина содржи широк и напреден сет на предизвици по безбедноста на територијата и населението на земјите членки на НАТО. Со цел да ја гарантира нејзината безбедност Алијансата мора да продолжи со извршувањето на трите суштински (есенцијални) задачи, притоа, секоја од нив да

придонесе за безбедноста на земјите-членки и секогаш во согласност со меѓународното право:

а. **Колективна одбрана.** НАТО членките секогаш ќе се вклучат во случај на напад, во согласност со член 5 од Вашингтонскиот договор. Оваа обврска останува непоколеблива и обврзувачка. НАТО ќе се брани, односно ќе пружа одбрана во случај на агресија и атак врз индивидуалната безбедност на сојузник или на Алијансата како целина.

б. **Кризен менаџмент.** НАТО има единствен и силен сет на политички и воени можности за справување со кризи- пред, за време и по конфликтите. НАТО ќе го активира соодветниот микс од овие политички и воени алатки со што ќе помогне во менаџирањето на развојот на кризите (што би имале потенцијал за да се одразат врз безбедноста на Алијансата) пред тие да ескалираат во конфликти, да го стопираат преминувањето во конфликти и да помогнат во консолидирање на стабилноста во пост-конфликтни ситуации.

в. **Кооперативна безбедност.** Алијансата дејствува и може да дејствува врз политичкиот и безбедносниот развој надвор од нејзините граници. Алијансата се обврзува активно да придонесе и да ја зголеми меѓународната безбедност, низ партнерство со релевантните земји и други меѓународни организации, со активен придонес во контролата на оружјето, не-пролиферацијата и разоружувањето и со отворање на вратите за членство во Алијансата за сите Европски демократии кои ќе ги внесат НАТО стандардите.

5. НАТО останува единствениот и есенцијален трансатлански форум за консултации за сите прашања кои што имаат влијание врз територијалниот интегритет, политичката независност и безбедност на неговите членки, како сет произлезен од член 4 од Вашингтонскиот договор. Секој безбедносен предизвик

од интерес за некој сојузник може да биде разгледан на масата на НАТО, да се сподели информација, разменат погледи, ставови и каде може да се изградат заеднички настапи.

6. Во насока на целосен придонес и ефикасност на НАТО мисиите, сојузниците ќе се ангажираат во континуиран процес на реформи, модернизација и трансформација.

Безбедносна средина (окружување)

7. Денес, Евро-Атланскиот регион е мирен и заканите за повторен конвенционален напад врз територијата на НАТО се мали. Ова е историски успех на политиките на цврста (робусна) одбрана, Евро-Атланската интеграција и активното партнерство кои што го воде НАТО повеќе од половина век.

8. Меѓутоа, конвенционалните закани неможе да се игнорираат. Многу региони и земји во светот поседуваат силни, современи воени способности (капацитети) со последици врз меѓународната стабилност и Евро-Атланската безбедност за кои што е тешко да се предвиди. Ова ја вклучува и пролиферацијата на балистички проектили, кои што се реална и растечка закана за Евро-Атланскиот регион.

9. Пролиферацијата на нуклеарното и другото оружје за масовно уништување и нивните средства за пренос (лансирање), се закани со непресметливи последици за глобалната стабилност и просперитет (глобални закани). За време на следната декада, пролиферацијата ќе биде најакутна во некои од понестабилните региони во светот.

10. Тероризмот е директна закана за безбедноста на жителите на НАТО - земјите и за меѓународната стабилност и просперитет пошироко. Екстремистичките групи продолжуваат да се шират во областите (регионите) од стратегиско значење за Алијансата, а современата технологија ги зголемува заканите од

потенцијални терористички напади, особено ако терористите поседуваат нуклеарни, хемиски, биолошки или радиолошки способности, односно располагаат со НХБ оружје.

11. Нестабилност или конфликт надвор од границите на НАТО може да биде директна закана за безбедноста на Алијансата, вклучувајќи ја и поддршката (помагањето) на екстремизмот, тероризмот и транс-националните илегални активности како што се трговијата со оружје, наркотици и луѓе.

12. Сајбер нападите станаа пофреквентни, поорганизирани и повеќе чинат во однос на штетата што ја прават на владините служби, бизнисите, економиите, транспортот и снабдувањето и другата критична инфраструктура, тие можат да го дофатат, достигнат прагот на закани за националниот и Евро-Атланскиот просперитет, безбедност и стабилност. Странските воени и разузнавачки служби, организираниот криминал, терористичките и/или екстремистички групи можат да бидат извор на некаков вид напади.

13. Сите земји сè повеќе се потпираат на виталните комуникации, транспортот и транзитните патишта од кои што зависи меѓународната трговија, енергетска безбедност и просперитет. Тие бараат поголеми меѓународни напори за да се осигура нивната еластичност против напади или нарушување. Некои НАТО земји станаа позависни од странски снабдувачи на енергија, а во некои случаи и од странски снабдувачи на енергија и дистрибутивни мрежи за задоволување на нивните енергетски потреби. Со оглед на тоа што поголемиот дел од светската потрошувачка се транспортира глобално, енергетските постројки се сè повеќе изложени на уништување.

14. Бројните технолошко-поврзани трендови вклучувајќи го тука и развојот на ласерското вооружување, електронското војување и технологиите кои го

попречуваат настапувањето низ вселената (воздушниот простор) имаат глобални ефекти и вијанија на военото планирање и операции на НАТО.

15. Клучните фактори на окружувањето и ограничените ресурси, вклучувајќи ги и здравствените ризици, климатските промени, недостатокот на вода и зголемувањето на енергетските потреби ќе имаат понатамошен удел врз идната безбедност на средината во регионите од важност за НАТО и ќе имаат потенцијал за зголемено влијание врз НАТО планирањето и операциите.

Одбрана и Одвраќање

16. Најголемата одговорност на Алијансата е да ја заштити и одбрани нејзината територија и население од напад, како што е дадено во членот 5 од Вашингтонскиот договор. Алијансата нема да прифати некоја земја за да биде негов непријател. И покрај тоа, не треба да има недоверба на НАТО одлуките ако безбедноста на некоја од неговите членки биде загрозна.

17. Одвраќањето, базирано на соодветен микс од нуклеарни и конвенционални можности, останува суштински елемент на нашата стратегија. Околностите во кои некој ќе ја користи моќта на нуклеарно оружје се екстремно далечни. Како што долго нуклеарното оружје постои, НАТО ќе остане нуклеарна алијанса.

18. Главната (возвишена) гаранција на безбедноста на сојузниците е дадена од стратегиските нуклерни сили на Алијансата, особено оние на САД, независните стратегиски нуклерни сили на Велика Британија (United Kingdom) и Франција, кои имаат застрашувачка улога на нивните поседници, односно придонес за целокупното одвраќање и безбедност на сојузниците.

19. Ние ќе обезбедиме НАТО да има целосен делокруг на можности неопходни да одврати и одбрани од секоја закана по заштитата и безбедноста на нашето население.

За таа цел ние ќе:

- држиме соодветен микс од нуклеарни и конвенционални сили;
- можеме да дадеме поддршка истовремено на главните заеднички операции и на неколку помали операции за колективна одбрана и одговор на кризи, вклучително и стратегиска далечина;
- развиваме и чуваме цврсти (робусни), мобилни и разместувачки (сили за брзо распоредување) конвенционални сили за заштита согласно членот 5 истовремено, и сили за одговор и за експедициони операции на Алијансата;
- одржуваме неопходен тренинг, вежби, планирање и размена на информации со цел, да се одржи нашата безбедност на високо ниво против конвенционалните и итните (неочекуваните) безбедносни предизвици и да се обезбеди соодветното засилување за сите сојузници;
- го обезбедиме најширокото можно учество (поддршка) на сојузниците во заедничкото одбранбено планирање на нуклеарните улоги, во мирно време базирани врз нуклеарните сили и врз заедничката контрола и консултативните договори.
- ги развиваме способностите да го одбраниме нашето население и територии од напади со балистички проектили како суштински елемент на нашата колективна одбрана, односно учество (придонес) во неразделивата безбедност на Алијансата. Ние активно ќе иницираме соработка во врска со против-ракетната одбрана со Русија и другите Евро-Атлански партнери;
- ги развиваме НАТО капацитетите за да се одбраниме од заканите од хемиското, биолошкото, радиолошкото и нуклеарното оружје за масовно уништување;

- ги развиваме нашите способности за да превенираме, детектираме и да се одбраниме од сајбер-нападите, вклучувајќи го и користењето на НАТО планирачкиот процес, со цел да ги зголемиме и координираме националните капацитети за сајбер-одбрана, поврзувајќи ги сите НАТО тела во централизирана сајбер заштита и подобрување на НАТО сајбер интегрирањето во осознавањето, предупредувањето и одговорот на земјите членки;
- ги зајакнеме капацитетите за да детектираме и се одбраниме од меѓународниот тероризам, вклучително и со засилена анализа на заканите, поголеми консултации со нашите партнери и развој на соодветните воени способности, вклучувајќи и давање на помош на локалните сили во нивната борба со тероризмот;
- ги развиваме капацитетите за учество во енергетската безбедност, вклучително и заштитата на критичната енергетска инфраструктура и транзит областите и линиите, соработка со партнерите и консултации помеѓу сојузниците за базичните стратешки процени и планирање;
- сигурни сме дека Алијансата е на врвот по преоценувањето на влијанието на современите технологии врз безбедноста, а при военото планирање ќе ги земе предвид потенцијалните закани;
- го одржи неопходното ниво на одбранбената потрошувачка со тоа што нашите вооружени сили да се доволно обезбедени;
- продолжи со преиспитување на целокупната НАТО поставеност во одвраќањето и одбранувањето од целокупната листа на закани за Алијансата, земајќи ги предвид и промените произлезени од меѓународната безбедносна средина.

Безбедност преку Кризен Менаџмент

20. Кризите и конфликтите зад границите на НАТО може да бидат директна закана по безбедноста на територијата и населението на Алијансата. Затоа, НАТО ќе се засили колку што е можно и кога е неопходно да превенира и менаџира кризи, стабилизира пост-конфликтни состојби и поддржува реконструкција.

21. Научените лекции од НАТО операциите, особено во Авганистан и во Западен Балкан, укажуваат дека опсежната политичка, цивилна и воена соработка е неопходна за ефикасен кризен менаџмент. Алијансата ќе биде активна заедно со другите меѓународни играчи пред, за време и по кризите, за да го охрабри заедничкото анализирање, планирање и водење на активностите наоколу, со цел да се зголеми поврзаноста и ефективноста на целокупниот меѓународен напор.

22. Најдобриот пат (начин) за менаџирање на конфликти е да се превенира нивното настанување. НАТО континуирано ќе ја мониторира и анализира меѓународната средина, со цел да ги предвиди кризите и кога ќе биде соодветно да преземе активни чекори за да ги превенира пред нивното преминување во поголеми конфликти.

23. Кога превенирањето на конфликтот ќе стане безуспешно. НАТО ќе биде подготвен да ги менаџира понатамошните непријателства. НАТО има единствени капацитети за менаџирање на конфликти, вклучително и можност одвоено да распоредува и одржува цврсти (робусни) воени сили на теренот. НАТО предводените операции се битни за учеството на Алијансата во меѓународните напори за менаџирање на конфликти.

24. Кога конфликтот доаѓа до крај, меѓународната заедница е обврзана често да презема континуирана поддршка, со цел да ги создаде потребните услови за

долгорочна стабилност. НАТО ќе биде подготвен и способен да учествува во стабилизацијата и реконструкцијата во тесна соработка и консултации каде и да било можно со другите релевантни меѓународни играчи.

25. За да бидеме ефективни низ спектарот на кризен менаџмент, ние ќе:

- го зајакнеме разузнавачкиот дел во НАТО, заради подобро предвидување кога кризите можат да се појават и како тие можат да бидат најдобро превенирани;
- развиеме доктрина и воени способности за распоредувачки операции и операции за стабилизација и реконструкција;
- формираме соодветни но, едноставни можности за кризен менаџмент со цивилниот сектор (заедничко менаџирање со партнерите од цивилниот сектор), градење врз база на научените лекции од НАТО предводените операции. Овие можности исто така, можат да бидат искористени за планирање, ангажирање и координирање на цивилните активности додека се создадат услови за трансфер на овие одговорности и задачи на другите актери;
- го зајакнеме интегрираното цивилно-воено планирање за спектарот на кризи;
- ги развиеме можностите за обука и развој на локалните сили во кризните зони (подрачја), така што локалните власти ќе бидат оспособени, колку што е можно побрзо да ја овозможат (создадат) безбедноста без меѓународна асистенција;
- ги изнајдеме и обучиме стручните лица (цивилните стручни лица) од земјите членки, односно ќе направиме да бидат оспособени за брзо распоредување во селектираните мисии на Алијансата, способни да

работат покрај нашиот воен персонал и цивилни стручни лица од партнерските земји и институции;

- ги проширime и интензивираме политичките консултации помеѓу сојузниците и со партнерите на регуларна основа, а поврзани со сите стадиуми на кризата – пред, за време и по завршувањето на кризата.

Промовирање на меѓународната безбедност преку соработка

Контрола на оружјето, Разоружување и Не-Пролиферација

26. НАТО изискува неговата безбедност да се сведе на употреба на најниско можно ниво на сили. Контролата на оружјето, разоружувањето и непролиферацијата придонесува за мирот, безбедноста и стабилноста и треба да осигура несмалена безбедност за сите членки на Алијансата. Ние ќе продолжиме да го играме нашиот дел во засилувањето на контролата на оружјето и во промовирањето на разоружувањето кај двата вида (конвенционалното и оружјето за масовно уништување) оружје, како и напорите за не-пролиферација:

- Ние заклучивме да побараме побезбеден свет за сите и да креираме услови за свет без нуклеарно оружје согласно со целите од Договорот за нуклеарна не-пролиферација, на начин што ќе промовира меѓународна стабилност и е базиран врз принципот на несмалена безбедност за сите.
- Со промените во безбедносната средина од крајот на Студената Војна, ние драстично го намаливме бројот на нуклеарното оружје стационирано во Европа и нашата доверба на нуклеарното оружје во НАТО стратегијата. Ние ќе бараме да се создадат услови за долгорочно редуцирање во иднина.
- Со секоја идна редукција, нашата цел треба да биде насочена кон договорот со Русија за зголемување на транспарентноста на нивното нуклеарно оружје во Европа и дислоцирање на ова оружје подалеку од

територијата на НАТО земјите членки. Сите подалечени чекори мора да го имаат предвид диспаратот со поголемите Руски бази/магацини со нуклеарно оружје со краток дострел.

- Ние сме здружени во контролата на конвенционалното оружје која опфаќа предвидливост, транспарентност и начини за чување на вооружувањето на најниско можно ниво заради стабилноста. Ние ќе работиме на зајакнување на режимот за контрола на конвенционално оружје во Европа врз основа на реципроцитет, транспарентност и одобрување од нациите.
- Ние ќе истражуваме, изнаоѓаме начини за нашите политички и воени можности за учество во меѓународните напори за борба со пролиферацијата.
- Националните одлуки во поглед на контролата на оружјето и разоружувањето може да има влијание врз безбедноста на сите членки на Алијансата. Ние сме обврзани да одржуваме и развиваме како неопходно соодветни консултации помеѓу сојузниците за овие прашања.

Отворена врата

27. Проширувањето на НАТО е суштествено за безбедноста на сојузниците, погледите за натамошно проширување и духот на заедничка (кооперативна) безбедност придонесува за стабилност во Европа и пошироко. Нашата цел за Европската целокупност, слободите и споделувањето на заедничките вредности треба да биде остварена со евентуална интеграција на сите Европски земји кои што се определија за влез во Евро-Атланските структури.

- Вратата на НАТО членството останува целосно отворена за сите Европски демократии кои ги делат вредностите на нашата Алијанса, кои се во можност да ги преземат одговорностите и обврските на членството и

ќе се вклучат, односно можат да придонесуваат (учествуваат) во заедничката безбедност и стабилност.

Партнерство

28. Промоцијата на Евро-Атланската безбедност е најсигурен начин за партнерските односи со земјите и организациите глобално. Овие партнерства прават конкретен и значаен придонес за успехот на фундаменталните задачи, цели на НАТО.

29. Дијалогот и соработката со партнерите дава конкретен придонес кон зголемувањето на меѓународната безбедност, кон бранењето на вредностите на кои се базира нашата Алијанса, кон НАТО операциите и кон подготвувањето на заинтересираните нации за членство во НАТО. Овие партнерства ќе бидат врз основа (се засновуваат) на реципроцитет, меѓусебен бенефит и меѓусебен респект.

30. Ние ќе го зајакнеме нашето партнерство низ флексибилни форми кои што ќе го движат НАТО и партнерите заедно преку постоечките рамки:

- Ние сме подготвени да го развиеме политичкиот дијалог и практичната соработка со секоја нација и релевантна организација во светот (глобално) која што ќе има удел врз нашиот интерес во мирни меѓународни релации;
- Ние ќе бидеме отворени за консултации со секој партнер за безбедносните прашања од заеднички интерес;
- Ние ќе им ја дадеме на нашите оперативни партнери главната (структурна) улога во создавањето на стратегијата и одлучувањето (донесувањето на одлуките) во мисиите предводени од НАТО во кои тие учествуваат;
- Ние ќе го развиваме нашето постоечко партнерство додека ја заштитиваме неговата специфичност.

31. Соработката помеѓу НАТО и ОН е суштинска за безбедноста во операциите низ светот. Алијансата сака да го продлабочи политичкиот дијалог и соработка со ОН, покрај Декларацијата потпишана во 2008 година помеѓу ОН-НАТО, вклучително низ:

- зајакнување на врската (соработката) помеѓу двата штаба;
- повеќе регуларни политички консултации; и
- зајакнување на практичната соработка при менаџирањето на кризи кога двете организации се ангажирани.

32. Активно и ефективно учество на ЕУ во целокупната безбедност на Евро-Атланскиот регион. Затоа, ЕУ е единствен и значаен (есенцијален) партнер за НАТО. Двете организации го имаат главниот удел во членството, а сите членки од двете организации имаат удел во заедничките вредности. НАТО ја препознава важноста на силната и многу способна Европска одбрана. Ние го поздравуваме влегувањето во сила на Лисабонскиот договор, кој ја предвидува рамката за засилување на можностите (капацитетите) на ЕУ насочени кон заедничките безбедносни предизвици. Земјите кои не се членки на ЕУ даваат значаен придонес во овие напори. За стратешкото партнерство помеѓу НАТО и ЕУ, нивната целосна вклученост во овие напори е суштествено. НАТО и ЕУ можат и треба дополнително и взаемно да ги зајакнат улогите во поддржувањето на меѓународниот мир и безбедност. Ние сме определени да земеме учество во креирањето на покорисни околности низ кои ние ќе:

- го зацврстиме во целост стратешкото партнерство со ЕУ, во духот на взаемна отвореност, транспарентност, комплементарност и респект за автономноста и институционалниот интегритет на двете организации;

- ја зајакнеме нашата практична соработка во операциите низ спектарот на кризи од координираното планирање до взаемна поддршка на тоа поле;
- ги проширime нашите политички консултации за да ги вклучиме сите прашања од заеднички интерес, во делот на проценки и перспективи;
- ќе ја дополниме соработката во можностите за развој кон минимизирање на удвојувањето и максимизирање на рентабилноста.

33. Соработката НАТО-Русија е од стратешка важност за придонесот во креирањето на заедничкиот мир, стабилност и безбедност. НАТО не претставува закана за Русија. Во тој контекст ние сакаме да видиме вистинско стратешко партнерство помеѓу НАТО и Русија и ние ќе се согласиме со очекувањето на реципроцитет од Русија.

34. НАТО – Русија партнерството е базирано на цели принципи и обврски воспоставени со основачкиот акт и Римската декларација, со особен респект на демократските принципи и сувереноста, независноста и интегритетот на сите држави од Евро-Атланскиот регион. Околу разликите по одредени прашања, ние остануваме убедени дека безбедноста на НАТО и Русија се испреплетени и дека цврстото и конструктивно партнерство засновано на взаемна доверба, транспарентност и предвидливост е најдобро за нашата безбедност. Ние сме определени за:

- засилени политички консултации и практична соработка со Русија во областите од заеднички интерес, вклучително и ракетната одбрана, против-тероризмот, против-наркотиците, против-пиратеријата и за промоција на поголема меѓународна безбедност;
- искористување на целиот потенцијал на НАТО – Русија Советот за дијалог и заедничка акција со Русија.

35. Евро-Атланскиот Партнерски Совет (ЕАПС) и Партнерството за Мир се централни во нашата визија за Европа во слобода и мир. Ние сме цврсто поврзани во развојот на пријателски и кооперативни односи со сите земји од Медитеранот и сме насочени кон долгорочниот развој на Медитеранскиот дијалог во годините што следат. Ние придаваме голема важност за мирот и стабилноста во Заливскиот регион, а нашата цел е зацврстување на нашата соработка во Истанбулската иницијатива за соработка. Ние ќе:

- ги зајакнеме консултациите и практичната воена соработка со Евро-Атланскиот Партнерски Совет;
- го продолжиме и развиваме партнерството со Украина и Грузија во НАТО-Украина и НАТО - Грузија комитетите, базирано врз одлуките на НАТО на самитот во Букурешт 2008 година, земајќи ја предвид Евро-Атланската ориантација или аспирација на секоја од земјите;
- ја олесниме (овозможиме) Евро-Атланската интеграција на Западен Балкан, со цел да осигураме долгорочен мир и стабилност заснован на демократските вредности, регионалната соработка и добрососедските односи;
- ќе ја продлабочиме соработката со актуелните членки на Медитеранскиот дијалог и ќе бидеме отворени за вклучување во Медитеранскиот дијалог на другите земји од регионот;
- ќе го развиваме и продлабочиме партнерството со нашите Заливски партнери и остануваме подготвени за прием на нови партнери во Истанбулската иницијатива за соработка.

Реформа и Трансформација

36. Единствен во својата историја, НАТО е безбедносен сојуз со воени сили способни за заедничко дејствување во секаква средина, може да контролира операции било каде преку неговата интегрирана воена командна структура и можности за распоредување.

37. НАТО мора да има доволно ресурси – финансиски, воени и човечки за неговите мисии кои се суштински (есенцијални) за безбедноста на населението и територијата на Алијансата. Меѓутоа, овие ресурси мора да бидат искористени на нај ефикасен можен начин. Ние ќе:

- го сведеме на максимум распоредувањето на нашите сили и нивните капацитети за поддршка на операциите на теренот, вклучително и со преземање на напори за задоволување на НАТО целите;
- осугураме максимум ускладеност во одбранбеното планирање, со цел да се редуцира непотребното дуплирање и да се фокусираат нашите можности кон развој за современите потреби;
- развиваме заеднички можности за создавање на рентабилноста, како и манифестирање на солидарност;
- ги заштитиме и зацврстиме заедничките способности (капацитети), стандарди, структура и заедничка поврзаност;
- се ангажираме во процесот на континуирани реформи, реструктурирање, воведување на методи на работа и максимална ефикасност.

Алијанса за 21-от век

38. Ние политичките лидери на НАТО сме определени да ја продолжиме обновата на нашата Алијанса така што тоа ќе се вгради во целите насочени кон безбедносните предизвици на 21-от век. Ние сме цврсто поврзани за да ја

зачуваме неговата ефикасност како светски многу успешна политичко-воена Алијанса. Нашата Алијанса се развива како извор на надеж затоа што е заснована на заедничките вредности, индивидуалните слободи, демократијата, човековите права и владеењето на правото и затоа што нашата заедничка суштинска и долготрајна цел е зачувување на слободата и безбедноста на нејзините членки. Овие вредности и цели се универзални и вечни и ние сме определени да ги браниме нив низ единство, солидарност цврстина и одлучност. 15)

Оттука, може да се заклучи дека НАТО и во наредниот период ќе продолжи со извршување на неговите основни цели, задачи и принципи, односно колективната одбрана (согласно со членот 5 од Вашингтонскиот договор), кризниот менаџмент и кооперативната безбедност. И понатаму останува да биде нуклеарна сила но, ќе се залага за контрола и непролиферација на оружјето за масовно уништување, а ќе ја продолжи и борбата со тероризмот, сајбер нападите, криминалот пред сè нелегалната трговија со оружје, дрога и луѓе.

НАТО ќе ја промовира меѓународната безбедност низ соработка притоа, се потенцира Евро-Атланското партнерство, соработката со Русија, Украина, Грузија, членките на Медитеранскиот дијалог, земјите од Заливот и Истанбулската иницијатива.

Вратата на НАТО останува и понатаму отворена за сите оние кои ќе сакаат членство, а се укажува на потребата од брзото интегрирање на земјите од Западен Балкан како клучно за мирот и безбедноста во регионот.

Истовремено, НАТО ќе презема континуирани реформи на сопствената структура, со цел да одговори на современите закани и предизвици.

15) "Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organization," Adopted by Heads of State and Government in Lisabon, www.nato.int

Глава 3

Реформи во одбраната и АРМ во периодот 2002-2006 година за НАТО интеграции

1. Реформи во одбраната и АРМ во 2002/2003 година за НАТО интеграции

Во текот на 2002/2003 година, односно неопредно по кризата во 2001 година, активностите во Република Македонија главно беа насочени кон консолидација на безбедносната состојба. Од суштинско значење за постигнување на оваа цел и предизвик е Рамковниот договор, имплементацијата на принципот на владеење на правото на целата територија на Републиката, демократизација и реинтеграција на поранешните кризни региони.

Со Националната концепција за безбедност и одбрана донесена во парламентот во мај 2003 година, покрај одбранбените надлежности утврдени со Уставот на Република Македонија, Законот за одбрана¹⁶⁾ и Законот за служба во АРМ¹⁷⁾ се посветува посебно внимание на доизградувањето на инструментите на одбранбената политика, на правилното и наменско трошење на Буџетот за одбрана, на доизградувањето на инструментите и процедурите за остварување на раководењето и командувањето со вооружените сили.

Вниманието е насочено и кон реструктурирањето, димензионирањето, опремувањето и професионализацијата на АРМ, достигнувањето на соодветна застапеност на припадниците на заедниците во структурите на АРМ редизајнирањето на воено-образовниот и системот на обука заснован врз нормите и стандардите на НАТО. Со Годишната национална програма за членство во НАТО (ГНПЧ) 2002/2003,¹⁸⁾ се даваат основните насоки по кои ќе се

16) Закон за одбрана ("Службен весник на РМ", бр.42/01, 5/03, 58/06 и 110/08).

17) Закон за служба во АРМ ("Службен весник на РМ", бр. 62/02, 98/02, 25/03, 71/03 и 112/05).

18) Годишна национална програма за членство на РМ во НАТО (ГНПЧ) за 2002/2003, www.mfa.gov.mk

движат реформите во одбраната, каде се вградени и определбите од Охридскиот рамковен договор, а донесен е и Стратегиски одбранбен преглед (СОП). Стратегискиот одбранбен преглед е предвидено да се реализира со Програма на Владата на Република Македонија низ три етапи во кои покрај роковите се дадени начелната структура и содржините за секоја етапа со рокови и извршители. Во првата етапа е предвидено да се донесе документ кои ќе го усвои Владата на Република Македонија, именуван како политичка рамка.¹⁹⁾ Во него главни содржини ќе бидат стратегискиот контекст на реалноста во кој егзистира Република Македонија, со проценка на ризиците и опасностите на краток, среден и долг рок. Потоа, ќе се утврдат мисиите на одбраната од кои ќе произлезат задачите на АРМ, притоа ќе се анализира тековната способност и недостатоците на АРМ, од кои ќе се утврдат приоритетите за натамошната реформа. Приоритетите ќе се однесуваат на усогласувањето на способностите на одбраната и на АРМ во согласност со новите визии и потреби на Република Македонија, алокација на ресурсите во рамките на Буџетот, обуката, достигнувањето на интероперативност, животниот стандард, модернизацијата, професионализацијата и сл. Во втората етапа врз основа на оваа политичка рамка ќе се утврди процената на потребните вооружени сили, нивните способности, опремата, поддршката со поединечна анализа и предлог за идната структура и способности. Ваквиот предлог во третата етапа, односно во финалната етапа ќе се донесе одлука за најдобра опција и нејзино верификување. Притоа, ќе се донесе и единствена стратегија за трансформација, во чии содржини ќе има поединечни стратегиски насоки и планови за секој дел од реформата и предлозите за постигнување на посакуваните цели.¹⁹⁾

19) В. Ѓорески, "Стратешки одбранбен преглед-основи и насоки за негова реализација", Форум аналитика, Скопје, 2006 www.morm.gov.mk", Види: Стратегиски одбранбен преглед (Политичка рамка)", Скопје, 2003 www.morm.gov.mk

2. Реформи во одбраната и АРМ во 2003/2004 година за НАТО интеграции

Главни приоритети за реформата во одбраната и АРМ дадени со Годишната национална програма за членство во НАТО (ГНПЧ) за 2003/2004²⁰⁾ се следните:

- *Усогласување и урамнојежување на структурата и способностите на силите со новите закани, ризици и опасности, како и на мисиите на одбраната со проектираните погледи и потреби согласно 7-10 годишна програма. Воспоставување на задачите на АРМ и потребната структура и способност на силите за нивната работа, планови за развој на долгорочни способности и капацитети со: сили за специјални операции, помали резервни сили и високи нивоа на подготвеност и ограничени резервни сили со ниски нивоа на подготвеност. Долгорочна цел треба да биде постигнувањето на целосна професионализација на мирновременскиот состав на АРМ. Истовремено, треба да се развијат процедури за периодична стратешка анализа и ревизија на структурите и капацитетите на АРМ (до 30.11.2003);*
- *Воведување на дисциплина во одбранбениот сектор и алокација на ресурсите во рамките на одбранбениот буџет во согласност со стандардите кои постојат кај членките на НАТО со цел да се обезбедат повеќе фондови за модернизација и развој, обука, вежби, операции и оперативни способности, подготвеност, животен стандард и реализација на овластувањата на Министерството за одбрана;*
- *Постигнување на целосна интероперабилност со НАТО во фазите и приоритетите согласно со позициите од политичка рамка, вклучувајќи ги*

²⁰⁾ Годишна национална програма за членство на РМ во НАТО (ГНПЧ) за 2003/2004, www.mfa.gov.mk

капацитетите за операции со НАТО силите за брза реакција, за кои есенцијална ќе биде имплементацијата на НАТО стандардите за проценување и оперативните способности, подготвеност на персоналот, опрема, обука и расположиви ресурси;

- *Обезбедување долгорочно и полиннички водено планирање на силиите и капацитетите, базирано на систем на повеќегодишно планирање и буџетирање, кое обезбедува соодветен развој на структурата на силите, нивните оперативни капацитети и оптимална употреба на малите ресурси. Ова исто така, вклучува децентрализација на буџетските фондови кон единиците и командите (до првата половина на 2004);*
- *Воспоставување на структура на силиите, капацитети, методи, начини и нивоа на соработка, помош и координација во реализацијата на задачите во поддршка на цивилните власти, внатрешните сили за безбедност, операции во областта на зачувување на мирот, хуманитарна помош и слични операции, разузнавачки активности и кризен менаџмент;*
- *Подобрување и развој на стандардите во областта на образованието, обука, оперативни капацитети, подготвеност, набавки и опрема, логистика, стандардизација и кодификација;*
- *Подобрување и развој на стандардите за управување со човечки ресурси (персонал) со капацитети за нивно одржување, замена, високо ниво на обука, мотивација, мобилност, професионалност, кариера, животен стандард и одржување на АРМ која ќе го одрази составот на етничките заедници во Република Македонија;*
- *Подобрување на еднаквиот и соосветен етнички заспаеност во Министерството за одбрана и АРМ;*

- *Одбранбениот буџет да остане во рамки на 2,3-2,6 % од БДП.* Алокацијата на ресурсите, а со тоа и дизајнирањето на структурата на силите и способностите, да се изврши така што до 2007 година, трошоците кои се однесуваат на персоналот, вклучувајќи ја исхраната, облеката, обувките и слично, трошоците за одржување на опремата, инфраструктурата и инфраструктурните трошоци да се сведат во рамките на 65-70% од расположивиот буџет. Притоа, вкупните трошоци за персоналот да не надминат повеќе од 50% од расположивиот буџет. За обука и вежби, готовност, операции и оперативни способности, опремување и модернизација, квалитет на живот, истражување и развој на опрема и инфраструктура и обезбедување на реализација на надлежностите на Министерството за одбрана да се алоцираат 30-35% од расположивите средства, притоа, уважувајќи ги пропорциите. Со посебен план е предвидено да се алоцираат средства за достигнување на соодветна и правична застапеност согласно со решенијата на Уставот на Република Македонија и Рамковниот договор.

Се планира најдоцна до крајот на 2003 година, да се комплетира процената на задачите на АРМ, структурата на силите, опремата и посакуваните капацитети. Најдоцна до крајот на 2004 година, да се комплетираат сите активности за целосна имплементација на системот на повеќегодишно планирање, програмирање, буџетирање и планирање на силите, финансиите и капацитетите на 5 и 10 годишна основа. Ова треба да создаде капацитети за анализа и приоритизација во согласност со околностите и опкружувањата на Република Македонија. Во согласност со ова, треба да се создадат планови за имплементација и набавки (преку воспоставување на стандарди за темелна

анализа на трошоците во однос на придобивките, достигнувањата и алтернативите), опрема, персонал, интероперативност, структура и капацитети, одржување, способност за регенерирање на сили и нивоа на обука. Во 2004 година финансиските средства да се насочат кон идните сили и капацитети во согласност со новите планови. Финансирањето да запре за сите активности поврзани со онаа инфраструктура, опрема и оружје кои според планираното треба да се отстранат од одбраната и АРМ.²¹⁾

²¹⁾ Исто

3. Реформи во одбраната и АРМ во 2004/2005 година за НАТО интеграции

Како дел од реформата во 2004/2005 година, од Министерството за одбрана се издвојуваат: Службата за реципрочна безбедност, Цивилната заштита и Службата за известување и тревожење од кои што се формираат: Националниот безбедносен авторитет во НАТО контекст (подоцна Дирекција за безбедност на класифицирани информации), Дирекцијата за заштита и спасување и Центарот за управување со кризи како самостојни органи.

Имено, потребата од формирање на Дирекцијата за заштита и спасување и Центарот за управување со кризи е утврдена со Националната концепција за безбедност и одбрана.²²⁾ Додека, со безбедносната спогодба склучена помеѓу Република Македонија и НАТО од 17.01.1996 година (стапува на сила на 19.01.1996 година), е утврдена обврската на Владата на Република Македонија, да формира Безбедносен авторитет кој на национално ниво ќе биде одговорен за заштитата и безбедноста на информациите разменети помеѓу Република Македонија и НАТО.

22) Национална концепција за безбедност и одбрана (" Службен весник на РМ", бр.40/2003),

3.1. Систем за безбедност на класифицирани информации - дел од реформите и услов за членство во НАТО

Како дел од реформите и еден од условите за членството на Република Македонија во НАТО е и потребата од организирање на систем за безбедност на класифицирани информации. Ова прашање за првпат се уредува со безбедносната спогодба склучена помеѓу Република Македонија и НАТО од 17.01.1996 година (стапува на сила на 19.01.1996 година), каде во членот 4 е утврдена обврската на Владата на Република Македонија, да ја извести канцеларијата за безбедност на НАТО дека е формиран Безбедносен авторитет кој на национално ниво ќе биде одговорен за заштитата и безбедноста на информациите разменети помеѓу Република Македонија и НАТО. На почетокот оваа работа ја вршеше Службата за реципрочна безбедност при Министерството за одбрана. Меѓутоа, се наложи потребата заштитата и безбедноста на информациите да премине на национално ниво и да се издвои од Министерството за одбрана во засебна служба. Оттука, Владата на Република Македонија за да ја спроведе целосно преземената обврска со членот 4 од безбедносната спогодба со Одлука од 19.03.2002 година, го формира Националниот безбедносен авторитет на Република Македонија во НАТО контекст, како стручна служба на Владата за остварување на правата, обврските и овластувањата кои што произлегуваат од закон и договори склучени помеѓу Република Македонија и НАТО, сврзани со НАТО класифицирани информации и документација. Реципрочната размена на НАТО класифицирани информации мора да биде заштитена на највисоко ниво. Имено, за разлика од претходно формираната служба за реципрочна безбедност во состав на Министерството за одбрана, која беше задолжена за безбедноста и заштитата само на информациите реципрочно

разменувани со Министерствата за одбрана, надворешни и внатрешни работи и му беше директно одговорна на министерот за одбрана Националниот безбедносен авторитет на Република Македонија во НАТО контекст има далеку пошироки обврски и ингеренции. Обврска на Националниот безбедносен авторитет на Република Македонија во НАТО контекст е да осигура безбедна реципрочна размена според НАТО стандардите на сите класифицирани НАТО информации кои доаѓаат до или се испраќаат од сите државни органи, вклучувајќи нивен прием, евидентирање, дистрибуција, испраќање и чување. Националниот безбедносен авторитет на Република Македонија во НАТО контекст е во надлежност на Владата на Република Македонија, односно директорот на оваа институција за својата работа му одговара на претседателот на Владата на Република Македонија. Покрај тоа, работата на Националниот безбедносен авторитет на Република Македонија во НАТО контекст е оценувана и од канцеларијата за безбедност на НАТО во Брисел, преку извештаите на своите инспекции за остварените резултати во исполнувањето на усвоената партнерска цел за постигнување на стандардите на НАТО на полето на размената на класифицирани информации. Се организира и примена на стандардите од доменот на безбедноста на информациите, персоналот, физичката безбедност, информатичката безбедност и индустриската безбедност. Се формираат организациони единици во Националниот безбедносен авторитет на Република Македонија во НАТО контекст и тоа Централен регистар и под регистри во министерствата и другите државни органи и институции во кои се врши прием, дистрибуција, испраќање или чување на тие информации и документација. Во согласност со безбедносната политика на НАТО зацртана во документот Ц-М (2002) 49 и Ц-М (2002) 50 и неговите придружни директиви,

пристапот до класифицирани информации им е дозволен само на лицата кои ќе добијат безбедносен сертификат согласно принципот "Потребно е да знае". Овој принцип подразбира дека службената положба на лицето не значи по автоматизам и пристап до информациите (освен претседателот на државата, претседателот на Владата и претседателот на Собранието) туку, лицата имаат пристап само до информациите кои им се потребни за извршување нивните службени должности или дадени задачи.²³⁾ Во надлежност на Националниот безбедносен авторитет на Република Македонија во НАТО контекст е и спроведување на безбедносна проверка на лицата кои имаат контакт со класифицирани информации и издавање на безбедносни сертификати за истите. Нареден чекор кој се презема од страна на Република Македонија за заштитата и безбедноста на класифицирани информации е донесувањето на Закон за класифицирани информации²⁴⁾ со кој што се уредува класификацијата на информациите, условите критериумите, мерките и активностите што се преземаат за нивна заштита, правата, обврските и одговорностите на создавачите и корисниците на класифицирани информации, меѓународната размена, како и други прашања во врска со користењето на класифицираните информации и се формира Дирекција за безбедност на класифицирани информации.²⁵⁾

23) Славески С., "Безбедноста на информациите-услов за членство на Република Македонија во НАТО," Форум аналитика, Скопје 2006 www.mom.gov.mk,

24) Закон за класифицирани информации ("Службен весник на РМ", бр.9/04),

25) "Класифицирана информација" е информација која се заштитува од неовластен пристап или употреба и која се определува со степен на класификација, Закон за класифицирани информации ("Службен весник на РМ", бр.9/04).

3.1.1. Дирекција за безбедност на класифицирани информации

Со Законот за класифицирани информации донесен во 2004 година, е основана Дирекција за безбедност на класифицирани информации како самостоен орган на државната управа со својство на правно лице. Дирекцијата:

- обезбедува континуирано спроведување на меѓународните стандарди и нормативи во преземањето на мерките и активностите за заштита на класифицираните информации;
- врши координација на активностите во обезбедувањето заштита на класифицираните информации со државните органи и институциите кои вршат размена на класифицирани информации со странски држави и меѓународни организации;
- ги подготвува, организира, спроведува и го следи спроведувањето на мерките и активностите за обезбедување на заштита на класифицираните информации кои на Република Македонија ѝ се отстапени на користење од странски држави и меѓународни организации;
- презема активности за заштита на класифицирани информации отстапени од Република Македонија на странски држави и меѓународни организации;
- учествува во изготвување на планови и програми на Република Македонија за членство во меѓународни организации од областа за обезбедување на заштита на класифицираните информации;
- планира и остварува меѓународна соработка за заштита и размена на класифицирани информации;
- предлага мерки за унапредување на заштитата на класифицирани информации;

- покренува иницијативи за склучување меѓународни договори со странски држави и меѓународни организации од областа на размената на класифицирани информации;
- покренува иницијативи за донесување на безбедносни планови за заштита на класифицираните информации во вонредни состојби;
- ги обучува корисниците на класифицирани информации, како и заинтересираните органи, организации и поединци во Република Македонија и други работи утврдени со овој и друг закон.

За своето работење Дирекцијата донесува годишен план и извештај кои ги усвојува Владата на Република Македонија.

Со Дирекцијата раководи директор кој го именува Владата на Република Македонија со мандат од четири години. ²⁶⁾

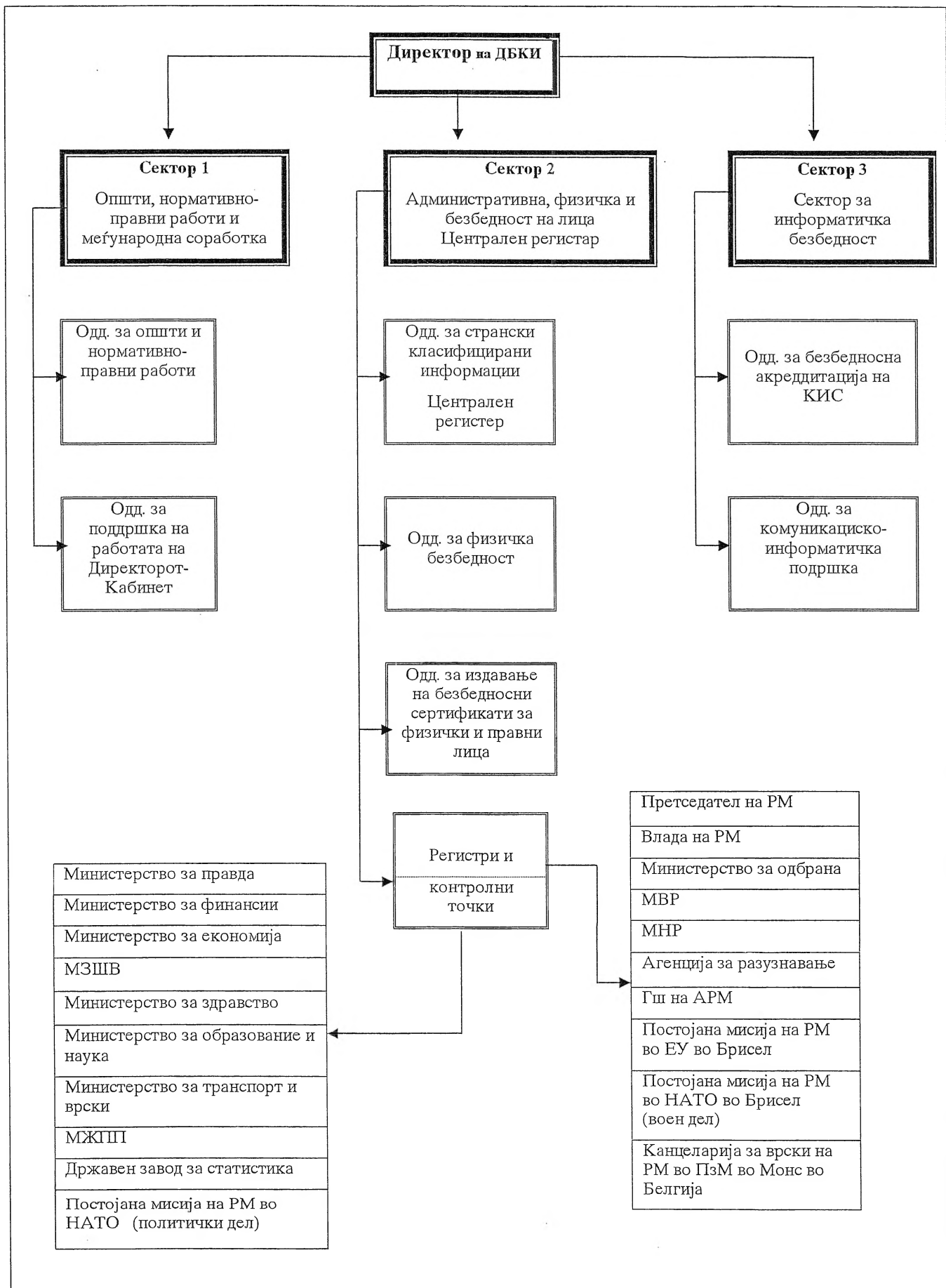
3.1.2. Регистри и контролни точки

За вршење на работите од надлежност на Дирекцијата со странски класифицирани информации се воспоставуваат централен регистар, регистри и контролни точки.

Централниот регистар на странски класифицирани информации се води во Дирекцијата, а регистри и контролни точки се водат во министерствата и другите државни органи во кои што континуирано се внесуваат и евидентираат странски класифицирани информации. Од регистрите и контролните точки се доставуваат информации потребни за извршување на работите на Дирекцијата и се врши размена на класифицирани информации со странство. Бројот на регистрите и контролните точки со одлука го определува Владата на Република Македонија. ²⁷⁾

²⁶⁾ Закон за класифицирани информации ("Службен весник на РМ", бр. 9/04),

²⁷⁾ Одлука за определување на бројот на регистри и контролни точки во министерствата, другите органи на државната управа и други државни органи ("Службен весник на РМ", бр.15/04).

Организациона шема на системот за безбедност на класифицирани информации (Извор: www.dbki.gov.mk)

3.1.3. Фискални импликации

За спроведување на оваа реформа за потребите на членството во НАТО, а заради формирање на Безбедносен авторитет (самостоен субјект) кој на национално ниво ќе биде одговорен за заштитата и безбедноста на информациите, информации разменети помеѓу Република Македонија и НАТО требаше да се обезбедат и финасиски средства. Оттука, веќе во Буџетот на Република Македонија за 2003 година, се издвои засебен буџетски раздел 05002 – Национален безбедносен авторитет на Република Македонија во НАТО контекст, а потоа Дирекција за безбедност на класифицирани информации со определени финансиски средства (основен буџет) и тоа:

аздел 05002 - Национален безбедносен авторитет во НАТО контекст/ Дирекција за безбедност на класифицирани информации									
година	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
буџет (денари)	460.000	8.642.000	6.122.000	20.380.000	22.702.000	23.300.000	39.445.000	26.500.000	24.410.000

Извор: Буџет на РМ www.finance.gov.mk

Овие финансиски средства (основен буџет) се наменети за тековни расходи и за спроведување на утврдената политика за заштита на класифицираните информации усогласена со меѓународните стандарди. Во периодот на самото формирање на Националниот безбедносен авторитет на Република Македонија во НАТО контекст, односно Дирекцијата за безбедност на класифицирани информации поголемиот дел од финансиските средства се трошеа за нејзино кадровско екипирање (дел од вработените се преземаа од Министерството за одбрана, но имаше и нови вработувања на стручен кадар), обезбедување на

материјално-технички средства (безбедносна и информатичка опрема) и на работни простории со соодветни услови за работа со класифицирани информации согласно со меѓународните стандарди. Потоа, определени финансиски средства се потрошија за заокружување на законската регулатива (се донесоа потребните подзаконски акти) и нејзина имплементација, за перманентна обука на кадарот за работа со класифицирани информации (се формираа и екипираа регистрите и контролните точки во посочените државни институции и служби во Република Македонија, како и во Мисиите на Република Македонија при НАТО, ЕУ и Канцеларијата за врски на ПЗМ), како и за создавање на услови за размена на странски класифицирани информации.

Целосен приказ на буџетот на Дирекцијата за безбедност на класифицирани информации како единка буџетски корисник, односно на приходите и расходите на буџетот по категории и ставки е даден во прилог на крајот од трудов.

Законот за класифицирани информации и подзаконските акти кои се донесоа подоцна целосно ги исполнуваат стандардите на НАТО и ЕУ во оваа област и се во согласност со "најдобрите практики". Но, сепак потребно е да се преиспитаат одредени решенија и да се надминат одредени проблеми во неговата имплементација.²⁸⁾ Имено, со ова законско решение се предвидува најзначајните носители на одлуки да вршат класификација на информациите што се "државна тајна" (претседателите на државата, на Собранието, Владата, Уставен суд, Врховен суд, министрите во своите ресори и др.), како и од нив со писмена согласност овластени лица. За една информација да биде класифицирана како

28) Славески С., "Законско уредување на тајните информации," - напис "Нова Македонија", бр.22540, Скопје, Март 2012 www.novamakedonija.com.mk (Авторот е универзитетски професор и поранешен директор на Дирекцијата за безбедност на класифицирани информации).

тајна, потребна е законски пропишана постапка која би ја оневозможила злоупотребата на дискреционото одлучување на носителите на власта за тоа кои информации треба да бидат тајни. При постапката за определување на лица кои ќе имаат пристап до класифицирани информации, односно поради природата на работата мора да имаат увид во тајните информации (овие лица мора да имаат обезбеден безбедносен сертификат) оперативните проверки ги вршат надлежните служби во Министерството за внатрешни работи и Министерството за одбрана (за воените и цивилни лица на служба во АРМ). Во законот не е наведена Агенцијата за разузнавање, која има надлежности во надворешното разузнавање, како и други новоформирани субјекти на безбедносниот систем во државата. Има потреба од преиспитување на ова законско решение и проширување на кругот на институциите што ќе ги вршат безбедносните проверки. Еден од најголемите проблеми претставува фактот што некои од информациите штом еднаш се прогласени за тајни, засекогаш остануваат тајна. Секоја информација, колку и да е значајна за определена држава, по истекот на определен временски период, престанува да биде тајна. Денес, во меѓународното право постои тренд на утврдување на временски период, меѓу 10 и 20 години во кој некоја информација ќе биде сметана за тајна. Во САД кои се сметаат за лидер кога станува збор за заштитата на тајните информации, информации кои се прогласени за тајна по истекот на 10 години се рекласифицираат или декласифицираат. Односно, се проверува дали тие сеуште треба да останат тајни или може да бидат достапни за пошироката јавност. Во исклучителни случаи, тајноста на информациите мора да биде продолжена по истекот на рокот, но правилото за продолжување на таквиот рок да биде пропишано со закон што би претставувало инструмент за спречување на злоупотреба. Во нашиот закон

создавачот на информацијата означува временски период или настан до кој класифицираната информација не може да биде рекласифицирана или декласифицирана. Тој временски период неможе да надмине 10 години, освен, ако на информацијата не и е потребна подолготрајна заштита определена со закон. Незнам, колку ова законско решение се применува во практиката, но секако има потреба да се отворат архивите и да се преиспитаат заштитените информации чие чување е скапо. 29)

Воедно, во иднина сите субјекти на системот за безбедност и одбрана, државните органи, како стопанските субјекти треба да работат на информатичката безбедност на класифицираните информации. Ова од причина што, информатичките системи (преносните мрежи) се сè повеќе на мета на терористичките организации, хакерски групи и поединци кои имаат интерес за информациите кои се од посебно значење за државата и стопанските субјекти, а тоа им го овозможува постојаниот напредок во информатичката наука и технологија. 30)

29) Исто

30) Во периодот од 13-14 март 2012 година, во Скопје се одржа работилница на тема: "Критериуми, мерки и стандарди за физичка безбедност на класифицираните информации во државните органи, јавните претпријатија и приватните компании", во организација на Европската комисија (TAEX – Technical Assistance Information Enhance Instrument of the European Commission) и Дирекцијата за безбедност на класифицирани информации - Скопје. На работилницата беше разгледувана законската регулатива, како и начинот на работа и ракување (од безбедносен аспект) со класифицирани информации. Притоа, земјите учеснички (Република Македонија, Шпанија, Кипар, Унгарија и Словачка) ги презентираа законската регулатива во сопствените земји и нивните искуства во начинот на чувањето, ракувањето, преносот и размената на класифицирани информации.

На крајот беше извлечен заклучок дека законското решение во Република Македонија во целост е усогласено со регулативата на НАТО и ЕУ, а не отстапуваме ни од востановените стандарди и најдобрите практики за начинот на постапување со класифицирани информации. Единствено, на што треба да се работи во иднина е информатичката безбедност на класифицираните информации. Истовремено, се јавува потребата од набавка на информатички системи за пренос на класифицирани информации од страна на надлежните субјекти (системи за криптозаштита) за електронска размена на класифицирани информации со повисок степен на заштита. Имено, поради немање на современа информатичка опрема за електронска размена на класифицирани информации во Република Македонија засега главно преносот на класифицирани информации се врши на востановениот (стандарден) начин, односно се врши преку овластени лица (курири), со полициска придружба и сл., за што е потребна поголема ангажираност на луѓе и средства како би се овозможила целосна заштита на класифицираните информации.

3.2. Систем за заштита и спасување

Како дел од реформите во одбраната кои се спроведуваат во текот на 2004 година е и организирањето на систем за заштита и спасување во Република Македонија. Всушност, системот за заштита и спасување во Република Македонија се организира така што, се надополнува на постојниот систем за цивилна одбрана кој пак е компонента на одбранбениот систем на Република Македонија. Имено, со аплицирање на Република Македонија во НАТО – алијансата и промените во меѓународната безбедносна средина по завршувањето на Студената војна и по 2001 година се наметна потребата системот за цивилна одбрана да започне да се трансформира и прилагодува на тие промени. Тоа пред сè се покажа во нејзината насоченост кон совладувањето на поширок спектар закани и ризици со кои се среќава Република Македонија и постепено да се трансформира во цивилно кризно планирање, какво што развиваат НАТО – алијансата и земјите членки на НАТО. За да може оперативно, стручно и ефикасно да се води системот за цивилна одбрана, Министерството за одбрана формира сектор за цивилна одбрана. Во негов состав влегуваат:

- Одделение за подготовки;
- Одделение за регрутни работи;
- Одделение за резервен состав;
- Одделение за поддршка;
- Одделение за одбрана во 34 општини;
- Одделение во кое спаѓа Центарот за обука "Џозеф Крузел".

Системот за цивилна одбрана ги спроведува следиве активности:

- *својанска одбрана;*
- *одбранбени мерки на државните органи;*

- *психолошка одбрана и*
- *невооружено сиропивсшавување.* 31)

На вака поставениот систем на цивилна одбрана се надоврза системот за заштита и спасување со единствена цел, да се постигне заштитата и спасувањето на луѓето и материјалните добра од природни непогоди, епидемии, епизотии епифитотии и други несреќи во мир и во војна и од воени дејства во Република Македонија. Така, се донесе Закон за заштита и спасување³²⁾ во чии рамки се уредува заштитата и спасувањето. Во членот 1 од законот стои "со законот се уредува заштитата и спасувањето на луѓето и материјалните добра од природни непогоди, епидемии, епизотии и други несреќи во мир и во војна и од воени дејствија во Република Македонија." Подоцна во 2008 година, текстот на членот 1 се менува и гласи: "со овој закон се уредува системот за заштита и спасување на луѓето, животната средина, материјалните добра, природните богатства, животинскиот и растителниот свет и културното наследство од природни непогоди и други несреќи во мир, вонредна состојба и воена состојба во Република Македонија." Значи, се проширува опфатот и во рамките на овој закон се додаваат заштитата на животната средина и заштитата на културното наследство. Со овој закон заштитата и спасувањето во Републиката се организира како единствен систем за откривање и спречување на настанувањето и отстранувањето на последиците од настанатите природни непогоди и други несреќи и давање на помош во мир, вонредна состојба и воена состојба, а се формира и Дирекцијата за заштита и спасување. 33)

31) Митревска М., "Цивилна одбрана", Филозофски факултет, Скопје 2010.

32) Закон за заштита и спасување ("Службен весник на РМ", бр.36/04, 49/04 и 86/08).

33) Исто

3.2.1. Дирекција за заштита и спасување

Заради извршување на работите од заштитата и спасувањето од природни непогоди, епидемии, епизотии и други несреќи се формира Дирекција за заштита и спасување. Со Дирекцијата раководи директор кој е цивилно лице и го именува Владата на Република Македонија со мандат од четири години. Директорот е самостоен во извршувањето на работите и за својата работа одговара пред Владата на Република Македонија. Владата именува и заменик-директор исто така, со мандат од четири години.

Во надлежност на Дирекцијата се изработката на Планот за заштита и спасување, Процената на загрозеност, работите од превенцијата, обуката, организацијата на заштита и спасувањето, мерките и активностите за заштита и спасување, силите за заштита и спасување и други работи. ³⁴⁾

При Дирекцијата се формира **Главен штаб за заштита и спасување**, кој раководи со активностите за заштита и спасување во Република Македонија. членовите на Главниот штаб се стручни лица именувани од Владата, кои за време на ангажирањето во него имаат својство на упатени лица на работа во Дирекцијата. Директорот на Дирекцијата е командант на Главниот штаб за заштита и спасување. Одлука за активирање на Главниот штаб за заштита и спасување донесува директорот на Дирекцијата. Главниот штаб за заштита и спасување е оперативно стручно тело на Владата. ³⁵⁾

При Дирекцијата за заштита и спасување се организираа и подрачни организациони единици на подрачјето за кои се формирани подрачни сили за заштита и спасување, во чии рамки се формираа **подрачни штабови за заштита и**

34) Закон за заштита и спасување ("Службен весник на РМ", бр.36/04, 49/04 и 86/08)

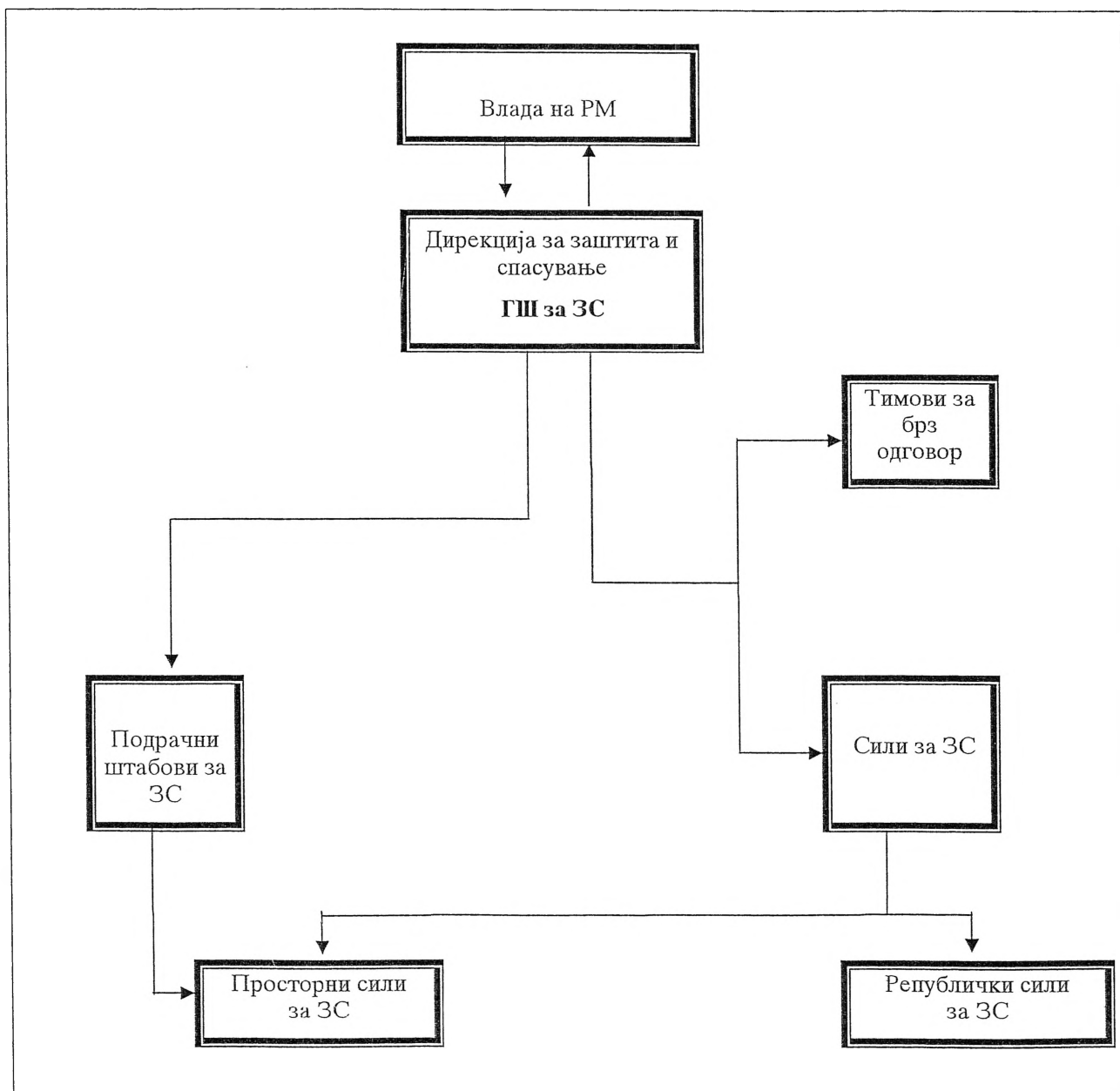
35) Исто

спасување кои раководат со активностите на подрачните сили за заштита и спасување. Командант на подрачниот штаб за заштита и спасување е раководителот на подрачната организациона единица за заштита и спасување. Подрачните штабови за заштита и спасување се активираат со одлука на директорот на Дирекцијата за заштита и спасување. За акции за заштита и спасување кои бараат итна интервенција при Дирекцијата за заштита и спасување се формираат и **тимови за брз одговор** од разни видови специјалности. Видот, бројот, персоналниот и материјалниот состав на тимовите го утврдува со одлука Владата на Република Македонија, додека за нивниот распоред и ангажирање одлука донесува директорот на Дирекцијата за заштита и спасување. Заради заштита и спасување на луѓето и материјалните добра од природни непогоди, епидемии, епизотии и други несреќи се формираат **сили за заштита и спасување**. Силите за заштита и спасување се формирани како републички и просторни сили за заштита и спасување. Републичките сили за заштита и спасување се формираат за дејствување во подрачјата на определен број на општини, кои со своите природно географски карактеристики претставуваат заокружена целина. Републичките сили за заштита и спасување ги формира Републиката. Просторните сили за заштита и спасување се формираат за дејствување на подрачјето на општината, а ги формираат единиците на локалната самоуправа, трговските друштва, јавните претпријатија, установите и службите. Видот, големината и организирањето на силите за заштита и спасување со уредба ги уредува Владата на Република Македонија.³⁶⁾

Силите за заштита и спасување имаат постојан и резервен состав. Постојаниот

36) Исто

состав на силите за заштита и спасување го сочинуваат вработените во Дирекцијата за заштита и спасување, тимовите за брз одговор и територијалните професионални противпожарни единици. Резервниот состав на силите за заштита и спасување го сочинуваат воените обврзници во резерва, доколку не се ангажирани во АРМ и граѓаните кои имаат должност и обврска за учество во силите за заштита и спасување. 37)

Организациона шема на системот за заштита и спасување

Извор: dzs.gov.mk

37) Исто

3.2.2. Фискални импликации

Иако, Законот за заштита и спасување беше донесен во текот на 2004 година, практично од јануари 2005 година, започна со работа Дирекцијата за заштита и спасување, односно ѝ се обезбеди засебен раздел во Буџетот на Република Македонија за 2005 година, со определени финансиски средства (основен буџет) и тоа:

Раздел 05003 - Дирекција за заштита и спасување							
Година	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Буџет (денари)	57.650.000	112.720.000	117.739.000	243.000.000	263.869.000	534.553.000	209.700.000

Извор: Буџет на РМ www.finance.gov.mk

Определените финансиски средства (основен буџет) во буџетот за 2005, 2006 и 2007 година, покрај за финансирање на тековните потреби беа наменети и за финансирање на следниве приоритетни активности: изработка на Националната стратегија за заштита и спасување, донесување на подзаконски акти согласно со Законот за заштита и спасување и за реализација на активностите поврзани со Советот за цивилно-воено планирање во вонредни ситуации за Југоисточна Европа. Додека, поголемиот дел од средствата во буџетот за 2008, 2009 и 2010 година, беа наменети за финансирање на силите за заштита и спасување (формирање на единици за заштита и спасување и тимови за брз одговор), односно за трансформација на системот за цивилна заштита и градење на интегрален систем за заштита и спасување. Имено, за подигање на нивото на функционалноста на Дирекцијата и нејзината оспособеност за заштита и спасување на луѓето и материјалните добра во Републиката, како и за давање на

помош надвор од неа доколку се укаже за потребно. Тука, пред сè станува збор за финансиски средства за обуки на кадарот, набавка на возила и опрема (специјализирана опрема за заштита и спасување, противпожарни возила, авиони за гаснење на пожар и др.), изградба комуникацискиот информатички систем (КИС) за потребите на заштитата и спасувањето и финансирање на редовните меѓународни активности на Дирекцијата во насока на имплементација на стандардите на НАТО и ЕУ и потпишување на меѓународните договори.

Целосен приказ на буџетот на Дирекцијата за заштита и спасување како единка буџетски корисник, односно на приходите и расходите на буџетот по категории и ставки е даден во прилог на крајот од трудов. Оттука, може да се види каде и како се распределени финансиските средства по намени. Воедно, да се одговори на прашањето дали се доволни финансиските средства кои се извојуваат од Буџетот на Република Македонија за заштитата и спасувањето.

Ако се направи анализа на буџетот на заштитата и спасувањето може да се заклучи дека финансиските средства се во рамките на можностите и ги покриваат на трошоците за редовното работење, како и за реализација на планираните проекти. И тука, се наметнува потребата од правилна распределба (менаџирање) на финансиските средства во рамките на годишниот буџет на Дирекцијата за заштита и спасување така што ќе се финансираат потребите по приоритет. Додека, финансиски средства за успешна реализација на капиталните инвестиции (изградба на објекти, набавка на современа опрема за силите за заштита и спасување и др.) и за имплементација на стандардите на НАТО и ЕУ може да се обезбедат со правилно менаџирање на средствата во рамките на буџетот, со воведување на повеќе годишното планирање и буџетирање, како и со средства (финансиски средства, материјали и опрема) од донации.

3.3. Систем за кризен менаџмент

Потребата од систем за кризен менаџмент во Република Македонија се увиде уште во текот на кризата во 2001 година, кога во екот на кризата мораше да се формира Координативно тело за справување со кризи, за менаџирање на активностите и координација помеѓу министерствата и другите надлежни органи. И од стана на стручната јавност претходно беше укажувано на потребата за изградба на модерен, ефикасен систем за менаџирање со кризи. Според Марина Митревска "Република Македонија не е имуна на огромен број извори на загрозување, кои можат да бидат директна причина за појава на кризи. Заради навремено подготвување на одговор на секоја "евентуална криза" со која што би се загрозиле виталните вредности на државата ќе мора да организира систем за управување со кризи. Имено, моделирањето треба да биде примерено на новиот приод на управување со кризите, промовиран со новиот Стратегиски концепт на НАТО, искуствата од другите држави, а сето тоа прилагодено на нашите потреби и можности."³⁸⁾ Всушност, кризата во 2001 година ни потврди дека отсуството на институција за превенција и справување со кризи, може негативно да влијае врз безбедноста на државата. Воедно, покажа дека помеѓу институциите од безбедносниот сектор не постои воспоставена организација, процедури и процес на одлучување за контрола на криза или кризна состојба. Така, кризата во Република Македонија ги отвори сите ранливи прашања на функционирањето на политичките и безбедносните институции во услови кога се бара итен координативен одговор. Очигледно, кризата покажа дека институциите се неуспешни во обидите да ги препознаат своите ингеренции и тешко ги координи-

38) Митревска М., "Агенција за кризен менаџмент во Република Македонија: реална потреба," Перспективите и безбедносните придобивки на Република Македонија како членка на НАТО, www.morm.gov.mk

раат заедничките активности. Според ова, координативен одговор изостана и од страна на безбедносните сили-полицијата и војската. Проблемот излезе како нејасен, односно помеѓу клучните безбедносни институции, војската и полицијата и поделбата на одговорноста помеѓу нив. Овие проблеми создадоа впечаток на лоша симулација на кризата. Од ова може да се заклучи од кои причини нашата држава "ad hoc" реагираше и во емот на кризата организираше Координативно тело за справување со кризи, во чии рамки се формира и Центарот за менаџирање на кризи. Основната задача на Координативното тело за справување со кризи беше да ги координира, насочува и обединува активностите на органите на државната управа во справување со кризите, вклучувајќи ги единиците на АРМ и на полицијата и да предлага употреба на единицата за борба против тероризам. Додека, пак Центарот за менаџмент со кризи во однос на справувањето со кризи имаше неколку клучни задачи околу прибирањето, обработката, анализата и доставата на податоци и информации од одговорните тела.³⁹⁾

По завршувањето на кризата во 2001 година, со Националната концепција за безбедност и одбрана на Република Македонија донесена во 2003 година, приоритет се даде на создавањето на систем за кризен менаџмент според стандардните на НАТО. Но, целосно оваа задача се реализираше со реформите кои се спроведоа во текот на 2005 година, со Законот за управување со кризи,⁴⁰⁾ со што се создаде правна основа и се уреди системот за управување со кризи во Република Македонија и тоа: организацијата и функционирањето, одлучувањето и употребата на ресурсите, комуникацијата, координацијата и соработката, про -

39) Митревска М., "Кризен Менаџмент," Филозофски факултет, Скопје 2008

40) Закон за управување со кризи ("Службен весник на РМ", бр.29/05)

цена на загроеноста на безбедноста на Републиката, планирањето и финансирањето, како и други прашања сврзани со системот за управување со кризи. Заради превенција, рано предупредување и справување со кризи кои претставуваат ризик за доброта, здравјето и животот на луѓето и животните, а се настанати од природни непогоди и епидемии или други ризици и опасности кои директно го загрозуваат уставниот поредок и безбедноста на Република Македонија или дел од неа, а за кои не постојат услови за прогласување на воена или вонредна состојба. 41)

Како што може да се забележи со ова законско решение покрај ризиците настанати од природни непогоди и епидемии се ставени и "други ризици и опасности" кои директно го загрозуваат уставниот поредок и безбедноста на Република Македонија или дел од неа, а за кои не постојат услови за прогласување на воена или вонредна состојба.

Системот за управување со кризи го остваруваат органите на државната управа, органите на државната власт (Собрание, Претседател и Влада), вооружените сили како АРМ, силите за заштита и спасување и органите на општините и на градот Скопје. Јавните претпријатија, јавните установи и служби и трговските друштва, граѓаните, здруженијата на граѓани и Црвениот крст на Република Македонија, невладините и хуманитарните организации и други правни лица учествуваат во превенцијата, раното предупредување и справувањето со кризи врз основа на закон и ратификувани меѓународни договори кои ја уредуваат оваа материја. 42) Со Законот за управување со кризи за првпат се ставени во законска рамка и се дефинирани одредени поими и состојби

41) Закон за управување со кризи ("Службен весник на РМ", бр.29/05)

42) Исто

и нивното значење како што се:

- "Загрозеност на безбедноста на Републиката" е загрозување од ризици и опасности по добрата и животната средина, здравјето и животот на луѓето, животните и растенијата, имотот и другите материјални добра од поголем обем, стабилноста, функционирањето на државата и нејзиниот поредок утврден со Уставот, за кои не постојат услови за прогласување воена или вонредна состојба; 43)
- "Ризици и опасности" се можни манифестации на национализам и верска нетрпеливост и омраза; облици и активности сврзани со меѓународниот тероризам, организиран криминал, недозволена трговија со дрога, оружје и луѓе, последици од средствата за масовно уништување, поседување на големи количини на илегално оружје, корупција, урбан тероризам, тежок криминал, вклучувајќи уцени, убиства и напади врз граѓаните и нивната сопственост, активности на странските специјални служби насочени кон влошување на безбедносната состојба, последици од судир на интереси за користење на изворите и патиштата на стратегиските енергенци, како и попречување и блокирање на нивниот увоз во Републиката, елементарни и други непогоди, техничко-технолошки катастрофи, епидемии на карантински и други заразни заболувања кај луѓето и животните, како и деградација од поголем обем и уништување на животната средина; 44)
- "Ресурси" се граѓани, објекти, моторни возила, материјално технички средства, опрема и финансиски средства со кои располага Републиката; 45)

43) Исто

44) Исто

45) Исто

- "Криза" е појава со која се загрози основните вредности, трајните и виталните интереси и цели на државата, односно се загрози уставниот поредок и безбедноста на Републиката;
- "Кризна состојба" е состојба предизвикана од ризици и опасности кои можат да ги загозат добрата, здравјето и животот на луѓето и животните и безбедноста на Републиката за чија превенција и/или справување е потребна употреба на поголем обем на ресурси и;
- "Превенција" е активност за спречување на настанување, контрола и справување со кризната состојба.⁴⁶⁾

Владата на Република Македонија донесува одлука за постоење на кризна состојба, го определува подрачјето зафатено со кризната состојба и соодветно на тоа ги активира механизмите за разрешување на кризната состојба, за донесената одлука го известува Собранието и Претседателот на Република Македонија. Одлуката за прогласување на кризната состојба трае 30 дена, ако кризата трае подолго од 30 дена, Владата треба да побара одобрување од Собранието да се продолжи рокот или да предложи прогласување на воена или вонредна состојба.⁴⁷⁾

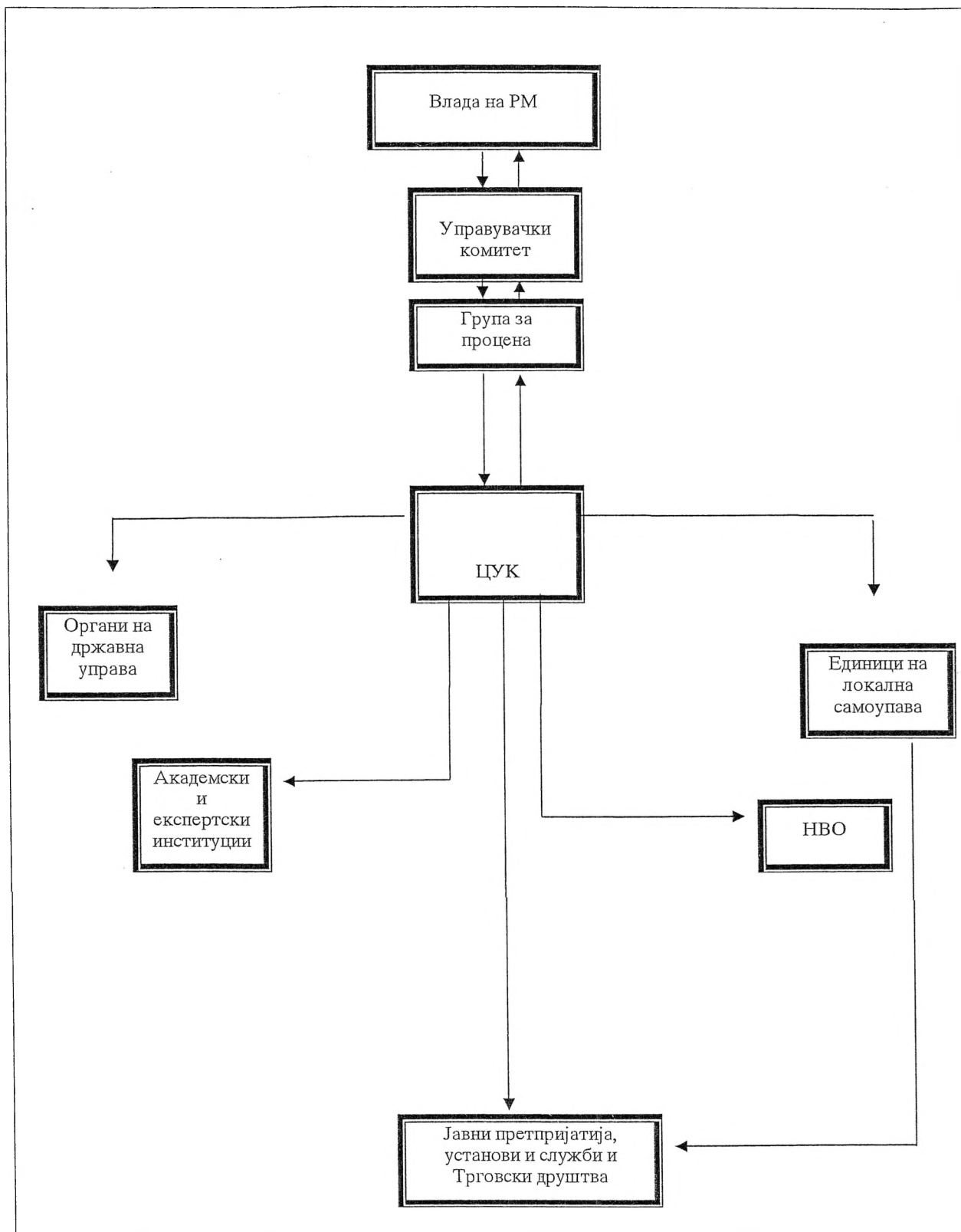
3.3.1. Организација и функционирање на системот за управување со кризи

Заради предлагање на одлуки и обезбедување на постојани консултации, координација, навремена реакција, ефикасност и соодветно искористување на расположивите ресурси во случај на кризна состојба, како и обезбедување навремена, квалитетна и реална процена на загрозеноста на безбедноста на Републиката од ризици и опасности, во системот за управување со кризи се фор -

⁴⁶⁾ Исто

⁴⁷⁾ Исто

мираат Управувачки комитет и Група за процена и се основа Дирекција, односно Центар за управување со кризи.

Организациона шема на системот за управување со кризи

Извор: www.cuk.gov.mk

3.3.2. Управувачки комитет

Управувачкиот комитет е тело на Владата на Република Македонија за координација и управување со системот за управување со кризи.

Управувачкиот комитет го сочинуваат министрите: за внатрешни работи, здравство, транспорт и врски, одбрана, надворешни работи и раководителот на Групата за процена. Составот на Управувачкиот комитет треба да ја одразува соодветната и правична застапеност на заедниците, доколку составот на Управувачкиот комитет не ја одразува соодветната и правична застапеност на заедниците се дополнува со други членови на Владата. 48)

Во зависност од кризната состојба, по потреба во работата на Управувачкиот комитет можат да се вклучат и министрите за финансии, економија, земјоделство, шумарство и водостопанство, животна средина и просторно планирање, локална самоуправа, образование и наука, труд и социјална политика, директорот на Центарот за управување со кризи, Дирекцијата за заштита и спасување и други функционери кои раководат со органите на државната управа.

Во Управувачкиот комитет учествува и еден претставник од Комисијата за одбрана и безбедност на Собранието од редот на членовите на Комисијата од најголемата политичка партија во опозиција и еден претставник од кабинетот на претседателот на Република Македонија. Во зависност од кризната состојба, претседателот на Владата на Република Македонија определува лице од составот на Управувачкиот комитет, кое ќе раководи со работата на Управувачкиот комитет. Во Управувачкиот комитет може да учествуваат и експерти, за што одлука донесува претседателот на Владата на Република Македонија. 49)

48) Закон за управување со кризи ("Службен весник на РМ", бр.29/05),

49) Исто

Предлог за утврдување на кризна состојба, до Управувачкиот комитет може да поднесе функционер кој раководи со орган на државната управа, член на Управувачкиот комитет, раководителот на Групата за процена и директорот на Центарот за управување со кризи. Откако ќе го разгледа предлогот Управувачкиот комитет ѝ предлага на Владата на Република Македонија да утврди постоење на кризна состојба и подрачје кое е зафатено со кризната состојба и соодветно на тоа, да се активираат механизмите за нејзино разрешување. 50)

Притоа, органите на државната управа, општините и градот Скопје и другите учесници во системот за управување со кризи за кои што претходно стана збор, во рамките на нивните надлежности утврдени со закон, се должни да ги спроведуваат препораките и другите мерки и активности на Управувачкиот комитет. 51)

3.3.3. Група за процена

Групата за процена е тело на Владата на Република Македонија кое врши постојано проценување на ризиците и опасностите по безбедноста на Република Македонија и предлага мерки и активности за превенција, рано предупредување и справување со кризната состојба. 52)

Групата за процена ја сочинуваат директорите на Бирото за јавна безбедност, Управата за безбедност и контраразузнавање, Агенцијата за разузнавање, директорите и замениците на директорите на Центарот за управување со кризи и

50) Исто

51) Исто

52) Исто

Дирекцијата за заштита и спасување, заменикот на началникот на Генералштабот на АРМ, како и раководителот на Службата за безбедност и разузнавање во Министерството за одбрана. Составот на Групата за процена исто така, треба да ја одразува соодветната и правична застапеност на заедниците.

Со Групата за процена раководи едно лице од составот на Групата за процена кое го определува претседателот на Владата на Република Македонија. Доколку, се јави потреба во работата на Групата за процена може да се повикаат и други претставници на органите на државната управа, општините и на градот Скопје и експерти за определената област, за што одлучува претседателот на Владата на Република Македонија. Откако ќе ги изготви своите анализи, препораки и заклучоци, Групата за процена ги доставува до Управувачкиот комитет, претседателот на Владата, претседателот на Република Македонија и до претседателот на Собранието. Претседателот на Владата на Република Македонија анализите, препораките и заклучоците, по потреба ги доставува и до другите функционери кои раководат со органите на државната управа. 53)

3.3.4. Центар за управување со кризи

Во системот за управување со кризи се основа самостоен орган на државната управа по положба и функција на дирекција, со својство на правно лице со назив Центар за управување со кризи. Во надлежност на Центарот за управување со кризи се работите што се однесуваат на:

- обезбедување континуитет во меѓуресорската и меѓународната соработка, консултации и координација во управувањето со кризи;

53) Исто

- изработување и ажурирање на единствена процена на ризиците и опасностите по безбедноста на Република Македонија;
- предлагање мерки и активности за разрешување на кризна состојба и други работи утврдени со закон. 54)

Центарот за управување со кризи е носител на вкупната поддршка (стручна, организациона, административна и друга) на Управувачкиот комитет и Групата за процена. Во извршувањето на работите Центарот за управување со кризи соработува и со претставници на Организацијата на обединети нации (ООН), Организацијата за безбедност и соработка со Европа (ОБСЕ), Европската унија и НАТО, со странските амбасади во земјата, меѓународниот комитет на Црвениот крст и Меѓународната федерација на друштвата на Црвениот крст и Црвената полумесечина и други меѓународни хуманитарни организации и со Центрите за управување со кризи или слични институции на други држави.

Со Центарот за управување со кризи раководи директор кој го именува Владата на Република Македонија со мандат од четири години. За директор се именува цивилно лице, кое пред именувањето работело најмалку шест години на работни места во органите на државната управа или институциите чие работење е сврзано со одбраната и безбедноста на Републиката. Владата именува и заменик на директорот исто со мандат од четири години. 55)

Заради информирање, следење на состојбата, размена на податоци и информации и давање на предлози за управување со кризна состојба и изработка на процена при Центарот за управување со кризи се формирани **Регионални центри** во општините низ државава (Берово, Битола, Валандово, Велес, Веница,

54) Исто

55) Исто

Гевгелија, Гостивар, Дебар, Делчево, Демир Хисар, Кавадарци, Кичево, Кочани, Кратово, Крива Паланка, Крушево, Куманово, Македонски Брод, Неготино, Охрид, Прилеп, Пробиштип, Радовиш, Ресен, Свети Николе, Струга, Струмица, Тетово, Штип, Гази Баба, Карпош, Кисела Вода, Центар, Чаир и градот Скопје), кои што имаат надлежност во своето подрачје. Подрачјето што го опфаќаат регионалните центри го определува Владата на Република Македонија.

При Центарот за управување со кризи се формира **Главен штаб**, како оперативно-стручно тело, кое раководи со активностите за превенција и справување со кризни ситуации. Главниот штаб го сочинуваат претставници на министерствата кои во зависност од кризната состојба имаат предметна надлежност, раководителот на итната медицинска помош во Скопје, директорот на Дирекцијата за заштита и спасување, претставници на АРМ, Агенцијата за разузнавање, Дирекцијата за безбедност на класифицирани информации и Црвениот крст на Република Македонија. Составот на Главниот штаб ја одразува соодветната и правична застапеност на заедниците.

Раководител на Главниот штаб е директорот на Центарот за управување со кризи.⁵⁶⁾

Во Регионалните центри за управување со кризи се формираат **Регионални штабови**, како оперативни-стручни тела со кои раководи раководителот на регионалниот центар за управување со кризи кој го назначува Директорот на Центарот за управување со кризи.⁵⁷⁾ Регионалните штабови ги сочинуваат претставници на подрачните единици на предметно надлежните министерства и другите органи на државната управа, како и по еден претставник на општините и

⁵⁶⁾ Исто

⁵⁷⁾ Исто

на градот Скопје чии подрачја се опфатени во Регионалниот центар. Составот на регионалните штабови ја одразува соодветната и правична застапеност на заедниците.

Регионалните штабови се активираат со одлука на директорот на Центарот за управување со кризи.⁵⁸⁾

Заради рано предупредување, односно следење на состојбата, навремено идентификување на појавите и процесите кои се ризици и опасности по безбедноста на Република Македонија и /или кои можат да доведат до кризна состојба и заради известување на учесниците во системот на управување со кризи и на населението Центарот за управување со кризи организира **известување и тревожење**.⁵⁹⁾ Значи, досегашната служба за известување и тревожење од Министерството за одбрана преминува во надлежност на Центарот за управување со кризи. Истовремено, во Центарот за управување со кризи се воспоставува единствен комуникациско-информативен систем со единствен број на повик-јавување (повик на бројот 985 во Центарот за управување со кризи) во случај на ризици, опасности и други несреќи на целата територија на Република Македонија. Единствениот комуникациско-информативен систем работи 24 часа секој ден во неделата. Во тек е постапка за имплементација на единствениот Европски број за итни повици Е-112, со имплементирање на овој број ќе се заменат поединечните броеви кои досега граѓаните ги користеа за повик во полиција – 192, противпожарна служба- 193, службата за итна медицинска помош-194 и Центарот за управување со кризи- 985, туку, со самиот повик на граѓаните на бројот 112 истовремено се известуваат сите овие служби.

58) Исто

59) Исто

Центарот за управување со кризи води и евиденција на ресурсите кои можат да се стават на располагање за време на кризна состојба, додека за употреба на ресурсите (ресурси на органите на државната управа, органите на општините и на градот Скопје), како и за управување со нив во случај на кризна состојба одлука донесува Владата на Република Македонија. ⁶⁰⁾

3.3.5. Фискални импликации

Центарот за управување со кризи отпочна со работа во 2005 година, а како засебен буџетски корисник се издвои од 2006 година, со определени финансиски средства (основен буџет) и тоа:

Раздел 05004 – Центар за управување со кризи						
Година	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Буџет (денари)	128.000.000	133.319.000	165.500.000	181.600.000	149.140.000	150.690.000

Извор: Буџет на РМ www.finance.gov.mk

Поголемиот дел од финансиските средства на Центарот за управување со кризи во текот на 2006 и 2007 година, покрај за тековни расходи беа наменети за целосно заокружување на персоналот (преземање на дел од вработените од Министерството за одбрана, како и други органи на државната управа и нови вработувања), просторното и материјално обезбедување, заради непречено извршување на законски определените функции и надлежности. Воедно, за воспоставување на единствен комуникациско-информативен систем со единствен

⁶⁰⁾ Исто

број на повикување и реконструкција и адаптација на просторот, објектите и постројките каде е инсталирана опремата за врски и телекомуникации. Опременување со канцелариска и информатичка опрема на Центарот за управување со кризи, како и на регионалните центри, Градскиот и Републичкиот центар за известување. Потоа, изготвување на подзаконските акти кои произлегуваат од Законот за управување со кризи, стручно обучување на вработените за потребите на управувањето со кризи, меѓуресорската и меѓународната соработка.

Во текот на 2008 година, се продолжи со финансирањето на потребите за техничко доопременување на Центарот, како и за изработка на физибилити студија која имаше за цел, да ги даде насоките за имплементација на проектот Е-112 за кој што претходно стана збор. Истовремено, и за зголемување на меѓународната комуникација и соработка со сите организации и институции во системот за управување со кризи, со посебен акцент кон НАТО структурите и механизмите на кризниот менаџмент на ЕУ. Во 2009 и 2010 година, се продолжи со финансирањето на имплементацијата на проектот Е-112, како и на проектите: документ менаџмент систем (ДМС), создавање на база на податоци во ГИС формат и воспоставувањето на единствен национален регистар на ресурси за превенција, рано предупредување и надминување на последиците од цивилни несреќи и катастрофи.

Ако се направи анализа на буџетот (целосен преглед на буџетот на Центарот за управување со кризи, односно приходите и расходите по категории и ставки види во прилозите на крајот од трудов) може да се заклучи дека финансиските средства се во рамките на можностите и ги покриваат на трошоците за редовното работење, како и за реализација на планираните проекти. Како што е

и погоре кажано поголемиот дел од проектите се реализирани останува и во наредниот период да се финансираат потребите по приоритет и со правилна распределба (менаџирање) на финансиските средства во рамките на годишниот буџет. Воедно, и со воведување на повеќегодишното планирање и буџетирање на капиталните инвестиции, а тоа значи еден проект да се финансира, односно да се планираат финансиски средства во буџетот во неколку наредни години (воведување на систем на повеќегодишно финансирање).

Со законското решение и поставеноста на системот за заштита и спасување и системот за кризен менаџмент се утврдени надлежностите на Дирекцијата за заштита и спасување и Центарот за управување со кризи. Притоа, во надлежност на Дирекцијата за заштита и спасување е организирањето на заштитата и спасувањето на населението, материјалните и културните добра во Република Македонија и преземање на мерки за заштита и спасување, односно ја има оперативната функција на теренот. Додека, Центарот за управување со кризи е тело на Владата на Република Македонија за меѓунационална и меѓуресорска координација, како и за давање на поддршка на Управувачкиот комитет и Групата за процена при превенција и справување со кризни состојби. Воедно, во Центарот за управување со кризи се собираат сите информации од надлежните органи субјекти во системот за кризен менаџмент согласно со Уредба на Владата на Република Македонија.⁶⁰⁾ Во надлежност на Центарот за управување со кризи

60) Владата на РМ донесе "Уредба за видот на податоците и информациите и за начинот на постапката на нивно доставување до Центарот за управување со кризи", бр. 19-6823/1 од 23.01.2007 година, со која што се задолжуваат сите субјекти од системот за кризен менаџмент да доставуваат податоци и информации до кои што доаѓаат во текот на редовното работење до Центарот за управување со кризи за различен вид на ризици и опасности и тоа: извор на податокот, време на случување, интензитет, материјална штета, број на човечки жртви, преземени мерки, потребна помош, а доколку се работи за терористички и слични активности и податоци за можниот извршител или извршители.

е информирањето на надлежните на органи, како и известувањето на населението (служба за известување и тревожење) при појава на различни видови на ризици и опасности било да се предизвикани од човечки фактор (терористички акти) или од природни непогоди и други несреќи и катастрофи.

Вака поставениот систем за заштита и спасување и кризен менаџмент подразбира координирано дејствување и взаемна соработка на двете дирекции. Но, во практиката недостасува добрата соработка меѓу двете дирекции. Имено, во јавноста се создава таков впечаток од причини што, во овие неколку години од кога се формирани Дирекцијата за заштита и спасување и Центарот за управување со кризи од 2005 година, кога се случуваа природни непогоди во Република Македонија недостасуваше добрата соработка помеѓу двете дирекции, па така тие дејствуваа некоординирано, преземаа паралелни активности, во јавноста излегуваа со различни информации за состојбите на теренот и сл.

Втора работа која што недостасува и која што претставува сериозен проблем на кој што во Република Македонија треба сериозно да се пристапи е ***превентивното дејствување***.

Имено, практиката покажа дека недостасува превентивната компонента кај субјектите на системот за справување со природни непогоди или кризни состојби настанати од различен вид ризици и опасности. Оттука, во иднина сите субјекти на системот (особено, тие кои имаат директна надлежност од областа на безбедноста, одбраната и заштитата и спасувањето) треба да работат на превентивното дејствување (преку посебни програми за превенција), односно обезбедување на финансиски и материјално-технички средства и опрема, како и човечки ресурси за превенирање на различни видови ризици и опасности (на пример Министерството за земјоделство треба да планира повеќе финансиски

средства на програми за регулирање на водотеци (брани), за чистење на речни корита и одводни канали заради превенција и заштита од поплави, потоа, за превенција на шумски пожари и сл., Министерството за транспорт и врски на програми за превенција и безбедност на сообраќајот и комуникациите, Министерството за здравство на програми за превенција од болести и здравствена заштита, Министерството за внатрешни работи на програми за превенирање на ризици од областа на безбедноста, Министерството за труд и социјала на програми за превенирање на социјални ризици и.т.н.).

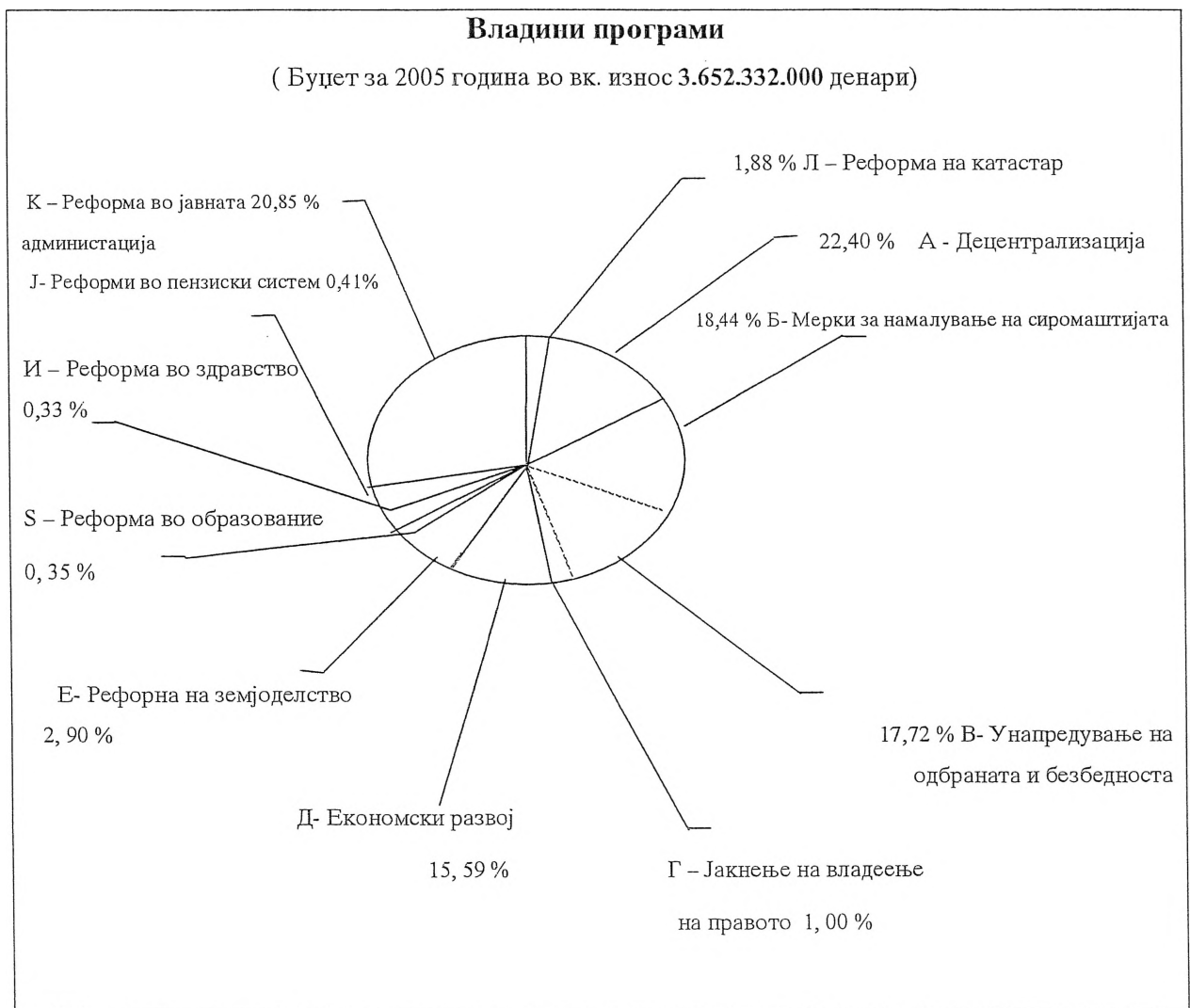
Финансиските средства вложени во превентива се враќаат многукратно ако се земе предвид дека повеќе финансиски средства се трошат на санирање на материјалните штети, а уште повеќе ненадоместиви се човечките жртви што настануваат како последица на природни непогоди или друг вид на ризици и опасности.

4. Фискални импликации на реформите во одбраната и АРМ во периодот од 2002-2006 година за НАТО интеграции

Во врска со финансирањето на реформите во одбраната за периодот од 2002-2006 година, за кои што претходно стана збор, односно фискалните импликации во Буџетот на Република Македонија може да се каже дека до 2005 година, немаше посебни владини програми со определени финансиски средства за реформите во одбраната и АРМ туку, истите се финансираа од Буџетот на Министерството за одбрана кој што во дадениот период зафаќа околу 2,3 % од БДП, како што може да се види и од табелата бр. 1. За првпат во Буџетот на Република Македонија за 2005 година, се вовеле посебна владина програма В - Унапредување на одбраната и безбедноста, односно потпрограма В2- интеграција во НАТО, со планирани средства во износ од 305.000.000 денари.

Целта на оваа програма беше да помогне во одржувањето на одбранбените мерки на Република Македонија, зајакнување на безбедноста и поттикнување на Министерството за одбрана да продолжи со неопходните активности за влез во НАТО, односно со реформите на вооружените сили. Исто така, во разделот Министерство за финансии – функции на држава во рамките на владината програма К – реформа во јавната администрација се вовеле нова потпрограма К4 за реформа на администрацијата во Министерството за одбрана и персоналот во АРМ со планирани средства во износ од 156.607.000 денари, односно за редукција на персоналот во Министерството за одбрана и АРМ преку пензионирање (исплата на отпремнини, докуп на стаж, пензии и придонеси за здравствено осигурување на вработените на кои им престанал работниот однос врз основа на Законот за служба во АРМ) и за стручно оспособување и дообука на вишокот офицерски и подофицерски кадар, заради нивно стекнување со

цивилни дипломи од определени дејности и вклучување на пазарот на трудот. Целосен преглед на Буџетот на Министерството за одбрана, а во негови рамки како посебна програма и Буџетот на АРМ по категории и ставки (колку финансиски средства се определени на одредена категорија/ставка и за што се наменети) е даден во прилог на крајот од трудов.

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ,"бр. 96/04)

а) Буџет на Министерството за одбрана

Табела 1

во денари

Раздел 05001 – Министерство за одбрана				
Година	2002	2003	2004	2005
БДП	243.970.000.000	258.369.000.000	272.462.000.000	295.052.000.000
Буџет (денари)	6.049.030.000	5.889.129.000	6.107.549.000	5.998.000.000
% од БДП	2,48 %	2,28 %	2,24 %	2,03 %
Програма В2-НАТО интеграции	0.00	0.00	0.00	305.000.000
Програма К4 – Реформи во МО (администрација) МФ-Функции на државата	0.00	0.00	0.00	156.607.000

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ,"бр. 106/01,21/03,85/03 и 96/04)

б) Буџет на АРМ

Табела 2

во денари

Програма 2-АРМ				
Година	2002	2003	2004	2005
Буџет (денари)	4.927.642.000	4.885.738.000	4.910.329.000	4.341.265.000
за плати, наемнини и надоместоци	2.098.595.000	2.527.043.000	2.549.111.000	2.229.297.000
за стоки и услуги	2.721.897.000	2.329.559.000	2.133.745.000	1.740.917.000
за капитални расходи	107.150.000	29.136.000	227.503.000	206.899.000
Трошоци за консолидирање на безбедносна состојба - МФ-Функции на државата (материјали за одбрана)	1.900.000.000	196.000.000	0.00	0.00
за мировни и хуманитарни мисии	0.00	0.00	0.00	97.300.000

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ,"бр. 106/01,21/03,85/03 и 96/04)

Што се однесува до финансиските средства за АРМ како што е прикажано во табела бр. 2, истите се распределени така што поголемиот дел од нив се трошат на плати, надоместоци стоки услуги, односно за тековно

одржување, а многу мал дел се издвојува за капитални расходи (набавки на опрема, оружје, купување на возила, машини и сл.).

За консолидирање на безбедносната состојба за потребите на одбраната на раздел 09002 – Министерство за финансии - функции на државата во Буџетот на Република Македонија за 2002 година, се определени дополнителни финансиски средства во износ од 1.900.000.000 денари, а во 2003 година истите изнесуваат 196.000.000 денари.

Во Буџетот на АРМ за 2005 година, за првпат се воведува нова подпрограма од каде што ќе се финансираат мисиите "21- Мировни и хуманитарни мисии" со определени финансиски средства за 2005 година, во износ од 97.300.000 денари заради реализирање на мировните мисии во Ирак и во Авганистан.

Глава 4

Реформи во одбраната и АРМ во периодот од 2006 до 2008 година за НАТО интеграции

1. Реформи во одбраната и АРМ во 2006/2007 година

Во Годишната национална програма за членство во НАТО (ГНПЧ) за 2006/2007 година ⁶¹⁾, се констатирани досегашните активности за имплементација на реформите и се утврдени идните приоритети на реформата во одбраната и АРМ:

- Согласно со процесот на имплементација на Охридскиот рамковен договор, во однос на застапеноста на етничките заедници иако е констатиран пораст од 5 % во 2002 година до 20,5% во 2006 година, оваа тенденција треба да продолжи и во 2007 година;
- Со донесувањето на измените на Законот за Служба во АРМ и Законот за одбрана, се создадени услови за предвременно пензионирање со 25 години стаж, професионализација на АРМ и промена на надлежноста за одлучување за учество во мировни операции/мисии надвор од територијата на Република Македонија предводени од НАТО, по приемот во НАТО;
- Од областа на обуката се донесени три важни документи и тоа: Концепт за развој на офицерскиот и Концепт за развој на подофицерскиот кор како и Стратегија за образование и обука од областа на одбраната, со кој се воспоставува солиден систем за образование и обука во Министерството за одбрана и АРМ;
- Согласно Концептот за поддршка на земја домаќин и формируваниот Коорди -

61) Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2006/2007 www.mfa.gov.mk

нативен центар за поддршка на земја домаќин во рамките на Командата за логистичка поддршка, Република Македонија презема дел од функциите на НАТО штабот во Скопје за поддршка на операциите предводени од НАТО на Балканот;

- Трансформацијата на АРМ се одвива според планот и со исполнување на содржината од третата фаза и во текот на 2007 година таа ќе биде целосно завршена. Со измените во Законот за одбрана во мај 2006 година, една година порано од предвиденото се става во мирување регрутниот систем и се преминува кон целосна професионализација на АРМ;
- АРМ учествува и дава придонес во мисии (ИСАФ, ЕУФОР, АЛТЕА) заедно со НАТО силите и натаму ќе се продолжи со учество во мисии;
- Во примена е системот на повеќе годишно планирање, програмирање, буџетирање и извршување и направен значителен прогрес. Донесени се Правилник за повеќе годишно планирање, програмирање, буџетирање и извршување и Упатство за аквизиција. Во 2007 година се планира да се постигне посакуваната распределба на буџетот и тоа: персонал 50%, операции и одржување 30%, и опрема 20%, во согласност со долгорочната проекција на буџетот и долгорочниот план за опремување.⁶²⁾

62) Исто

1.1. Персонален менаџмент, редукација и ресоцијализација на персоналот во Министерството за одбрана и АРМ

Во согласност со Стратегискиот одбранбен преглед донесени се соодветни стратегии и програми како што се Стратегијата за управување со човечки ресурси и Стратегијата за образование и обука во одбраната од која во наредниот период ќе произлезат соодветни политики и програми. Во рамките на Стратегијата за управување со човечки ресурси, а во функција на реформата во структурата на персоналот, односно редукација на персоналот и трансформација на постојната организациона структура во Министерството за одбрана и АРМ, со утврдена проекција за згрижување на вишокот воен персонал во периодот од 2005 до 2007 година, се детектирани и развиени 20 политики за персоналот и се донесени седум програми и тоа: програма за трансформација на Министерството за одбрана и АРМ и редукација на персоналот, програма за структура на персоналот во Министерството за одбрана, програма за структура на персоналот во АРМ, програма за згрижување на вишокот офицерски персонал, програма за соодветна правична застапеност на заедниците со средно образование, програма за соодветна правична застапеност на заедниците со високо образование и програма за подготовка за враќање на воениот персонал на служба во АРМ во цивилниот живот.

Од посебно значење е Програмата за подготовка за враќање на воениот персонал на служба во АРМ во цивилниот живот "ЛЕПЕЗА," за чие имплементирање е задолжен Центарот за транзиција во Скопје.

Програмата "ЛЕПЕЗА" се состои од подготовката и создавањето услови за воениот персонал на служба во АРМ кој претставува вишок, да стекне нови знаења и вештини за целосно прилагодување во цивилниот живот. Програмата се

темели врз принципите на обезбедување на квалитетна обука на воениот персонал и дообразување на високообразовните институции, а сè со цел стекнување цивилна диплома со што се овозможува по престанок на службата адаптирање во цивилниот живот. Министерството за одбрана согласно оваа програма подготви конкретни проекти и тоа: проект за преобука и преквалификација на офицери, подофицери, професионални војници и цивилни лица за вештини, занаети и други занимања, проект за основање и водење на мал и среден бизнис, проект за информатичка обука и проект за јазична обука. Динамиката на реализација на овие проекти е во зависност од заинтересираноста на наведените категории лица за партиципирање во истите. Една од приоритетните задачи за реализација во текот на 2006/2007 година е и редукцијата на цивилниот и воениот персонал во Министерството за одбрана и АРМ. Се планира редукцијата на персоналот да се одвива според донесените програми и тоа: Програма за трансформација на Министерството за одбрана и АРМ и редукција на персоналот, Програма за справување со вишокот офицерски персонал во АРМ, Програма за предвремено пензионирање на персоналот во АРМ, Програма за дивестирање на несуществените функции од надлежноста на Министерството за одбрана и др., со кои се утврдени мерките и модалитетите за редукција на персоналот. Динамиката на редукцијата се одвива позабавено поради тешкотиите кои се јавуваат при дивестирањето на несуществените функции од надлежноста на Министерството за одбрана и АРМ. Во Министерството за одбрана бројот на вработени во периодот од 31.08.2005 до 31.08.2006 година е намален за 259 лица. Во АРМ во периодот од 31.08.2005 до 31.08.2006 година, по разни основи, не сметајќи ги пензионирањата, им престанал работниот однос на 167 лица, по основ на предвремено пензионирање со докуп на

стаж 159 лица, додека на 253 лица по основ на предвремена пензија со над 25 години стаж.⁶³⁾

1.2. Реализација програмата за соодветна и правична застапеност на припадниците на етничките заедници во Министерството за одбрана и АРМ

Во согласност со Стратегијата за управување со човечки ресурси во 2005 година, се донесени две програми: Програма за остварување на соодветна и правична застапеност на припадниците на етничка заедници со високо образование со рок на реализација до 2013 година и Програма за остварување на соодветна и правична застапеност на припадниците на етничка заедници со средно образование со рок на реализација до 2007 година. Иако, паралелно се одвива и процесот за редуција на персоналот во Министерството за одбрана и АРМ, се прават напори да се реализира програмата за соодветна и правична застапеност на припадниците на етничка заедници според предвидената динамика. Во реализацијата на програмата се јавува потешкотија за обезбедување на квалитетен кадар за сите воено-евиденциони специјалности, особено за специјалностите за кои е неопходно долгогодишно оспособување и едукација. Притоа, се внимава на одржувањето на планираното ниво на борбена готовност на единиците. Критериумите се применуваат за сите категории офицери, подофицери и професионални војници. Во согласност со програмата за соодветна и правична застапеност на заедниците во континуитет се врши прием на припадници на заедниците во Министерството за одбрана и АРМ, со што процентот на застапеност на заедниците се зголемува и истиот во 2006 година изнесува 20,50 %, со интенција овој процент и понатаму да се зголемува. ⁶⁴⁾

63) Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2006/2007 www.mfa.gov.mk

64) Исто

1.3. Клучни документи и нормативно-правни акти за трансформација и реформи во одбраната и АРМ

Со третата фаза од реализацијата на Стратегискиот одбранбен преглед во текот на 2006/2007 година, се донесени документи и нормативно-правни акти кои се од суштинско значење за трансформацијата на АРМ и реформите во одбраната.

Во текот на мај 2006 година се донесени измени и дополнувања на Законот за одбрана со што се стави во мирување регрутната обврска и обврската за служење воен рок и практично од октомври 2006 година, АРМ станува потполно професионална. Граѓаните имаат право доброволно да го служат воениот рок во траење од 3 (три) месеци. Истовремено, во делот на испраќање на единици за учество во мировни мисии/операции, во согласност со ратификуван меѓународен договор, одлука за испраќање на единици на АРМ за учество во мировни мисии/операции за колективна одбрана надвор од територијата на Република Македонија предводени од НАТО, донесува Владата на Република Македонија. Овој изменет член ќе се применува по приемот на Република Македонија во членство во НАТО. ⁶⁵⁾ Претходно во декември 2005 година се донесоа измените и дополнувања на Законот за Служба во АРМ, ⁶⁶⁾ со измените и дополнувања на Законот за Служба во АРМ, им се овозможи на воените лица да се пензионираат со навршени 25 години стаж, како системска мерка за долгорочна оптимизација на персоналот. Во април 2006 година се донесе Стратегија за образование и обука во Министерството за одбрана и АРМ. Стратегијата овозможува изградба на систем за образование и обука во одбраната кој што ќе овозможи едуцирање на

⁶⁵⁾ Закон за одбрана ("Службен весник на РМ", бр.42/01, 5/03, 58/06 и 110/08)

⁶⁶⁾ Закон за служба во АРМ ("Службен весник на РМ", бр.62/02, 98/02, 25/03, 71/03 и 112/05)

офицери, подофицери, војници и цивилен персонал кои успешно може да функционираат со и во рамките на НАТО командните елементи. Исто така, во април 2006 година, се донесе Стратегија за развој на глобален комуникациско-информатички систем на Министерството за одбрана и АРМ. Овој документ комплетно ја дава насоката на развој на Секторот за К-4 и начинот на реализација на сите стратешки проекти во делот на комуникациско-информатичкиот систем на Министерството за одбрана и АРМ во наредниот период со строго дефинирање на сите потребни ресурси и динамики за реализација на овие активности. Сите проекти наведени во овој документ се целосно компатибилни и ја даваат потребната интероперабилност со НАТО структурите.

Во мај 2006 година, согласно политиките за аквизиција се донесе Упатство за аквизиција. Со Упатството се утврдува мултидисциплинарен систем на мерки постапки и процедури кои што одговорните лица и органи во Министерството за одбрана ги планираат и споведуваат во процесот на материјално обезбедување на одбранбениот систем преку модификација на постоечките средства, набавка на комерцијални средства, донации како и сопствен или заеднички развој на нови средства.

Врз основа на Законот за управување со кризи во јуни 2006 година, во Министерството за одбрана е донесено Упатство за оперативни и други постапки на АРМ во поддршка на полицијата во случај на кризна состојба, мисиите, задачите, силите и капацитетите на Армијата, командувањето, контролата и употребата на единиците, комуникацијата, координацијата и соработката со полицијата во услови кога со кризна состојба е загрозувана безбедноста на

Републиката, а органите на државната управа немаат соодветни ресурси и средства за нејзина превенција и справување.

Во јули 2006 година се донесе Правилник за планирање, програмирање, буџетирање и извршување во Министерството за одбрана со кој се пропишува управувањето со ресурсите во Министерството за одбрана кое се спроведува преку системот за повеќегодишно планирање, програмирање, буџетирање, извршување и распределба на буџетот согласно овој систем.

Исто така, и во доменот на службата за воено разузнавање и контраразузнавање се донесени нови документи со кои се уредува работата. Во таа насока Министерството за одбрана донесува Прирачник за работа на разузнавањето, контраразузнавањето и безбедноста по секциите Г-2, А-2, Ц-2, Прирачник за разузнавање и разузнавачка поддршка на психолошки операции и Упатство за документација и евиденција на Воената служба за безбедност и разузнавање. ⁶⁷⁾

67) Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2006/2007 www.mfa.gov.mk

1.4. Трансформација и реформи во Министерството за одбрана и АРМ

Врз основа на одлуката на Претседателот на Република Македонија за стратегискиот развој на АРМ, донесена во декември 2004 година, како и Наредбата за трансформација на АРМ и Динамичкиот план донесени од Началникот на Генералштабот на АРМ во март 2005 година, започна да се реализира процесот на трансформација на АРМ низ три фази. Првата фаза на трансформацијата е успешно завршена до крајот на 2005 година, при што трансформирани се: Генералштабот на АРМ, Здружената оперативна команда, Првата механизирана пешадиска бригада, Командата за логистичка поддршка, Центарот за електронско извидување, Баталјонот за ПВО, ВИНГ-от, Инженерскиот баталјон и Четата за АБХО. Втората фаза се рализира според планираното при што трансформирани се: Баталјонот за почести, опслужување и обезбедување, АСОЦ- оперативен центар за воздушно набљудување, Втората механизирана пешадиска бригада, Вториот логистички баталјон, Баталјонот за врски, Првиот логистички баталјон, Третиот логистички баталјон, Оклопниот баталјон, Самоходниот артилериски баталјон 155мм. До крајот на 2006 година останува уште трансформацијата на Баталјонот на воена полиција и Полкот за специјални операции како и гасењето на Третата и Седмата пешадиска бригада и Логистичкиот баталјон со што оваа фаза ќе биде во целост завршена. Третата фаза која што треба да се реализира до крајот на 2007 година, ги опфаќа трансформацијата на Командата за обука и Резервната бригада. Се укинува една единица (Центар за обука) и се трансформираат четири единици (Прва команда, Прва бригада, еден центар за обука и Воената болница), со што ќе се заокружи целосно трансформацијата на АРМ. 68)

68) Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2006/2007 www.mfa.gov.mk

Во рамките на процесот на трансформација и реформи во текот на 2006/2007 година, се реализирани или во фаза на реализација повеќе проекти кои се во контекст на НАТО интеграциите и тоа:

-Во согласност на усвоениот концепт на земја домаќин во април 2006 година се формира Координативен центар за поддршка од земјата домаќин (КЦПЗД). Со воспоставување на Центарот, Република Македонија превзеде дел од функциите на НАТО штабот во Скопје за поддршка на операциите предводени од НАТО на Балканот, со што се редуцираат трошоците на НАТО и се ослободуваат сили и средства за други мисии. Истовремено, со Концептот за поддршка од земја-домаќин до крајот на 2006 година, е планирано да се заврши со изработката на Каталогот за капацитетите на Република Македонија. Со завршената трансформација на логистичките единици на АРМ и воспоставувањето на новата шема за логистичка поддршка, во целост започна примената на Националниот концепт за логистичка поддршка, која подразбира поддршка скроена според мисиите на борбените единици;

- Проект- Глобален комуникациско-информациски систем (Оптички дигитален телекомуникациски систем), во текот на 2005 и 2006 година, извршено е проширување и помала реорганизација на оптичката мрежна инфраструктура на територијата на град Скопје. Во продолжение на активностите во 2006 година се работи на третата фаза на проектот, при што се направени проекциите и спецификацијата на опремата за проширување и развој на мрежата и оптичко-дигиталниот систем во текот на 2007 година. Воедно, се имплементира и Проект-Персонал менаџмент информациски систем за Министерството за одбрана и АРМ;

- Проект за уништување на Против-пешадиски мини (ПП мини) – во согласност со член 4 од Отава Конвенцијата (Конвенција за забрана на употреба, складиштење, производство и трансфер на против-пешадиски мини), беше спроведено уништувањето на против-пешадиските мини во четири фази, а на ден 10.07.2006 година, беа уништени последните 4000 парчиња со што Република Македонија е една од ретките земји во регионот која не поседува складирани против-пешадиски мини;

- Проект за трансформација на военото здравство – во мај 2006 година се донесе Концепт за организација и поставеност на Военото здравство. Согласно со Стратегскиот одбранбен преглед, трансформацијата на военото здравство во делот на примарната здравствена заштита е завршена во првата половина на 2006 година, со формирање на медицински водови/одделенија во гарнизоните на АРМ. Капацитетите на наведените единици овозможуваат медицинска услуга до Ниво 2. Започната е трансформацијата на Воената болница во рамките на АРМ. Во согласност со Стратегскиот одбранбен преглед изработена е формација на Воената болница со вкупен број од 430 лица;

- Проект за конверзија на имот - во Министерството за одбрана уште од 2005 година, се отпочнати проекти за ослободување од несуштинскиот имот при што се реализира Проектот за пренесување на недвижен имот за потребите на Министерството за внатрешни работи - Гранично обезбедување, пренесување недвижен имот (делбен биланс) за потребите на новоформираните органи: Дирекцијата за заштита и спасување и Центарот за управување со кризи и пренесување недвижен имот со процесот децентрализација на единиците на локалната власт. Владата на Република Македонија во јануари 2006 година, во врска со извештајот за реализација на Планот за конверзија на недвижен имот

донесува заклучоци при што се наведува следното: во периодот на 2005 и 2006 година, Министерството за одбрана се ослободи (оттуѓи) 12 гарнизони од кои 5 се пренесени на Министерството за внатрешни работи - Гранична полиција, а 7 касарни се пренесени на единиците на локалната самоуправа во Општините: Куманово, Кочани, Гевгелија, Прилеп, Дебар, Крива Паланка и Струмица. Во овие комплекси е предвидена реализација на стопански проекти за развој на општините, вработување, исплата на надоместок за користење на просторот, превземање на вработени од АРМ и Министерството за одбрана. Од вкупно 12 објекти - Дом на АРМ, 3 остануваат за потребите на АРМ, а останатите се оттуѓени, односно дадени под концесија на единиците на локалната самоуправа. Воените кантини вкупно 19 се дивестирани по пат на јавен оглас на специјализирани трговски друштва со превземање на вработените и надоместок. Воените економии Петровец, Криволак и Мушинци се дадени на користење под концесија со надоместок и превземање на вработените. Со примопредавањето на државната граница од вкупно 75 караули, 35 се предадени на Министерството за внатрешни работи - Гранична полиција, 2 остануваат за потребите на АРМ и истите е планирано да се пренаменат во центри за обука, а за преостанатите 38 во тек е постапка за оттуѓување, додека 28 караули се дадени на користење под закуп.⁶⁹⁾ Во правец на подобрување на животниот стандард на воените лица и обезбедување на службени станovi во тек е постапка за изградба на службени станovi во Скопје. Со програмата за изградба и одржување на станovi во сопственост на Република Македонија донесена од Владата на Република Македонија во мај 2006 година, предвидено е изградба на станovi наменети за

⁶⁹⁾ Исто

припадниците на АРМ. Изградбата на становите ќе се реализира по принципот на со-инвеститорство. Во 2006 година, пренесени се на користење во закуп 10 магацински групи и деловен простор со надоместок и превземање на вработени. Исто така, со Одлука на Владата на Република Македонија на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство му е пренесено во сопственост земјоделско земјиште, со цел да се даде за земјоделска обработка. Истовремено, се изготвува и План за ослободување од неперспективните м/в, возила за кои нема резервни делови, возила кои се големи потрошувачи на гориво, односно возила кои се застарени и чие одржување ја надминува цената на чинење.

-Во рамките на Проектот за модернизација на АРМ и во согласност со реалните финансиски можности во првата половина на 2006 година извршено е ажурирање на Планот за опремување за 2006 година, со што се создадени услови за продолжување со опремувањето на единиците. Во предлог буџетот за 2007 година, предвидено е алоцирање на финансиски средства за отпочнување на првата фаза од проектот АСОЦ (оперативен центар за воздушно набљудување) и набавка на еден хеликоптер за обука. Согласно со договорот за модернизација на хеликоптерите извршена е адаптација на системите за ноќно летање на 2 хеликоптери Ми-8/17 и 2 хеликоптери Ми-24. Врз основа на плановите за реализација на динамиката за модернизација потполната модернизација на хеликоптерите се планира да заврши до крајот на 2007 година, ново вградената опрема треба да овозможи 24 часовна употреба на хеликоптерите и да се зголеми ефикасноста на употребата на хеликоптерите. Во насока на подобрување на мобилноста, продолжува опремувањето со борбени и неборбени моторни возила за потребите на единиците на АРМ. Заклучно со јули 2006 година, во единиците се распоредени 26 неборбени моторни возила и 15 борбени возила

ХАМВИ М-114. Извршена е адаптација и стандардизација на Оклопен транспортер (ОТ) тип "Хермелин" во Оклопно медицинско возило (ОМВ) со целосно инсталирање на потребната медицинска опрема. Модернизирани се 56 оклопни транспортери од типот "Хермелин" со балистичка заштита. До крајот на 2006 година планирано е да се модернизираат уште 25 оклопни транспортери "Хермелин" со што е зголемена огнената и маневарската моќ на единиците кои се предвидуваат за операции за поддршка на мирот. Во изминатиот период извршена е набавка на софтверски пакет "ИРИС", информатичка опрема воена верзија, во постапка е набавка на сателитски телефонски терминални уреди и набавка на тактичко беспилотно летало. Во 2007 година, продолжува опремувањето на декларираните единици со неопходната опрема согласно приоритетите. Исто така, паралелно со опремувањето и модернизацијата се врши поединечна и колективна обука на командите и единиците на АРМ прилагодена кон НАТО стандардите и концептот за оперативни способности со примена на содржините од доктрините и публикациите во Алијансата. 70)

70) Исто

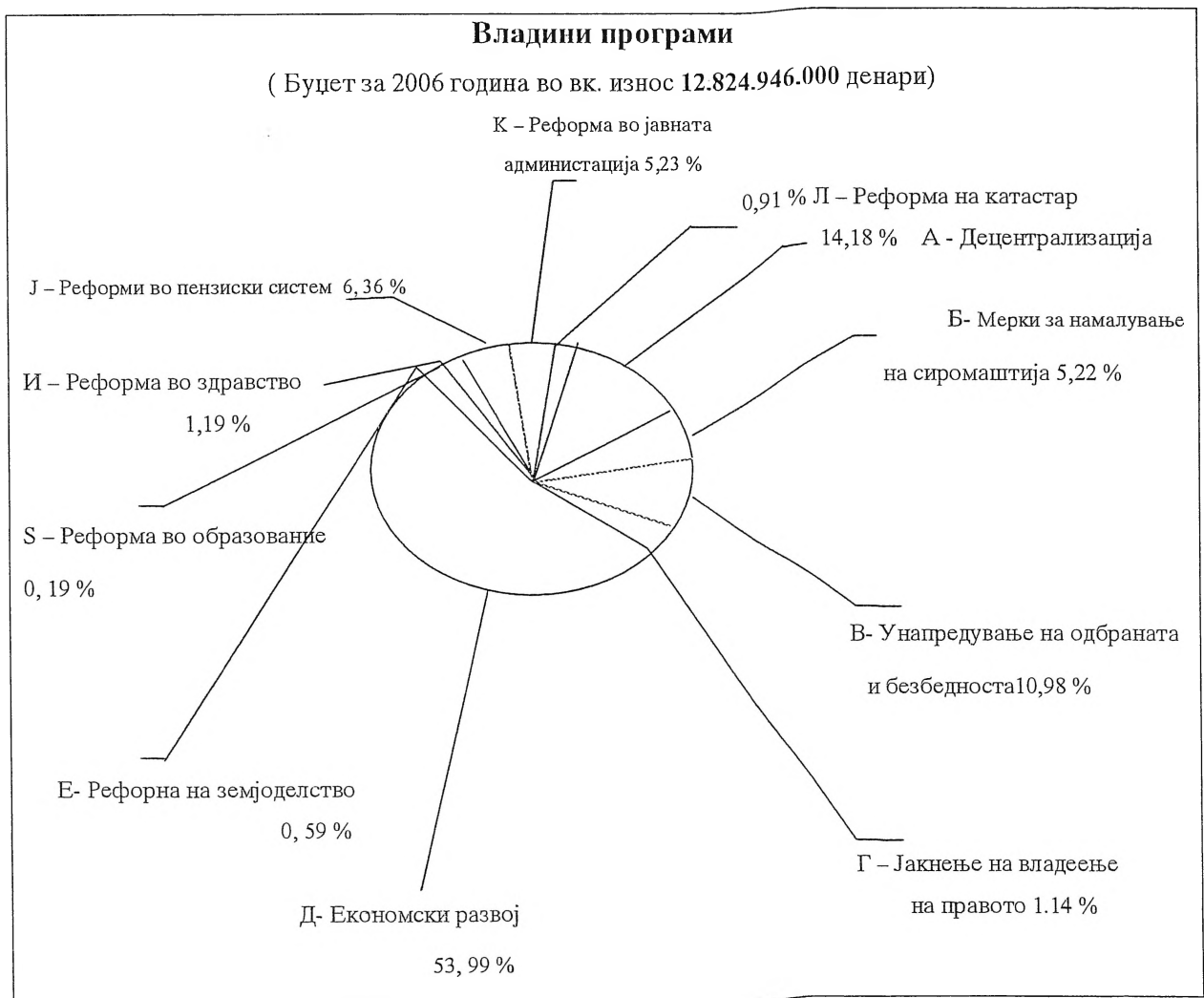
1.5. Фискални импликации на реформите во одбраната и трансформацијата на АРМ во периодот 2006/2007 година за НАТО интеграции

Во врска со финансирањето на реформите во одбраната и трансформацијата на АРМ за периодот од 2006/2007 година, за кои што претходно стана збор, односно фискалните импликации во Буџетот на Република Македонија може да се каже дека во Буџетот на Република Македонија за 2006 и 2007 година, за финансирање на планираните активности во одбраната покрај финансиските средства определени во Буџетот на Министерството за одбрана се издвоија и дополнителни финансиски средства преку двете владини програми и тоа: програмата В - Унапредување на одбраната и безбедноста со потпрограма В2-интеграција во НАТО и посебната програма К за финансирање на реформата на јавната администрација со потпрограма К4 за финансирање на реформата во Министерството за одбрана.

Имено, потпрограмата К4 (реформа во Министерството за одбрана) го опфаќа финансирањето на активностите кои се однесуваат на исплата на испратнини при заминување во пензија, докуп на стаж, пензии и придонеси за здравствено осигурување на вработените во Министерството за одбрана на кои им престанал работниот однос врз основа на Законот за служба во АРМ, програмата за преквалификација "Лепеза," како и за исполнување на обврските од Охридскиот рамковен договор и имплементација на процесот за соодветна и правична застапеност на заедниците во Министерството за одбрана и АРМ за што претходно стана збор, односно за персонален менаџмент редукација и ресоцијализација на персоналот во Министерството за одбрана и АРМ.

Финансиските средства од владините програми се добиени дел од буџетски средства, средства од донации или од заеми од Светска банка и други меѓународни институции.

Програмата В, односно В2 како што и претходно беше кажано е наменета за дополнителна финансиска поддршка на Министерството за одбрана, со цел да продолжи со неопходните активности за влез во НАТО, поточно од оваа програма се финансира опремувањето на декларираниите единици на АРМ за учество во мировни и хуманитарни мисии надвор од земјата и реализација на планираниот обем на модернизација на опремата и набавка на нова опрема согласно со Стратегискиот одбранбен преглед.

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 120/05)

Владини програми

(Буџет за 2007 година во вк. износ 8.775.132.000 денари)

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 139/06)

Основниот буџет на Министерството за одбрана за 2006 година, изнесува 5.901.642.000 денари или 1,90 % од БДП, а за 2007 година, 6.865.888.000 денари или 1,94% од БДП, како што е дадено во табелата што следи:

а) Буџет на Министерството за одбрана

Табела 1

Раздел 05001 – Министерство за одбрана			2006	2007
Година				
БДП			320.059.000.000	364.989.000.000
Буџет (денари)			5.901.642.000	6.865.888.000
% од БДП			1,84 %	1,88 %
Програма В2-НАТО интеграции	Буџет на МО		423.526.000	568.605.000
	МФ-Функции на државата		0.00	150.000.000
Програма К4 – реформа на јавна администрација (персонал во МО и АРМ)	Буџет на МО		30.000.000	80.000.000
	МФ-Функции на државата		167.571.000	187.595.000

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 120/05 и 139/06)

б) Буџет на АРМ (во рамките на Буџетот на Министерство за одбрана)

Табела 2

Програма 2-АРМ		
Година	2006	2007
Буџет (денари)	4.300.799.000	5.095.237.000
за плати, наемнини и надоместоци	2.338.225.000	2.484.833.000
за стоки и услуги	1.509.665.000	1.786.988.000
за капитални расходи	269.442.000	641.607.000
за мировни и хуманитарни мисии	138.820.000	130.837.000

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 120/05 и 139/06)

Буџет на АРМ за 2006 година, изнесува 4.161.979.000 денари од кои половината се наменети за плати и тековно одржување, а помал дел се наменети за финансирање на трансформацијата на структурата на силите согласно со СОП, модернизација и набавка на вооружување и нова опрема и за реализирање на планот за конверзија на недвижен имот од АРМ според утврдениот динамички план.

За мировни и хуманитарни мисии (мисиите во Ирак, Авганистан, Босна и Херцеговина и Либан) се определени средства во износ од 138.820.000 денари,

притоа, се јавува зголемување во однос на минатата година каде што за овие потреби беа наменети 97.300.000 денари.

Буџетот на АРМ за 2007 година, изнесува 5.095.237.000 денари, додека за мировни и хуманитарни мисии се наменети 130.837.000 денари. Структурата на буџетот е иста како и во 2006 година така што, половина од финансиските средства се трошат за плати и тековно одржување, а помал дел останува за капитални расходи. Од финансиските средства определени со буџетот за 2007 година, се финансираше процесот на трансформацијата на АРМ, военото здравство (трансформацијата на Воената болница), се финансираа проекти во военото образование, обука и преквалификација на кадарот, опремување на единиците и започнатиот процес на конверзија на недвижниот имот на АРМ според планот за 2007 година. Целосен преглед (финансирањето по програми и ставки) на Буџетот на Министерството за одбрана за 2006 и 2007 година е даден во прилог на крајот од овој труд.

2. Реформи во одбраната и АРМ во 2008/2009 година

Одбранбената политика на Република Македонија и во текот на 2008/2009 година е фокусирана на поддршка на надворешната политика, посебно на интензивирањето на соработката со НАТО и ЕУ. Главна цел на одбранбената политика и понатаму е:

- Одбраната и заштитата на сопствената држава и сојузниците;
- Учеството во операции предводени од НАТО, ЕУ и ОН и мисии за поддршка на глобалната војна против тероризмот; и
- Заштитата на виталните интереси на Република Македонија.

Во таа насока со Годишната национална програма за членство во НАТО (ГНПЧ) за 2008/2009 година, се утврдени досегашните активности и идните приоритети:

- Надзор на националниот воздушен простор и поврзување со НАТО интегрираниот систем за воздушна одбрана;
- Поддршка на државните институции;
- Брзо распоредување на силите во заеднички НАТО операции;
- Ефикасно воено разузнавање за поддршка на операциите на АРМ;
- Ефикасна команда и контрола;
- Логистика на распоредените национални контингенти;
- Медицинска поддршка Ниво 2 на распоредените контингенти;
- Поддршка во борбата со нуклеарното, хемиското и биолошкото оружје;
- Водење на операции во сложени географски и климатски услови;
- Тренинг (обука) на сите единици, посебно на единиците кои се распоредуваат во мисии согласно со заедничките НАТО доктрини, техники и процедури;

- Воведување на систем на само-евалуација (оценување) на единиците во согласност со НАТО стандардите за евалуација на борбената готовност;
- Учество во воените структури на Алијансата – операции во урбана средина и;
- Давање поддршка на странски армии со тренинг тимови и воено-советодавни тимови; 71)

Во 2008 година, продолжува реформскиот процес во прв ред се реформите кои одат во насока на развој на АРМ согласно со забелешките во годишниот извештај за достигнувањата во одбраната за 2007 година. Притоа, Република Македонија прифаќа нов сет Партнерски цели со барања за развој на нови капацитети. Новата програма на Министерството за одбрана се преточи во Долгорочен план за 2009-2018 година, а новиот програмски водич за 2009-2014 година, стана дел од систем за долгорочно планирање, програмирање, буџетирање и извршување (ППБИ) составен од осум програми за: администрација, тренинг и операции, опремување и модернизација, логистика, инфраструктура, комуникации и информирање, мисии за чување на мирот и хуманитарни мисии притоа, приоритет им се дава на реформите на единиците кои се декларирани за меѓународни операции. 72)

2.1. Трансформација на Министерството за одбрана

Активностите за трансформација во Министерството за одбрана и секторите во Генералштабот се во тек и се планира да завршат до крајот на 2009 година, со што би се зголемила ефикасноста на работењето и функционалноста внатре во институцијата. На почетокот на 2008 година, воениот дел од службите при Воената болница беа трансформирани и префрлени под надлежност на

71) Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2008/2009 www.mfa.gov.mk

72) Исто

Министерството за одбрана. Процесот на трансформација продолжува во склад со барањата на АРМ.⁷³⁾

2.2. Трансформација на АРМ

Трансформацијата на АРМ е главно насочена кон подобрување на организациско-формациската структура на АРМ низ нејзина реорганизација на: сили за борбени дејства, сили за специјални операции, сили за борбена поддршка, служби и сили за резерва.

Главни цели на трансформацијата се следните:

- Бројот на активниот персонал во Министерството за одбрана и АРМ да соодветствува со новата структура на силите;
- Борбените единици (воената формација) да се трансформираат во мали по бројност единици способни за брзо распоредување со минимум 90% воен персонал и минимум 90% воена опрема;
- Силите за специјални операции да бидат редуцирани на ниво на еден баталјон;
- Структурата на борбените единици и воените служби да соодветствува со потребите за поддршка на борбените единици;
- ВИНГ-от да се трансформира во баталјон со неопходниот број на хеликоптери за поддршка на воените мисии;
- Преку 40% од структурата на АРМ да биде целосно пополнета со единици кои ќе бидат подготвени за распоредување и учество во операции/мисии предводени од НАТО, ЕУ и ОН;⁷⁴⁾

⁷³⁾ Исто

⁷⁴⁾ Исто

- Оперативно-тактичките команди подигнати на ниво на баталјон да се реформираат во согласност со организацијата и НАТО стандардите;
- Силите во резерва да се трансформираат во согласност со Концептот за резервни сили, воспоставен во Декември 2007 година, за кој што стана збор претходно во склад со барањата на идната структура на Армијата. Воспоставувањето на резервни сили т.н. активна резерва и нивен тренинг согласно со стандардите кои важат за активните сили започна на крајот на 2008 година;

Во новата структура (формација) на АРМ е предвидено единиците да се групираат во три главни команди при Генералштабот на АРМ: Оперативна команда (ОК), Команда за логистичка поддршка (КЛС) и Команда за едукација и тренинг (КЕТ), како и два самостојни баталјони: баталјон за специјални операции и баталјон за почести. Всушност, напорите за трансформација на АРМ се во согласност со предвидената динамика за екипирање и имплементирање на барањата од Програмата за 2008 година вклучително и на следните приоритети:

- Развој и подготовка на единиците декларирани за операции предводени од НАТО, трансформација на единиците и службите за борбена поддршка; и
- Трансформација на борбените единици преку нивно концентрирање во механизирана бригада и во баталјон за специјални операции. ⁷⁵⁾

2.3. Учество во меѓународни операции/мисии

Во рамките на определбата за зачувување на мирот во светот и борбата против тероризмот Република Македонија како дел од анти-терористичката коалиција и

⁷⁵⁾ Исто

понатаму продолжува активно да учествува со свои сили во операциите/мисиите предводени од НАТО сојузниците:

- Во мисијата "ИСАФ" во Авганистан Република Македонија учествува од Август 2002. Првично, АРМ партиципираше во Командата на ИСАФ во Кабул со вкупен персонал од 127 лица со А-3 комбиниран медицински тим во рамките на Чешката болница, а за прв пат од 2008 година и со три штабни офицери во командата на ИСАФ во Кабул. Во Март 2008 година, се испратени уште двајца претставници. До јули 2008 година во постојаните ротации на единиците во мисијата вкупно учествувале 775 лица.

- Во мисијата "Слобода за Ирак" во Ирак, Република Македонија учествува од јули 2003 година. Во почетокот на 2008 година, учеството на Република Македонија во мисијата "Слобода за Ирак" се зголемува со испраќање на механизирана единица (35 лица), заедно со единица за специјални операции со што вкупниот број на персоналот достигнува 77 лица. Всушност, се работи за единаесетта ротација на единицата за специјални операции и втора ротација на механизираната единица или вкупно во мисијата "Слобода за Ирак" до сега учествувале околу 490 лица.

- Во мисијата на ЕУ "АЛТЕА" во Босна и Херцеговина, Република Македонија активно учествува од Јули 2006 година. На почетокот нашето учество беше сведено на еден хеликоптер наместо два и бројот на персоналот беше намален од 21 на 12 лица. Ние продолживме со учеството со еден медицински тим и со еден правен советник во командата на ЕУФОР. До сега во ЕУ мисијата "АЛТЕА" во Босна и Херцеговина учествувале вкупно 118 лица.

-Во мисијата на ОН "УНФИЛ" во Либан (UNFIL Mission in Lebanon), Република Македонија учествува со еден офицер од Мај 2007 година. Втората ротација е во Мај 2008 година.

- Во мисијата на Косово, Република Македонија пружа логистичка поддршка на НАТО операциите уште од 1999 година, односно прием, престој и обезбедување на понатамошното движење на единиците на КФОР вклучувајќи и давање на медицински услуги, набавки на гориво, придружба, сили за заштита и заштита на главните воени комуникации при поминување низ нашата земја. Единаесет лица постојано се ангажирани за поддршка на КФОР, или вкупно во мисијата учествувале 27 лица. Се планира процентуално да се зголеми учеството во меѓународни мисии на единиците и целокупниот воен персонал и да достигне до 8 % од копнените сили пропорционално на развојните можности на АРМ. Така што, на крајот на 2009 година, еден среден пешадиски баталјон со јачина од 600 луѓе ќе биде подготвен за распоредување за учество во операциите предводени од НАТО, способен за борбени дејства со висок интензитет и маневар на секаков терен и во сите климатски услови. Овој баталјон ќе биде подложен, односно ќе се врши континуирана обука на персоналот и евалуација (оценување на борбената готовност) во согласност со НАТО стандардите и ќе биде подготвен исклучиво за распоредување надвор од земјата. На крајот од 2013 година, средниот пешадиски баталјон ќе се трансформира во баталјон/бригада-Medium Infantry Battalion Group – MIBG (единица со големина од околу 1000 лица).

Учеството во мисијата "ИСАФ" да се засили со медицински тим од 6 члена до крајот на 2008 година. Мисијата да продолжи да се извршува и во 2009 година, а ќе се зголемува во согласност со барањата и можностите. Паралелно со зголемувањето треба да се создаде и можност за поголема логистичка поддршка

на националните контингенти. Што се однесува на учеството во мисијата "Слобода за Ирак", таа да продолжи на истото ниво до крајот на 2008 година. Учеството во мисијата "АЛТЕА " во Босна и Херцеговина и мисијата на ОН "УНФИЛ" (UNFIL Mission in Lebanon) и други мисии предводени од НАТО исто така, да продолжат во согласност со барањата и можностите. 76)

2.4. Трансформација на Секторот за логистика на АРМ

Имплементацијата на Моделот за стратешко менаџирање на логистиката како дел од Концептот за логистичка поддршка на единиците и натаму ќе продолжи со финализирање на документите за воспоставување на правила и одговорности кои ќе бидат детерминирани и ќе обезбедат добра основа (база) на идната организација на логистичките процеси. Моделот ќе овозможи идна трансформација на системот за логистика. Првиот логистички информационален систем е планирано да стане оперативен кон крајот на 2009 година компатибилен на НАТО (NCS – Codification System) системот. 77)

2.5. Персонален менаџмент

Долгорочен приоритет во менаџирањето со човечките ресурси е привлекување и задржување пред сè на квалификуван персонал. Се планира и натаму да продолжи вработувањето по принципот на соодветна и правична застапеност на припадниците на етничките заедници притоа, се вработува персонал (воен и цивилен) со средно и високо образование во Министерството за одбрана и АРМ, со што нивниот број до крајот на 2013 година ќе биде значително зголемен. Се продолжува со концептот за професионален развој на офицерскиот и подофицерскиот кадар во специфичните области и Програмата за еднакви мо –

76) Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2008/2009 www.mfa.gov.mk

77) Исто

жности, превенција на дискриминацијата и промовирање на фер услови за жените во Министерството за одбрана и АРМ. Истовремено, тече и процесот на редукција на персоналот во Министерството за одбрана и АРМ, околу 1000 луѓе би заминале до крајот на 2013 година, главно со дивестирање на несештинските дејности, како и со природен одлив на персоналот. Се продолжува со пензионирањето на вишокот воен персонал кој има повеќе од 25 години стаж во АРМ. Во поддршка на процесот на редукција на воениот персонал програмата "ЛЕПЕЗА" и во иднина ќе се развива и имплементира. Со цел да се задржи квалитетниот кадар се планира во прв ред да се стават оние програми кои се однесуваат на подобрување на животниот стандард, домувањето и други бенефити за персоналот. Клучниот фактор за подигнување на животниот стандард на воениот персонал е реформирање на системот на плати и надоместоци. Курсот на пораст на платите за минимум 10% во 2008 и 2009 година, се планира да продолжи и понатаму иако, поради светската економска криза планираниот пораст на платите од 10% во 2009 година се одложи. Во 2009 година Министерството за одбрана планира да изготви Програма за подобрување на условите за работа, животниот стандард и рекреацијата на персоналот, како и Програма за здравствена заштита и социјална сигурност. Програмата за домување на персоналот е претходно изготвена. 78)

78) Исто

2.6.Реформи во военото образование и обука

Воведување на модерно, ефикасно и флексибилно воено образование и тренинг систем е главен приоритет на реформите во военото образование кои треба да завршат до крајот на 2010 година и тоа:

- Воспоставување на Команда за едукација и тренинг со капацитети и можности за образование и тренинг на офицерскиот и подофицерскиот кадар и тоа: учење на лекции, симулации, учење од далечина и сл.;
- Дефинирање на статусот на Воената Академија до крајот на 2009 година и почнување на проектот за високото образование на кадри за потребите на АРМ во соработка со цивилните факултети. За таа цел, Министерството за одбрана целосно ја заврши постапката за возобновување на Воената Академија и изготви нов Закон за Воена Академија со кој се основа Воена Академија како високо образовно и научно-истражувачка установа за образование на питомци и студенти за потребите на Министерството за одбрана и АРМ, управувањето со кризи и заштитата и спасувањето. Во академската 2009/2010 година се објави конкурс и се примени првите питомци по новата програма, наставата се одвива во современи услови со целосна примена на Болоњската декларација, покрај домашни професори ќе бидат вклучени и визитинг професори од земјите членки на НАТО;
- Воспоставување на Тренинг центар за странски јазици со цел да се интензивира изучувањето на странските јазици пред сè на англискиот јазик;
- До 2010 година, образованието и тренингот (обуката) на декларираниите сили за учество во операции предводени од НАТО да биде целосно компатибилно со НАТО доктрините, техниките и процедурите, а до 2014 година и на сите единици и команди на АРМ. Вежбовните активности на единиците и

командите на АРМ да бидат планирани во согласност со НАТО програмата 2009-2014 година;

- Индивидуалниот и колективниот тренинг на сите единици и команди на АРМ треба да биде фокусиран кон создавање на подобра комуникација со армиите на членките на НАТО, можност за учество во целиот спектар на операции предводени од НАТО и можност за поддршка на воените сили на Алијансата. Тренингот исто така, треба да вклучува и изведување на заеднички вежбовни активности со земјите членки на НАТО.
- Кон крајот на 2008 година, Министерството за одбрана изготви проект за тренинг центарот Криволак со кој што во текот на 2009 година, се започна со градежни активности и модернизирање на регионалниот тренинг центар Криволак за изведување на вежби за подготовка пред распоредување и обука во реални услови, идентични на оние во кои нашите мировници учествуваат како дел од мировните мисии/операции. Капацитетите на регионалниот тренинг центар Криволак ќе бидат користени и од други државни институции кои ќе имаат потреба за обука во теренски услови. Дополнителен бенефит е во тоа што со модернизацијата на Криволак нашиот тренинг центар ќе биде во целост компатибилен со стандардите на НАТО и ќе ги исполнува сите услови да прерасне во регионален тренинг центар за нашите регионални партнери и земјите членки на НАТО кои ќе сакаат да ги обучуваат своите сили во реални услови пред нивно распоредување во меѓународни мисии и операции.

Истовремено, се подобрува и инфраструктурата со изградба на полигони, објекти за обука, училници и сместувачки капацитети. Првата фаза од проектот се планира да заврши до октомври 2009 година.

Во функција на образованието и обуката е и регионалниот центар за комуникации кој како единствен центар од овој вид во регионот е наменет за обука на службите за односи со јавноста.⁷⁷⁾

2.7. Опременување и модернизација на АРМ

Со Планот за опременување и модернизација на АРМ за 2009-2018 година, се предвидува опременување со модерна опрема со што ќе се зголеми борбената моќ на единиците, нивната мобилност и заштита. Годишно околу 20% од воениот буџет континуирано ќе се издвојува за инвестирање во опременување и модернизација на АРМ. Во опременувањето и модернизација на АРМ се следните приоритети:

- Воспоставување на Центар за воздушно набљудување и негово поврзување со интегрираниот систем за воздушна одбрана на НАТО во регионот. Одржување, модернизација и набавка хеликоптери за потребите на АРМ;
- Опременување со современи системи за вооружување и воена опрема на еден среден пешадиски баталјон со: мобилен тактичко-комуникациски систем, модерни борбени и неборбени моторни возила и опрема;
- Во согласност со барањата (потребите и стандардите), опременувањето на средниот пешадиски баталјон да се дополни со воена опрема за прецизно водена артилериска поддршка преку 25 км. и ;
- Медицинска опрема Ниво 2 за медицинските тимови.⁷⁸⁾

⁷⁷⁾ "Една година посветеност јули 2008 - јули 2009", брошура, Министерство за одбрана, Скопје 2009, www.morm.gov.mk

⁷⁸⁾ Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2008/2009 www.mfa.gov.mk

2.8. Фискални импликации на реформите во одбраната и трансформацијата на АРМ во периодот 2008/2009 година за НАТО интеграции

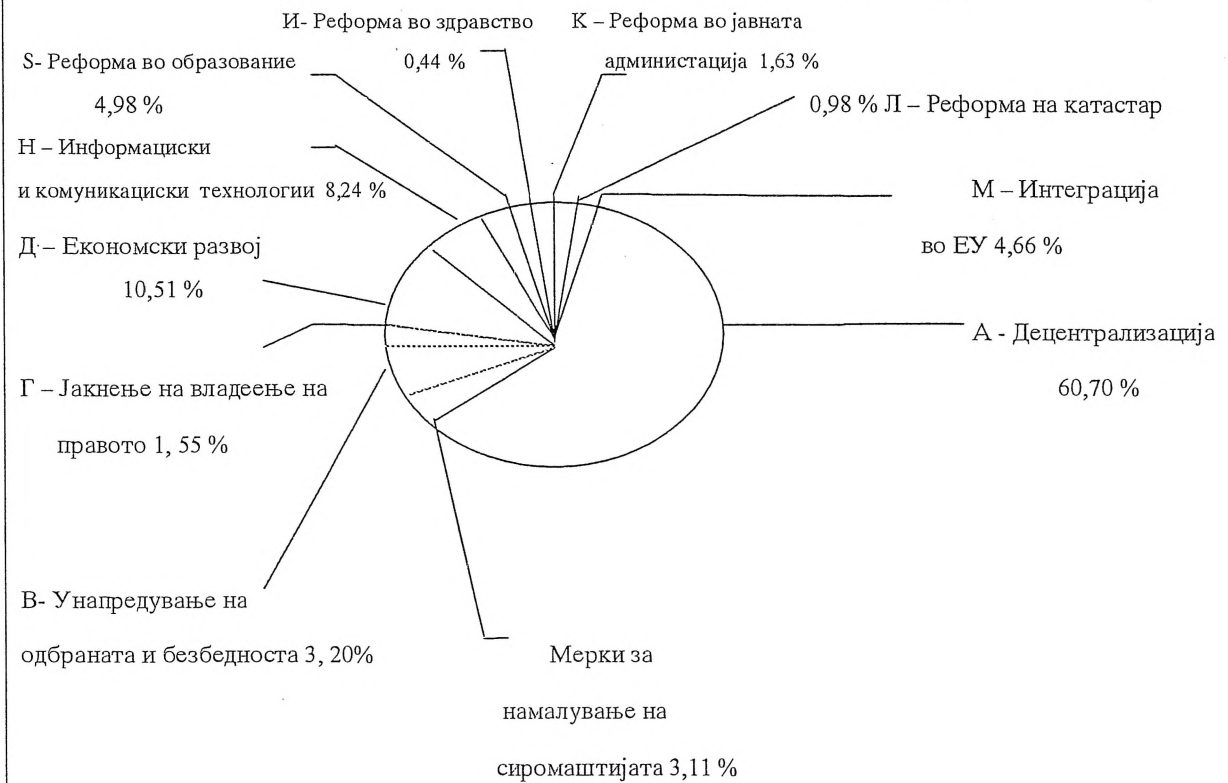
За финансирање на реформите во одбраната и процесот на трансформација на АРМ во периодот од 2008/2009 година, во Буџетот на Република Македонија за 2008 и 2009 година, согласно со планот и динамиката на извршување и понатаму покрај финансиските средства определени во Буџетот на Министерството за одбрана се издвоија и дополнителни финансиски средства преку двете владини програми и тоа: програмата В - Унапредување на одбраната и безбедноста со потпрограма В2- интеграција во НАТО и посебната програма К за финансирање на реформата на јавната администрација со потпрограма К4 за финансирање на реформата во Министерството за одбрана.

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 160/07)

Владини програми

(Буџет за 2009 година во вк. износ 20.331.331.000 денари)

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 166/08)

Основниот буџет на Министерството за одбрана за 2008 година, изнесува 7.602.434.000 денари или 1,91 % од БДП, а за 2009 година, 8.110.000.000 денари или 1,99 % од БДП (целосен преглед на финансирањето по програми и ставки, односно Буџетот на Министерството за одбрана за 2008 и 2009 година е даден во прилог на крајот од овој труд), како што е дадено во табелата што следи:

а) Буџет на Министерството за одбрана

Табела 1

во денари

Раздел 05001 – Министерство за одбрана			2008	2009
Година				
БДП			411.728.000.000	409.100.000.000
Буџет (денари)			7.602.434.000	8.110.000.000
% од БДП			1,85%	1,98%
Програма В2-НАТО интеграции	Буџет на МО		600.000.000	649.782.000
	МФ-Функции на државата		170.000.000	0.00
Програма К4 – реформа на јавна администрација (персонал во МО и АРМ)	Буџет на МО		100.000.000	45.036.000
	МФ-Функции на државата		105.462.000	200.000.000
Програма 24 – реформа во Министерство за одбрана	Буџет на МО		0.00	112.000.000
	МФ-Функции на државата		0.00	228.000.000

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 160/07 и 166/08)

б) Буџет на АРМ

Табела 2

во денари

Програма 2-АРМ		
Година	2008	2009
Буџет (денари)	5.462.806.000	6.049.659.000
за плати, наемнини и надоместоци	2.635.457.000	3.099.594.000
за стоки и услуги	476.712.000	368.140.000
за капитални расходи	683.409.000	812.334.000
за инвентар и хуманитарни ресурси	293.629.000	216.696.000
Подпрограма 24- опремување и модернизација во АРМ	0.00	943.058.000

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 160/07 и 166/08)

Буџет на АРМ за 2008 година, изнесува 5.462.806.000 денари од кои половината се наменети за плати и тековно одржување, а помал дел се наменети за капитални расходи. Главната цел беше финансирање на опремувањето на командите и единиците по утврдени приоритети, обука и стручно усовршување на активниот и резервниот состав во контекст на исполнување на условите за влез во НАТО.

За мировни и хуманитарни мисии (мисиите во Ирак, Авганистан, Босна и Херцеговина и Либан) се определени средства во износ од 293.629.000 денари, средствата се наменети за исплата на придонеси, надоместок на плати и логистички трошоци.

Буџетот на АРМ за 2009 година, изнесува 6.049.659.000 денари, додека за мировни и хуманитарни мисии се наменети 216.696.000 денари. Структурата на буџетот останува иста како и во 2008 година така што, половина од финансиските средства се трошат за плати и тековно одржување, а помал дел останува за капитални расходи.

Значајно е да се напомене дека во 2009 година, во буџетот на Министерството за одбрана се издвои посебна потпрограма 24- Реформа во Министерството за одбрана со определени финансиски средства, со цел финансирање на реформите во Министерството за одбрана и трансформација на Секторот за логистика, односно финансирање на проектите за набавка на информатичка опрема за информатичкиот систем за кои што зборувавме погоре. И потпрограма 2А- Опременување и модернизација на АРМ од каде што се финансираше опремувањето на АРМ во 2009 година. Имено, согласно со Планот за опремување и модернизација на АРМ за 2009-2018 година, годишно околу 20% од воениот буџет континуирано ќе се издвојува за инвестирање во опремување и модернизација на АРМ. Воедно, се финансираа и проекти во военото образование, обука и преквалификација на кадарот и процесот на конверзија на недвижниот имот на АРМ според планот за 2009 година.

Истовремено, за првпат во Буџетот на Република Македонија за 2009 година, се вовеле трет дел – Развоен дел на Буџетот на Република Македонија како основа за воведување на повеќегодишното буџетско планирање, со цел

финансирање на стратешките приоритети и утврдените проекти. Средствата планирани за овие развојни проекти доколку не бидат искористени во тековната фискална година се пренесуваат во износ од 50% во првото полугодие од наредната година. Така, во развојниот дел на Буџетот на Република Македонија на раздел 05001-Министерството за одбрана има неколку потпрограми и тоа:

- Потпрограма 1А- Модернизација во Министерството за одбрана. Основната цел на оваа потпрограма е опремување на Министерството за одбрана заради негово непречено функционирање и развој. Финансирање на активностите кои се насочени кон набавка на персонални сметачи, опрема за проектот ДАТА центар, Документ менаџмент систем, набавка и одржување на ГИС проектот (Глобален информациски систем), одржување и оперативност на комуникациско-информацискиот систем и сл. Со реализација на овие активности се очекува да се изврши замена на старата информатичка опрема, поврзување на сите вработени во еден информатички систем, побрзо и поефикасно функционирање, информирање, ажурирање на податоците, интероперабилност со НАТО-алијансата, како и поголема можност за размена на класифицирани информации.

Табела 3

Потпрограма 1А- Модернизација во Министерството за одбрана во денари

Извор на финансирање Категорија	Година		
	2009	2010	2011
Основен буџет	28.300.000	26.000.000	23.000.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	28.300.000	26.000.000	23.000.000
Вкупно	28.300.000	26.000.000	23.000.000

Извор: Буџет на РМ за 2009 година -- Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 166/08)

Како што е наведено во табелата 3 набавките, односно проектите кои се планирани ќе се реализираат во 2009 година, а ќе се финансираат во рамките на

повеќегодишното планирање и буџетирање со средства од буџетот во 2009, 2010 и 2011 година.

- Потпрограма 2А - Опременување и модернизација во АРМ. Од оваа потпрограмата се финансираат проектите за кои што претходно стана збор, а се однесуваат на набавка на нова опрема согласно материјалната формација на АРМ, модернизација, осовременување и продолжување на експлоатациониот век на опремата за копнена војска, воздухопловство и обука, набавка на интендантска и друг вид на опрема. За реализација на планираните активности во рамките на повеќегодишното планирање и буџетирање ќе се обезбедат финансиски средства во определен износ во буџетот за 2009, 2010 и 2011 година.

Табела 4

Потпрограма 2А- Опременување и модернизација во АРМ

во денари

Извор на финансирање Категорија	Г о д и н а		
	2009	2010	2011
Основен буџет	943.058.000	1.059.000.000	1.190.000.000
630 42 СТОКИ И УСЛУГИ	130.724.000	209.000.000	220.000.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	812.334.000	850.000.000	970.000.000
Вкупно	943.058.000	1.059.000.000	1.190.000.000

Извор: Буџет на РМ за 2009 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 166/08)

- Потпрограма 5Б – Изградба и реконструкција на објекти и инфраструктура.

Целта на оваа потпрограма е подобрување на функционирањето и извршувањето на работните задачи во Министерството за одбрана и АРМ. Имено, во рамките на повеќегодишното планирање и буџетирање ќе се финансираат активностите за реконструкција на објекти и инфраструктура (реконструкција на воените објекти и инфраструктура во Кичево, Попова Шапка, Штип, Криволак и др.), за што се определени финансиски средства во буџетот за 2009, 2010 и 2011 година.

Табела 5

Потпрограма 5Б- Изградба и реконструкција на објекти и инфраструктура во денари

Извор на финансирање Категорија	Година		
	2009	2010	2011
Основен буџет	109.800.000	114.800.000	124.800.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	84.000.000	90.000.000	100.000.000
631 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	25.800.000	24.800.000	24.800.000
Вкупно	109.800.000	114.800.000	124.800.000

Извор: Буџет на РМ за 2009 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 166/08)

- Потпрограмата ВА – **Интеграција во НАТО**. Целта на оваа потпрограма е зголемување на борбената готовност на единиците на АРМ. Од оваа потпрограма се финансираат активностите насочени кон набавка на опрема согласно материјалната формација на АРМ, модернизација и зголемување на експлоатациониот век на опремата (за копнената војска, воздухопловство, интендантска опрема и други видови на опрема). Со реализација на планираните активности се очекува зголемување на борбената способност и постигнување на интероперабилност со НАТО алијансата.

Табела 6

Потпрограма ВА- Интеграција во НАТО во денари

Извор на финансирање Категорија	Година		
	2009	2010	2011
Основен буџет	649.782.000	780.000.000	855.000.000
630 42 СТОКИ И УСЛУГИ	253.031.000	300.000.000	330.000.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	396.751.000	480.000.000	525.000.000
Вкупно	649.782.000	780.000.000	855.000.000

Извор: Буџет на РМ за 2009 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 166/08)

Глава 5

Реформи во одбраната и АРМ во периодот од 2009 до 2011 година за НАТО интеграции

1. Реформи во одбраната и АРМ во 2009/2010 година

Одбранбената политика на Република Македонија и во наредниот период останува фокусирана за развој и одржување на стабилен систем за одбрана оспособен за:

- ефикасно менаџирање со одбранбените ресурси и процеси;
- успешно да ги реализира реформите и подготовките за интегрирање во политичките и воените структури на Алијансата; и
- развој на воените капацитети и можности за учество во системот за колективна самоодбрана на Алијансата и во операциите за поддршка на меѓународниот мир и безбедност.

Кон крајот на 2009 година, Република Македонија ќе ги донесе стратешките документи: Стратегија за одбрана, Долгорочен одбранбен план 2009-2018 година, нов Закон за служба во АРМ и нов Закон за одбрана во текот на 2010 година.

Република Македонија континуирано се стреми кон зголемување на ресурсите и развој на капацитетите на АРМ согласно со НАТО стандардите, препораките и плановите.

Што се однесува на учеството на Република Македонија во операции/мисии предводени од НАТО тоа ќе продолжи и во наредниот период.

Во 2010 година, нашето учество во мисијата "ИСАФ" во Авганистан ќе се зголеми за околу 50%. Ќе продолжиме со нашето учество во мисијата на ЕУ "АЛТЕА" во Босна и Херцеговина и со подготовките за учество во единица на ЕУ (EU Battle Group) во 2012 година, како и во мисијата на ОН "УНФИЛ" во

Либан. Истовремено, Република Македонија ќе продолжи со давање на логистичка поддршка на НАТО операциите на Косово - КФОР, односно прием, престој и обезбедување на понатамошното движење на единиците на КФОР вклучувајќи и давање на медицински услуги, набавки на гориво, придружба, ослободување од царина, заштита и обезбедување на главните воени комуникации при поминување на силите на КФОР низ нашата земја.

1.1. Трансформација на Министерството за одбрана

Во насока на зголемување на ефикасноста во работењето на Министерството за одбрана во текот 2009 година, се изготви нова систематизација која според планот за работа до крајот на годината целосно треба да се имплементира. Со новата систематизација се очекува покрај ефикасноста при работењето да се зголеми и функционалноста, да се подигне степенот на организираност во Министерството, како и да овозможи подобра комуникација помеѓу секторите во Министерството. Трансформацијата подразбира повисоки капацитети за ефикасно извршување на функциите, флексибилна организација, како и ефикасни внатрешни процеси за креирање и донесување на одлуки.⁷⁹⁾ Процесот за трансформација на Министерството за одбрана се очекува да заврши до крајот на 2010 година, со што би се зајакнале капацитетите за долгорочно одбранбено планирање што е еден од условите за членството во НАТО.

79) "Една година посветеност јули 2008 - јули 2009", брошура, Министерство за одбрана, Скопје 2009, www.morm.gov.mk

1.2. Трансформација на АРМ

Во текот на 2009/2010 година, АРМ како главен пилаp (столб) во одбранбениот систем продолжува со реформите за својот развој во модерна и интероперабилна армија подготвена за распоредување во операции заедно со НАТО силите и со можности за одговор на барањата и меѓународните обврски. Како што се предвидува со плановите за реформи и реструктурирање на АРМ до 2015 година, командната структура ќе биде подобрена како и организациско-формациската структура на силите и тоа: борените сили, силите за борбена поддршка, службите, силите за специјални операции и резервните сили. АРМ ќе продолжи да одржува еден среден пешадиски баталјон спремен (во борбена готовност) за распоредување за учество во сиот спектар на операции/мисии предводени од НАТО. До крајот на 2013 година овој баталјон ќе прерасне во средна пешадиска бригада (Medium Infantry Battalion Group - MIBG), согласно стандардите на НАТО.⁸⁰⁾ Во насока на ослободување од несуштинските дејности и дивестирање на имотот на АРМ во текот на 2009 година, започнува проектот "Старите касарни за нов развој – Владата за граѓаните". Со кој дел од касарните кои не се во функција на АРМ се ставија во функција и развој на економијата во државата, развојот и просперитетот на општините. Станува збор за атрактивно градежно земјиште кое се предава во надлежност на општините и кое ќе биде содржински уредено.

Во овој проект влегуваат касарните во следниве општини:

- Дебар (12 хектари), Охрид (20 хектари), Битола (240 хектари), Дојран (2 хектари), Гевгелија (11 хектари), Струмица (38 хектари), дел од касарната Илинден во Скопје (околу 70 хектари), како и дел од слободните површини од

80) Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2009/2010 www.mfa.gov.mk

касарната Гоце Делчев во Општина Аеродром. Со овој проект кој се планира да заврши во наредните три до четири години, се предвидува на териториите на старите касарни да се изградат нови објекти кои ќе бидат во насока на економскиот развој на општините. Во насока на реформите на военото здравство во текот на 2008/2009 година е и проектот за трансформација на Воената болница, Воената болница се трансформира во градска општа болница. Воедно, во склоп на реформите на военото здравство е и формирањето на воениот медицински центар со кој паралелно и ќе се развива и центарот за медицинска обука, со цел обезбедување на здравствена заштита на воениот персонал и поддршка на работата на амбулантите и касарните. ⁸¹⁾

1.3. Персонален менаџмент, образование и обука

Министерството за одбрана и АРМ и понатаму ќе продолжат со унапредување на менаџирањето со човечките ресурси. Главен и долгорочен приоритет е задоволување на барањата и потребите од квалификуван цивилен и воен персонал што би значело континуиран процес на образование и обука (тренинг) на цивилниот и воениот персонал и задржување на квалитетниот кадар во Министерството за одбрана и АРМ. И понатаму останува задолжителното следење на Принципот на соодветна и правична застапеност на припадниците на етничките заедници при вработувањето во Министерството за одбрана и АРМ, еднакви можности при распоредувањето за мажите и жените во Министерството за одбрана и АРМ, имплементација на Концептот за офицерскиот, подофицерскиот кор и резервните сили. ⁸²⁾

⁸¹⁾ Исто

⁸²⁾ Исто

1.4. Логистика, опремување и модернизација на АРМ

Република Македонија ќе продолжи со подобрувањето на системот за логистичка поддршка на АРМ зголемена во согласност со барањата на силите кои се распоредени во операции/мисии. Во таа насока Секторот за логистика ќе биде трансформиран до крајот на 2010 година. Делот од Воената болница кој што ќе остане за потребите на АРМ, ќе биде трансформиран во Медицински баталјон со строго дефинирани задачи за поддршка на мисиите Ниво 1 и 2, како и со опремување (опрема и персонал) на лесно подвижна полска болница – Ниво 2. Министерството за одбрана и АРМ ќе продолжи со опремување и модернизација на АРМ со воена опрема која што ќе биде компатибилна со опремата, односно со стандардите во опремувањето што го вршат армиите на земјите членки на НАТО. Ова ќе овозможи високо ниво на заштита на силите, брзо распоредување, мобилност и можност за учество во сиот спектар на меѓународни операции/мисии. До 2018 година, приоритет во опремувањето им се дава на декларираните единици за учество во операции/мисии предводени од НАТО, ЕУ и ОН. Значајно е да се напомене дека ефектот од глобалната економска криза во 2009 година негативно се одрази врз имплементацијата на Планот за опремување и модернизација за 2009 година, при што некои од планираните набавки останаа нереализирани. Останува заложбата по подобрувањето на економската состојба во Република Македонија интензивно да се продолжи со опремувањето и модернизацијата на АРМ. ⁸³⁾

⁸³⁾ Исто

2. Реформи во одбраната и АРМ во 2010/2011 година

Одбранбената политика на Република Македонија и во наредниот период останува фокусирана кон развој и одржување на стабилен систем за одбрана способен за:

- ефикасно менаџирање со одбранбените ресурси и процеси;
- успешно да ги реализира реформите и подготовките за интегрирање во политичките и воените структури на Алијансата; и
- развој на воените капацитети и можности за учество во системот за колективна самоодбрана на Алијансата и во операциите за поддршка на меѓународниот мир и безбедност.⁸⁴⁾

Република Македонија континуирано ќе ги зајакнува ресурсите за развој на АРМ во согласност со Стратегија за одбрана донесена во Март 2010 година, Партнерските цели за 2010 година и Долгорочниот план за развој на одбраната 2011-2020 година, донесен кон крајот на 2010 година.

Што се однесува на учеството на Република Македонија во операции/мисии предводени од НАТО тоа ќе продолжи и во наредниот период. Воедно, Република Македонија и натаму ќе продолжи да пружа логистичка поддршка на НАТО операциите на Косово - КФОР, односно прием, престој и обезбедување на понатамошното движење на единиците на КФОР вклучувајќи и давање на медицински услуги, набавки на гориво, придружба, ослободување од царина, заштита и обезбедување на главните воени комуникации при поминување на силите на КФОР низ нашата земја.

⁸⁴⁾ Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2010/2011 www.mfa.gov.mk

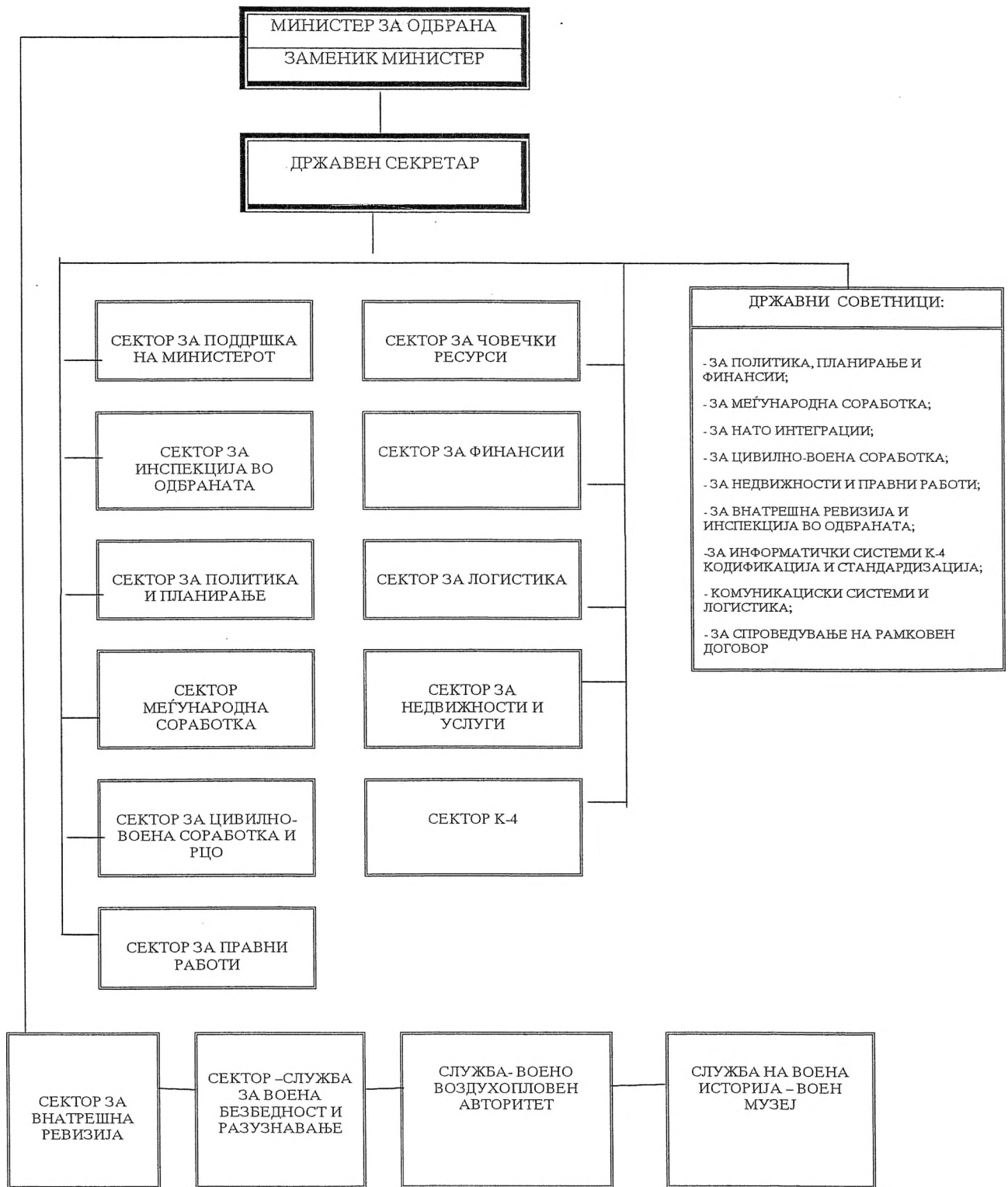
2.1. Трансформација на Министерството за одбрана

Кон крајот на 2010 година, Министерството за одбрана ја воспостави новата организациона структура, со цел да се зајакнат институционалните капацитети, да се зголеми ефикасноста во менаџирањето со одбранбените ресурси и да се воспостави ефикасен и функционален систем за логистика.

Всушност, со новата организациона структура се реорганизираа постојните сектори, а се формираа и некои нови сектори и тоа:

- Сектор за човечки ресурси со спојување на Секторот за персонален менаџмент со Секторот за обука и тренинг и персоналното одделение од Секторот за правни и персонални работи;
- Секторот за логистика и недвижности се дели на Сектор за логистика и Сектор за недвижности и услуги;
- Секторот за цивилна одбрана се трансформира во Сектор за цивилно-воена соработка со регионални центри за одбрана и;
- Единицата за внатрешна ревизија стана Сектор за внатрешна ревизија.⁸⁵⁾

85) Исто

Организациона шема на Министерство за одбрана

Извор: www.morm.gov.mk

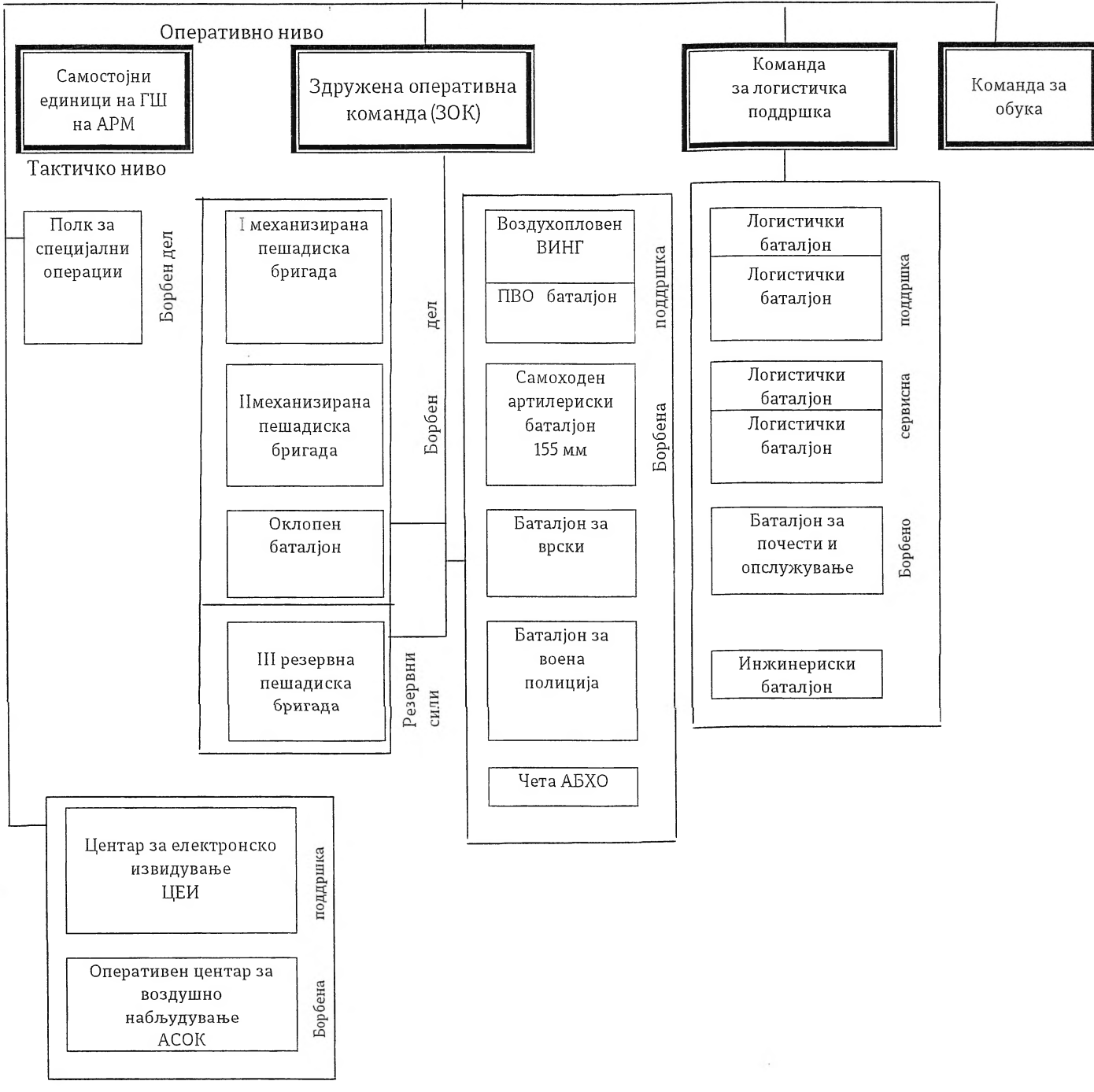
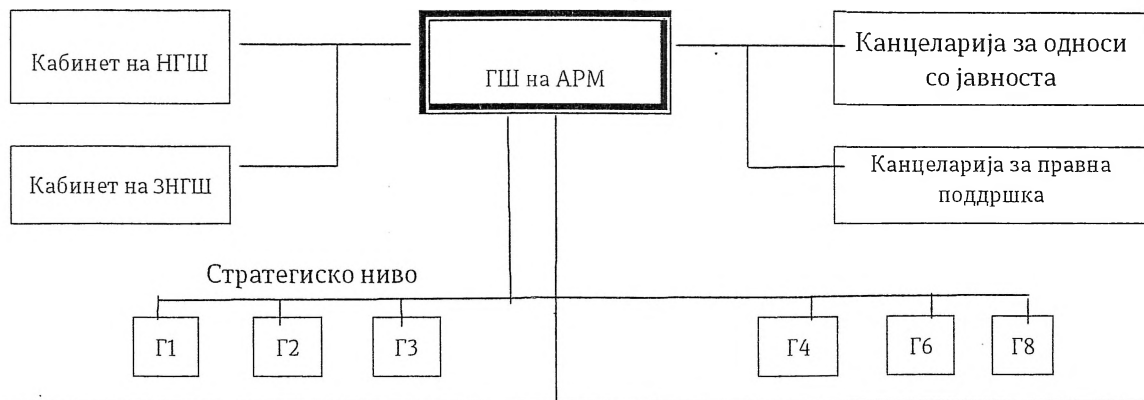
2.2. Трансформација на АРМ

Во согласност со Стратегијата за одбрана донесена во 2010 година, АРМ продолжува со реформите за својот развој во модерна и интероперабилна армија подготвена за одбрана на територијалниот интегритет и независноста на земјата, како и за распоредување во операции заедно со НАТО силите и со можности за одговор на барањата и меѓународните обврски. Трансформацијата на АРМ ќе се врши постепено согласно со плановите за реформи и реструктурирање на АРМ до 2015 година, со реструктурирање на командната структура, борбените сили, силите за борбена поддршка, силите за логистичка поддршка, силите за специјални операции и резервните сили.

АРМ има подготвено еден среден пешадиски баталјон спремен (во борбена готовност) за распоредување за учество во сиот спектар на операции/мисии предводени од НАТО. Со почетокот на 2014 година, овој баталјон ќе прерасне во средна пешадиска бригада (Medium Infantry Battalion Group - MIBG), согласно стандардите на НАТО.

Резервните сили ќе бидат реструктурирани во согласност со Законот за служба во АРМ донесен во 2010 година и Концептот за резервни сили и ќе бидат активна компонента на АРМ.⁸⁶⁾ Тоа значи, дека резервните сили ќе бидат т.н. активна резерва и нејзините припадници може да учествуваат во мировни операции, како и во други активности на АРМ.

86) Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2010/2011 www.mfa.gov.mk

Организациона шема на АРМ (извор: www.morm.gov.mk)

2.3. Персонален менаџмент, образование и обука

Министерството за одбрана и АРМ и понатаму ќе продолжат со унапредување на менаџирањето со човечките ресурси. Главен и долгорочен приоритет е задоволување на барањата и потребите од квалификуван цивилен и воен персонал што би значело континуиран процес на образование и обука (тренинг) на цивилниот и воениот персонал и задржување на квалитетниот кадар во Министерството за одбрана и АРМ. И понатаму останува задолжителното следење на Принципот на соодветна и правична застапеност на припадниците на етничките заедници при вработувањето во Министерството за одбрана и АРМ, еднакви можности при распоредувањето за мажите и жените во Министерството за одбрана и АРМ, имплементација на Концептот за офицерскиот, подофицерскиот кор и резервните сили. Воедно, статусот на професионалните војници чии што договори истекуваат (по завршување на договорот за работа во АРМ) ќе биде решен преку вклучување во програмата за ресоцијализација "Лепеза".⁸⁷⁾ Образованието и обуката (тренинг) на цивилниот и воен персонал е континуиран процес за што од големо значење е повторното активирање на Воената академија каде што се изведуваат I и II – циклус студии за студирање на кадар за потребите на АРМ, кризниот менаџмент и заштитата и спасувањето. Тренинг центарот Криволак прераснува во регионален тренинг центар за обука и тренинг. Воедно, особена важност во образованието на цивилниот и воениот персонал му се дава на изучувањето на странски јазици.⁸⁸⁾

⁸⁷⁾ Исто

⁸⁸⁾ Исто

2.4. Команда, контрола, комуникација и компјутери (С4)

Во областа (С4) продолжуваат активностите за зајакнување на способностите за персонален менаџмент, логистика и операции. Министерството за одбрана и АРМ ќе продолжат со зајакнување на капацитетите за поефикасна команда и контрола преку развој на модерен сигурносен и интегриран комуникациски систем, како и развој на административната, физичката и информатичката безбедност.

Имплементацијата на стратегијата за развој на Глобален комуникациски информатички систем (ГКИС) ќе продолжи преку имплементација на проектите за: Оптички-дигитален комуникациски систем (ОДКС), Логистички информатички систем (ЛИС), Географски информатички систем (ГИС), Информатички систем за персонален менаџмент (ПМИС), информатички систем за здравствен менаџмент (ММИС) и негова интеграција со НАТО - системот за здравствен (медицински) менаџмент. ⁸⁹⁾

2.5. Логистика, опремување и модернизација на АРМ

Република Македонија ќе продолжи со подобрувањето на системот за логистичка поддршка на АРМ. Во таа насока Секторот за логистика се трансформира, односно се подели на Сектор за логистика и Сектор за недвижности и услуги и како што беше и погоре напоменато ќе се воспостави информатички систем кој ќе ја зголеми ефикасноста во менаџирањето со материјалните ресурси. Воедно, продолжува проектот за дивестирање на непотребната инфраструктура, оружје и опрема. ⁹⁰⁾ Министерството за одбрана и

⁸⁹⁾ Исто

⁹⁰⁾ Исто

АРМ ќе продолжи со опремување и модернизација на АРМ со воена опрема која што ќе биде компатибилна со опремата, односно со стандардите во опремувањето што го вршат армиите на земјите членки на НАТО. Притоа, приоритет во опремувањето им се дава на декларираните единици за учество во операции/мисии предводени од НАТО, ЕУ и ОН. Тука, пред сè опремување на средниот пешадиски баталјон (Medium Infantry Battalion Group - МИВГ), баталјонот за воена полиција, модернизација на хеликоптерите, како и опремување (опрема и персонал) на лесно подвижна полска болница – Ниво 2.

Значајно е да се напомене дека ефектот од глобалната економска криза негативно се одрази врз плановите за опремување и модернизација на АРМ кој што е долгорочен процес, при што некои од планираните набавки останаа нереализирани. Останува заложбата по подобрувањето на економската состојба во Република Македонија интензивно да се продолжи со опремувањето и модернизацијата на АРМ, како и да продолжи буџетот на одбраната да биде барем на ниво од 2 % од БДП.⁹¹⁾

91) Исто

2.6. Фискални импликации на реформите во одбраната и АРМ во 2010/2011 година за НАТО интеграции

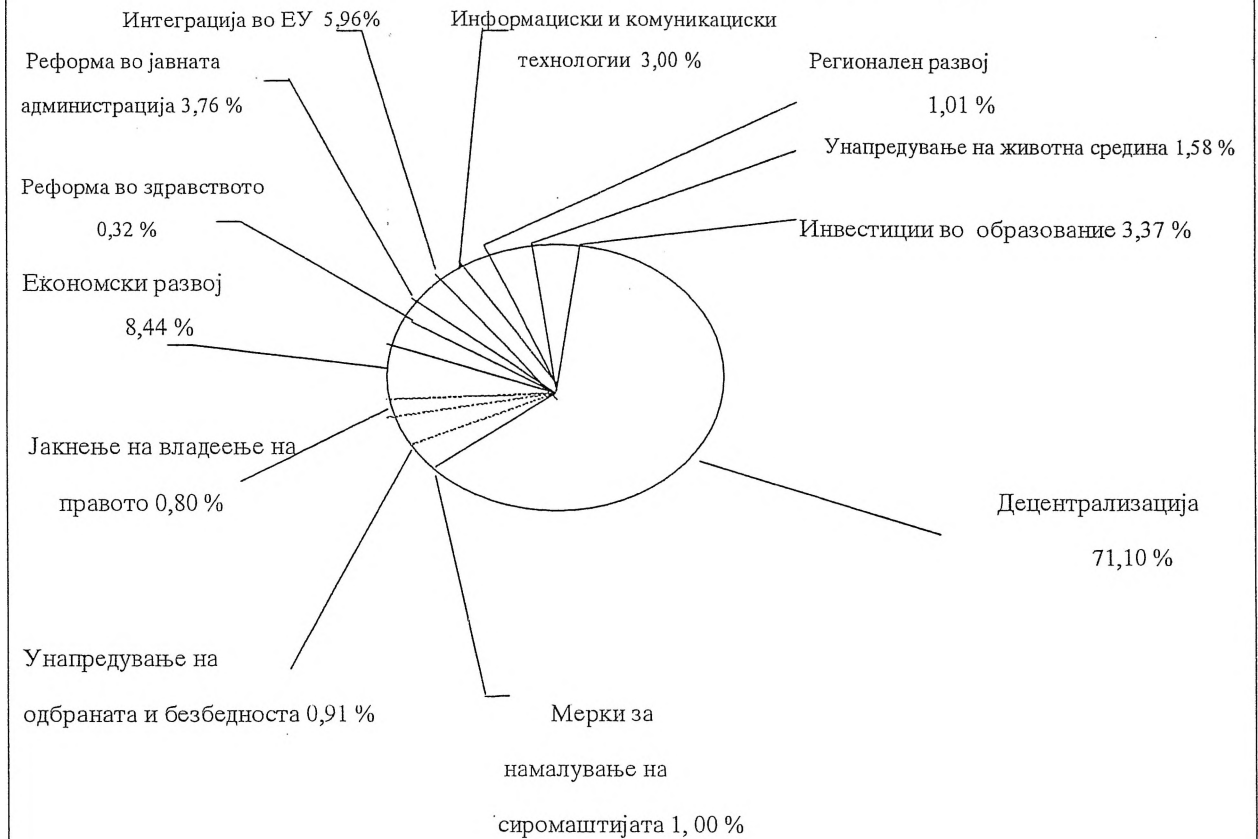
За финансирање на реформите во одбраната и процесот на трансформација на АРМ во периодот од 2010/2011 година, во Буџетот на Република Македонија за 2010 и 2011 година, согласно со планот и динамиката на извршување и понатаму покрај финансиските средства определени во Буџетот на Министерството за одбрана се издвоија и дополнителни финансиски средства преку двете владини програми и тоа: програмата В - Унапредување на одбраната и безбедноста со потпрограма В2- интеграција во НАТО и посебната програма К за финансирање на реформата на јавната администрација со потпрограма К2 за финансирање на реформата (обучување на персоналот) во Министерството за одбрана.

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 160/09)

Владини програми

(Буџет за 2011 година во вк. износ 20.135.784.000 денари)

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 161/10)

Основниот буџет на Министерството за одбрана за 2010 година, изнесува 6.195.000.000 денари или 1,46 % од БДП, а за 2011 година иснесува 5.552.376.000 денари, што значи има намалување во однос на претходната година. И во 2010 и 2011 година, во буџетот на Министерството за одбрана се издвоија финансиски средства на посебна потпрограма 14- Реформа во Министерството за одбрана, со цел финансирање на реформите во Министерството за одбрана и продолжување на трансформацијата на Секторот за логистика, односно проектите за кои што зборувавме погоре (целосен преглед на финансирањето по програми и ставки, односно Буџетот на Министерството за одбрана за 2010 и 2011 година е даден во прилог на крајот од овој труд), како што е дадено во табелата што следи:

а) Буџет на Министерството за одбрана

Табела 1

во денари

Раздел 05001 – Министерство за одбрана			2010	2011
Година				
ВДП			424.762.000.000	-
Буџет (денари)			6.195.000.000	5.552.376.000
% од ВДП			1,46 %	-
Програма Б2- НАТО интеграции	Буџет на МО		261.680.000	142.500.000
	МФ-Функции на државата		0.00	0.00
Програма К2 – реформа на јавна администрација (стручно усовршување на персонал во МО и АРМ)	Буџет на МО		20.000.000	2.750.000
	МФ-Функции на државата		0.00	0.00
Програма 14– реформа во Министерство за одбрана	Буџет на МО		99.300.000	101.800.000
	МФ-Функции на државата		0.00	0.00

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 160/09 и 161/10)

б) Буџет на АРМ

Табела 2

во денари

Програма 2-АРМ		
Година	2010	2011
Буџет (денари)	4.513.896.000	4.248.853.000
за плати, наемни и надоместоци	2.735.486.000	2.741.673.000
за стоки и услуги	347.000.000	281.000.000
за капитални расходи	394.000.000	330.000.000
за мировни и хуманитарни мисии	450.000.000	287.187.000
Подпрограма 14/2А — одржување и модернизација во АРМ	406.410.000	330.000.000

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 160/09 и 161/10)

Буџетот на АРМ за 2010 година, изнесува 4.513.896.000 денари, а за мировни и хуманитарни мисии се наменети 450.000.000 денари. Структурата на буџетот останува иста така што, половина од финансиските средства се трошат за плати и тековно одржување, а помал дел останува за капитални расходи.

Истовремено, и во развојниот дел на Буџетот на Република Македонија за 2010 година, на раздел 05001-Министерството за одбрана продолжуваат потпрограмите за финансирање на долгорочните проекти во одбраната и тоа:

- Потпрограма 1А- Модернизација во Министерството за одбрана. Основната цел на оваа потпрограма е осовременување, техничко доопремување, функционално поврзување и размена на говорни и пишани информации. Финансирање на активностите кои се насочени кон набавка на компјутери, активна мрежна опрема за компјутерско поврзување, компјутерски софтвер, дигитална опрема за телефонско поврзување и размена на податоци, како и лиценцирани оперативни системи и софтвери. Со реализација на овие активности се очекува поголема ефикасност во работењето, поголема заштита на податоците, автоматизираност и прецизност на работните документи.

Табела 3

Потпрограма 1А- Модернизација во Министерството за одбрана во денари

Извор на финансирање Категорија	Година		
	2010	2011	2012
Основен буџет	30.000.000	35.000.000	40.000.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	30.000.000	35.000.000	40.000.000
Вкупно	30.000.000	35.000.000	40.000.000

Извор: Буџет на РМ за 2010 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 156/09)

- Потпрограма 2А - Опремување и модернизација во АРМ. Основната цел на оваа потпрограма е зголемување на борбената готовност на АРМ за водење на вооружената борба (задржување на територијалниот суверенитет и учество во колективните системи за безбедност). Од оваа потпрограмата се финансираат проектите за кои што претходно стана збор, а се однесуваат на набавка на нова опрема согласно материјалната формација на АРМ, модернизација,

осовременување и продолжување на експлоатациониот век на опремата за копнена војска, воздухопловство и обука, набавка на интендантска и друг вид на опрема. Со реализација на планираните активности се очекува одржување и подобрување на постоечкото ниво на борбена готовност и овозможување на компатибилност со силите на НАТО. За реализација на планираните активности во рамките на повеќегодишното планирање и буџетирање ќе се обезбедат финансиски средства во определен износ во буџетот за 2010, 2011 и 2012 година:

Табела 4

Потпрограма 2А- Опременување и модернизација во АРМ во денари

Извор на финансирање Категорија	Година		
	2010	2011	2012
Основен буџет	406.410.000	620.000.000	710.000.000
630 42 СТОКИ И УСЛУГИ	12.410.000	20.000.000	30.000.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	394.000.000	600.000.000	680.000.000
Вкупно	406.410.000	620.000.000	710.000.000

Извор: Буџет на РМ за 2010 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 156/09)

- Потпрограма 5Б – Изградба и реконструкција на објекти и инфраструктура.

Целта на оваа потпрограма е подобрување на функционирањето и извршувањето на работните задачи во Министерството за одбрана и АРМ. Имено, во рамките на повеќегодишното планирање и буџетирање ќе се финансираат активностите за реконструкција на објекти и инфраструктура (реконструкција на воените објекти и инфраструктура во Попова Шапка, Штип и др.), за што се определени финансиски средства во буџетот за 2010, 2011 и 2012 година, дадено во табелата што следи:

Табела 5

Потпрограма 5Б- Изградба и реконструкција на објекти и инфраструктура во денари

Извор на финансирање Категорија	Година		
	2010	2011	2012
Основен буџет	89.000.000	110.000.000	125.000.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	64.000.000	85.000.000	100.000.000
631 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	25.000.000	25.000.000	25.000.000
Вкупно	89.000.000	110.000.000	125.000.000

Извор: Буџет на РМ за 2010 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 156/09)

- Потпрограмата ВА – **Интеграција во НАТО**. Целта на оваа потпрограма е задржување на постигнатото ниво на одбранбена способност на дел од единиците на АРМ, подигнување на степенот борбената готовност со тежиште на декларираниите единици на АРМ и замена на застарените оружени системи со нови. Од оваа потпрограма во буџетот за 2010, 2011 и 2012 година, се финансираат активностите насочени кон набавка на опрема согласно материјалната формација на единиците на АБХО, инжинерија и службите за военото разузнавање. Со реализација на планираните активности се очекува зголемување на борбената способност и постигнување на интероперабилност со НАТО алијансата, како и рамноправно учество со коалиционите сили во операции предводени од ОН, ЕУ и НАТО.

Табела 6 Потпрограма ВА- Интеграција во НАТО

во денари

Извор на финансирање Категорија	Година		
	2009	2010	2011
Основен буџет	649.782.000	780.000.000	855.000.000
630 42 СТОКИ И УСЛУГИ	253.031.000	300.000.000	330.000.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	396.751.000	480.000.000	525.000.000
Вкупно	649.782.000	780.000.000	855.000.000

Извор: Буџет на РМ за 2010 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 156/09)

Буџетот на АРМ за 2011 година, изнесува 4.248.853.000 денари, а за мировни и хуманитарни мисии се наменети 287.187.000 денари. Структурата на буџетот останува иста така што, половина од финансиските средства се трошат за плати и тековно одржување, а помал дел останува за капитални расходи.

Истовремено, и во развојниот дел на Буџетот на Република Македонија за 2011 година, на раздел 05001-Министерството за одбрана продолжуваат потпрограмите за финансирање на долгорочните проекти во одбраната и тоа:

- Потпрограма 1А- Модернизација во Министерството за одбрана. Основната цел на оваа потпрограма е осовременување, техничко доопремување, функционално поврзување и размена на говорни и пишани информации. Активностите ќе бидат насочени кон набавка на нови компјутери, заштита на законитост во информатичката дејност на меѓународно ниво, активна мрежна опрема за компјутерско поврзување и доопремување на вработените. Со реализација на овие активности се очекува поголема ефикасност во работењето, поголема заштита на податоците, автоматизираност и прецизност на работните документи.

Табела 7

Потпрограма 1А- Модернизација во Министерството за одбрана во денари

Извор на финансирање Категорија	Година		
	2011	2012	2013
Основен буџет	6.500.000	20.000.000	27.000.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	6.500.000	20.000.000	27.000.000
Вкупно	6.500.000	20.000.000	27.000.000

Извор: Буџет на РМ за 2011 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 161/10)

- Потпрограма 2А - Опремување и модернизација во АРМ. Основната цел на оваа потпрограма е зголемување на борбената готовност на АРМ за водење на

вооружената борба (задржување на територијалниот суверенитет и учество во колективните системи за безбедност). Активностите ќе бидат насочени кон набавка на нови вооружени системи, модернизација, осовременување и продолжување на експлоатациониот век на постојната опрема, зголемување на борбените способности, распоредливоста и мобилноста. Со реализација на планираните активности се очекува одржување и подобрување на постоечкото ниво на борбена готовност и овозможување на компатибилност со силите на НАТО. Во текот на оваа година ќе започне со реализација проектот "Обука на пилоти".

Табела 8

Потпрограма 2А- Опременување и модернизација во АРМ

во денари

Извор на финансирање Категорија	Г о д и н а		
	2011	2012	2013
Основен буџет	330.000.000	315.000.000	425.000.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	330.000.000	315.000.000	425.000.000
Вкупно	330.000.000	315.000.000	425.000.000

Извор: Буџет на РМ за 2011 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 161/10)

- Потпрограма 5Б – Изградба и реконструкција на објекти и инфраструктура.

Целта на оваа потпрограма е подобрување на условите за функционирање и извршување на работните задачи во Министерството за одбрана и АРМ. Активностите ќе бидат насочени кон реконструкција на касарните и караулите, зградата на МО и ГШ на АРМ, како и други армиски објекти. Со реализација на планираните активности се очекува подобрување на условите за функционирање и извршување на работните задачи на МО и АРМ:

Табела 9

Потпрограма 5Б- Изградба и реконструкција на објекти и инфраструктура во денари

Извор на финансирање Категорија	Година		
	2011	2012	2013
Основен буџет	88.000.000	118.000.000	148.000.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	70.000.000	100.000.000	130.000.000
631 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	18.000.000	18.000.000	18.000.000
Вкупно	88.000.000	118.000.000	148.000.000

Извор: Буџет на РМ за 2011 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 161/10)

- Потпрограмата ВА – **Интеграција во НАТО**. Целта на оваа потпрограма е зголемување на одбранбена способност на АРМ за водење вооружена борба и борбени и други дејствија со тежиште на декларираниите единици на АРМ за активно партиципирање во колективните системи за безбедност. Активностите ќе бидат насочени кон набавка на нова опрема со цел компатибилност со силите на НАТО. Со реализација на планираните активности се очекува зголемување на борбената способност и постигнување на интероперабилност со НАТО алијансата, како и рамноправно учество со коалиционите сили во операции предводени од ОН, ЕУ и НАТО.

Табела 10 Потпрограма ВА- Интеграција во НАТО во денари

Извор на финансирање Категорија	Година		
	2011	2012	2013
Основен буџет	142.500.000	250.000.000	383.800.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	142.500.000	250.000.000	383.800.000
Вкупно	142.500.000	250.000.000	383.800.000

Извор: Буџет на РМ за 2011 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 161/10)

Во досегашниот текст стана збор реформите во одбраната и АРМ во контекст на НАТО интеграциите по 2001 година, односно по потпишувањето на Охридскиот рамковен договор. Тука, пред сè, предмет на истажување беа реформите во одбраната и АРМ кои се согласно со измените на Уставот на Република Македонија, Законот за одбрана, Законот за служба во АРМ и други закони и подзаконски акти заради имплементација на Охридскиот рамковен договор и во насока на членството во НАТО, реформите кои што беа определени со Националната концепција за безбедност и одбрана, Стратегискиот одбранбен преглед, Годишните национални програми за членство во НАТО заклучно со Годишната национална програма за членство во НАТО (ГНПЧ) за 2009/2010 година и други стратешки документи, како и фискалните импликации во Буџетот на Република Македонија.

Глава 6

Република Македонија и Европската унија

За да се разберат преговарачките односи меѓу ЕУ и земјата која пристапува, во случајов Република Македонија потребно е да се разберат односите кои се градат уште при самото аплицирање за членство. По аплицирањето за членство ЕУ одлучува дали ќе и додели кандидатски статус на земјата апликант и дали ќе отпочне преговори за пристапување. Преговорите се отвораат само ако земјата ги исполнува Копенхагенските политички и економски критериуми. По оценката дека земјата ги исполнува Копенхагенските критериуми во Авис-то (Аналитичкиот извештај) на Европската комисија (ЕК) се препорачува на земјата да и се додели статус на кандидат и да се определи датум за отпочнување преговори. Исклучок на оваа практика е Република Македонија која што доби кандидатски статус без да добие датум за преговори.

Клучни датуми за односите на Република Македонија со ЕУ:

- 1995 година- Република Македонија воспостави дипломатски односи со ЕУ;
- 1996 година- потпишан е првиот билатерален договор со Унијата- Договор за користење помош од програмата ФАРЕ;
- 1997 година- потпишан е Договор за соработка, кој беше во сила сè до 2004 година, како и Договор во врска со текстилот кој е во сила од 1998 година;
- Април 2001 година- потпишана е Спогодбата за стабилизација и асоцијација. Спогодбата стапи во сила во април 2004 година;
- 22 март 2004 година Република Македонија поднесе барање за членство во Унијата;
- 2004 година Република Македонија ја донесе Националната стратегија за интеграција во ЕУ;

- 16 декември 2005 година - Република Македонија стекна кандидатски статус за членство во ЕУ;
- 2007 година-Република Македонија ја усвои Националната програма за усвојување на правото на Европската унија, го донесе Националниот развоен план за периодот 2007-2009 година, како и претпристапната економска програма.

Преговорите за пристапување ги карактеризираат две одделни фази, а тоа се процесот на скрининг и фактичките преговори. Според Европската комисија, скринингот е аналитичка оценка на степенот на усогласеноста на националното законодавство со законодавството на Унијата (acquis) и во основа е фаза која се спроведува пред преговорите. Целта на скринингот е да се претстави acquis - от на земјите кандидатки и заедно со нив да се одреди во кои полиња можат да се појават проблеми кои ќе треба да се решат. Скринингот го спроведува Европската комисија и Владата на земјата-кандидат а тоа е основата за водење на претстојните преговори. Во реалноста скринингот се спроведува преку презентација на поглавјата од страна на Европската комисија и презентација на усогласеноста со acquis – от од страна на земјата-кандидат. Следствено на овој процес се изработува Извештај врз основа на кој се оценува успешноста на исполнувањето на обврските, а земјата- кандидат поднесува преговарачко стојалиште за секое поглавје кое понатаму е инструмент за водење на преговорите. ЕУ водена од искуствата произлезени од последното проширување, се обидува да обезбеди усогласувањето со acquis да биде направено пред започнувањето на фактичките преговори т.е. втората фаза, со воведување на benchmarks (одредници) за отворање на поглавјата. Одредниците се поставуваат за комплексните и за клучните поглавја. Исто така, Унијата поставува и

benchmarks (одредници) за затворање на поглавјата. Затворањето е само провизорно и поглавјето кое еднаш е затворено може повторно да се отвори во текот на процесот на преговори. Од таму важи правилото дека "ништо не е готово додека сè не е готово."⁹²⁾

Преговорите за пристапување кон ЕУ за Комисијата и за другите учесници се уникатни од повеќе аспекти и се различни за земјите-кандидатки. Иако преговорите досега се воделе истовремено со повеќе земји и пристапот бил во голема мера унифициран, специфичностите кои произлегувале од поединечните случаи, во голема мерка ги прави посебни. Од страна на Унијата како цврст преговарач се бара исполнување на условите притоа, флексибилноста и отстапките се минимални. Просечната должина на преговорите изнесува 4-6 години.

92) "Преговори за членство во ЕУ", Сектор за европска интеграција, Скопје 2009 www.sei.gov.mk

1. Реформи во одбраната и АРМ во контекст на ЕУ интеграциите

Реформите во одбраната и АРМ во контекст на ЕУ интеграциите треба да се движат во насока кон интегрирање во европскиот систем на колективна одбрана и безбедност, односно заедничката безбедносна и одбранбена политика на Унијата.

1.1. Заедничка безбедносна и одбранбена политика на Унијата

Основна цел на заедничката безбедносна и одбранбена политика е зачувување на заедничките вредности, основните интереси, независноста и целovitоста на Унијата, јакнење на безбедноста на Унијата во сите нејзини форми, зачувување на мирот и зајакнување на меѓународната безбедност, постепено утврдување на заедничката одбранбена политика која се однесува на хуманитарните задачи и акциите за спасување, задачите за зачувување на мирот како и улогата во борбите за време на решавањето на кризите, вклучително и мерките за воспоставување на мир, општата обврска за давање помош во случај на вооружен напад во Европа, но и пренесување на задачите на колективната одбрана на НАТО.

Главни инструменти на заедничката безбедносна и одбранбена политика се: автономна способност на ЕУ да донесува решенија и да спроведува цивилни и воени операции на менаџмент со кризи се додека не се активира НАТО, користење на средствата и други можности на НАТО или раководните структури и средствата на нејзините членки.

По двете светски војни, на прво место било да се создаде една европска структура за мир по пат на интеграција. Прв чекор било создавањето на Заедницата за јаглен и челик 1951, заради поврзување на индустриите на

Германија, Франција, Италија и земјите на Бенелукс (кои се сметале како поважни за водење на војна) во една заедница. Потоа, следуваат проектите за Европска одбранбена заедница (ЕОЗ) и за Европска политичка заедница (ЕПЗ), кои требало да ја гарантираат и надворешната заштита од комунизмот, за кој што се сметало дека е експанзивен (Корејската војна) и самопотврдувањето на Европа како трета сила во системот на спротивставениот биполаризам, кој се зајакнувал. Меѓутоа, проектите за Европска одбранбена заедница и Европска политичка заедница не успеале поради поразот при гласањето во француското национално собрание. Од друга страна, НАТО се развива во доминантна институција на западната безбедносна политика. Имено, набрзо се покажало дека Европската политичка заедница (ЕПЗ), формирана 1970 година како политички механизам за одлучување, покрај Римските договори не може да опстане без безбедносно-политичката димензија. Оттука, со Декларацијата од Рим (1984) е започнато институционално формирање на Заедница на европската унија ЗЕУ, а со усвојувањето на Хашката платформа на европските безбедносни интереси (1987) седумте земји на Заедницата на европската унија (ЗЕУ) ги изложуваат своите политички гледишта за контролата на вооружувањето и стратегијата на заплашување.

Крајот на Студената војна и распаѓањето на Советскиот сојуз (1990/1991) радикално го менуваат безбедносното и политичкото опкружување и ја намалуваат европската зависност од американска заштита. Искуствата со новите регионални конфликти придонесуваат за поставување на самостојната европска безбедносна политика на дневен ред на интеграционата политика. На меѓународната конференција одржана во Мастрихт 1991 година, земјите на ЕУ се согласуваат со воведување на Заедничка надворешна и безбедносна политика

(ЗНБП) како втор столб на Европската унија, со изгледи тој да прерасне во заедничка одбранбена политика. Но, бидејќи ЕУ не добива сопствени одбранбено политички инструменти, Заедницата на европската унија (ЗЕУ) е прогласена за составен дел на развојот на Европската унија. Со тоа е дадена можност Европската унија да поднесе барање до Заедницата на европската унија (ЗЕУ) да ги подготви и спроведе одлуките и акциите на Европската унија што се однесуваат на безбедносната политика. Повеќе од тоа, поради различните констелации на интереси, особено поради проатланската ориентација на земјите членки собрани околу Обединетото Кралство, а од друга страна, континентално европски ориентираните држави собрани околу Германија и Франција, како и поради американското прикриено несогласување, неможело да се постигне согласност. Незадоволството од конструкцијата од Маастрихт подоцна, за време на изработката на Договорот од Амстердам, доведува до многу поцврсто поврзување на Заедницата на европската унија со Европската унија, иако предлогот на шестте земји членки Заедницата на европската унија (ЗЕУ) да се интегрира во Унијата го одбиваат Велика Британија и Данска, како и неутралните држави и земјите членки на Пактот. Од друга страна, сепак врз основа на шведско-финскиот предлог, постигнато е вклучување на Петерсбуршката декларација на Заедницата на европската унија (ЗЕУ) во Договорот од Амстердам, а тоа се хуманитарните задачи и акциите за спасување, задачите за зачувување на мирот, како и вооружените акции за време на совладувањето на кризите, вклучувајќи и мерки за наметнување на мирот (чл.17 ДЕУ).

1.1.1. Нови надлежности и структура

Иако во сеуште важечкиот Договор од Амстердам одредбите за заедничка надворешна и безбедносна политика (ЗНБП) се значително преуредени, во одбранбено-политичката област останува дуализмот меѓу ЕУ и Заедницата на европската унија (ЗЕУ). Самата комплексност на механизмот за гласање во таа област кај ЕУ и Заедницата на европската унија (ЗЕУ), како и меѓу Заедницата на европската унија (ЗЕУ) и НАТО, беше една од причините одбранбено-политичките надлежности да се концентрираат во ЕУ преку апсорбирање на Заедницата на европската унија (ЗЕУ) или нејзините инструменти. Ова е можно согласно со членот 17 на ДЕУ и врз основа на одлуката на Европскиот совет и без повторна ревизија на договорот. Меѓутоа по инсистирање на Италија, Австрија и Холандија, изменет е насловот во (заедничка надворешна и безбедносна политика) ДЕУ. Бидејќи ЕУ ги презема функциите на ЗЕУ, во член 17 на ДЕУ-Н од Договорот од Ница се губат сите оперативни односи со испразнетата Заедницата на европската унија (ЗЕУ). Така во член 125 на местото на политичкиот комитет (ПК) е поставен политички и безбедносно политички комитет (ПБПК), кој еднаш неделно, на ниво на постојани претставници заседава во Брисел. Во кризните моменти тој може да биде свикан веднаш и Советот може да му пренесе овластување да донесува одлуки во текот на траењето на операцијата- менаџментот на кризите, што претставува можност за дејствување која може да се спореди со дејствувањето на Советот на НАТО. Воениот комитет (ЕУВК) составен од воени претставници, односно шефови на генералштабовите на земјите членки, го советува политичкиот и безбедносно политичкиот комитет (ПБПК). Воениот штаб (ЕУВШ), во чии состав влегуваат до 135 офицери, службено правно е подреден на Генералниот секретар на Советот, а стручно на

Воениот комитет и е задолжен за планирање на вежби и кризни активности. Бидејќи користењето на воените капацитети претставува последно средство што треба да се примени, треба да се нагласат и цивилните аспекти на менаџирањето на кризи, за кои постои посебен комитет – ЦИВКОМ, со ист ранг како и Воениот комитет. ЦИВКОМ интензивно работи на спроведување на насоките на Европскиот совет од Самитот во Феира кој се одржа во јуни 2000 година, кои се однесуваат на активностите на полициските сили, правосудните службеници и другите невоени лица. Притоа, се работи за реализација на целите на ЕУ од областа на менаџментот на кризи во врска со човековите права и демократијата, правната држава и заштитата од катастрофи. Покрај тоа формиран е Комитет за управување со полициските операции и е донесен Акционен план за полицијата, така што до 2003 година околу 5000 полицајци се ставени на располагање за спречување на конфликти и совладување на кризи. ЕУ се развива во единствена институција на светот која располага со целокупен спектар на можности за цивилни и воени интервенции во случај на кризи. Со тоа таа се наоѓа на пат кон пооперативна надворешна и безбедносна политика, со што е можно подобро да ја проектира надворешната стабилност и да придонесува за меѓународната безбедност. Сигурно дека до 2003 година земјите членки ќе мораат да докажат дали се во состојба за време од една година да стават на располагање 60.000 припадници на копнените трупи, 30.000 припадници на воздухопловството и морнарицата- за 100 бродови и 400 авиони, со доволно резервни сили подготвени за акција, добро опремени и обучени, како што е договорено на Самитот на Европскиот совет во Хелсинки во декември 1999 година и на Конференцијата за задолжителен придонес во ноември 2000 година.

Но сепак, во рамките на вежбите останува да се види дали и колку ефикасно функционира соработката меѓу институциите на вториот столб (претседателството, советот, политичко безбедносниот и политичкиот комитет, воениот комитет и воениот штаб) и престолнините, како и пред сè со Комисијата, но и со НАТО и со другите меѓународни организации. Најпосле, не е јасно во кој временски период Европејците ќе успеат да ги надминат сите недостатоци во областа на стратегиските решенија, воздушниот транспорт, командните, контролните и информативните структури на вооружените сили. Сето тоа е доволна причина тие да не можат да се откажат од тесната поврзаност меѓу ЕУ и НАТО. Во иднина битно за европската безбедносна и одбранбена политика (ЕБОП) е да биде развиен и усвоен политичко безбедносен концепт, кој дава насоки за тоа што, кога и како треба да изгледа реакцијата на ЕУ во меѓународните кризи.⁹³ Интегрален дел на Заедничката надворешна и безбедносна политика (ЗНБП) ќе претставува Заедничката безбедносна и одбранбена политика (ЗБОП), како долгогодишна амбиција на Унијата. Како што и претходно беше кажано таа датира уште од 1954 година со усвојувањето на планот за Заедница за европска одбрана. Но правна основа за развивање на ваква политика се создаде дури во 1993 година во Мастрихт, продолжи во Амстердам (во сила 1999 година).

Целта е формулирање на заедничка европска одбранбена политика, поткрепена со адекватни воени доктрини и инструменти.

⁹³ Werner Weidenfeld, Wolfgang Wessels (Hrsg.), "Europa Von A Bis Z", Taschenbuch der europäischen Integration, Europa Union Verlag GmbH, Bonn 2002

Република Македонија се гледа себеси како дел од таа заедничка одбранбена политика и ќе настојува да обезбеди оперативен капацитет на цивилните и воените средства за реализирање и учество во мисии надвор од својата територија, чии единствени цели согласно принципите на Повелбата на ОН ќе бидат:

1. зачувување на мирот;
2. превенција на можните конфликти и ;
3. јакнење на меѓународната безбедност.

Задачите во оваа смисла би вклучувале:

- заеднички операции на разоружување;
- хуманитарни и спасувачки акции;
- воени совети и помош;
- превенција на конфликти за зачувување на мирот;
- учество на заднички сили во кризни ситуации, вклучително изградба на мир и постконфликтна стабилизација.

Сите овие задачи можат да придонесат во борбата против тероризмот, вклучувајќи поддршка на други земји за справување со тероризмот на нивната територија.

Заедничка безбедносна и одбранбена политика (ЗБОП) ќе вклучува постепено создавање и усогласување на одбранбената политика на Република Македонија согласно со во иднина воспоставената заедничка одбрана на Унијата. Секако истото нема да го ограничи специфичниот карактер на Македонската безбедносна и одбранбена политика, ниту на било кој начин ќе ги ограничи обврските што ќе произлезат со членството на Република Македонија во НАТО. Имајќи ја во предвид потребата од активно учество и придонес во примената на

Заедничка безбедносна и одбранбена политика (ЗБОП) и на дефинираните цели, Република Македонија ќе овозможи сопствените цивилни и воени потенцијали да бидат на располагање на ЕУ. Воедно, активно ќе соработува со постојните, како и во иднина формираните воени и истражувачки агенции и тела на Унијата со цел:

- да ги идентификува своите оперативни потреби;
- да ги промовира мерките што ќе ги задоволат зацртаните потреби;
- да придонесува во идентификувањето, а каде е потребно и во имплементирањето на мерките потребни за јакнење на индустриската и технолошката база на одбранбениот сектор;
- да учествува во дефинирањето на својата оружена политика и;
- да ги подобрува своите воено одбранбени способности. ⁹⁴⁾

⁹⁴⁾ "Национална стратегија за интеграција на РМ во ЕУ", Сектор за европска интеграција, Скопје, септември 2004 www.sei.gov.mk

1.2. Трансформација во одбраната и АРМ и интегрирање во Заедничката безбедносна и одбранбена политика на Унијата

Статешката цел за членство во ЕУ ја подразбира и определбата на Република Македонија во моментот на пристапувањето во Унијата, да биде целосно подготвена и оспособена активно да учествува во Заедничката надворешна и безбедносна политика (ЗНБП), вклучително и во Европската безбедносна и одбранбена политика (ЕБОП) како нејзин составен дел. Република Македонија е подготвена целосно и безрезервно да ги прифати заедничките придобивки од Заедничката надворешна и безбедносна политика (ЗНБП) и веќе гради внатрешно правни механизми, инструменти и капацитети за активно и сеопфатно учество во Заедничката надворешна и безбедносна политика (ЗНБП), согласно со одредбите од Глава V од Договорот за ЕУ. Во таа насока Република Македонија започна да споведува длабока и сеопфатна трансформација на сопствениот безбедносен и одбранбен систем која што се темели врз Националната концепција за безбедност и одбрана и Стратегискиот одбранбен преглед - Политичка рамка (Policy Framework of the Strategic Defence Review). Одбранбената и безбедносната политика на Република Македонија се базира на заштита на фундаменталните државни вредности и обезбедување услови за долгорочен развој на способности и капацитети кои ќе придонесат за поголемо учество во меѓународните активности за справување со новите безбедносни предизвици, во прв ред борбата против тероризмот, организираниот криминал, пролиферацијата на оружје за масовно уништување, недозволена трговија од секаков вид и т.н. Тековниот процес на реструктурирање и приспособување на одбраната на Република Македонија кој има за цел исполнување на критериумите за членство во НАТО исто така и е во функција да даде придонес

во зајакнувањето на воената димензија на ЕУ. Овој процес вклучува доизградба на инструментите за спроведување на одбранбената политика, унапредување на инструментите и процедурите за раководење и командување со одбраната и вооружените сили, преструктуирање, редимензионирање, доопремување и професионализација на армијата, редизајнирање на воено-образовниот систем и обука. Може да се каже дека реформите во одбраната и трансформацијата на армијата за кои што досега стана збор за исполнување на критериумите за членство во НАТО се соодветни и за членството во ЕУ. Значајно е да се напомене дека за поголема ефикасност во борбата со новите ризици и опасности пред сè борбата против тероризмот, организираниот криминал, пролиферацијата на оружје за масовно уништување, недозволена трговија од секаков вид и слични активности покрај реформите и активностите на внатрешен план Република Македонија е членка има и успешна соработка со Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ), земјите од регионот, регионалните организации и иницијативи меѓу кои со Пактот за стабилност на Југоисточна Европа, Централноевропската иницијатива (ЦЕИ), Процесот за соработка во Југоисточна Европа (ПСЈИЕ), Иницијативата за соработка во Југоисточна Европа (СЕКИ), Јадранско-Јонската Иницијатива (ЈЈИ), Јадранската повелба за партнерство, Процесот за одбранбена соработка во југоисточна Европа (СЕДМ), Иницијативата на НАТО за ЈИЕ (СЕЕИ) и други организации и иницијативи од областа на одбраната и безбедноста. Истовремено, во насока интегрирањето во ЕУ и Заедничката надворешна и безбедносна политика (ЗНБП), Република Македонија има ратификувано повеќе меѓународни договори, спогодби и резолуции.

1.2.1. Фискални импликации на реформи во одбраната и АРМ во контекст на ЕУ интеграциите

Со оглед на тоа што реформите во Министерството за одбрана и реформите и трансформацијата на АРМ за кои што досега стана збор, а се однесуваа за НАТО интеграциите се исти (критериуми и стандарди) и за ЕУ интеграциите, односно за вклучувањето на Република Македонија во Заедничка безбедносна и одбранбена политика (ЗБОП) на Унијата, оттука, финансиските средства од Буџетот на Република Македонија кои што беа наменети за НАТО интеграциите во делот кој што се однесува на Министерството за одбрана и владините програми за унапредување на одбраната и безбедноста се во контекст и на ЕУ интеграциите. Имено, во делот кој што се однесува на реформите во одбраната и АРМ не се издвоени посебни финансиски средства наменети исклучиво за ЕУ интеграциите.

1.2.2. Документи и нормативно-правни акти за спроведување на реформите за интегрирање во Заедничката безбедносна и одбранбена политика на унијата

Со цел, да се создаде цврст заштитен механизам и да се изврши усогласување на националното законодавство со европското се отпочна со измена на постоечката и со донесување на нова законска регулатива која што ќе ги опфати пред сè, законите кои ги санкционираат делата од областа на тероризмот, организираниот криминал, пролиферацијата на оружје за масовно уништување, недозволена трговија од секаков вид, контрола над увозот-извозот и производството на конвенционално оружје. Така, во рамките на обврските кои произлегуваат од спроведувањето на контрола на оружјето (непролиферација на оружје за масовно уништување, мало и лесно оружје, технологија за двојна употреба) Република Македонија ја поддржа резолуцијата 1540 (2004) на Советот за безбедност на ОН за непролиферација на оружје за масовно уништување, а ги има и ратификувано следните меѓународни документи:

- Сеопфатниот договор за забрана на нуклеарни проби (СТВТ), потпишан на 29.10.1998, а ратификуван на 14.03.2000;
- Договорот за неширење на нуклеарното оружје (NPT) од 1970 година по пат на нотификацијата на сукцесијата на членството од поранешна СФРЈ на 30.03.1995;
- Конвенцијата за физичка заштита на нуклеарни материјали, по пат на сукцесија од 20.09.1996, со важење од 17.01.1991;
- Конвенцијата за забрана на развој, производство, складиштење и употреба на хемиски оружја и нивно уништување (CWC), на која пристапи на 20.06.1997;
- Конвенцијата за забрана на развој, производство и складиштење на бактериолошки (биолошки) оружја и нивно уништување (BTWC) од 1972

година, по пат на нотификација на сукцесијата на членството од поранешна СФРЈ;

- Конвенцијата за забрана или ограничување на употребата на некои конвенционални оружја кои можат да се сметаат за особено опасни или дека имаат индискриминативен ефект (ССW), како и трите придружни протоколи на Конвенцијата (P.I,II,III), преземени по пат на сукцесија на 30.12.1996 година и;
- Отава Конвенцијата за забрана на употребата, складиштењето, производството и трансферот на противпешадиски мини и за нивно уништување од 10.07.1988 година.

Владата на Република Македонија во јуни 2003 година даде Унилатерална изјава дека се обврзува да се придржува до Насоките за трансфер на чувствителна технологија од значење за ракетните системи, како и до Анексот за опрема, софтвер и технологија кон Режимот на контрола на ракетната технологија (MTCR). Како прв чекор во тој правец, Владата одлучи опремата и технологијата кои потпаѓаат под режимот на MTCR да бидат ставени на посебен режим на дозволи. Во насока да се спечи злоупотребата на стоките и технологиите со двојна употреба (стоки и технологии кои можат да се користат за цивилни и воени цели) се донесе Законот за контрола на извозот на стоки и технологии со двојна употреба.⁹⁵⁾ Со овој закон, се уредуваат условите под кои може да се врши извоз на стоки и технологии со двојна употреба, надлежноста на државните органи во контролата на извозот на стоки и технологии со двојна употреба и обврските на правните и физичките лица кои вршат извоз на стоки и

⁹⁵⁾ Закон за контрола на извозот на стоки и технологии за двојна употреба ("Службен весник на РМ", бр.82/05).

технологии со двојна употреба. Владата на Република Македонија формира Комисија за извоз на стоки и технологии со двојна употреба во која што членуваат претставници од Министерството за одбрана, Министерството за внатрешни работи, Министерството за надворешни работи, Министерството за економија, Царинската управа, Секретаријатот за законодавство и Генералниот секретаријат на Влада Република Македонија која што покрај другите надлежности предлага и: Листа на стоки и технологии со двојна употреба, Листа на држави, ентитети или поединци во однос на кои има ограничувања на извозот на стоки и технологии со двојна употреба и Листа на држави за кои не се бара "сертификат за краен корисник". Извозникот може да врши извоз на стоки и технологии со двојна употреба само доколку има соодветна дозвола за извоз која што ја издава Министерството за економија, а по претходно добиено позитивно мислење од Министерството за одбрана, Министерството за внатрешни работи и Министерството за надворешни работи. Во однос на имплементацијата на Конвенцијата за забрана на развој, производство, складиштење и употреба на хемиски оружја и нивно уништување (CWC), Владата на Република Македонија формира Национално тело за воведување на национални мерки за имплементација на Конвенцијата, а се направија и измени во Кривичниот законик. Така согласно со член 407 – б од Кривичниот законик со казна затвор во траење од три месеци до три години ќе се казни секое лице кое ќе изработи или усоврши, произведе, набави складира, продава или купува или посредува во купување или продавање, поседува, пренесува или превезува хемиско или биолошко оружје или било какво борбено средство забрането со правилата на меѓународното право. Тој што за време на војна или вооружен судир нареди да се употреби хемиско оружје или биолошко оружје или било какви средства за

борба или ќе води борба на начин кој е забранет со правилата на меѓународното право ќе се казни со казна затвор во траење од најмалку една година. Додека ако поради делото настапи смрт на повеќе лица се казнува со казна затвор од најмалку пет години до доживотен затвор.⁹⁶⁾ Република Македонија е потписник и на Хашкиот кодекс за однесување против пролиферација на балистички проектили (НСОС) од ноември 2002 година. Што се однесува до непролиферацијата на нуклеарното оружје и имплементацијата на Договорот за неширење на нуклеарното оружје (NPT) Република Македонија е ненуклерана држава и се придржува кон принципите за непролиферацијата и нестекнување на нуклеарен материјал или опрема која може да се користи за производство на нуклеарно оружје. Оваа материја е уредена во Законот за заштита од јонизирачко зрачење и радиациона сигурност ⁹⁷⁾, Законот за трговија⁹⁸⁾, Законот за превоз на опасни материи⁹⁹⁾, Законот за царинска управа¹⁰⁰⁾ и други закони и подзаконски акти кои што содржат одредби релевантни за исполнување на меѓународните обврски на Република Македонија во однос на заштитните мерки на контрола на нуклеарните материјали. Во насока на контрола на конвенционалното оружје (малото и лесно оружје) и во борбата против тероризмот Република Македонија презема конкретни мерки за контрола на движењето на оружјето, односно контрола на увоз-извоз, поседување, користење, носење, регистрација на оружјето и одземање на нелегалното оружје. Република Македонија во целост ги исполни обврските, односно ја имплементира Отава Конвенцијата со уништување на преостанатите 16071 парчиња противпешадиски

96) Кривичен законик ("Службен весник на РМ", бр.19/04),

97) Закон за заштита од јонизирачко зрачење и радиациона сигурност ("Службен весник на РМ", бр.48/02),

98) Закон за трговија ("Службен весник на РМ", бр.16/04),

99) Закон за превоз на опасни материи ("Службен весник на РМ", бр.12/93 и 31/93),

100) Закон за царинска управа ("Службен весник на РМ", бр.46/04).

нагазни мини, а оставени се околу 4000 парчиња за потребите за обука. Воедно, редовно доставува Извештаи до Регистарот за конвенционални оружја на ОН и ја поддржува и имплементира Акционата програма на ОН за спречување, борба и искоренување на нелегалната трговија со мало и лесно оружје и Регионалниот план за имплементација за борба против пролиферацијата на мало и лесно оружје на Пактот за стабилност за ЈИЕ. Со цел да се регистрира и да се изврши легализација на големото количество на оружје кое во текот кризата во 2001 година на разни начини беше внесено во Република Македонија, се донесе Закон за доброволно предавање на оружје, муниција и експлозивни материи и за легализација на оружје¹⁰¹), а во соработка со УНДП се спроведе акција при што се собрани 7571 парчиња оружје и беа поднесени 5204 барања за легализација. Истовремено, во Министерството за одбрана и АРМ се врши конверзија на застареното мало и лесно оружје и муниција. Трговијата (увоз–извоз) на конвенционално оружје во Република Македонија е уредена со Законот за производство и промет на вооружување и воена опрема.¹⁰² Согласно со Законот за производство и промет на вооружување и воена опрема (увоз-извоз на вооружување и воена опрема, полупроизводи, склопови, подсклопови, делови, репродукциони материјали суровини и други технички средства) можат да вршат производителите на вооружување и воена опрема и други трговски друштва регистрирани за вршење на промет, само врз основа на претходно добиена согласност од Министерството за економија, доколку ги исполнуваат пропишаните услови. Министерството за економија води регистар на трговски друштва кои имаат издадена согласност за промет на вооружување и воена опре-

101) Закон за доброволно предавање на оружје, муниција и експлозивни материи и за легализација на оружје ("Службен весник на РМ", бр.37/03),

102) Закон за производство и промет на вооружување и воена опрема ("Службен весник на РМ", бр.54/02).

ма. Согласно со член 34 од Законот за трговија ¹⁰³⁾ донесен во 2004 година, дозвола за извоз и увоз на средства за вооружување и воена опрема издава Министерството за одбрана, односно Министерството за внатрешни работи. Со Одлуката на Владата на Република Македонија за распоредување на стоки за увоз и извоз врз основа на дозвола, надлежно за издавање дозвола за увоз и извоз е Министерството за одбрана (тешко и лесно вооружување и воена опрема за свои потреби), односно Министерството за внатрешни работи (вооружување и експлозивни материи за комерцијална намена), кои се означени со ознака Д 7. Со новиот Закон за оружје¹⁰⁴⁾ донесен во согласност со законодавството на ЕУ и меѓународните стандарди освен, Министерството за одбрана, АРМ, Министерството за внатрешни работи, казнено поправните установи и другите државни органи и правни лица утврдени со посебни прописи оружје и муниција, како и делови за оружје може да се набавува, поседува и носи само според одредбите од законот. Овие одредби децидно предвидуваат кој вид на оружје, кое физичко или правно лице и под кои услови може да поседува и носи. Исто така, според наведените одредби предвидено е дека правните лица кои се регистрирани за промет на оружје и муниција, можат да продаваат оружје и муниција само на правни лица и органи, како и на граѓани кои имаат одобрение за набавување на оружје и муниција. Во текстот на законот имплементирана е Директивата 91/477/ЕЗЗ за дефинирање и класификација на оружјето. Истовремено, утврдени се и обврските за сопственикот или корисникот на оружјето во поглед на начинот на постапување со истото, како и утврдена е забраната за носење на оружјето на јавно место. Република Македонија од аспект борбата против тероризмот е дого-

103) Закон за трговија ("Службен весник на РМ", бр.16/04),

104) Закон за оружје ("Службен весник на РМ", бр.07/05).

ворна страна и потписничка на најголемиот број конвенции против тероризмот во рамките на ОН и Советот на Европа со што овие меѓународни инструменти стануваат дел од националното законодавство. За да се заостри казнената политика во овој домен се направени измени во Кривичниот законик¹⁰⁵ каде се воведува ново кривично дело "терористичка организација," се направени измени во описот на кривичното дело "здружување заради непријателски активности," "недозволена употреба на хемиско и биолошко оружје" и измена во описот на кривичното дело "перење пари и друг незаконски стекнат имот". Во законот за азил и привремена заштита¹⁰⁶ е предвидено дека странец нема право на азил доколку, меѓу другото, за него постои основано сомнение дека е инволвиран во терористички активности. Со измените во Законот за кривична постапка¹⁰⁷ се воведуваат специјални истражни мерки во кривичната постапка и можност за отварање и откривање на содржината на приватната кореспонденција, во случаите кога тоа е неопходно за спречување или откривање на кривично дело или кога интересот на безбедноста и одбраната се загрозени или преземање други специјални мерки со цел водење истрага, а врз основа на судска одлука или решение од истражен судија. Со новиот Закон за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам¹⁰⁸ се утврдени мерки и активности за спречување на финансирањето на тероризмот.

Имено, сите субјекти од финансискиот сектор (банки, менувачници, осигурителни компании, обложувалници, казина, брокерски куќи и сл.), Управата за јавни приходи, Царинската управа, Управата за финансиска полиција и МВР со

105) Кривичен законик ("Службен весник на РМ", бр.19/04),

106) Закон за азил и привремена заштита ("Службен весник на РМ", бр.49/03),

107) Закон за кривична постапка ("Службен весник на РМ", бр.74/04),

108) Закон за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на ("Службен весник на РМ", бр.04/08).

со законот се должни да преземаат мерки и активности за спречување перење пари и имаат обврска да ги спречат и во рок од 24 часа да ја известат Управата за спречување на перење пари и финансирање на тероризам при Министерството за финансии за оние трансакции за кои постои сомнение за финансирање на тероризам односно, дека се вклучени клиенти за кои се издадени домашни или меѓународни потерници за тероризам или за кои постои сомнение дека се поврзани со терористички активности. Управата за спречување на перење пари и финансирање на тероризам ги анализира податоците и доколку се работи за сомнителна трансакција потоа, покренува постапка до соодветните органи (Министерството за внатрешни работи, Обвинителството и Судот), а финансиските средства се блокираат за што се води соодвена постапка. Помеѓу другото, Република Македонија има склучено и билатерални договори кои вклучуваат соработка во борбата против тероризмот со: Турција (1992), Словенија (1995), Хрватска (1997), Бугарија (2003), Србија (2003), Црна Гора (2003), УНМИК и КФОР на Косово (2002), Романија (2003) и Албанија (2004).

1.2.3. Сили за учество во цивилни и воени операции на Европската унија

Една од задачите и обврските кои произлегуваат од членството во ЕУ, односно интегрирањето во Заедничката надворешна и безбедносна политика (ЗНБП), а со тоа и во Европската безбедносна и одбранбена политика (ЕБОП) за Република Македонија е учество со сопствени сили во задничките операции на Унијата при справување со кризни ситуации, вклучително и изградба на мир и постконфликтна стабилизација. Република Македонија е подготвена да учествува во цивилните и воени операции на ЕУ за справување со кризи, во рамките на капацитетите и можностите со кои располага и во зависност од природата и

потребите на мисиите на Унијата. Република Македонија спроведува сеопфатна реформа на безбедносниот и одбранбениот систем, согласно Националната Концепција за безбедност и Стратегискиот одбранбен преглед. Отсуството на конвенционални закани против Република Македонија и зголемувањето на неконвенционални и глобални асиметрични закани ја зајакнаа решеноста за прилагодување и надградба на сопствените цивилни и воени оперативни капацитети и нивно здружување со партнерите во регионот и со Алијансата, во функција на придонес во меѓународниот мир и стабилност. Во тие рамки Република Македонија подготвува капацитети за учество во меѓународни операции за управување со кризи, има декларирано персонал за таа намена и е одлучна овие капацитети постојано да ги унапредува и развива. Имајќи ја предвид конзистентноста и компатибилноста на Европската безбедносна и одбранбена политика со Европскиот безбедносен и одбранбен идентитет, Република Македонија е подготвена постојните капацитети и оние кои ќе ги развива во иднина да ги стави на располагање за потребите на кризниот менаџмент на ЕУ во спроведувањето на мисии за превенција на конфликти, хуманитарни и спасувачки операции, операции за зачувување на мирот, употреба на борбени сили во управувањето со кризи и операции за градење на мир. Република Македонија како земја учесник во процесот на одбранбена соработка во Југоисточна Европа (СЕДМ), членува во Бригадата на Југоисточна Европа (СЕЕБРИГ) воспоставена од страна на седумте земји учеснички во СЕДМ. Во тој контекст Република Македонија има декларирано воени сили за учество во мировни операции, обука и вежби пред сè тука спаѓаат единици за специјални операции, инженерски единици, тимови за врски, тимови за деминирање, медицински тимови, советодавни тимови (штабни офицери) и сл. Декларираните сили кои се

подготвени за распоредување се обучени, опремени и оспособени за извршување на наменските задачи и за функционирање во секакви временски и просторни услови, а командите на единиците имаат капацитет за успешно командување со расположивите единици. Додека цивилни капацитети на Република Македонија за меѓународен кризен менаџмент и можности за учество во компонентите на цивилниот кризен менаџмент на ЕУ има во полицијата, силите за заштита и спасување, доброволните (хуманитарни) организации и друштва и установи чија дејност опфаќа заштита и спасување (Институт за земјотресно инжинерство (ИЗИС), Градежен институт и др.). Овие сили учествуваат на семинари и вежби, имаат искуство и се обучени, оспособени и опремени според меѓународните норми и стандарди, кои во случај на потреба можат да бидат вклучени во мисии надвор од земјата за заштита и спасување на населението од разни на асиметрични ризици и опасности. Законската основа за учество на декларираните сили во мисии надвор од земјата е дадена во Уставот на Република Македонија,¹⁰⁹⁾ Законот за одбрана¹¹⁰⁾ и Законот за заштита и спасување.¹¹¹⁾ Така, употребата на ресурсите со кои што располага Република Македонија за учество во решавањето на меѓународните кризи е регулирано во Законот за одбрана во член 2 алинеа 4 и член 14 кој се однесува на извршувањето на материјалните обврски. Членот 40 го регулира учеството на Армијата во отстранувањето на последиците од вонредна состојба, а членот 41 го регулира учеството на Армијата надвор од територијата на Република Македонија. Во Законот за заштита и спасување во членот 5 алинеа 11 и 12 се предвидува помагање на подрачјата кои претрпеле штети од поголеми размери од природни непогоди, епидемии, епизотии и други

109) Устав на Република Македонија ("Службен весник на РМ", бр. 52/91 и 91/01),

110) Закон за одбрана ("Службен весник на РМ", бр. 41/01, 5/03, 58/06, 110/08 и 51/2011),

111) Закон за заштита и спасување ("Службен весник на РМ", бр.36/04, 49/04 и 86/08).

несреќи, како и давање помош на други држави кои од вакви непогоди претрпеле штети од поголеми размери. Ставовите 4 и 5 од членот 16 предвидуваат дека за испраќање на хуманитарна помош за заштита и спасување во други држави, како и за испраќање во странство на обука, вежбовни и хуманитарни активности на силите за заштита и спасување што ги формира Републиката, Одлука донесува Владата на Република Македонија. Собранието на Република Македонија, согласно со став 6 и 7 од членот 17 од Законот за одбрана донесува одлука за стапување и истапување од членство во колективните системи за безбедност и одбрана и ратификува меѓународни договори кои се однесуваат на влегување, поминување или престојување на странски вооружени сили на територијата на Република Македонија заради вежбовни активности, обука и учество во тие активности и операции на единиците на АРМ во странство. Владата на Република Македонија одлучува за влегување, престојување или преминување на странски вооружени сили на територијата на Републиката заради вежбовни активности, обука и учество во мировни или хуманитарни операции. Согласно со член 16 став 5 и 6 од Законот за заштита и спасување Владата на Република Македонија одлучува и за испраќање на хуманитарна помош за заштита и спасување во други држави и испраќање на обука, вежбовни активности на силите за заштита и спасување што ги формира Републиката. Од тука, може да се каже дека во националното законодавство е уредено учеството на Република Македонија со свои сили во заеднички операции/мисии на Унијата, престојот и преминувањето на странски сили на територијата на Република Македонија и давање на помош, заштита и спасување при природни катастрофи и кризи предизвикани од човечки фактор сè со цел, заштита на меѓународниот мир и безбедност.

1.2.4. Фискални импликации во Буџетот на Република Македонија за мировни и хуманитарни мисии

Една од задачите и обврските кои што произлегуваат од членството во колективните системи за безбедност и одбрана за кои што досега стана збор, како и интегрирањето во ЕУ, односно во Заедничката надворешна и безбедносна политика - ЗНБП, а со тоа и во Европската безбедносна и одбранбена политика - ЕБОП за Република Македонија е учество со сопствени сили во задничките операции при справување со кризни ситуации, вклучително и изградба на мир и постконфликтна стабилизација. Тоа значи дека, Република Македонија треба да одржува сили (обучени, опремени со соодветна опрема и логистичка поддршка) за учество во мисии, цивилни и воени потенцијали кои кога ќе биде потребно ќе се стават на располагање на ЕУ. За да се екипираат силите и истите за да го задржат потребното ниво на борбена готовност изискуваат определени финансиски средства од Буџетот на Република Македонија. Потребните финансиски средства за оваа намена неможе точно да се прецизираат, а пред сè зависат од бројната состојба, формацијата и сл., но може приближно да определат. Имено, силите определени за мировни и хуманитарни мисии се финансираат така што, еден дел од финансиските средства се обезбедува од Буџетот на Министерството за одбрана (исплата на придонеси, надоместок на плати и логистички трошоци), а останатиот дел од владината програма В2 (од оваа програма се врши финансирањето на опремувањето на силите). Истовремено, во Буџетот на Република Македонија на раздел 19001- Министерство за финансии – функции на држава се определуваат финансиски средства кои што може да се искористат за оваа намена, доколку се јави потреба за дополнителни финансиски средства. Додека, силите за заштита и

спасување имаат засебни финансиски средства, односно се финансираат од Буџетот на Дирекцијата за заштита и спасување за што претходно стана збор.

За да се одговори на прашањето кое често си го поставуваме колку ја чини Република Македонија досегашното учество во мировни и хуманитарни мисии и да може да се претпостави колку во иднина истото би ја чинело, односно би се издвојувале финансиски средства во Буџетот на Република Македонија за оваа намена (во приближен износ со оглед на тоа што не може точно да се пресмета), во табелата 1 е даден преглед на финансиските средства наменети за мировни и хуманитарни мисии во Буџетот на Република Македонија во периодот кој што е предмет на ова истражување. Притоа, средствата кои што се прикажани во табелата 1 се однесуваат на мисиите во Ирак, Авганистан и Босна и Херцеговина. Значајно е да се напомене дека за мисијата АЛТЕА во Босна и Херцеговина засега не се издвојуваат поголеми финансиски средства од причина што, Република Македонија дава придонес само со еден хеликоптерски деташмант и медицински тим од десет припадници. Додека вкупниот број на припадници на АРМ кои учествуваат во мировни и хуманитарни мисии се движи околу 200 - 250 лица (индикатор: Буџет на РМ).

Табела 1

во денари

Финансиски средства за мировни и хуманитарни мисии											
Година	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Вкупно
Во Буџет на МО	0,00	0,00	0,00	97.300.000,00	138.820.000,00	130.837.000,00	293.629.000,00	216.696.000,00	450.000.000,00	287.187.000,00	1.614.469.000,00
Во Програма В2 - Интеграција во НАТО	0,00	0,00	0,00	305.000.000,00	423.526.000,00	568.605.000,00	600.000.000,00	649.782.000,00	261.680.000,00	142.500.000,00	2.951.093.000,00
Вкупно											4.565.562.000,00
Во МФ - функции на држава	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	150.000.000,00	170.000.000,00	200.000.000,00	200.000.000,00	200.000.000,00	920.000.000,00
Вкупно за мисии											5.485.562.000,00

Извор: Буџет на РМ ("Службен весник на РМ бр.106/01, 21/03, 85/03, 96/04, 120/05, 139/06,160/07,166/08, 156/09 и 161/10)

Пред да се помине на вториот дел од трудов, се јавува за неопходно да се направи краток осврт на ова за што досега стана збор, односно на реформите во одбраната и АРМ во периодот по 2001 година, во контекст на евроатланските интеграции. Имено, ако се направи споредба на системот на одбрана и структурата на АРМ пред и по 2001 година, може да се извлече заклучок дека, по кризата и настаните во Република Македонија во 2001 година, се направија реформи во повеќе сегменти почнувајќи од законодавно-правната рамка и донесувањето на новиот Закон за одбрана. Исто така, се донесе Националната концепција за безбедност и одбрана и Стратегискиот одбранбен преглед каде се утврдија насоките на одбранбената политика и идниот развој на одбранбениот систем согласно со процената на заканите ризиците и опасностите. Потоа, се направија реформи во Министерството за одбрана и АРМ во структурирањето, димензионирањето, опремувањето и професионализацијата. Така, се воведо целосна професионализација на АРМ и од конвенционална АРМ каква што беше претходно се отиде во насока на создавање на професионална современа воена структура способна за справување со предизвиците на новото време. За таа цел, се изврши редизајнирање и на военообразовниот систем и системот за обука на персоналот. Истовремено, преку соодветни програми се постигна згрижување на вишокот воен персонал, а се направи и подобрување на соодветната и правична застапеност на етничките заедници со што се имплементираа одредбите од Охридскиот рамковен договор.

Со цел, за подобрување на институционалните капацитети на АРМ се направи модернизација на истите и се започна со процесот за ослободување од несуштинските дејности и имотот на АРМ.

Согласно со утврдените стратешки приоритети на Република Македонија за интегрирање во НАТО и ЕУ, а во тој правец и изградба на одбранбен систем компатибилен на НАТО како неопходен предуслов за рамноправно учество и членство на Република Македонија во меѓународните институции, Министерството за одбрана и АРМ, треба и понатаму да го задржи постигнатото ниво и да продолжи со реформите, со цел создавање на одбранбен систем што ќе биде во можност да одговори на современите ризици и опасности, односно вооружени сили, способни да водат вооружена борба, како и цивилна одбрана, изградена во оптимален сооднос, која ќе обезбеди континуитет на функционирањето на државата и нејзиниот политички и економски систем, ќе ја поддржи вооружената борба и вооружените сили и согласно со можностите, ќе учествува во заштитата на своето население. ¹¹²⁾

Всушност, создавање на Армија која ќе биде опремена со современо оружје и опрема, добро обучена и во можност да го чува територијалниот интегритет и независноста на земјата, како и да одговори на современите ризици и опасности, односно да даде поддршка на полицијата и другите органи во борбата со тероризмот, илегалната миграција, трговијата со луѓе и стратегиски материјали и слично, да даде поддршка при елементарни непогоди и катастрофи по населението на Република Македонија, како и Армија која ќе биде во можност да се вклучи во мисиите/операциите предводени од НАТО и ЕУ.

Со цел, успешна имплементација на реформите, исполнување на НАТО и ЕУ стандардите и наведените стратешки приоритети во одбраната, во иднина треба да се посвети особено внимание на правилната распределба и наменско трошење на буџетот на одбраната, а буџетот на одбраната да биде на ниво од 2-2,5% од БДП.

112) Национална концепција за безбедност и одбрана ("Службен весник на РМ", бр. 40/2003).

II ДЕЛ

ЕВРОАТЛАНСКИТЕ ИНТЕГРАЦИИ И РЕФОРМИТЕ ВО МВР И ПОЛИЦИЈАТА

Во овој дел ќе стане збор за реформите во Министерството за внатрешни работи и Полицијата во контекст на евроатланските интеграции. Како што и претходно беше кажано, предмет на истражување се реформите кои се спроведени во периодот по формалното завршување на воените дејства во кризата од 2001 година во Република Македонија, односно по потпишувањето на Охридскиот рамковен договор на 13-ти август 2001 година.

Со потпишувањето на Охридскиот рамковен договор, во склад на состојбата во Република Македонија која што произлезе од воените дејства и кризата во 2001 година, а со цел да се направи прекин на непријателствата и враќање на довербата пред сè на граѓаните Албанци во Република Македонија кон институциите на системот се наложи потребата за измени во Уставот на Република Македонија, законите и веќе започнатите реформи во контекст на интеграциите. Ако се направи анализа на Охридскиот рамковен договор во делот кој се однесува на полицијата ќе се види дека има обврски кои што наложуваат брза и ефикасна имплементација со измени во законите и подзаконските акти и со паралелни активности, односно реализација на теренот. Така, во точка 3.3. од договорот во делот кој што се однесува на развој на децентрализирана власт, а со цел да се обезбеди дека полицијата е свесна за и одговара на потребите и интересите на локалното население, се утврдува локалните началници на полицијата да ги избираат советите на општините од листите на кандидати предложени од страна на Министерството за внатрешни работи и истите редовно ќе комуницираат со советите. Министерството за внатрешни работи го задржува

овластувањето за разрешување на локалните началници на полицијата во согласност со законот. Воедно, и целосно да се почитува принципот за недискриминација и правична застапеност во однос на вработувањата и еднаквоста на сите лица пред законот. Со Анексот Ц од Охридскиот рамковен договор во делот за недискриминација и правична застапеност во точката 5.2. договорните страни се обврзуваат да обезбедат дека до 2004 година, полициските служби генерално ќе го одразат составот и распределбата на населението во Македонија. Како почетен чекор за постигнување на ова, страните се обврзуваат да осугураат дека 500 нови полицајци од заедниците кои не се мнозинско население во Македонија ќе се ангажираат и обучат до јули 2002 година, и дека тие полицајци ќе се распоредат во областите каде живеат такви заедници. Страните исто така, се обврзуваат дека други 500 полицајци ќе се ангажираат и обучат до јули 2003 година и дека тие полицајци ќе се распоредат, на приоритетна основа во областите низ цела Македонија каде живеат такви заедници. Да се повика меѓународната заедница за поддршка и помош во имплементирањето на овие обврски, особено преку проверка и селекција на кандидати и нивна обука. Истовремено, договорните страни да ги поканат ОБСЕ, ЕУ и САД да испратат експертски тим што е можно побрзо со цел, да се оцени како најдобро да се постигнат овие цели.¹¹³⁾ Во согласност со договореното набрзо по потпишувањето на договорот, во Центарот за обука на полицијата во Идризово започна реализацијата на програмите за обуката и за помош на полицијата во имплементацијата на обврските од страна на ОБСЕ, ЕУ и САД. Имено, станува збор за професионална обука, обука за човекови права и др., техничка помош за

113) "Перспективите на Рамковниот договор: можно видување за платформа за акција на НВО секторот во Македонија", Институт отворено општество, Скопје, септември 2001 www.soros.org.mk

реформа во полицијата, вклучувајќи помош во проверката, селекцијата и унапредување на процесите, развивање на кодекс за однесување на полицијата, соработка во поглед на планирањето на транзицијата за ангажирање и распоредување на полицајци од заедници кои не се мнозинство во Македонија и распоредување на меѓународни набљудувачи во чувствителните области во пост конфликтниот период.

Со ова набрзо се овозможи враќање на полицијата во кризните региони и постепено враќање на довербата кај локалното население и нормализација на состојбите со што, се создадоа услови за продолжување со реформскиот процес за евроатланските интеграции.

Реформи во МВР и полицијата во периодот 2002-2006 година за НАТО

интеграции

Безбедносната политика на Република Македонија од нејзиното осамостојување се развиваше врз основа на националните интереси на Република Македонија, со цел да одговори на новите предизвици во безбедносното опкружување во Република Македонија. Конципирањето на системот за внатрешна безбедност се заснова на уставното начело на владеење на правото, и е условен од јасно изразената определба за прифаќање на стандардите во сверата на правдата и внатрешните работи. Истовремено, врз конципирањето на системот за внатрешна безбедност силно влијание имаа внатрешно-политичките услови и транзициони промени, кои битно ги сменија ризиците и опасностите на кои треба да одговорат безбедносните системи. Со Уставот на Република Македонија од 1991 година, извршена е трансформација на системот за внатрешна безбедност и се спроведоа реформи, односно се направија измени во законската регулатива во кривичното, материјалното и процесното законодавство (Кривичен закон, Закон за кривична постапка), како и во Законот за организација и работа на органите на државната управа, со цел да се зајакнат демократските институти во сверата на безбедноста, пред сè заради зајакнување на гаранциите и механизмите за заштита на човековите права и слободи и обезбедување на демократска контрола над безбедносните сили. Така, со Законот за внатрешни работи,¹¹⁴ Министерството за внатрешни работи е надлеж-

¹¹⁴ Закон за внатрешни работи ("Службен весник на РМ", бр.1/95, 55/97,38/02, 33/03, 19/04 и 92/09).

но за внатрешната безбедност на државата и со Министерството раководи цивилно лице. Потоа, со настаните од 2001 година и со измените во Уставот на Република Македонија се наметна потребата од изградба, односно преуредување на системот за внатрешна безбедност во согласност со новите ризици и опасности по безбедноста на Република Македонија, за измени во постојната законска регулатива, реформи во Министерството за внатрешни работи и нова поставеност на полицијата. Тоа вклучуваше етаблирање на граничната полиција, односно пренесување на надлежностите на контрола и обезбедување на државната граница од Министерството за одбрана на Министерството за внатрешни работи, потоа воспоставување нова организација и методи на работа за спротивставување на криминалот и сузбивање на сите негови облици, особено транснационалниот, но и промени во односот на полицијата и јавноста, со цел заедничка акција за превенција на криминалот, односно изградба на современ модел на полициска организација во служба на граѓаните.

1. Реформи во МВР и полицијата во 2002/2003 година за НАТО интеграции

Во периодот непосредно по кризата од 2001 година, Министерството за внатрешни работи се соочуваше со случаи на влошена безбедносна состојба во одредени региони во државата, изразени со недоверба на граѓаните кон институциите на системот, особено кон полицијата. Во тој контекст, главните активности во Министерството за внатрешни работи во текот на 2002/2003 година беа насочени кон враќање на полициските сили во кризните подрачја, постепено нормализирање на безбедносната состојба и создавање на безбедносни услови за враќање на внатрешно раселените лица.

Главниот план за враќање на полицијата во кризните региони се подготвуваше со взаемна координација на Министерството за внатрешни работи и АРМ, а во соработка со претставници на ОБСЕ, ЕУ и НАТО силите (Килибарна лисица). Планот беше разгледан и усвоен од Владата на Република Македонија на 04.12.2001 година, со што тој стана рамка на мерки и активности за постапување на припадниците на полицијата при нивното враќање. По предлог на работната група составена од претставници од Министерството за внатрешни работи, АРМ и од меѓународната заедница најнапред беше направено тестирање со пуштање на патроли со мешан етнички состав (полицајци македонци и албанци), вооружени само со лично оружје (пиштоли и палки), во пет села во тетовскиот и кумановскиот регион. Овој проект се покажа како успешен по што следеше реализација на Главниот план за враќање на полицијата во кризните подрачја кој што се реализираше низ три фази:

- **прва фаза:** влегување на полицијата во местата оценети како најстабилни;

- **втора фаза:** влегување на полицијата во местата со нарушена безбедносна состојба и;
- **трета фаза:** влегување на полицијата во местата со посложена безбедносна состојба.

Со сите потешкотии и отпор кој што се јавуваше кај населението овој План беше успешен и се имплементираше заклучно со 12.07.2002 година, паралелно со процесот на враќање на полицијата во кризните подрачја Министерството за внатрешни работи во соработка со ОБСЕ спроведе обука на полицијата, со цел формирање на мултиетничка полиција при што беа обучени околу 1.812 полицајци со мешан етнички состав, главно обуките беа за полициското работење во локалната заедница т.н. community policing.

Со ова и со објавувањето на огласи за вработување полицајци-приправници во Министерството за внатрешни работи за потребите на локалната полиција и практично се започна со реализацијата на реформите и обврските од Охридскиот рамковен договор во делот кон исполнување на принципот на соодветна и правична застапеност на заедниците.

Во 2003 година, се донесе Стратегијата за реформи во полицијата усвоена од Владата на Република Македонија каде се идентификувани следните стратешки цели:

- ефикасност во полициското работење;
- борба против организираниот криминал;
- планирање, развој и едукација на персоналот;
- соодветна и правична застапеност на мнозинските етнички заедници во Република Македонија;
- организираност, стручност и економичност во работењето;

- техничко-технолошка опременост;
- одговорност и мотивираност на вработените;
- унапредување на регионалната и меѓународната соработка;
- функционирање на полицијата како сервис на граѓаните и;
- утврдување на неполициските функции на Министерството за внатрешни работи и нивно издвојување од основните надлежности на Министерството.

Во насока на имплементација на Стратегијата за реформи во полицијата следи целосна трансформација на Министерството за внатрешни работи и етаблирање на нова организациона структура. ¹¹⁵⁾

115) Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2004/2005 www.mfa.gov.mk

2. Реформи во МВР и полицијата во 2004/2005 година за НАТО интеграции

Со Годишната национална програма за членство во НАТО (ГНПЧ) за 2004/2005 година, ¹¹⁶⁾ се потврдени погоре споменатите стратешки цели за реформи во полицијата, со цел изградба на современ модел на полициска организација која ќе одговара на едно демократско општество, кое се темели на принципот на владеење на правото и заштита и почитување на фундаменталните човекови права.

Согласно со целите и насоките презентирани во документот Стратегијата за реформи во полицијата, во јануари 2004 година усвоен е Акционен план за имплементација на реформите, со цел новата организациона структура да профункционира од јануари 2005 година.

Акциониот план предвидува процесот на реформи во Министерството за внатрешни работи, да се реализира во три фази, при што во секоја од нив се утврдени конкретни проекти, задачи и активности, чии носители се посебни работни структури (подгрупи и тела), задолжени за одделни области.

Главни предизвици во реализација на реформите во полицијата се:

- организациската поставеност на Министерството за внатрешни работи (оптимизација на вработените согласно со стандардите на ЕУ);
- обезбедување финансиска поддршка за новите надлежности и структура како и изградба на нови полициски објекти;
- дообука и професионализација на вработените во подрачните организациони единици на Министерството;

¹¹⁶⁾ Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2004/2005 www.mfa.gov.mk

- хармонизација на домашната легислатива со легислативата на ЕУ и за имплементација на Охридскиот рамковен договор во областа на внатрешните работи (усвојување на законски проекти, подзаконски прописи и интерни акти неопходни за имплементација за процесот на реформи и;
- компјутерско мрежно поврзување во организационите единици во Министерството. ¹¹⁷⁾

¹¹⁷⁾ Исто

3. Фискални импликации на реформите во МВР и полицијата во периодот од 2002-2006 година за НАТО интеграции

Во врска со финансирањето на реформите во МВР и полицијата за периодот од 2002-2006 година, за кои што претходно стана збор, односно фискалните импликации во Буџетот на Република Македонија може да се каже дека во периодот непосредно по завршувањето на кризата, поголем дел од финансиските средства на Програмата - Безбедност во Буџетот на Министерството за внатрешни работи се трошеа за потребите на внатрешна реорганизација на Министерството, како и за исполнување на обврските од Охридскиот рамковен договор во делот кој што се однесуваа на реформите во полицијата и вклучување на припадниците на заедниците по принципот на соодветна и правична застапеност (вработување на полицајци припадници на заедниците и организација на обуки за полицијата во соработка со ОБСЕ). Така што, во периодот до 2004 година и немаше посебни програми во Буџетот на Република Македонија за финансирање на реформите во контекст на евроатланските интеграции.

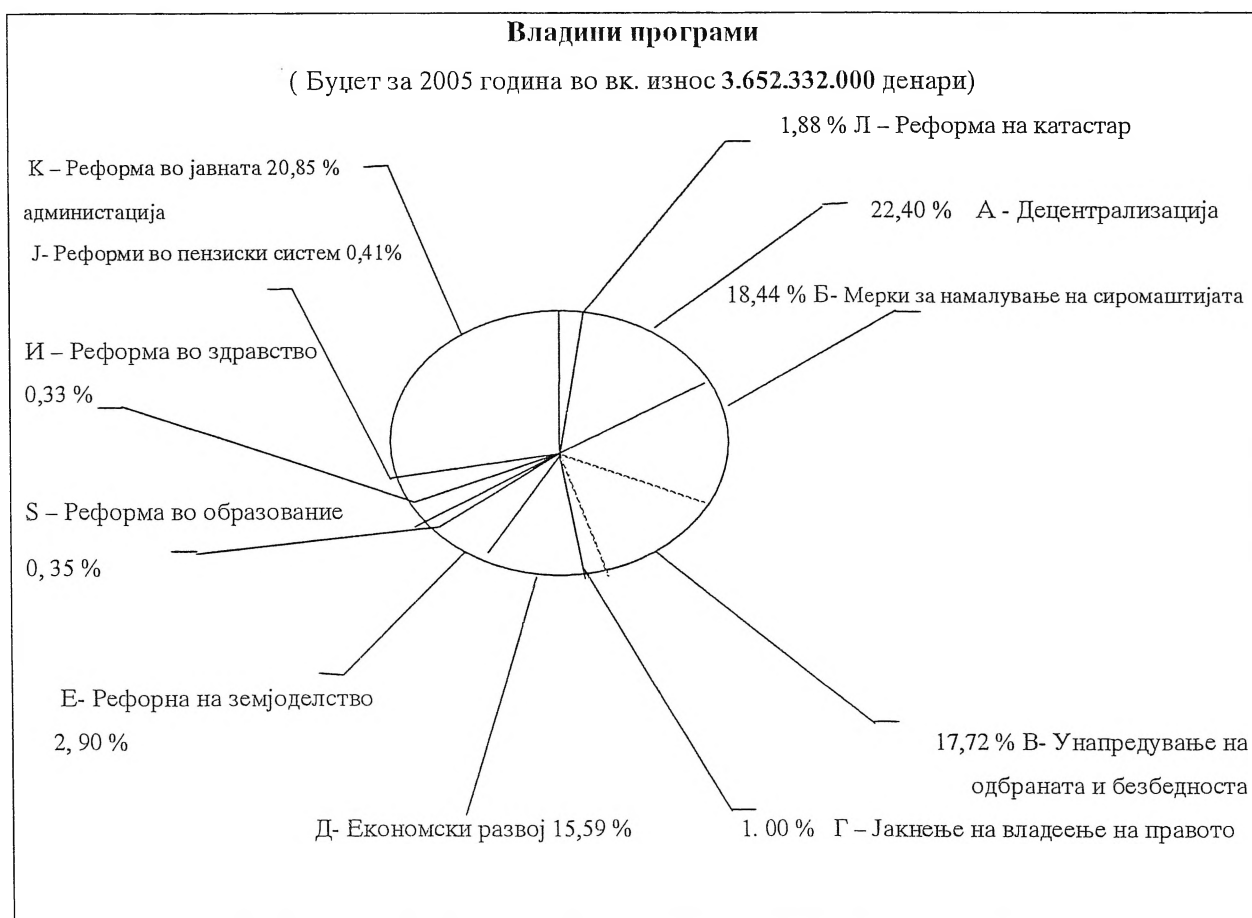
Како што беше кажано и во првиот дел од трудов за првпат во Буџетот на Република Македонија за 2005 година, се вовеле посебна владина програма В - Унапредување на одбраната и безбедноста со планирани средства во вкупен износ од 647.203.000 денари за поддршка на реформите. Така, во рамките на оваа програма покрај финансиските средства кои што беа наменети за одбраната се издвоија и дополнителни финансиски средства за финансирање на реформите во полицијата.

Имено, со финансиска поддршка од оваа владина програма Министерството за внатрешни работи ги прошири програмите за обука на полицијата и го реализираше преземањето на контролата на границите, односно интегрирањето

на граничната полиција во работата на Министерството. Од оваа програма се издвои посебна потпрограма *B1- Гранична полиција* со определени финансиски средства во износ од 336.081.000 денари.

Целта на оваа програма е финансирање на планираните расходи за безбедност и контрола на границата, за контрола на преминување на границата и престојот на граничните појаси на сите граници во Република Македонија.

Целосен преглед на Буџетот на Министерството за внатрешни работи, а во негови рамки како посебна програма 12- Безбедност и буџетот на полицијата по категории и ставки (колку финансиски средства се определени на одредена категорија/ставка и за што се наменети) е даден во прилог на крајот од трудов.

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ,"бр. 96/04)

а) Буџет на Министерството за внатрешни работи

Табела 1

Раздел 06001 – Министерство за внатрешни работи				
Година	2002	2003	2004	2005
БДП	243.970.000.000	258.369.000.000	272.462.000.000	295.052.000.000
Буџет (денари)	5.192.464.000	5.805.457.000	5.677.838.000	6.255.784.000
% од БДП	2,13 %	2,25 %	2,08 %	2,12 %
Програма В1 – реформа во полиција (Гранична полиција)	0.00	0.00	0.00	336.081.000

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ,"бр. 106/01,21/03,85/03 и 96/04)

Како што може да се види од табелата 1 реформите за кои што претходно стана збор, а кои се спроведоа во Министерството за внатрешни работи во периодот од 2002-2006 година (внатрешна реорганизација на Министерството и трансформација на полициските единици), во насока на реализација на обврските од Охридскиот рамковен договор како услов за нормализирање на безбедносната состојба и враќање на полицијата во кризните подрачја низ Републиката, а во контекст на евроатланските интеграции на Република Македонија се финансираа од Буџетот на Министерството за внатрешни работи што во дадениот период зафаќа од 2,12 % до 2,25 % од БДП.

б) Буџет на полицијата

Табела 2

во денари

Програма 12- Безбедност				
Година	2002	2003	2004	2005
Буџет	5.083.936.000	5.704.521.000	5.529.548.000	5.775.827.000
за плати, наемнини и надоместоци	4.025.424.000	4.588.851.000	4.457.578.000	4.683.789.000
за стоки и услуги	943.512.000	1.037.170.000	963.470.000	1.000.497.000
за капитални расходи	115.000.000	78.500.000	108.500.000	36.900.000
Трошоци за консолидирање на безбедносната состојба МФ-Функции на државата (за полиција)	2.200.000.000	217.000.000	0.00	0.00

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ,"бр. 106/01,21/03,85/03 и 96/04)

Во табела 2, дадена е програмата 12- Безбедност, односно финансиските средства наменети за полицијата и истите се распределени така што поголемиот дел од нив се трошат на плати, надоместоци стоки услуги, односно за тековно одржување, а помал дел се издвојува за капитални расходи (набавки на опрема, оружје, купување на возила, машини и сл.).

Истовремено, за консолидирање на безбедносната состојба за потребите на полицијата на раздел 09002 – Министерство за финансии - функции на државата во Буџетот на Република Македонија во 2002 и 2003 година, се определени дополнителни финансиски средства.

Глава 2

Реформи во МВР и полицијата во периодот 2006-2008 година за НАТО интеграции

1. Реформи во МВР и полицијата во 2006/2007 година за НАТО интеграции

Согласно со Стратегијата за реформи во полицијата усвоена од Владата на Република Македонија на 11.08.2003 година и ажурираниот Акционен план кој беше усвоен на 10.01.2005 година за имплементација на реформите, дополнет и во делот на буџетот, Министерството за внатрешни работи доби нова организациона структура. Во имплементацијата на проектот активно беа вклучени Европската комисија и Европската агенција за реконструкција. Во текот на 2005 година, Министерството за внатрешни работи пристапи кон КАРДС твининг проектот (советодавна поддршка за реформите во полицијата). Крајната цел на овој проект е воспоставување на ефективна и јавно одговорна полиција.

Во Годишната национална програма за членство во НАТО (ГНПЧ) за 2006/2007 година,¹¹⁷⁾ имајќи го предвид тековниот процес на реформи и веќе идентификуваните слабости, беа поставени следните приоритети:

- финализирање на правната рамка;
- консолидирање на организацијата и нејзина евалуација;
- меѓу-институционален развој и унапредување на соработката во сузбивањето на криминалот;
- развој на технички, институционални и оперативни капацитети преку воспоставување на стандарди и процедури во работењето и;

¹¹⁷⁾ Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2006/2007 www.mfa.gov.mk

- афирмирање на принципите за градење на доверба и соработка со граѓаните.

За операционализација на твининг-проектот и негова успешна реализација изготвен е План со кој што е формирана посебна работна група составена од претставници на Министерството за внатрешни работи и странски експерти од државата (Бранденбург – Германија) ангажирана како твининг партнер. Во рамките на групата беа формирани седум работни подгрупи, фокусирани на задачи по специфични области. Воедно, стартуваше и проектот за поддршка на реформите во полицијата на локално ниво исто така, во рамките на КАРДС програмата.

Основната цел на овој проект е обезбедување поддршка на имплементирањето на националните стратегии (реформи во полицијата и граничното управување) преку непосредна помош во имплементирањето на реформските процеси и насоки на локално ниво. Специфичните цели на проектот се:

- мониторинг и проценка на полициските операции;
- повратни информации за натамошно прилагодување и подобрување на планираните активности со Стратегијата за реформи;
- промовирање и зацврстување на соработката и координацијата во рамките на полицијата, како и другите институции.

Имајќи ја предвид потребата од непосредно присуство и покривање на целата територија на Република Македонија проектот лоцира четири канцеларии (Куманово, Штип, Охрид и Тетово), додека тимот за поддршка се лоцира во Скопје. Се планираше до втората половина на 2007 година, целосно да се реализираат предвидените активности со Стратегијата (и во делот на реформите на подрачните полициски служби) за реформи на полицијата до кога е предвидено и траењето на наведените проекти. Паралелно со ова, во процедура

одеа и реформските закони (Законот за полиција и Законот за следење на комуникациите), што претставуваат предуслов за продолжување и успешно реализирање на процесот на реформи и акционите планови на проектите.

1.1. Полициско работење во соработка со локалната заедница (**community policing**)

Согласно со реформите во полицијата се воведува нова методологија на работење компатибилна и соодветна на најдобрите практики на Европските полиции и нивните заеднички стандарди. Во иднина доминантен принцип во полициското работење ќе биде принципот на **Community policing** кој подразбира продлабочена соработка на полицијата со локалната заедница, заедничко идентификување на проблемите и взаемен активен ангажман во нивното надминување. Со започнување на процесот на реформи за прв пат полицијата ќе се фокусира на превенцијата на факторите што ги предизвикуваат и ги поттикнуваат криминалните однесувања. Во овој контекст, во секој Сектор за внатрешни работи се формираат одделенија за превенција кои во иднина ќе бидат носители на овој принцип на работа. ¹¹⁸⁾

Со цел унапредување и координирање на подготовките на Република Македонија за членство во НАТО, Одделението за НАТО соработка и класифицирани информации прераснува во Сектор за соработка со НАТО и класифицирани информации во рамките на Бирото за јавна безбедност и е позициониран на стратешко ниво, а оперативно е во континуирана комуникација со структурите на НАТО (воената полиција на НАТО) во Република Македонија.

¹¹⁸⁾ Исто

Во надлежност на Секторот за соработка со НАТО и класифицирани информации е и имплементирањето на мерките за прием, класификација, размена, заштита и чување на класифицираните информации меѓу Министерството за внатрешни работи, НАТО и ЕУ. Секторот соработува и со штабот на НАТО во Скопје и единиците на НАТО/КФОР на Косово.

1.1.1. Реформа на граничното управување - Интегрирано гранично управување (ИГУ)

Во согласност со Националната стратегијата за интегрирано гранично управување донесена на 22.12.2003 година, Националниот акционен план за интегрирано гранично управување донесен на 06.10.2005 година и другите стратешки документи во текот на 2006/2007 година, се имплементираа обврските за Интегрираното гранично управување,¹¹⁹ односно доизградба на системот што овозможува олеснување на протокот на лица и стоки преку државната граница, согласно европските стандарди и најдобрата практика. Имплементацијата на мерките и активностите во системот на Интегрирано гранично управување согласно со Шенген прирачникот ќе овозможи да се развие база на податоци за управување со границата и нивна поврзаност, сè со цел полесен пристап и размена на информации помеѓу државните органи кои што имаат надлежности во граничното управување. Со тоа особено ќе се унапреди координацијата на органите вклучени во Интегрирано гранично управување во надзорот и законитоста на влезот и излезот на лица, стоки и превозни средства, спречувањето и откривањето на организираниот криминал и нелегалната трговија од секаков вид. Преку "One stop control" системот ќе се намали времето за

¹¹⁹ Исто

премин на државната граница, а со тоа и процедурите и режимот на контрола на лица и стоки, а со формирањето на Националниот координативен центар за интегрирано гранично управување ќе се оствари поголема интеграција во граничното управување помеѓу државните органи што имаат надлежности во граничното управување. Имплементацијата на активностите за изградба на системот на Интегрирано гранично управување беше обврска за либерализација на визниот режим со ЕУ. За таа цел меѓу-министерската работна група за интегрирано гранично управување формирана на 29.12.2005 година, беше преименувана (07.04.2006 г.) во Национална комисија за интегрирано гранично управување. Комисијата е носител на активностите за имплементацијата (врши мониторинг на имплементацијата) на Интегрираното гранично управување и за својата работа е одговорна пред Владата на Република Македонија. Со цел, приближување на домашното законодавство со воспоставените стандарди и правила на земјите на ЕУ во областа на надзорот на државната граница во мај 2006 година, се донесе Законот за надзор на државната граница¹²⁰⁾ кој се применува од 1 април 2007 година. Со овој закон се уредуваат надзорот на државната граница, соработката меѓу државните органи кои имаат надлежност во граничното управување, надлежностите на полицијата во внатрешната и меѓународната полициска соработка. Во јуни 2006 година Владата на Република Македонија ја усвои "Категоризацијата на граничните премини" (инфраструктурни и технички услови). Еден од главните приоритети за наредниот период е обезбедување на неопходната информатичко-технолошка поддршка и инфраструктура: дигитален радио систем ТЕТРА (30.09.2006 г.), со цел, телекомуникациско поврзување на граничните премини со седиштето на

¹²⁰⁾ Закон за надзор на државната граница ("Службен весник на РМ", бр. 70/06).

Министерството за внатрешни работи и овозможување на трансфер на податоци од граничните премини и обратно и набавка на софтвер за гранично работење до крајот на 2006 година, како и проширување и реконструкција на граничните премини до крајот на 2008 година.

2. Реформи во полицијата во периодот 2008/2009 година за НАТО интеграции

Во овој период во Министерството за внатрешни работи главните активности помеѓу другото беа насочени кон имплементација на новите закони и подзаконски акти за кои што претходно стана збор, измена и дополна на постоечката регулатива во насока на продолжување на реформите. Имено, Министерството за внатрешни работи ги презема сите неопходни мерки и активности за ефикасна имплементација на законите кои се однесуваат на внатрешните работи и полицијата и тоа:

- именување на командири на полициски станици согласно со Законот за полицијата¹²¹) и во соработка со општините (бројот на полициски станици од општа надлежност е сведен на 38);
- изготвување на листа на кандидати за командири на полициските станици (предлагање на кандидати) и нејзино дистрибуирање до советите на општините, така, во Јули 2007 година, Министерството за внатрешни работи објави интересен оглас за доставување на апликации на заинтересираните кандидати за командири на полициските станици согласно процедурата за пополнување на 38 полициски станици од општа надлежност и ;

¹²¹) Закон за полиција ("Службен весник на РМ", бр. 114/06).

- дистрибуирање, тренинг и информирање на полициските службеници со содржините на Правилникот за начинот на вршење на полициските работи (11.01.2008 г.).

Всушност, имплементирањето на Законот за полиција во делот на именувањето на командирите на полициските станици помеѓу другото е и обврска којашто произлегува од Охридскиот рамковен договор. Така, согласно со Законот за полиција на територијата на Република Македонија се формираат 8 Сектори за внатрешни работи во чии рамки функционираат 38 Полициски станици од општа надлежност, со полициските станици од општа надлежност раководат командири. Командирот на полициската станица од општа надлежност се избира со мнозинство гласови од вкупниот број советници од страна на советот на општината во која што е сместена полициската станица од општа надлежност на Министерството, од листа која содржи најмалку тројца кандидати, предложена од страна на министерот, меѓу кои барем еден кандидат припаѓа на заедницата која е мнозинство во тие општини. Ако во рок од 15 дена советот не избере ниту еден од предложените кандидати, министерот ќе предложи втора листа и ако повторно не се направи избор во рок од 15 дена од денот на доставувањето на листата, министерот по консултација со Владата, ќе го избере командирот на полициската станица од општа надлежност. Со овој закон министерот за внатрешни работи истовремено, го задржува правото за разрешување на командирот на полициската станица од општа надлежност.¹²²⁾

Покрај ова во Годишната национална програма за членство во НАТО (ГНПЧ) за 2008/2009 година,¹²³⁾ се и останатите реформи согласно со Стратегијата за ре -

122) Исто

123) Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2008/2009 www.mfa.gov.mk

форми во полицијата, пред сè реформите кои се однесуваат на менаџирањето со човечките ресурси и обуката и тренингот. Во таа насока во Министерството за внатрешни работи, односно во рамките на Бирото за јавна безбедност се формира Сектор за менаџирање со човечки ресурси во чија надлежност е менаџирањето со човечките ресурси во Министерството и развој на системот на кариера. Во врска со реформите кои се однесуваат на исполнување на принципот на соодветна и правична застапеност на заедниците процентот на застапеност на претставници на заедниците во Министерството за внатрешни работи е во постојан пораст така заклучно со 30 мај 2008 година, националната структура е следната: Македонци 80%, Албанци 15,6%, Срби 1,79%, Турци 0,57%, Роми 0,63% и останати 1,41%.¹²⁴⁾ Што се однесува на обуката и тренингот се имплементираат програми за воспоставување на кохерентен систем на тренинг на полицијата пред сè на граничната полиција. Така, Програмата за основна обука/ тренинг на полициските службеници ги опфати секторите од областа на јавен ред, безбедност на патиштата и сообраќајот и граничната полиција. Моделот на основна обука/ тренинг на граничната полиција е подготвен по наставната програмата за основен полициски тренинг. Имплементацијата на Програмата која што започна во Декември 2007 година, се изведува во Полициската академија и опфаќа девет месеци теоретска и три месеци практична обука. Во насока на развивање на меѓународната соработка, а со цел да се подобри полициската соработка и да се зголеми ефикасноста во размената на информации во борбата против криминалот Република Македонија склучи Договор за соработка со ЕВРОПОЛ и истиот го ратификува во Февруари 2008 година, а исто така соработува и со СЕКИ Центарот.

124) Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2008/2009 www.mfa.gov.mk

2.1. Реформи во Интегрирано гранично управување (ИГУ) во 2008/2009 година

Националната комисија за интегрирано гранично управување ги финализира сите активности за имплементација согласно со Акциониот план и Националната стратегија за интегрирано гранично управување. Во овој контекст се формира Националниот координативен центар за интегрирано гранично управување, при што се номинирани претставници од министерствата и другите органи и тела кои имаат надлежности во оваа област, а за негова целосна оперативност се изврши материјално-техничкото опремување и се воспоставија сите правила и процедури за негово функционирање. Министерствата и институциите во рамките на своите надлежности во системот за интегрирано гранично управување имаат потпишано Меморандум за разбирање.

Подзаконските акти кои произлегуваат од Законот за надзор на државната граница се донесени и имплементирани. Во Март 2008 година, Министерството за внатрешни работи утврди Стандардни оперативни процедури целосно хармонизирани со т.н. Шенген Прирачник (Practical Handbook for Border Guards). Истовремено, се интензивираат и активностите за воспоставување на информативен систем за интегрирано гранично управување, односно набавка на ИТ- опрема и софтвер за интегрирано гранично управување. Финализираат активностите за подготовка на пилот Проект за воведување системот за побрз премин на државната граница (One stop control). Воспоставен е телекомуникациски линк помеѓу граничните премини и централната база во Министерството за внатрешни работи со што се овозможува трансфер на податоци од граничните премини до Централната дата база и обратно. Активностите за воспоставување на дигиталниот радио систем ТЕТРА привршуваат и системот станува оперативен до крајот на Септември 2008 година.

Воедно, продолжуваат активностите за реконструкција на граничните премини во согласност со Програмата за 2008 година. Така, се обезбедени средства со кредит од Светска банка од околу 120.000.000 денари, за реконструкција на граничниот премин Долно Блаце. Од Буџетот на Република Македонија ќе бидат алоцирани средства за реновирање на 8 полициски станици за обезбедување на државната граница. Со Проектот за интегрирано гранично управување, како дел од ИПА Програмата за 2008 година, во 2009 година е планирана реконструкција на полициските станици во делот на границата со Србија, Косово и Албанија. Целиот проект вреди околу 1.600.000 евра (1.200.000 евра странска помош и 400.000 евра ко-финансирање). Во Февруари 2009 година, се потпишани договори за полициска соработка со Албанија и со Србија, протоколи за редовни средби на граничните служби на Република Македонија, Србија и Албанија, како и Договор за задничко патролирање долж државната граница помеѓу Република Македонија и Албанија. Во тек се преговори со граничната полиција на Бугарија за отворање на заедничка канцеларија за размена на информации на граничниот премин Деве Баир -Ѓуешево. ¹²⁵⁾

¹²⁵⁾ Исто

2.2. Главни приоритети на МВР во 2008/2009 година за НАТО интеграции

За Министерството за внатрешни работи главен приоритет и предизвик покрај другото е зајакнување на капацитетите во борбата со корупцијата и организираниот криминал. Во Декември 2007 година, Министерството за внатрешни работи донесе Програма за спречување на корупцијата и Акционен план за 2008 година, со јасно дефинирани цели во борбата против корупцијата и насоки на дејствување за справување со овој проблем. Со цел, да се вклучат и граѓаните со активен придонес во борбата со корупцијата се отвори телефонска линија (национален број 199) за јавување и за пријавување на случаи на корупција. Во 2007 година се регистрирани 1681 повици што како број ако се спореди со 2006 година кога се регистрирани само 45 повици е значително зголемен.¹²⁶⁾ Во борбата со организираниот криминал се преземаат активности за откривање и превенција на организираниите форми на илегална миграција и тука се постигнати позитивни резултати така што се зголеми процентот на откриени кривични дела од овој вид на организиран криминал на 46 %. Притоа, големо внимание се дава на развојот на соработката со земјите во регионот и меѓународните организации така, во рамките на регионалната соработка Министерството за внатрешни работи учествуваше во регионална акција за пресекување на меѓународен канал за шверцување на мигранти во организација на СЕКИ Центарот во Букурешт.

Во таа насока во јануари 2008 година, Владата на Република Македонија усвои Стандардни оперативни процедури (СОП) кои го уредуваат процесот на откривање на трговијата со луѓе вклучително и давање на целосна заштита на жртвите. За таа цел во 2008 година, се воспостави систем на мерки и активности

¹²⁶⁾ Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2008/2009 www.mfa.gov.mk

во Министерството за внатрешни работи и Министерството за труд и социјална политика за откривање на трговијата со луѓе и истовремено, згрижување и репатријација на жртвите. Исто така, во борбата против трговијата со дрога се постигнати позитивни резултати при што се пресечени два меѓународни шверцерски канали и се заплени поголема количина на дога (486 кг. кокаин, 146 кг. марихуана, 2,6 кг. хероин и 700 таблети екстази). Врз основа на Меморандумот за билатерална и техничка соработка помеѓу Кралството Британија и Министерството за внатрешни работи се реализирани и активности за модернизација на капацитетите за борба против организираниот криминал.¹²⁷⁾

Покрај ова, Министерството за внатрешни работи презема мерки и активности во борбата против тероризмот, контролата и превенцијата на пролиферацијата на оружјето за масовно уништување во соработка со меѓународните организации кои работат на оваа област. Пропорционално со своите можности Република Македонија континуирано го поддржува НАТО во борбата против тероризмот и има изградено функционален систем на институции и тела кои ги спроведуваат одредбите од позитивните законски прописи во Република Македонија според кои тероризмот и делата поврзани со него се казниви.

¹²⁷⁾ Исто

Глава 3

Реформи во МВР и полицијата во периодот 2009-2011 година за НАТО интеграции

1. Реформи во МВР и полицијата во 2009/2010 година за НАТО интеграции

Со Годишната национална програма за членство во НАТО (ГНПЧ) за 2009/2010 година, ¹²⁸⁾ се утврдени приоритетите за водење на полициските реформи, како интегрален дел од Министерството за внатрешни работи, дефинирани со обврските кои произлегуваат од Договорот за стабилизација и асоцијација помеѓу Република Македонија и Европската унија и државите членки, Партнерството за пристапување, како и Националната програма за усвојување на европското законодавство:

1. *Откривање и превенција на организираниот криминал и корупцијата*

- зајакнување на борбата против сите форми на организиран криминал, посебно превенција и откривање на илегалната трговија со дрога и оружје, како и трговијата со луѓе;
- унапредување на меѓународната полициска соработка во борбата против организираниот криминал;
- унапредување на меѓу-институционалната соработка со сите ентитети што имаат надлежност во борбата против организираниот криминал;
- зајакнување на човечките, материјалните и финансиските капацитети на Одделот за организиран криминал;

2. *Зголемување на довербата на сите заедници во полицијата*

- развој на партнерски односи помеѓу граѓаните и полицијата, зголемување на

¹²⁸⁾ Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2009/2010 www.mfa.gov.mk

довербата на сите заедници во полицијата и воведување на принципот на работа во локалната заедница т.н. "community policing";

- развој на транспарентен ПР систем;
- финализирање на процесот за правична застапеност на заедниците.

3. *Финализирање на реформскиот процес во полицијата*

- финализирање со изградбата на софистициран модел на полициска организација;
- воспоставување на новите методи за работа на полицијата;
- почитување на законите и владеењето на правото;
- поголема заштита и почитување на фундаменталните човекови права и слободи;
- развој на системот на кариера и менаџирање на вработувањата во Министерството;

4. *Подобрување на јавната безбедност*

- редукација на криминалот;
- поголема ефикасност во откривањето и превенцијата на криминалот;
- поголема заштита на граѓаните и личната сигурност;
- ефикасност во одржувањето на јавниот ред и мир;
- зголемување на безбедноста на сообраќајот на патиштата;
- засилена контрола на државната граница и превенирање на илегалната миграција;

5. *Подобрување на ефикасноста во борбата против тероризмот и заштитата на националната безбедност*

- воспоставување на ефикасна размена на информации за терористичките групи и нивната поддршка;

- поголеми мерки и активности за откривање на организаторите, извршителите и давателите на логистичка поддршка на терористичките активности. ¹²⁹⁾

1.1. Унапредување на воспоставениот систем за интегрирано гранично управување

Согласно со Европските стандарди и практика, со воспоставувањето на Интегрирано гранично управување се олеснува протокот на луѓе и стоки преку државната граница. Истовремено, од безбедносен аспект континуирано се преземаат организирани и координирани мерки на контрола (супервизија) на влезот и излезот на луѓе и транспорт на стоки, превенција и откривање на организираниот криминал, превенција на лица и извршители на криминални активности и сите типови на шверц на граничните премини, како и контрола и превенција на трансферот на опасни материи и закани од заразни болести на луѓето и стоката.

Националната комисија за интегрирано гранично управување ги заврши сите активности во имплементацијата на Националниот Акционен план за интегрирано гранично управување во согласност со Националната Стратегија за интегрирано гранично управување. Во таа насока кон крајот на 2008 година, ставен е во функција ЕХИМ системот, при што е воспоставен "Едношалтерски систем за увоз и извоз (single window) и контрола при единствено застанување (one stop shop)", ¹³⁰⁾ со што се намали времето за премин на границата, а со тоа и процедурите и режимот на контрола на лица и стоки. Во март 2009 година функционира и Информациониот систем за Интегрирано гранично управување.

¹²⁹⁾ Исто

¹³⁰⁾ Исто

Информациониот систем за Интегрирано гранично управување обезбедува платформа за размена на информации при следење на состојбите на граничните премини и создава база на податоци за управување со границата, со цел координиран пристап и размена на информации помеѓу државните органи кои имаат надлежност во граничното управување.

Исто така, воспоставен е и посебен портал на Веб – страната на Владата на Република Македонија (www.igu.gov.mk) на интегрираното гранично управување.

Во наредниот период се утврдени следниве стратешки цели:

- понатамошно јакнење на капацитетите и унапредување на меѓуресорската соработка помеѓу министерствата и институциите кои имаат надлежности во системот на Интегрирано гранично управување;
- продолжување со изградбата и реконструкцијата на граничните премини и;
- унапредување на прекуграничната и меѓународната соработка. ¹³¹⁾

1.2. Нормативи и институционални мерки за борбата со организираниот криминал, корупцијата и илегалната миграција

Нормативите и институционалните мерки за борба со организираниот криминал и корупцијата останува и понатаму да бидат приоритет за Владата на Република Македонија и основа да продолжи со воспоставувањето на меѓународните стандарди во оваа област и со континуирана имплементација на законите кои се однесуваат на превенцијата и намалувањето на корупцијата и конфликтот на интереси, како и зајакнување на капацитетите на државните институции за борба против корупцијата. Во насока на постигнување на целите Владата на Република Македонија и Државната комисија за спречување на

¹³¹⁾ Исто

корупцијата се фокусирани на реализација на активностите од Акциониот план на Владата на Република Македонија за борба против корупцијата 2007-2011 година и имплементација на препораките на Советот на Европа (Group of nations against corruption – CRECO).¹³²⁾ Така што, во повеќе институции кои имаат надлежности во борбата со организираниот криминал и корупцијата како што се: Државната комисија за спречување на корупцијата, Министерството за внатрешни работи, Царинската управа и Управата за јавни приходи се преземаат мерки (Стандардни оперативни процедури) и активности за имплементација на законите и за реализација на Акциониот план за борба против корупцијата. Што се однесува на борбата со илегалната трговија со луѓе во Април 2009 година, Република Македонија ја ратификуваше Европската конвенција против трговијата со луѓе. Во изминатиот период бројот на откриени случаи на трговија со луѓе е трипати поголем. Во таа насока се обучени околу 300 службени лица од различни служби и тоа: полициски службеници, социјални работници, доктори, трудови инспектори како и новинари кои непосредно се вклучени во борбата со илегалната трговија со луѓе и притоа, се одржани информативни презентации во преку 20 општини низ Република Македонија. За да се засили борбата со илегалната трговија со луѓе се направија и измени во легислативата за третирање на овие криминални активности така што во Кривичниот законик во членот 418-г се опфатени делата кои се однесуваат на трговијата со луѓе и се казниви со казна затвор од осум години.¹³³⁾ Република Македонија во борбата против трговијата со луѓе соработува со УСАИД, ОБСЕ и другите меѓународни организации.

132) Исто

133) Кривичен законик ("Службен весник на РМ", бр.19/04),

1.3. Борба против тероризмот, контролата и превенцијата на пролиферација на оружјето за масовно уништување

Во борбата против тероризмот Република Македонија се фокусира на трансформацијата на нејзиниот систем за безбедност во современ и интегриран систем способен да се справи со новите ризици и опасности како што се меѓународниот тероризам и пролиферацијата на оружјето за масовно уништување. Од тие причини, процедурите и регулативата која што се однесува на безбедносните служби во Република Македонија одат во насока на дефинирање на системот за национална безбедност и негово позиционирање, како и рedefинирање на улогата и надлежностите (поставеноста) на безбедносните и разузнавачките служби, нивната взаемна координација и соработка, како и соработката на овие служби во меѓународни рамки.

Во наредниов период земјата ќе продолжи да ги зголемува институционалните и оперативните способности на безбедносниот систем посебно за справување со асиметричните закани кои што произлегуваат од меѓународниот тероризам. Како еден од главните приоритети ќе биде зајакнувањето на нејзиното учество и придонес во борбата на меѓународната заедница против тероризмот. ¹³⁴⁾

¹³⁴⁾ Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2009/2010 www.mfa.gov.mk

2. Реформи во МВР и полицијата во 2010/2011 година за НАТО интеграции

Со Стратешкиот план на Министерството за внатрешни работи 2010-2012 година, се утврдени правците на развој и приоритетните цели на Министерството за внатрешни работи во наредниот период. Воедно, со Годишната национална програма за членство во НАТО (ГНПЧ) за 2010/2011 година,¹³⁵⁾ се утврдени приоритетите за водење на полициските реформи, дефинирани согласно со обврските кои произлегуваат од Договорот за стабилизација и асоцијација помеѓу Република Македонија и Европската унија и државите членки, Партнерството за пристапување, како и Националната програма за усвојување на европското законодавство. Главни приоритети на Министерството за внатрешни работи се:

1. Зајакнување на борбата против организираниот криминал и корупцијата

- зајакнување на борбата против корупцијата на сите нивоа и во сите сфери на социјалниот живот;
- зајакнување на институционалните капацитети на Одделот за организиран криминал;
- воспоставување на национална база на податоци од областа на криминалот (National Intelligence Data Base);
- зајакнување на борбата против сите форми на организиран криминал, особено превенција и откривање на трговија со дрога, оружје и луѓе;
- унапредување на меѓународната полициска соработка во борбата против организираниот криминал и тероризам;
- унапредување на меѓу-институционалната соработка со сите ентитети што

¹³⁵⁾ Годишна национална програма за подготовки за членство на РМ во НАТО 2010/2011 www.mfa.gov.mk

имаат надлежност во борбата против организираниот криминал;

- зајакнување на материјално-техничките капацитети и опрема на оперативно ниво на Одделот за организиран криминал;

2. Зголемување на довербата на сите заедници во полицијата

- развој на партнерски односи помеѓу граѓаните и полицијата, зголемување на довербата на сите заедници во полицијата и промоција на принципот на работа во локалната заедница т.н. "community policing";
- развој на транспарентен ПР систем;
- финализирање на процесот за правична застапеност на заедниците.

3. Финализирање на реформскиот процес во полицијата

- имплементација на обврските кои произлегуваат од новиот Закон во областа на криминалот;
- развој на софистициран модел на полициска организација;
- воспоставување на новите методи за работа на полицијата;
- почитување на законите и владеењето на правото;
- поголема заштита и почитување на фундаменталните човекови права и слободи;
- имплементација на новиот Закон за внатрешни работи;
- развој на системот на кариера и менаџирање на вработувањата во Министерството согласно со Стратегијата за менаџмент со човечки ресурси;
- Комплетирање на програмите за основна и специјалистичка обука и тренинг на полицијата и зајакнување на капацитетите на Тренинг центарот.

4. Подобрување на јавната безбедност

- ефикасна и ефективна превенција на сите видови криминал;
- редукција на криминалот;
- поголема ефикасност во откривањето на криминалот;
- поголема заштита на граѓаните и личната сигурност;
- ефикасност во одржувањето на јавниот ред и мир;
- зголемување на безбедноста на сообраќајот на патиштата и редуцирање на бројот на сообраќајни несреќи и нивните последици;
- засилена контрола на државната граница и превенирање на илегалната миграција;
- стандардизација на целокупната опрема што ја користи полицијата и перформанците во полициската служба.

5. Подобрување на ефикасноста во борбата против тероризмот и заштитата на националната безбедност

- зајакнати мерки и активности за откривање на организаторите, извршителите и давателите на логистичка поддршка на терористичките активности;
- воспоставување на ефикасна меѓу-институционална и меѓународна размена на информации за терористичките групи и нивните поддржувачи и;
- комплетирање на правната рамка во врска со безбедносниот систем на Република Македонија.¹³⁶⁾

¹³⁶⁾ Исто

2.1. Нова организациона поставеност на Министерството за внатрешни работи

Во согласност со Законот за организација и работа на органите на државната управа¹³⁷⁾ и Законот за внатрешни работи¹³⁸⁾, за сите прашања кои се однесуваат на внатрешниот мир и безбедност на земјата надлежно е Министерството за внатрешни работи.

Согласно со член 1 од Законот за внатрешни работи во надлежност на Министерството за внатрешни работи се внатрешните работи, односно работите кои се однесуваат на:

- остварување на системот за јавна и државна безбедност;
- спречување на насилно уривање на демократските институции утврдени со Уставот на Република Македонија,
- заштита на животот, личната сигурност и имотот на граѓаните;
- спречување на разгорување на национална, расна или верска омраза и нетрпеливост;
- спречување на вршење кривични дела и прекршоци, откривање и фаќање на нивните сторители и преземање на други со закон определени мерки за гонење на сторителите на тие дела;
- граѓански работи и;
- други работи утврдени со овој и посебен закон.

Со цел, успешна имплементација на новиот Закон за внатрешни работи, како и имплементација на реформите за кои што погоре стана збор, Министерството за внатрешни работи ја постави новата организациона структура.

¹³⁷⁾ Закон за организација и работа на органите на државната управа ("Службен весник на РМ", бр. 58/00, 44/02, 82/08 и 167/10),

¹³⁸⁾ Закон за внатрешни работи ("Службен весник на РМ", бр. 92/09).

Новата организациона структура на Министерството за внатрешни работи ја сочинуваат:

1. Организациски единици за потребите на Министерството и;
2. Органи во состав на Министерството.

Организацискиите единици за потребиите на Министерството за внатрешни работи се надлежни за вршење на работите за потребите на целото Министерство и тоа:

- организациски единици надлежни за вршење на стручни работи и;
- организациски единици надлежни за вршење на граѓански работи.

Тука пред сè, станува збор за работи кои што се однесуваат на правни работи, управување со човечки ресурси, обука, финансиски, материјално-технички и логистички работи, меѓународни односи и соработка. Потоа, граѓански работи како што се: државјанство, матичен број, лични документи, патни исправи, азил, издавање на дозволи за носење на оружје и муниција, промет со оружје, муниција и експлозивни материи, прекршочни работи и работи од домен на сообраќајот.

Органиите во состав на Министерството за внатрешни работи се надлежни за полициските работи и за работите сврзани со системот за државна безбедност и тоа:

- Бирото за јавна безбедност и;
- Управата за безбедност и контраразузнавање.¹³⁹⁾

¹³⁹⁾ Исто

2.1.1. **Биро за јавна безбедност** – Внатрешната организациона поставеност и работа на Бирото за јавна безбедност, се заснова на линиски и територијален принцип и е уредена со Законот за полиција.¹⁴⁰⁾ Така, согласно член 15 од Законот за полиција Бирото за јавна безбедност ги врши полициските работи во Министерството за внатрешни работи, односно работите кои се однесуваат на:

1. концептуално планирање, следење и анализирање на безбедносната состојба и причините за појава на криминалитет и загрозување на јавната безбедност;
2. усогласување, насочување, генерален и стручен надзор и контрола над работата на организационите единици на Полицијата;
3. собирање, обработка, анализа, користење, оценување, пренос, чување и бришење на податоци од делокругот на работа на Полицијата, како и обработка на лични податоци под услови и на начин утврдени со овој и посебен закон;
4. учество во вршењето на одредени сложени работи од делокругот на работа на организационите единици на Полицијата;
5. спроведување на ратификуваните меѓународни договори за полициска соработка и други меѓународни акти за кои е надлежна Полицијата;
6. предлагање стандарди за опрема и материјално-технички средства за организационите единици на Полицијата;
7. грижа за подготвеноста на Полицијата за дејствување и работа во услови на сложена безбедносна состојба и;
8. други работи утврдени со закон.

¹⁴⁰⁾ Закон за полиција ("Службен весник на РМ", бр.114/06)

Со Бирото за јавна безбедност раководи директор, кој на предлог на министерот за внатрешни работи го именува Владата на Република Македонија со мандат од четири години.

За вршење на полициските работи согласно со Законот за полиција се формираат Централни полициски служби, Сектори за внатрешни работи (на територијата на Република се формираат осум сектори за внатрешни работи и тоа: СВР- Скопје, СВР-Битола, СВР-Велес, СВР- Куманово, СВР-Охрид, СВР-Струмица, СВР-Тетово и СВР- Штип), а за вршење на работи од областа на обезбедување на државната граница се формираат регионални центри за гранични работи и тоа:

- Регионален центар-Југ, со седиште во Кавадарци;
- Регионален центар-Исток, со седиште во Делчево;
- Регионален центар-Север, со седиште во Скопје и;
- Регионален центар-Запад, со седиште во Охрид.

Всушност, во рамките на Бирото функционираат:

1. Оддел за полиција – во чии склоп влегуваат Секторот за јавен ред и мир, Секторот за безбедност во патниот сообраќај, Посебните единици на полицијата, Единицата за специјални задачи и Специјалната единица за брзо распоредување. Имено, работите кои се однесуваат на непосредно одржување на јавниот ред и мир, регулирањето и контролата на сообраќајот на патиштата, безбедноста на езерата како и другите работи од членот 1 на Законот за внатрешни работи ги врши полицијата, Единицата за специјални задачи се ангажира во сите безбедносни случаи и настани кога редовните полициски сили не можат целосно да одговорат на најсложените задачи во борба против тероризмот, заложнички ситуации, пружање отпор со огнено оружје, обезбедување на ВИП личности и

објекти, поддршка во борба против организирани форми на криминал и сл., Специјалната единица за брзо распоредување е наменета да даде поддршка исклучиво на полициските единици на територијата на Република Македонија. Нејзината улога, исто така, опфаќа борба против организираниот криминал во руралните области, обезбедување на јавниот ред и мир, оспособена за самостојно изведување на високо ризични полициски операции во разни средини, како и привремена должност во рурална средина за извршување на операции на набљудување, патролирање и приведување. Во доменот на работата на оваа единица се и спасувачките мисии во високи планински предели и при елементарни непогоди.

2. Оддел за криминал (криминалистичка полиција) – ги врши работите на спречување на вршење на кривични дела, откривање и фаќање на сторители на кривични дела, криминалистичко-техничките работи, контролата на престојот и движењето на странците и др., а од јануари 2005 година основан е Оддел за организиран криминал.

3. Оддел за гранична полиција - ги врши работите на заштитата на државната граница, контролата на преминувањето преку државната граница, утврдување и решавање на граничните инциденти и други повреди на државната граница и други работи утврдени со закон.

Воедно, за вршење на полициските работи Полицијата има и резервен состав. Согласно со член 126 од Законот за полиција Министерството за внатрешни работи води евиденција за припадниците од резервниот состав на Полицијата, со цел за нивно вклучување во случај да се јави потреба, односно во случај на загрозеност на безбедносната состојба на Републиката во поголем обем. 141)

141) Исто

2.1.2. Управа за безбедност и контраразузнавање-УБК

Управа за безбедност и контраразузнавање-УБК функционира во рамките на Министерството за внатрешни работи извршувајќи ги работите сврзани со системот за државна безбедност.

Системот за државна безбедност се работи кои се однесуваат на заштита од шпионажа, тероризам или други активности насочени кон загрозување или уривање на демократските институции утврдени со Уставот на Република Македонија со насилни средства, како и заштита на потешки форми на организиран криминал.

Со Управата раководи директор кој е самостоен во извршувањето на работите на Управата, а за својата работа му одговара на министерот за внатрешни работи и Владата на Република Македонија кои воедно, и го именуваат за време од четири години.

На предлог од директорот на Управата, министерот донесува акти за организација и работа и за систематизација на работните места на Управата.¹⁴²⁾

1. Формирање и развој на Управа за безбедност и контраразузнавање

На 13.05.1944 година, во Дрвар, е формирано Одделение за заштита на народот (ОЗНА), како единствена служба за безбедност. Упатството за организацијата и работата на ОЗНА ја утврдува разузнавачката и контраразузнавачката заштита на вооружените сили и институции на НОБ (1941-1945 година) и борбата против балистичките и терористичките банди.

Набргу потоа, Одделенија за заштита на народот се формирани за сите републики во состав на федерална Југославија.

¹⁴²⁾ Закон за внатрешни работи ("Службен весник на РМ", бр.1/95, 55/97,38/02, 33/03, 19/04 и 92/09).

Во Македонија, ОЗНА е формирана во јули 1944 година во селото Рамно, Кумановско. Во состав на Министерството за одбрана, ОЗНА постоела до 31.01.1946 година, кога со сите свои надлежности преминува во Министерството за внатрешни работи. Со тоа доаѓа до нејзина реорганизација и создавање на Управа за државна безбедност (УДБА).

Со разузнавачката и контраразузнавачката активност УДБА ја заштитува територијата на ФНРЈ, открива илегални организации и групи, се справува со бандитизмот и остатоците од квислиншки формации и тешки форми на стопански криминал.

Во 1966 година се поставени темелите на Служба за државна безбедност (СДБ) која открива и попречува дејности насочени кон поткопување на поредокот утврден со Уставот и загрозување на безбедноста на земјата.

По осамостојувањето на Република Македонија, во рамките на Министерството за внатрешни работи, СДБ продолжува да ги остварува задачите утврдени со Уставот и Законите на Република Македонија.

Во 1995 година, со реорганизацијата на органите на управата, СДБ се преименува во Дирекција за безбедност и контраразузнавање (ДБК), а со измена на Законот за организација и работа на државната управа, во 2000 година, ДБК се реструктурира во Управа за безбедност и контраразузнавање (УБК) задржувајќи ги работите сврзани со системот на државната безбедност.¹⁴³⁾

143) www.mvr.gov.mk

2. Внатрешна организациска поставеност на Управа за безбедност и контраразузнавање

Внатрешната организациска поставеност на Управа за безбедност и контраразузнавање се заснова на линиски и територијален принцип. Во Управата можат да се формираат посебни организациски единици за извршување на работите од нејзина надлежност и организациски единици за извршување на административните и техничките работи за потребите на Управата.

Управа за безбедност и контраразузнавање организациски гледано во суштина се состои од неколку оддели:

- Оддел за контраразузнавање;
- Оддел за заштита на уставното уредување и спротивставување на тероризам и други кривични дела насочени против државата;
- Оддел за спротивставување на повисоки форми на организиран криминал поврзан со финансирање на терористички активности и странски разузнавачки служби и;
- Оддел за аналитика.

Принципите на работа на службите за државна безбедност и контраразузнавање се:

- *линиски принцип* на оперативна работа – се формираат посебни организациски единици за оперативно истражување на одредено проблемско прашање (тероризам од позиции на радикален верски екстремизам, тероризам од екстреман национализам, меѓународен тероризам, илегална трговија со оружје, делување на одредена странска разузнавачка служба и сл.);

- *иерархијален принцип* на оперативна работа- со оперативно истражување се опфаќаат сите лица и објекти на дадена територија што се од интерес на службата за безбедност и контраразузнавање, преку формирање на организациски единици на одделни делови од државата;
- *објективен принцип* на оперативна работа-предмет на оперативно истражување претставува даден објект со сите свои делови- на пр. Центар на одредена странска разузнавачка служба, одредена терористичка организација, установа што е под посебна заштита и сл. 144)

Во Република Македонија Управа за безбедност и контраразузнавање е во рамките на Министерството за внатрешни работи. Таквиот модел има одредени предности како што се: користење на заеднички простории, обезбедување на објекти, користење на службите на Бирото за јавна безбедност во извршување на своите обврски. Од друга страна пак делувањето во рамките на Министерството за внатрешни работи има и одредени негативности:

- Управа за безбедност и контраразузнавање работи на расветлување на потешки кривични дела (тероризам, организиран криминал, заштита на уставно уредување) каде казнената политика е над 10 години, што бара повеќе време предвидено за предистражната постапка, примена на одредени методи кои не се предвидени со Законот за внатрешни работи и сл.;
- овластувањата што важат за овластените службени лица на БЈБ се и за овластените службени лица на УБК, што претставува одредена пречка во преземање на одредени мерки и активности кои се карактеристични за расветлување на потешки кривични дела.

144) Адеми А., "Разузнавачко-безбедносна заедница на РМ со најновите достигнувања,"- Дипломска работа, Институт за безбедност, одбрана и мир - Филозофски факултет при УКИМ – Скопје, Окт.2011г. Скопје

Во светот може да се забележат различни модалитети на функционирање на Управа за безбедност и контраразузнавање и тоа:

- во рамките на Министерството за внатрешни работи;
- во рамките на Министерството за правда;
- самостојна агенција што директно одговара под Владата;
- самостојна агенција заедно со разузнавачката компонента.¹⁴⁵⁾

3. Надлежност на Управа за безбедност и контраразузнавање

Управата е надлежна за вршење на внатрешните работи поврзани со безбедноста и контраразузнавањето, односно работите кои се однесуваат на:

- контраразузнавачка активност;
- спротивставување и заштита од тероризам;
- заштита од други активности насочени кон загрозување или насилно уривање на демократските институции утврдени со Уставот на Република Македонија и;
- потешки форми на организиран криминал кој потекнува од или е насочен кон демократските институции на системот утврдени со Уставот на Република Македонија и може да доведе до нивно загрозување или има влијание врз безбедноста на државата.

Во вршењето на работите од својата надлежност работниците на Управата можат да собираат податоци, известувања и информации од граѓани, со користење на јавни извори, вклучувајќи увид во регистри и збирки на податоци, како и со вршење на посебни истражни мерки и постапки за тајно собирање на податоци согласно со закон.

¹⁴⁵⁾ Исто

Собирањето податоци од граѓани може да се врши само со претходна согласност на лицето со кое се врши разговорот. Управата може, во вршењето на работите од својата надлежност, да побара податоци од други државни органи, јавни претпријатија и други правни лица и да изврши увид во нивните регистри и збирки на податоци согласно со закон.

Исто така, Управата може да собира податоци со користење на тајни соработници. Притоа, соработката со државјани на Република Македонија или со странци се воспоставува на доброволна основа и никој не смее да биде присилен да биде таен соработник на Управата. Управата може да собира податоци со користење на посебни мерки и постапки за тајно собирање на податоци под услови и на начин пропишани со закон. Воедно, Управата може да обработува лични податоци во согласност со прописите со кои се уредува заштитата на личните податоци.

Во текот на работата, а заради непречено извршување на работите од својата надлежност Управата соработува со Бирото за јавна безбедност, со останатите организациони единици на Министерството и со другите органи и служби, како и со разузнавачките и контраразузнавачките служби на соседните земји и останатите земји членки на меѓународната заедница.¹⁴⁶⁾

Во контекст на евроатланските интеграции на Република Македонија, Министерството за внатрешни работи, односно Управата за безбедност и контраразузнавање треба да презема мерки и активности кои ќе бидат насочени кон создавање на правна основа за изградба на еден современ систем на безбедност во кој секој од субјектите, односно чинителите на тој систем ќе има

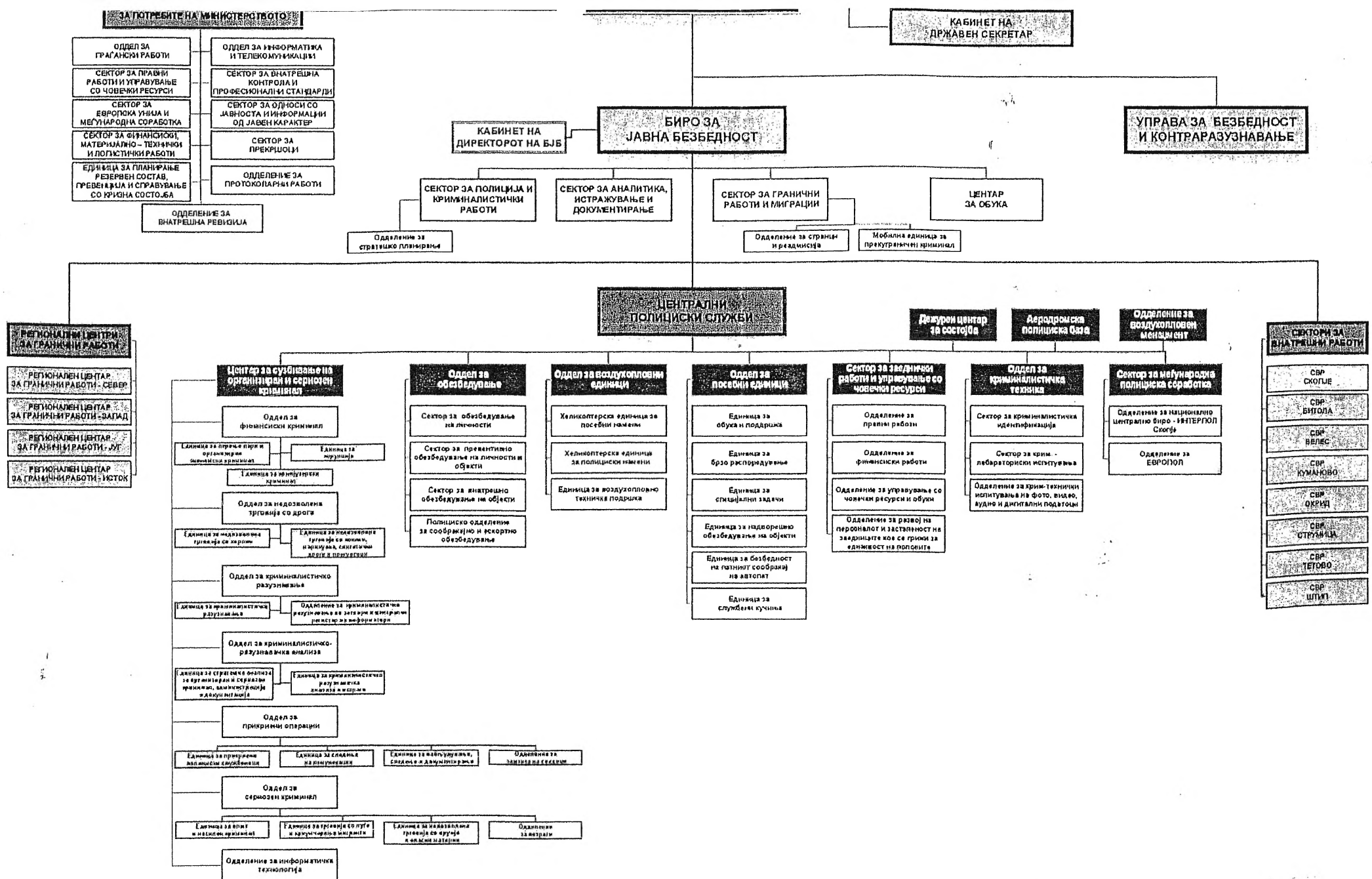
¹⁴⁶⁾ Закон за внатрешни работи ("Службен весник на РМ", бр. 92/09).

јасно дефинирана улога и надлежност, системот ќе овозможува координација и соработка помеѓу безбедносните служби, а јасно ќе биде утврдена и улогата на одредени безбедносни органи во дефинирањето на правецот на развој на системот на безбедност и развивање на механизмите за одговор на современите ризици и опасности кои ја загрозуваат безбедноста на Република Македонија.

Всушност, создавање на систем на усогласени активности меѓу разузнавачките и контраразузнавачките служби, што ќе обезбеди навремено предупредување од ризици и опасности, предлагање и преземање мерки и активности за заштита, намалување и елиминирање на ризиците и опасностите по безбедноста на Република Македонија.

Воедно, имајќи ја предвид интернационалната димензија на тероризмот како глобален феномен кој ја загрозува безбедноста на сите држави во светот, Управата за безбедност и контраразузнавање преку соработка (размена на информации и друг вид на соработка) со меѓународните институции и органи и вклучување во низа меѓународни организации поинтензивно и проактивно да пристапи во борбата на меѓународната заедница против тероризмот во сите негови појавни облици. ¹⁴⁷⁾

147) Стратешки план на Министерството за внатрешни работи 2009 - 2011 www.mvr.gov.mk

Организациона шема на Министерството за внатрешни работи

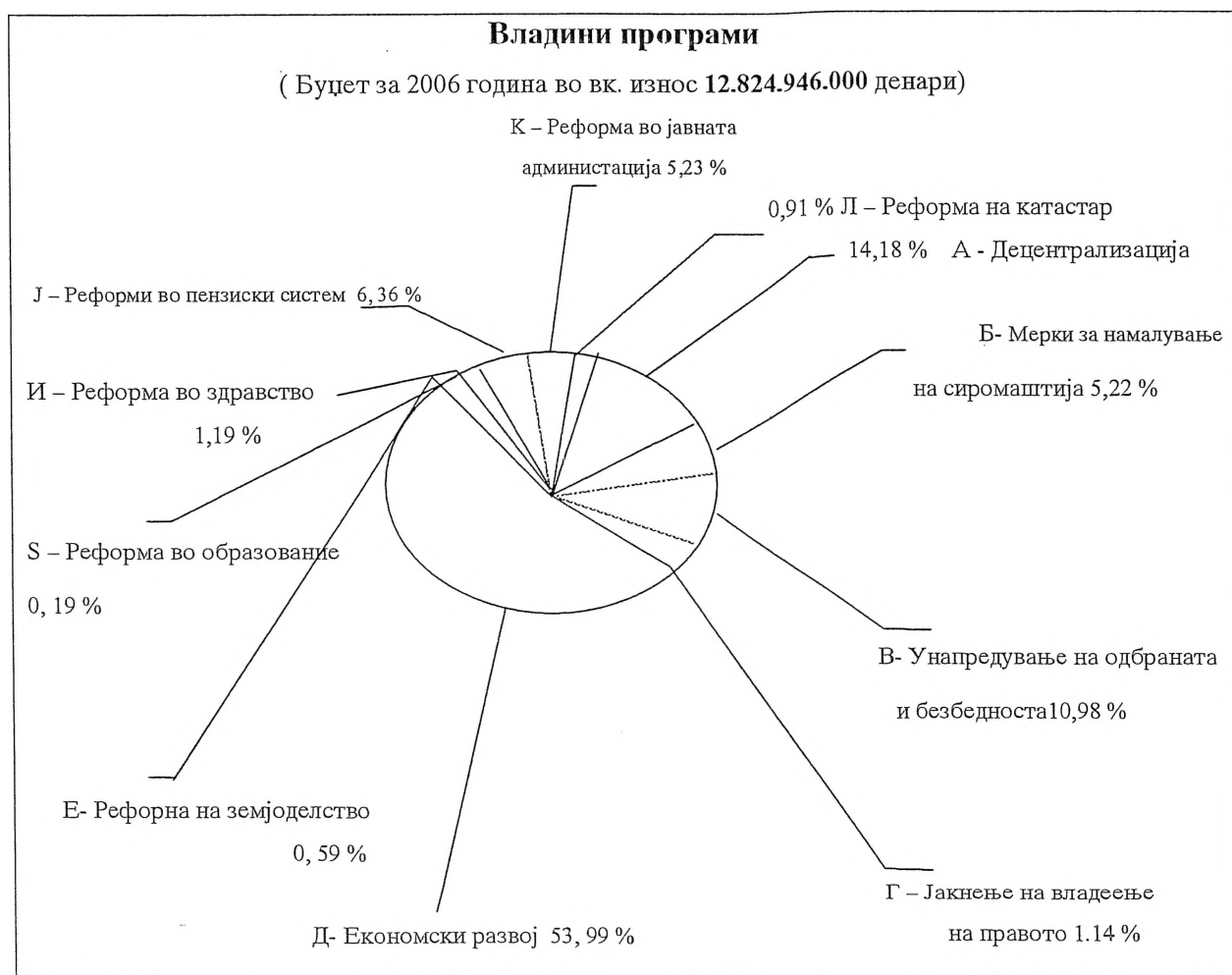
3. Фискални импликации на реформите во МВР и полицијата во периодот од 2006 -2011 година за НАТО интеграции

Финансирањето на реформите во МВР и полицијата за периодот од 2006-2011 година, за кои што претходно стана збор (фискалните импликации во Буџетот на Република Македонија), се вршеше во рамките на Буџетот на Министерството за внатрешни работи и од Владините програми: В – Унапредување на одбраната и безбедноста, односно В1- Гранична полиција и В2- Интеграција во НАТО и програмата К- реформа во јавната администрација од каде што се финансираше проектот за стручно оспособување и усовршување на персоналот. Исто така, дел од проектите се финансираа со финансиски средства од надвор, односно проекти и програми на меѓународната заедница за поддршка на реформите во полицијата (КАРДС твининг проект-советодавна поддршка за реформите во полицијата и поддршка на реформите во полицијата на локално ниво, ЕУ-ИПА фондови и др.).

Ако се направи анализа на владините програми за финансиска поддршка на реформите во дадениот период може да се констатира следново:

- Во Буџетот на Република Македонија 2006 година, во рамките на владината програма за унапредување на одбраната и безбедноста на потпрограмата *В1- Гранична полиција* се определени финансиски средства во износ од 962.500.000 денари, за финансирање на планираните расходи за безбедност и контрола на границата, за контрола на преминување на границата и престојот на граничните појаси на сите граници во Република Македонија. Додека, на потпрограмата *В2- Интеграција во НАТО* се определени финансиски средства во износ од 5.226.000 денари, со цел финансирање на активностите во согласност со Акциониот план за членство на Република Македонија во НАТО, спроведување на плановите за соработка во активности поврзани со НАТО, земјите членки во

НАТО и Европскиот партнерски совет (ЕАПС), како и за исполнување на условите и спроведување на активностите кои произлегуваат од безбедносните аранжмани сврзани со прием, класификација, размена, заштита и чување на класифицирани информации меѓу Министерството за внатрешни работи и НАТО и ЕУ, како и безбедноста на лицата корисници на класифицираните информации, работите, задачите и следењето на активностите кои се преземаат од страна на организационите единици на Министерството за внатрешни работи, кои имаат контакт со класифицирани НАТО и ЕУ и други информации, меѓународна соработка од доменот на безбедноста и заштитата на информациите и соработка со други државни органи, организации и институции од доменот на безбедноста и заштитата на информациите.

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 120/05)

- Во Буџетот на Република Македонија 2007 година, на владината програма В-Унапредување на одбраната и безбедноста, односно на потпрограмата В1- *Гранична полица* се определени финансиски средства во износ од 1.017.526.000 денари, за финансирање на планираните расходи за безбедност и контрола на границата, за контрола на преминување на границата и престојот на граничните појаси на сите граници во Република Македонија. На потпрограмата В2- *Интеграција во НАТО* се определени финансиски средства во износ од 5.250.000 денари, за финансирање на активностите за влез на Република Македонија во НАТО преку изведување на вежби со НАТО во земјата и странство и компатибилност на Министерството за внатрешни работи (обука на персоналот по НАТО стандарди и минимум стандарди за прием и размена на НАТО и странски класифицирани информации).

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 139/06)

- Во Буџетот на Република Македонија 2008 година, од владината програма В- Унапредување на одбраната и безбедноста на потпрограмата исклучена е потпрограмата В1-Гранична полицаја, така што продолжува само потпрограмата В2- Интеграција во НАТО со определени финансиски средства во износ од 2.150.000 денари, за финансирање на активностите за влез на Република Македонија во НАТО, преку изведување на вежби со НАТО во земјата и странство и компатибилност на Министерството за внатрешни работи (обука на персоналот по НАТО стандарди и минимум стандарди за прием и размена на НАТО и странски класифицирани информации).

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 160/07)

- Во Буџетот на Република Македонија 2009 година, од владината програма В- Унапредување на одбраната и безбедноста продолжува потпрограмата В2- *Интеграција во НАТО* со определени финансиски средства во износ од 1.000.000 денари, за финансирање на активностите за влез на Република Македонија во НАТО, владината програма К за финансирање на реформата во јавната администрација, односно потпрограмата К2- за стручно оспособување и усовршување на персоналот со определени финансиски средства во износ од 8.000.000 денари, како и други програми кои се наменети за финансирање на реформите на Министерството за внатрешни работи и полицијата во контекст на ЕУ интеграцијата на Република Македонија.

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 166/08)

- Во Буџетот на Република Македонија 2010 година, исто така, продолжува владината програма В- Унапредување на одбраната и безбедноста, односно потпрограмата В2- *Интеграција во НАТО* со определени финансиски средства во износ од 1.260.000 денари, за финансирање на активностите за влез на Република Македонија во НАТО, владината програма К за финансирање на реформата во јавната администрација, односно потпрограма К2- за стручно оспособување и усовршување на персоналот со определени финансиски средства во износ од 3.500.000 денари и другите програми кои се во насока на ЕУ интеграцијата за кои што ќе стане збор подоцна.

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 160/09)

- Во Буџетот на Република Македонија 2011 година, исто така, продолжува владината програма В- Унапредување на одбраната и безбедноста, односно потпрограмата В2- *Инвештиција во НАТО* со определени финансиски средства во износ од 555.000 денари, за финансирање на активностите за влез на Република Македонија во НАТО, владината програма К за финансирање на реформата во јавната администрација, односно потпрограмата К2- за стручно оспособување и усовршување на персоналот со определени финансиски средства во износ од 3.000.000 денари и другите програми кои се во насока на ЕУ интеграцијата за кои што ќе стане збор подоцна.

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 161/10)

а) Буџет на Министерството за внатрешни работи

Во табела 1 е даден Буџетот на Министерството за внатрешни работи за периодот од 2006 - 2011 година, како што може да се види од табелата во дадениот период опфаќа од 1,89 – 2,35 % од БДП.

Табела 1

во денари

Раздел 06001 – Министерство за внатрешни работи						
Година	2006	2007	2008	2009	2010	2011
БДП	320.059.000.000	364.989.000.000	411.728.000.000	409.100.000.000	424.762.000.000	-
Буџет	6.914.018.000	6.890.753.000	8.097.000.000	9.633.000.000	8.411.718.000	8.544.592.000
% од БДП	2,16 %	1,89 %	1,97 %	2,35 %	1,98 %	-
Програма 01 – реформа во полиција (Гранична полиција)	962.500.000	1.017.526.000	0.00	0.00	0.00	0.00
Програма 02 – Интеграција во НАТО	5.226.000	5.250.000	2.150.000	1.000.000	1.260.000	555.000
Програма 03 – реформи во полиција	0.00	0.00	0.00	562.240.000	1.068.646.000	1.345.928.000
Програма 04 – реформи во админ. стручно усовршув.	0.00	0.00	0.00	8.000.000	3.500.000	3.000.000

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 120/05, 139/06, 160/07, 166/08, 160/09 и 161/10)

Од Буџетот на Министерството за внатрешни работи во периодот од 2006-2011 година, освен трошоците за плати и тековното функционирање на органот се финансираа и дел од проектите за кои што зборувавме, а кои што се однесуваа на реформите во организационата поставеност на Министерството, односно формирањето на софистициран модел на полициска организација согласно со НАТО и ЕУ стандардите и согласно со нашите потреби, условите и обврските кои се наметнаа од реализацијата на Охридскиот рамковен договор (вработување на припадници на заедниците за исполнување на принципот за соодветна и правична застапеност на заедниците). Потоа, проектите поврзани со изработката на новите лични документи и патни исправи. Истовремено, се финансираа проектите поврзани со регулативата (изготвување на нови закони, измени на постојните, односно активностите во насока на хармонизација со законодавството на ЕУ), како и преминувањето на контролата на границата од надлежност на Министерството за одбрана во надлежност на Министерството за внатрешни работи и воведување на интегрираното гранично управување (формирање на граничната полиција, а воедно и опремување и обучување на персоналот, реновирање и опремување на објектите со нова опрема, мрежно поврзување на граничните премини и набавка на ИТ- опрема и софтвер за интегрирано гранично управување, воспоставување на дигиталниот радио систем ТЕТРА, осовременување на гранични премини и сл.).

Во насока на финансирање на реформите на полицијата во рамките на повеќегодишното планирање и буџетирање во Развојниот дел од Буџетот на Република Македонија за 2009, 2010 и 2011 година, се воведоа програми со цел, повеќегодишно финансирање на проектите.

б) Буџет на полицијата

Табела 2

во денари

Програма 2- Безбедност						
Година	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Буџет	5.828.631.000	5.461.219.000	7.642.308.000	8.550.002.000	7.719.028.000	7.837.967.000
за плати, наемнини и надоместоци	4.323.457.000	3.850.839.000	4.462.163.000	5.179.679.000	4.531.696.000	4.578.171.000
за стоки и услуги	886.780.000	819.780.000	827.816.000	955.138.000	586.675.000	549.942.000
за капитални расходи	334.624.000	378.600.000	577.000.000	562.240.000	1.068.646.000	1.345.928.000

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ,"бр.120/05, 139/06, 160/07, 166/08, 160/09 и 161/10)

Во табела 2, дадена е програмата 12- Безбедност, односно финансиските средства наменети за полицијата и истите се распределени така што поголемиот дел од нив се трошат на плати и надоместоци, стоки услуги, односно за тековно одржување, а помал дел се издвојува за капитални расходи (набавки на опрема, купување на возила, машини и сл.). Како што може да се забележи поголеми финансиски средства за капитални расходи се определени во Буџетот за 2010 и 2011 година и истите се наменети за потребите на Граничната полиција.

в) Развоен дел на Буџетот на Република Македонија за периодот 2009 - 2011 година

-Потпрограма 2А Реформи во полицијата. Од оваа потпрограмата се финансираат активностите поврзани со проектот Реформи на полицијата преку кои ќе се овозможи креирање на современа полиција, согласно НАТО и ЕУ

стандардите, одржување на поволна безбедносна состојба, спроведување на владеење на правото согласно националното законодавство, вклопување во регулативите и стандардите на НАТО и ЕУ во сите аспекти на полициското работење. Воедно, ќе се постигне подобро, поефикасно и поефективно функционирање на полициските служби, висока стапка на откривање на криминал и повисока стапка на кривично гонење.

Табела 3 Потпрограма 2А Реформи во полицијата во денари

Извор на финансирање Категорија	Година		
	2009	2010	2011
Основен буџет	562.240.000	562.240.000	562.240.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	562.240.000	562.240.000	562.240.000
Вкупно	562.240.000	562.240.000	562.240.000

Извор: Буџет на РМ за 2009 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 166/08)

-Потпрограма 2Б-Реконструкција и опремување на згради. Од оваа потпрограмата се финансираат активностите поврзани со изградба, реконструкција и адаптација на објекти преку кои ќе се подобрат условите за работа на вработените, обезбедување на соодветна инфраструктура согласно со НАТО и ЕУ стандардите и нивно материјално и техничко опремување.

Табела 4 Потпрограма 2Б Реконструкција и опремување на згради во денари

Извор на финансирање Категорија	Година		
	2009	2010	2011
Основен буџет	170.000.000	170.000.000	170.000.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	170.000.000	170.000.000	170.000.000
Вкупно	170.000.000	170.000.000	170.000.000

Извор: Буџет на РМ за 2009 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 166/08)

г) Развоен дел на Буџетот на Република Македонија за периодот 2010 - 2012 година

-Потпрограма 2А Реформи во полицијата. Од оваа потпрограмата се финансираат активностите поврзани со проектот Реформи на полицијата преку кои ќе се овозможи креирање на современа полиција, согласно НАТО и ЕУ стандардите, одржување на поволна безбедносна состојба, спроведување на владеење на правото согласно националното законодавство и имплементирање на НАТО и ЕУ регулативите и стандардите во полициско работење.

Табела 5 Потпрограма 2А Реформи во полицијата во денари

Извор на финансирање Категорија	Година		
	2010	2011	2012
Основен буџет	1.068.646.000	1.119.831.000	998.152.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	1.068.646.000	1.119.831.000	998.152.000
Вкупно	1.068.646.000	1.119.831.000	998.152.000

Извор: Буџет на РМ за 2010 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 160/09)

-Потпрограма 2Б-Реконструкција и опремување на згради. Од оваа потпрограмата се финансираат активностите поврзани со изградба, реконструкција и адаптација на објекти преку кои ќе се подобрат условите за работа во Министерството за внатрешни работи.

Табела 6 Потпрограма 2Б Реконструкција и опремување на згради во денари

Извор на финансирање Категорија	Година		
	2010	2011	2012
Основен буџет	130.950.000	200.000.000	200.000.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	130.950.000	200.000.000	200.000.000
Вкупно	130.950.000	200.000.000	200.000.000

Извор: Буџет на РМ за 2010 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 160/09)

д) Развоен дел на Буџетот на Република Македонија за периодот 2011 - 2013 година

-Потпрограма 2А Реформи во полицијата. Од оваа потпрограмата се финансираат активностите поврзани со проектот Реформи на полицијата преку кои ќе се овозможи креирање на современа полиција, согласно НАТО и ЕУ стандардите, одржување на поволна безбедносна состојба, спроведување на владеење на правото согласно националното законодавство и имплементирање на НАТО и ЕУ регулативите и стандардите во полициско работење. Воедно, ќе се постигне подобро, поефикасно и поефективно функционирање на полициските служби, висока стапка на откривање на криминал и повисока стапка на кривично гонење.

Табела 7 Потпрограма 2А Реформи во полицијата во денари

Извор на финансирање Категорија	Година		
	2011	2012	2013
Основен буџет	1.345.928.000	788.200.000	1.205.235.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	1.345.928.000	788.200.000	1.205.235.000
Вкупно	1.345.928.000	788.200.000	1.205.235.000

Извор: Буџет на РМ за 2011 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 161/10)

Глава 4

Реформи во МВР и полицијата во контекст на ЕУ интеграциите

1. Реформите во МВР и полицијата во контекст на ЕУ интеграциите

Во досегашнава анализа стана збор за реформите во Министерството за внатрешни работи и полицијата во контекст на НАТО интеграциите, односно реформи кои што се определени со Годишната национална програма за членство во НАТО во дадениот период и кои помеѓу другото се и реформи кои што се однесуваат и на членството на Република Македонија во ЕУ.

Имено, целиот процес на реформите е со единствена цел, со новата организациона поставеност, со активностите и мерките кои што ќе се преземат, Министерството за внатрешни работи и полицијата да се стават во оптимална функционалност и ефикасност. Во таа насока, во текот на 2009 година е донесен новиот Закон за внатрешни работи¹⁴⁸⁾ и Стратешкиот план на Министерството за внатрешни работи за периодот 2009-2011 година,¹⁴⁹⁾ каде се констатирани досегашните постигнати резултати во реформите и се утврдени идните приоритети, програми и конкретни активности за работа. Притоа, земајќи ги предвид сите обврски на Министерството за внатрешни работи преземени во Спогодбата за стабилизација и асоцијација меѓу Република Македонија и Европските заедници и нивните земји-членки, Партнерството за пристапување како и Националната програма за усвојување на правото на ЕУ.

148) Закон за внатрешни работи ("Службен весник на РМ", бр. 92/09)

149) Стратешки план на Министерството за внатрешни работи 2009 - 2011 www.mvr.gov.mk

2. Главни приоритети и цели на Министерството за внатрешни работи и полицијата во контекст на ЕУ интеграциите

1. Спречување и откривање на организирано криминално и корупција

- зајакната борба против сите појавни облици на организиран криминал, особено спречување и откривање на недозволена трговија со дрога и оружје, недозволена трговија со луѓе;
- унапредена меѓународна полициска соработка во борбата против организираниот криминал;
- унапредена меѓуинституционална соработка на сите субјекти вклучени во борбата против криминалот;
- зајакнати човечки, материјално-технички и финансиски капацитети на Одделот за организиран криминал;

2. Зајакнување на довербата на сите заедници во полицијата

- развиени партнерски односи помеѓу граѓаните и полицијата, зголемена доверба на сите заедници во полицијата, афирмиран принцип "community policing";
- развиен транспарентен систем на односи со јавноста;
- финализирана правична застапеност на сите заедници во полицијата;

3. Заокружување на процесот на реформи на полицијата

- изграден современ модел на полициска организација;
- воведени нови методи за работа на полицијата;
- зајакнат принцип на владеење на правото;
- зголемена заштита и почитување на фундаменталните човекови слободи и права;
- уреден тек на кариера на вработените во Министерството;

4. Подобрување на јавната безбедност

- ефикасно и ефективно спречени сите видови криминалитет;
- намалена стапка на криминалот;
- зголемена ефикасност во спречување и откривање на криминалот;
- зголемена лична сигурност на граѓаните и безбедност на имотот;
- ефикасно и ефективно одржан јавен ред и мир;
- подобрена безбедност на сообраќајот на патиштата;
- зајакната контрола на државната граница и спречена нелегална миграција;

5. Подобрување на ефикасноста во борбата против тероризмот и заштитата на националната безбедност

- воспоставена ефикасна размена на информации за терористички групи и нивни мрежи за поддршка;
- унапредени мерки и активности за разоткривање на организаторите, извршителите и логистичарите на терористичките активности. ¹⁵⁰⁾

Посебен приоритет ѝ се дава на борбата со организираниот криминал и корупцијата така, во текот на 2007 година реализирана е интензивна меѓународна активност, односно зајакната соработка со соседните земји и земјите во поширокиот регион во справувањето со криминалот (зајакната полициска соработка и имплементирање на билатерални и регионални договори) и стабилизирање на безбедносните состојби. Согласно со Стратегијата за реформи на полицијата, со континуирана поддршка на ЕУ (Твининг- проектите: "Советодавна поддршка на реформите во полицијата" и "Компонентата за

¹⁵⁰⁾ Стратешки план на Министерството за внатрешни работи 2009 - 2011 www.mvr.gov.mk

имплементација на локално ниво на реформите во полицијата"), заокружен е реформскиот процес во Министерството, со што се обезбедени услови за постигнување на европски стандарди во работењето како на централно така и на локално ниво. Истовремено, реализирани се значајни активности и на планот на хармонизацијата на законодавството во областа на внатрешните работи со законодавството на ЕУ, при што во текот на 2007 година се донесени 21 закон и 107 подзаконски акти (правилници, упатства, уредби и сл.) усогласени со европските стандарди. Со измените на Законот за патни исправи и подзаконските акти се отпочна со издавање на нови патни исправи согласно европските стандарди. Со цел, да се отстранат забелешките во Извештајот на комитетот за превенција од тортура при Советот на Европа кои се однесуваат на заштита на човековите слободи и права Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди при Министерството за внатрешни работи презема мерки и активности за испитување на сите случаи на посочени пречекорувања на овластувањата и злоупотреба на службената положба на овластените службени лица при што покренува дисциплински постапки и други соодветни мерки против овластените службени лица кои ги злоупотребиле службените должности и овластувања. Претставници од Секторот беа вклучени и во т.н. "Проект за изнаоѓање на поефикасен надворешен механизам за контрола на работата на полицијата," финансиран и поддржан од ОБСЕ, кој што резултираше со објавување и презентирање на публикација.¹⁵¹⁾

¹⁵¹⁾ Исто

2.1. Програми за реализација на приоритетите и спроведување на реформите

Согласно со Стратешкиот план на Министерството за внатрешни работи за 2009-2011 година, ¹⁵²⁾ се предвидени повеќе Програми и конкретни активности кои ќе се реализираат во посочениот период и тоа:

2.1.1. Програма: борба против организираниот криминал и корупцијата

Во рамките на оваа програма се предвидуваат мерки и активности за спречување и откривање на дела и сторители од областа на организираниот криминал: недозволена трговија со луѓе и префрлување на мигранти, недозволена трговија со дрога, недозволена трговија со оружје и опасни материи, финансиски криминал, насилен криминал, меѓуресорската соработка, криминалистичко разузнавање, криминалистичката анализа, активности за заштита на сведоци, мерки и активности на централни потраги, компјутерски криминалитет и примена на посебни истражни мерки. Се очекува со оваа програма да се зголеми успешноста во превенирањето и откривањето на делата од областа на организираниот криминал и корупцијата, да се подобри меѓуресорската соработка и да се намали користењето на Република Македонија како транзитна зона на криминалот.

За да се постигне ова неминовна е потребата за материјално-техничко опремување и зајакнување на капацитетите на Одделот за организиран криминал и формирање на Национална разузнавачка база на податоци, проект со кои што ќе се овозможи стандардизиран начин на прибирање на податоци, меѓусебна размена на податоци и нивна анализа согласно со меѓународните и европски стан-

¹⁵²⁾ Стратешки план на Министерството за внатрешни работи 2009 - 2011 www.mvr.gov.mk

дарди, анализа на информациите со помош на современи аналитички техники, воведување на систем на рано предупредување кој ќе генерира и испраќа електронски предупредувања на надлежните органи вклучени во истрагите, со што се овозможува координација на меѓусебните активности, со цел елиминирање на можноста за водење на паралелни, некоординирани истраги за исти субјекти, пристап до податоци во реално време, размена на информации со меѓународните институции и поврзување со шенгенскиот информационален систем.¹⁵³⁾

2.1.2. Програма: јавна безбедност

Во рамките на оваа програма особено се важни активностите: обезбедување на хиерархија и поддршка на распределба на задолженијата и одговорноста, стратешко и концептуално планирање, следење и анализа на безбедносната состојба, утврдување на општи насоки, стандарди и цели, контролирање на работата на полицијата (генерален и стручен надзор), утврдување на стандарди за материјално-техничко опремување, усогласување на законската регулатива со најдобрите европски стандарди и практики, унапредување на меѓународната полициска соработка, активности за спроведување на законите и ратификуваните меѓународни договори, градење и развивање на стратегија за превентивно работење на полицијата. Исто така, со оваа програма се обезбедува координација на мерките и активностите на оперативно-тактичките полициски служби: Централните полициски служби, Подрачните полициски служби (СВР) и Регионални центри за гранични работи (РЦГР). Целта на оваа програма е поефикасно одржување на јавниот ред и мир, подобрена безбедност на патниот

¹⁵³⁾ Исто

сообраќај, зајакната безбедност на државната граница, како и ефикасно спречување и откривање на криминалитетот, со нејзиното спроведување се овозможува поволна безбедносна состојба во Републиката. ¹⁵⁴⁾

2.1.3. Програма: гранични работи, миграции и регионални центри за гранични работи

Во рамките на оваа програма се реализираат активности на гранични проверки на граничните премини, обезбедување на државната граница, спречување на нелегалната миграција и контрола на движење и престој на странците. Сите активности се насочени кон промовирање на отворени и високо безбедни граници на Република Македонија, а со тоа и на ЕУ. Во рамките на оваа програма се реализираат активности за имплементација на Законот за надзор на државната граница, Законот за странци, Законот за азил и привремена заштита, Стратегијата за интегрирано гранично управување, регулативи, директиви и прирачници за гранична безбедност на ЕУ и шенгенското право. Се со цел, имплементирање на веќе прифатените најдобри практики и заеднички стандарди од областа на интегрираното гранично управување според шенгенските регулативи, директиви и заедничкиот прирачник.

Се планира отворање на заеднички канцеларии за размена на информации и рано предупредување и поголема гранична соработка со соседните држави (изведба на мешани патроли со припадници на граничните служби на сите соседни држави, отворени заеднички гранични премини и вршење заедничка гранична контрола). ¹⁵⁵⁾

¹⁵⁴⁾ Исто

¹⁵⁵⁾ Исто

2.1.4. Програма: подрачни полициски служби

Во рамките на оваа програма се реализираат активностите за заштита на животот, личната безбедност и имотот на луѓето, заштита на слободите и правата на човекот и граѓанинот, спречување и откривање на казниви дела, потрага по сторители на казниви дела, нивно фаќање и предавање на правосудните органи, односно севкупната безбедносна состојба на подрачјето кое го покриваат. Во рамките на оваа програма значајна е потпрограмата – Градење партнерски однос граѓанин-полиција каде се реализираат и планираат идни активности во соработка со ОБСЕ на централно ниво да се воспостави "Државен совет за превенција", на локално ниво "Локален совет за превенција," да се продолжи со понатамошните континуирани активности за одржливост на формираните "Советодавни групи на граѓани", како и формирање нови советодавни групи, градењето на стратегија за превенција, зајакнувањето на капацитетите на Одделенијата за превенција во сите Сектори за внатрешни работи на оперативно ниво, јакнењето на капацитетите на полицијата задолжени да работат на областа на превенција на тактичко ниво (инспектор за превенција во Полициска станица). Потоа, развивањето на односите со јавноста посебно со печатените и електронските медиуми на регионално и локално ниво, како и понатамошното развивање на концептот на мултиетничка полиција, односно правичната застапеност на сите заедници во полицијата. 156)

2.1.5. Програма: национална безбедност и борба против тероризмот

Оваа програма произлегува од потребата за изградба на заокружен и интегриран систем за национална безбедност и јакнење на институционалните капацитети на Република Македонија за спротивставување и борба против тероризмот и продлабочување на механизмите за соработка со органите на меѓународната заедница. Тргувајќи од утврдените стратешки приоритети на Република Македонија за интегрирање во НАТО и ЕУ, а во тој правец и изградба на безбедносен систем компатибилен и соодветен со безбедносниот систем на НАТО како неопходен предуслов за рамноправно учество и членство на Република Македонија во меѓународните институции, Министерството за внатрешни работи, односно Управата за безбедност и контраразузнавање планира мерки и активности кои ќе бидат насочени во повеќе правци. Најпрво, создавање на правна основа за изградба на еден современ систем на национална безбедност во кој секој од субјектите, односно чинителите на тој систем ќе има јасно дефинирана улога и надлежност, системот ќе овозможува координација и соработка помеѓу безбедносните служби, а јасно ќе биде утврдена и улогата на одредени безбедносни органи во дефинирањето на правецот на развој на системот за национална безбедност и развивање на механизмите за одговор за современите ризици и опасности кои ја загрозуваат безбедноста на Република Македонија. Во таа насока ќе оди и точното дефинирање на правната положба, надлежноста, овластувањата и организационата структура на Управата за безбедност и контраразузнавање и нејзина трансформација во современа и модерна внатрешна безбедносна служба. Од друга страна имајќи ја во предвид интернационалната димензија на тероризмот како глобален феномен кој ја загрозува безбедноста на сите држави во светот, Управата за безбедност и

контраразузнавање преку соработка со меѓународните институции и органи и вклучување во низа меѓународни организации поинтензивно и поактивно да пристапи во борбата на меѓународната заедница против тероризмот во сите негови појавни облици.

Оттука, се планира да се зголеми учеството на Управата за безбедност и контраразузнавање во програмите на Алијансата за меѓусебна поддршка во градењето на одбранбените институции против тероризмот (Partnership Action Against Terrorism PAA-T), особено во однос на забрзување на процесот на унапредување и олеснување на постапките и механизмите за размена на разузнавачки податоци со НАТО. Исто така, треба да се продлабочи и соработката на Република Македонија со Комитетот за борба против тероризмот на Советот за безбедност како и интензивирање на соработката на билатерално ниво во правец на размена на разузнавачки податоци и преземање на определени заеднички активности со безбедносните и разузнавачките служби за земјите од ЕУ.

На мултилатерално ниво Управата за безбедност и контраразузнавање е постојана членка на Конференцијата на разузнавачки служби на Југоисточна Европа како форма на усогласување на интересите и формирање на заедничка стратегија на земјите од Југоисточна Европа за превенција и сузбивање на заканите кои произлегуваат од тероризам (СЕЕИЦ), а од Јуни 2008 година, Управата стана членка и на Средноевропската конференција (МЕЦ). Во наредниот период се планира да се зајакнат активностите на Управата за безбедност и контраразузнавање поврзани со учеството во наведените меѓународни организации. 157)

157) Исто

2.1.6. Програма: реформа на полицијата

Во рамките на оваа програма ќе се реализира ИПА – Проект: "Проект за помош за развој на полицијата," со активности на советодавна и материјална поддршка на процесот на реформи во полицијата заради обезбедување конзистентност и континуираност на пристапот, консолидирање на веќе остварениот напредок и поддржување на импулсот. Непосредните активности се однесуваат на поддршка на процесот на реформи на полицијата на три нивоа:

- централно – Стратешко,
- регионално – Тактичко и,
- локално - Оперативно ниво.

Со цел, да се создаде професионална полициска служба која ќе обезбеди одржување на јавната безбедност и спроведување на владеење на правото согласно националното законодавство, земајќи ги во предвид најдобрата практика на ЕУ во која јавноста ќе има доверба.

Во рамките на оваа програма исто така, се предвидени потпрограми за надградба на телекомуникацискиот систем, информацискиот систем на Министерството за внатрешни работи и за управување со човечки ресурси со повеќе проекти и тоа:

- *Проект:* "Поврзување на СВР и ПС на СДХ и трансјорјана мрежа"

Со проектот се предвидува пристапување од СДХ мрежата на Министерството за внатрешни работи до седум Сектори за внатрешни работи и тринаесет полициски станици со радиолинкови. Ова ќе овозможи зголемени транспортни брзини на компјутерските и телефонските мрежи на овие дваесет локации. Поголемите транспортни брзини се потребни за создавање услови за инсталација на нови софтверски апликации и современи телефонски сервиси за вработените

во Министерството. Исто така, се овозможува независност од јавните провајдери на телекомуникациски услуги и сведување на овие услуги само како резервна опција при испад на телекомуникациската мрежа на Министерството за внатрешни работи;

-Проект: "Зголемување на безбедноста на мрежната опрема"

Со проектот се овозможува безбедносен третман на мрежата на Министерството за внатрешни работи од највисок ранг изведен со професионална опрема за дијагностицирање на несакани процеси во компјутерската мрежа и нивно спречување т.е. блокирање на сите напади во реално време;

-Проект: "Замена на електричното резервно напојување на телекомуникациската опрема во кругот на Министерството за внатрешни работи и енергетска заштита на ТК опрема", што подразбира набавка и монтажа на нови уреди за непрекинато напојување, агрегат со соодветна моќност и исправувач на напон, како и уреди за заштита од пренапон и удар на гром со што ќе се обезбеди соодветна заштита на телекомуникациската опрема и опремата за видеонадзор;

-Проект: "Мрежна инфраструктура за ИП телефонија"

Овој проект е продолжување со замена на стариот телефонски систем со ИП телефонија, која како технологија ги покрива сите сервиси и потреби за зголемена и современа комуникација на вработените и интеграција на телефонските и компјутерските мрежи во единствена телекомуникациска мрежа;

-Проект: "Проширување на системот за криптозаштита"

Со проектот се предвидува инсталирање на опрема за криптозаштита на 25 нови локации во Министерството за внатрешни работи и тоа на 15 меѓународни

гранични премини и 10 полициски станици во Скопје и овозможување електронски пренос преку компјутер на криптирани службени документи. Со тоа ќе се оствари брз пренос на класифицирани податоци на овие нови 25 локации и нивна интеграција во системот за криптозаштита на Министерството за внатрешни работи;

-Проект: "Опрема за оптимизирање и одржување на ТЕТРА мрежа"

Овој проект се реализира со кофинансирање со ИПА фондот во вкупна вредност од 5.2 милиони евра, во координација со Секторот за европски прашања при Владата на Република Македонија, а подразбира набавка на софтвер за радиопланирање и дигитална мапа на Македонија, како и две теренски возила кои се потребни за одржување и интервенции на радиоопремата сместена на планински врвови и доминантни точки;

-Проект: "Одржување и подобрување на комјутерската инфраструктура на МВР"

Со овој проект се предвидува замена на дотраена компјутерска опрема како и инсталирање на нова, со цел одржување и надградба на употребната моќ на компјутерската мрежа за работа со современи софтверски алатки;

-Проект: "Подигавање на ниво на заштитата на информациониот систем"

Овој проект подразбира подигање на нивото на физичка заштита на системите на ИТ и телекомуникации, подобрување на системите за ладење, непрекинато напојување со електрична енергија и противпожарна заштита, набавка и инсталација на софтвер за контрола на ИТ мрежата, издвојување на мрежата за користење на ИНТЕРНЕТ услуги, набавка и инсталирање на софтвер за контрола на пристапот до ИТ ресурсите со цел имплементирање на обврските од Правилникот за класифицирани информации;

-Проект: "Стратегија за информатичка технологија"

Министерството за внатрешни работи со Резолуција ја потврди и ја усвои како насока во полето на ИТ развојот, во период од 5 години "Декларацијата за стратешки насоки на информатичката технологија за Министерството за внатрешни работи на Република Македонија". Претстои воспоставување на координативно тело во рамките на Министерството за внатрешни работи кое ќе биде надлежно за планирањето и координацијата на имплементирање на проектите и останатите активности за реализација на стратегијата. Координативното тело, во соработка со Секторот за информатичка технологија во рок од шест месеци од неговото конституирање треба да подготви планови за реализација на пет проекти кои што произлегуваат од стратегијата.

Во рамките на потпрограмата за управување со човечки ресурси треба да се реализираат активности кои се однесуваат на управувањето со човечките ресурси во рамките на Бирото за јавна безбедност, тука пред сè станува збор за постапките за јавен оглас и селекција на кадрите, спроведување на системот на кариера, имплементирање на моделот профил на работното место, дигитализација на постапката за водење на персоналната евиденција на вработените, како и обуката на вработените и нивното насочување во развојот на кариерата. Се очекува да се постигне транспарентност во работењето при селекција и прием на нови кадри, како и успешно менаџирање со човечките ресурси во Министерството за внатрешни работи. ¹⁵⁸⁾

¹⁵⁸⁾ Исто

3. Фискални импликации на реформите во МВР и полицијата во контекст на ЕУ интеграциите

Финансирањето и спроведувањето на реформите кои се за НАТО интеграции во дадениот период помеѓу другото се и реформи кои што се однесуваат и на членството на Република Македонија во ЕУ. Имено, до 2008 година во Буџетот на Република Македонија немаше посебни владини програми наменети за финансирање на реформите во Министерството за внатрешни работи за ЕУ интеграции. За заокружување на процесот на реформите во полицијата и за зајакнување на борбата со тероризмот, организираниот криминал, корупцијата, илегалната миграција и трговијата со дрога, оружје и луѓе, односно за финансирање на проектите за кои што досега стана збор, а се однесуваа пред сè на ЕУ интеграциите во текот на 2009, 2010 и 2011 година, се определија дополнителни финансиски средства во Буџетот на Република Македонија на следните владини програми:

Табела 1

во денари

Раздел	Програма Потпрограма	Година			Вкупно
		2009	2010	2011	
06001 - Министерство за внатрешни работи	А- Децентрализација	305.000.000	290.000.000	290.000.000	885.569.000
	А2 - Пренесување на надлежности на ЕЛС	305.000.000	290.000.00	290.000.00	885.569.000
		57.340.000	16.559.000	35.462.000	109.361.000
	Г – Јакнење на владеење на правото	57.340.000	13.500.000	32.655.000	103.495.000
	Г1 – Борба против корупција и организиран криминал	0.00	3.059.000	2.807.000	5.866.000
	Г2 – Борба против трговија со луѓе и илегална миграција				
		29.520.000	22.060.000	104.500.000	156.080.000
	М – Интеграција во ЕУ	29.520.000	22.060.000	104.500.000	156.080.000
	МА – Помош при институционална надградба				

Извор: Буџет на РМ ("Сл. весник на РМ," бр. 166/08, 160/09 и 161/10)

Исто така, во развојниот дел на Буџетот на Република Македонија во периодот 2010 – 2013 година, односно во развојниот дел на Буџетот на Министерството за внатрешни работи во рамките долгорочното буџетско планирање и финансирање на потпрограмата МА – Помош при транзиција и институционална надградба се планирани средства за задолжително кофинансирање кон ИПА за проектите Реформи во полицијата и Интегрирано гранично управување, кои се финансираат централизирано. Во рамки на националната програма ИПА 2007 предвидено е имплементирање на проектот насловен како "Поддршка за имплементација на Стратегијата за полициска реформа." Имено, се предвидуваат три активности меѓу кои и обезбедување на соодветна инфраструктура (реконструкција на полициските станици Центар, Гази Баба, Бит Пазар, Карпош, Гостивар, Прилеп, Штип, Гевгелија) во делот на просториите за задржување и прихват на лица. Со националната програма ИПА 2008 се предвидува спроведување на проектот Интегрирано гранично управување. Тука се предвидени компонентите: ТЕТРА систем и надградба на Полициска станица за обезбедување на државната граница во делот кон Србија и Албанија.

Табела 2 Потпрограма МА- помошпри транзиција и институционална надградба во денари

Извор на финансирање Категорија	Г о д и н а		
	2010	2011	2012
Основен буџет	22.060.000	26.445.000	42.047.000
630 42 СТОКИ И УСЛУГИ	2.460.000	1.538.000	2.152.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	19.600.000	24.907.000	39.895.000
Вкупно:	22.060.000	26.445.000	42.047.000

Извор : Буџет на РМ за 2010 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 160/09)

Табела 3 Потпрограма МА- помошпри транзиција и институционална надградба во денари

Извор на финансирање Категорија	Г о д и н а		
	2011	2012	2013
Основен буџет	104.500.000	56.000.000	27.000.000
630 48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	104.500.000	56.000.000	27.000.000
Вкупно:	104.500.000	56.000.000	27.000.000

Извор : Буџет на РМ за 2011 година – Развоен дел ("Сл. весник на РМ," бр. 161/10)

Ако се направи краток осврт на реформите кои се спроведоа во Министерството за внатрешни работи и Полицијата по 2001 година, во контекст на евроатланските интеграции може да се констатира дека, е постигнат успех и се спроведени реформи во областа на нормативно-правната рамка, односно се направи измена и дополнување на постоечките закони во контекст на евроатланските интеграции. Потоа, зајакнати се институционалните капацитети и воспоставена е нова организациона структура на Министерството за внатрешни работи и Полицијата. Притоа, се имплементираа и обврските кои произлегоа од Охридскиот рамковен договор, односно примената принципот на соодветна и правична застапеност на етничките заедници во Полицијата.

Тргувајќи од утврдените стратешки приоритети на Република Македонија за интегрирање во НАТО и ЕУ, а во тој правец и изградба на безбедносен систем компатибилен и соодветен со безбедносниот систем на НАТО како неопходен предуслов за рамноправно учество и членство на Република Македонија во меѓународните институции Министерството за внатрешни работи, треба и понатаму да го задржи постигнатото ниво и да продолжи со реформите, со цел создавање на систем на безбедност и Полиција која што ќе биде способна да одговори на современите ризици и опасности пред сè во борбата со тероризмот, организираниот криминал и корупцијата.

Во таа насока, Министерството за внатрешни работи, односно Управата за безбедност и контраразузнавање треба да презема мерки и активности кои ќе бидат насочени во повеќе правци. Најпрво, создавање на правна основа за изградба на еден современ систем на безбедност во кој секој од субјектите, односно чинителите на тој систем ќе има јасно дефинирана улога и надлежност,

системот ќе овозможува координација и соработка помеѓу безбедносните служби, а јасно ќе биде утврдена и улогата на одредени безбедносни органи во дефинирањето на правецот на развој на системот на безбедност и развивање на механизмите за одговор за современите ризици и опасности кои ја загрозуваат безбедноста на Република Македонија.

Во таа насока ќе оди и точното дефинирање на правната положба, надлежноста, овластувањата и организационата структура на Управата за безбедност и контраразузнавање и нејзина трансформација во современа и модерна внатрешна безбедносна служба. Од друга страна имајќи ја предвид интернационалната димензија на тероризмот како глобален феномен кој ја загрозува безбедноста на сите држави во светот, Управата за безбедност и контраразузнавање преку соработка со меѓународните институции и органи и вклучување во низа меѓународни организации поинтензивно и проактивно да пристапи во борбата на меѓународната заедница против тероризмот во сите негови појавни облици.

Оттука, во наредниот период треба да се зголеми учеството на Управата за безбедност и контраразузнавање во програмите на Алијансата за меѓусебна поддршка во градењето на одбранбените институции против тероризмот (Partnership Action Against Terrorism PAA-T), особено во однос на забрзување на процесот на унапредување и олеснување на постапките и механизмите за размена на разузнавачки податоци со НАТО. Исто така, треба да се продлабочи и соработката на Република Македонија со Комитетот за борба против тероризмот на Советот за безбедност, како и интензивирање на соработката на билатерално ниво во правец на размена на разузнавачки податоци и преземање на определени заеднички активности со безбедносните и разузнавачките служби на земјите од ЕУ.

Истовремено, Министерството за внатрешни работи во соработка со другите надлежни институции да продолжи со борба против организираниот криминал и корупцијата, односно континуирано да се преземаат мерки и активности за спречување и откривање на дела и сторители од областа на организираниот криминал: недозволена трговија со луѓе и префрлување на мигранти, недозволена трговија со дрога, недозволена трговија со оружје и опасни материи, финансиски криминал и сл. Со цел, да се зголеми успешноста во превенирањето и откривањето на делата од областа на организираниот криминал и корупцијата, да се подобри меѓуресорската соработка и да се намали користењето на Република Македонија како транзитна зона на криминалот.

За да се постигне ова неминовна е потребата за материјално-техничко опремување и зајакнување на капацитетите на Одделот за организиран криминал и формирање на Национална разузнавачка база на податоци.¹⁵⁹⁾ Проект со кој што ќе се овозможи стандардизиран начин на прибирање на податоци, меѓусебна размена на податоци и нивна анализа согласно со меѓународните и европски стандарди, анализа на информациите со помош на современи аналитички техники, воведување на систем на рано предупредување кој ќе генерира и испраќа електронски предупредувања на надлежните органи вклучени во истрагите. Со што се овозможува координација на меѓусебните активности, а со цел елиминирање на можноста за водење на паралелни, некоординирани истраги за исти субјекти, пристап до податоци во реално време, размена на информации со меѓународните институции и поврзување со шенгенскиот информационален систем.

И во наредниот период да се продолжи со зајакнување на безбедноста на границите. Во таа насока во рамките на интегрираното гранично управување

159) Стратешки план на Министерството за внатрешни работи 2009 - 2011 www.mvr.gov.mk

треба да се реализираат активности на гранични проверки на граничните премини, обезбедување на државната граница, спречување на нелегалната миграција и контрола на движење и престој на странци. Со цел, промовирање на отворени и високо безбедни граници на Република Македонија, а со тоа и на ЕУ. Односно, да се реализираат активности за успешна имплементација на Законот за надзор на државната граница, Законот за странци, Законот за азил и привремена заштита, Стратегијата за интегрирано гранично управување, регулативите и директивите на ЕУ.

На локално ниво да се продолжи со проектот за поголема вклученост на полицијата во локалната заедница, односно градење партнерски однос граѓанин-полиција, да се оди во насока на зголемување на превенцијата на одредени појави и состојби кои што би можеле да доведат до загрозување на мирот и безбедноста во Република Македонија.

Воедно, како услов и дел од реформите во Министерството за внатрешни работи и полицијата во рамките на програмата за реформа на јавната администрација останува да се продолжи со работа на целосна имплементација на проектот: "воведување на систем на кариера" при напредокот во службата на вработените во Министерството за внатрешни работи и полицијата. Со ова ќе се овозможи поголема ефикасност во работењето, а ќе се зголеми и мотивираноста и ќе се задржи стручниот кадар во институцијата.

III ДЕЛ

ЕКОНОМСКИТЕ АСПЕКТИ НА ЕВРОАТЛАНСКИТЕ ИНТЕГРАЦИИ

Република Македонија го гледа членството во НАТО и интеграцијата во ЕУ како еден од своите најголеми надворешно политички приоритети. Иако, во сите анкети кои што се спроведуваат за и околу членството на Република Македонија во НАТО и интеграцијата во ЕУ висок процент од населението се изјаснува позитивно, сепак во јавноста постојат различни мислења "за" и "против" членството на Република Македонија во НАТО и интеграцијата во ЕУ. Имено, честопати од страна на аналитичарите и јавноста воопшто, се поставуваат прашања што значи за Република Македонија членството во НАТО и интеграцијата во ЕУ, односно што добиваме со евроатланските интеграции, колку ја чини Република Македонија членството во НАТО и интеграцијата во ЕУ, т.е. колкава е цената на чинење изразена во материјални и финансиски средства (фискални импликации) што Република Македонија треба да ја плати наспроти бенефитите што ќе ги добие од евроатланските интеграции?

На овие прашања ќе се обидеме да дадеме одговор во третиов дел од трудов, каде ќе се направи посебен осврт на странските директни инвестиции како еден од бенефитите од евроатланското интегрирање на земјата.

Глава 1

Финансиски средства (Фискални импликации) за евроатланските интеграции и реформите во безбедносниот сектор

Во 2001 година, поради воените дејства кои ја зафатија Република Македонија практично од почетокот на годината дојде до застој на нормалните текови во земјата, а со тоа и на започнатите реформи. Но, од друга страна се увидоа многу недостатоци во поставеноста на системот за одбрана и безбедност, како и потребата од продолжување на реформите во АРМ и Полицијата. Имено, продолжување на реформите во насока кон создавање на мала добро опремена армија со модерно вооружување и опрема која што ќе биде во можност да одговори на современите ризици и закани по националната безбедност, суверенитет и интегритет на Република Македонија, односно армија за поддршка на полицијата и цивилните институции и компатибилна со НАТО силите со можност за учество во меѓународни мисии. Истовремено, продолжување и на реформите во Министерството за внатрешни работи и создавање на безбедносен систем и полиција која ќе може да одговори на современите закани, ризици и опасности соодветно на потребите на внатрешната безбедност на земјата.

Всушност, на Република Македонија заради сопствената одбрана и безбедност и треба армија и полиција која што ќе биде опремена со ново вооружување и опрема без оглед на тоа дали ќе влезе во НАТО и ЕУ, што значи потребата од финансиски средства за овие намени е секогаш оправдана, а од друга страна оди во прилог на реформите за евроатланските интеграции.

1.Буџет за одбраната и безбедноста во периодот од 2002 – 2011 година и финансиски средства за реформите во безбедносниот сектор

Вкупните финансиски средства кои издвоени за реформите во безбедносниот сектор за кои што досега стана збор, како и делот (%) од Бруто домашниот производ - БДП што се извојува за одбраната и безбедноста ќе можат да се определат доколку се направи анализа на Буџетот на Република Македонија.

Да напоменам дека, предмет на ова истражување е периодот по потпишувањето на Охридскиот рамковен договор во август 2001 година, оттука, ќе се анализира Буџетот на Република Македонија од 2002 – 2011 година. Ова од причина што, во Буџетот на Република Македонија за 2001 година, практично и не се издвоија финансиски средства за реформи, односно поголем дел од финансиските средствата беа пренаменети за потребите на консолидација на безбедносната состојба која што беше нарушена во почетокот на годината, односно во првиот квартал на 2001 – та буџетска година.

Во првите два дела од трудот поединечно беа анализирани реформите во безбедносниот сектор и фискалните импликации за истите. За да се добие целосна претстава и прегледност на вкупните финансиски средства кои беа издвоени за оваа намена, односно да се одговори на прашањето колку ја чинеа Република Македонија реформите кои се спроведоа во безбедносниот сектор по 2001 година?, во табелите што следат е даден збирен преглед на Буџетот на Република Македонија и финансиските средства за реформите во безбедносниот сектор по програми и потпрограми и тоа:

Година

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

БДП

243.970.000.000,00	258.369.000.000,00	272.462.000.000,00	295.052.000.000,00	320.059.000.000,00	364.989.000.000,00	411.728.000.000,00	410.734.000.000,00	424.762.000.000,00	/
--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	---

Буџет на РМ

66.310.000.000,00	67.374.067.000,00	66.666.000.000,00	66.538.469.000,00	81.749.000.000,00	79.522.497.000,00	89.397.520.000,00	115.399.000.000,00	102.857.000.000,00	107.905.235.000,00
-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	--------------------	--------------------	--------------------

Буџет на МО

6.049.030.000,00	5.889.129.000,00	6.107.549.000,00	5.998.000.000,00	5.901.642.000,00	6.865.888.000,00	7.602.434.000,00	8.110.000.000,00	6.195.000.000,00	5.552.376.000,00
------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------

Буџет на МВР

5.192.464.000,00	5.805.457.000,00	5.677.838.000,00	6.255.784.000,00	6.914.018.000,00	6.890.753.000,00	8.097.000.000,00	9.633.000.000,00	8.411.718.000,00	8.544.592.000,00
------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------

% од Буџет на РМ за МО

9,12	8,74	9,16	9,01	7,22	8,63	8,50	7,03	6,02	5,15
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

% од Буџет на РМ за МВР

7,83	8,62	8,52	9,40	8,46	8,67	9,06	8,35	8,18	7,92
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

% од БДП за МО

2,48	2,28	2,24	2,03	1,84	1,88	1,85	1,97	1,46	/
------	------	------	------	------	------	------	------	------	---

% од БДП за МВР

2,13	2,25	2,08	2,12	2,16	1,89	1,97	2,35	1,98	/
------	------	------	------	------	------	------	------	------	---

Извор: - Податоците за БДП се земени од Државен завод за статистика www.stat.gov.mk

- Буџет на РМ ("Службен весник на РМ бр.106/01, 21/03, 85/03, 96/04, 120/05, 139/06,160/07,166/08, 160/09 и 161/10)

Година	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Буџет на МО	6.049.030.000,00	5.889.129.000,00	6.107.549.000,00	5.998.000.000,00	5.901.642.000,00	6.865.888.000,00	7.602.434.000,00	8.100.000.000,00	6.195.000.000,00	5.552.376,00
АРМ	4.927.642.000,00	4.885.738.000,00	4.910.329.000,00	4.341.265.000,00	4.300.799.000,00	5.095.237.000,00	5.462.806.000,00	6.049.659.000,00	4.513.896.000,00	4.248.853.000,00
Плати за АРМ	2.098.595.000,00	2.527.043.000,00	2.549.111.000,00	2.229.297.000,00	2.338.225.000,00	2.484.833.000,00	2.635.457.000,00	3.099.594.000,00	2.735.486.000,00	2.741.673.000,00
Стоки и услуги за АРМ	2.721.897.000,00	2.329.559.000,00	2.133.715.000,00	1.740.917.000,00	1.509.665.000,00	1.786.988.000,00	476.712.000,00	368.140.000,00	347.000.000,00	281.000.000,00
Капитални расходи за АРМ	107.150.000,00	29.136.000,00	227.503.000,00	206.899.000,00	269.442.000,00	641.607.000,00	683.409.000,00	812.334.000,00	394.000.000,00	330.000.000,00

Табела 3 Буџет на Министерство за внатрешни работи

во денари

Година	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Буџет на МВР	5.192.464.000,00	5.805.457.000,00	5.677.838.000,00	6.255.784.000,00	6.914.018.000,00	6.890.753.000,00	8.097.000.000,00	9.633.000.000,00	8.411.718.000,00	8.544.592.000,00
Безбедност	5.083.936.000,00	5.704.521.000,00	5.529.548.000,00	5.775.827.000,00	5.828.361.000,00	5.461.219.000,00	7.642.308.000,00	8.550.002.000,00	7.719.028.000,00	7.837.967.000,00
Плати	4.025.424.000,00	4.588.851.000,00	4.457.578.000,00	4.683.789.000,00	4.323.457.000,00	3.850.839.000,00	4.462.163.000,00	5.179.679.000,00	4.531.696.000,00	5.679.511.000,00
Стоки и услуги	943.512.000,00	1.037.170.000,00	963.470.000,00	1.000.197.000,00	886.780.000,00	819.780.000,00	827.816.000,00	955.138.000,00	586.675.000,00	549.942.000,00
Капитални расходи	115.000.000,00	78.500.000,00	108.500.000,00	36.900.000,00	334.624.000,00	378.600.000,00	577.000.000,00	562.240.000,00	1.068.646.000,00	1.345.928.000,00

Извор: Буџет на РМ ("Службен весник на РМ бр.106/01, 21/03, 85/03, 96/04, 120/05, 139/06,160/07,166/08, 160/09 и 161/10)

Година	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Вкупно
Буџет на МО											
Реформи за НАТО											
Потпрограма В2/ВА*	0,00	0,00	0,00	305.000.000,00	423.526.000,00	568.605.000,00	600.000.000,00	649.782.000,00	261.680.000,00	142.500.000,00	2.951.093.000,00
Потпрограма К4	0,00	0,00	0,00	0,00	30.000.000,00	80.000.000,00	100.000.000,00	0,00	0,00	0,00	210.000.000,00
Потпрограма К2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	45.036.000,00	20.000.000,00	2.750.000,00	67.786.000,00
Потпрограма 1А	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	28.300.000,00	30.000.000,00	6.500.000,00	64.800.000,00
Потпрограма 2А	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	943.058.000,00	406.410.000,00	330.000.000,00	1.679.468.000,00
Потпрограма 24/14 -Реформа во МО	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	112.000.000,00	99.300.000,00	101.800.000,00	313.100.000,00
Вкупно	0,00	0,00	0,00	305.000.000,00	453.526.000,00	648.605.000,00	700.000.000,00	1.778.176.000,00	817.390.000,00	583.550.000,00	5.286.247.000,00

Табела 5

во денари

Година	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Вкупно
Програма К4	0,00	0,00	0,00	156.607.000,00	167.571.000,00	187.595.000,00	105.462.000,00	0,00	0,00	0,00	617.235.000,00
Потпрограма 24 -Реформа во МО	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	228.000.000,00	0,00	0,00	228.000.000,00
Потпрограма В2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	150.000.000,00	170.000.000,00	0,00	0,00	0,00	320.000.000,00
Вкупно	0,00	0,00	0,00	156.607.000,00	167.571.000,00	337.595.000,00	275.462.000,00	228.000.000,00	0,00	0,00	1.165.235.000,00

Извор: Буџет на РМ ("Службен весник на РМ бр.106/01, 21/03, 85/03, 96/04, 120/05, 139/06,160/07,166/08, 160/09 и 161/10)

* 1А - модернизација во МО

2А - опремување и модернизација во АРМ

В2 - интеграција во НАТО

К2 -Стручно оспособување и усовршување на персонал

К4 -Реформа на администрацијата во Министерство за одбрана

Табела 6 Издвоени дополнителни финансиски средства преку програми и потпрограми за реформи во МВР и Полицијата за евроатлански интеграции

Година	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Вкупно
Буџет на МВР											
НАТО											
Потпрограма В1	0,00	0,00	0,00	336.081.000,00	962.500.000,00	1.017.526.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2.316.107.000,00
Потпрограма В2	0,00	0,00	0,00	0,00	5.226.000,00	5.250.000,00	2.150.000,00	1.000.000,00	1.260.000,00	0,00	14.886.000,00
Програма К2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	8.000.000,00	3.500.000,00	3.000.000,00	14.500.000,00
Потпрограма 2А	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	562.240.000,00	1.068.646.000,00	1.052.123.000,00	2.683.009.000,00
Вкупно	0,00	0,00	0,00	336.081.000,00	967.726.000,00	1.022.776.000,00	2.150.000,00	571.240.000,00	1.073.406.000,00	1.055.123.000,00	5.028.502.000,00

Табела 7

Година	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Вкупно
Реформи за ЕУ во МВР											
Потпрограма А2 *	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	250.000.000,00	280.634.000,00	305.000.000,00	290.000.000,00	290.569.000,00	1.416.203.000,00
Потпрограма Г1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	57.340.000,00	13.500.000,00	32.655.000,00	103.495.000,00
Потпрограма Г2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3.059.000,00	2.807.000,00	5.866.000,00
Потпрограма МА	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	29.520.000,00	22.060.000,00	104.500.000,00	156.080.000,00
Вкупно	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	250.000.000,00	280.634.000,00	391.860.000,00	328.619.000,00	430.531.000,00	1.681.644.000,00

Извор: Буџет на РМ ("Службен весник на РМ бр.106/01, 21/03, 85/03, 96/04, 120/05, 139/06,160/07,166/08, 160/09 и 161/2010)

* А2 - Пренесување на надлежности на ЕЛС

2А- Реформи во полиција

В1- Гранична полиција

В2 - интеграција во НАТО

Г1 Борба против корупција и организиран криминал

Г2- Борба против трговија со луѓе

К2 -Стручно оспособување и усовршување на персонал

МА- помош при транзиција и институционална надградба (интеграција во ЕУ)

Ако се направи анализа на податоците дадени во Табела 1 ќе се види дека Буџетот на Министерството за одбрана зафаќа интервал од 1,84 до 2,48 %, а Министерството за внатрешни работи од 1,89 до 2,35% од БДП. Тоа ни укажува дека во континуитет имаме помал Буџет за одбрана наспроти НАТО стандардите според кои буџетот на одбраната треба да е од 2 - 2,5 % од БДП.

Истовремено, во периодот од 2006 година, се забележува кретење на Буџетот на Министерството за одбрана, а наспроти тоа зголемување на Буџетот на Министерството за внатрешни работи. Така, Буџетот на Министерството за одбрана зафаќа 9,01 % од Основниот буџет на Република Македонија во 2005 година, а во 2010 година истиот се намалува и достигнува до 6,02 %, односно 5,15 % во 2011 година. Додека, Буџетот на Министерството за внатрешни работи во истиот период се зголемува и зафаќа интервал од 8,46 до 9, 06% од Основниот буџет на Република Македонија.

Од табелите 2 и 3 може да се констатира дека и кај одбраната и кај безбедноста структурата на буџетот е иста, односно поголемиот дел од финансиските средства се трошат за тековни трошоци (за плати и стоки и услуги), додека помал дел се наменети за капитални расходи (капитални инвестиции).

Ако се анализираат табелите 4, 5, 6 ќе се види дека до 2004 година, во Буџетот на Република Македонија немаше програми за финансиска поддршка на евроатланските интеграции, односно не се издвојуваа дополнителни финансиски средства за реформите во безбедносниот сектор за евроатлански интеграции, туку, истите се финансираа во рамките на Буџетот на Министерството за одбрана и Министерството за внатрешни работи. Всушност, од 2005 година се започна со финансирањето на реформите во одбраната и безбедноста преку посебни владини програми. Така, во Буџетот на Министерството за одбрана на посебните

програми во посочениот период се издвоија околу 6.451.482.000,00 денари, а во Буџетот на Министерството за внатрешни работи се издвоија околу 5.028.502.000 денари за НАТО интеграции и 1.251.113.000,00 денари за ЕУ интеграции. Истовремено, на раздел 09002 Министерство за финансии-Функции на држава се издвоија 1.681.644.000,00 денари, дополнителни финансиски средства за безбедносниот сектор. За мировни и хуманитарни мисии досега се издвоени вкупно околу 5.485.562.000,00 денари.

Од табелите (збирните прегледи) може да се утврди колкави финансиски средства (фискални импликации во Буџетот на Република Македонија) досега се издвоени за потребите на безбедносниот сектор. Истовремено, сакам да напоменам дека пресметките се направени врз основа на објавените податоци во официјалните службени документи и истите покажуваат дека покрај редовните финансиските средства одобрени со годишниот буџет на двете министерства дополнително околу 13.161.628.000,00 денари (приближен износ), се издвоени преку посебните програми за овие намени. Од тука, може да се добие претстава (со оглед на тоа што неможе точно да се пресмета) за тоа колкави се трошоците што Република Македонија ги направила во периодот што е предмет на анализа за реформите во безбедносниот сектор во контекст на евроатланските интеграции на земјата.

Во текстот што следи ќе се направи анализа за трошоците (фискалните импликации во Буџетот на Република Македонија) што би произлегувале за Република Македонија по полноправното членство во НАТО и интеграцијата во ЕУ.

2. Фискални импликации по полноправното членството на Република Македонија во НАТО

Кога станува збор за финансиските средства кои се потребни по полноправното членство на Република Македонија во НАТО треба да се има во вид следново:

НАТО е меѓувладина организација за која земјите членки доделуваат финансиски средства, со цел таа да може секојдневно да функционира и за да се обезбедат потребните услови за консултации, одлучување и имплементација на договорената политика и активности. Принципот на заедничко финансирање врз основа на консензус останува фундаментален за работата на Алијансата. Со цел да се олеснат процесите за консултации и решавање во Алијансата, секоја земја членка или партнер одржува дипломатско и воено присуство во седиштето на НАТО во Брисел. Трошоците за поставување и пополнување со персонал во националните делегации и мисијата претставуваат национална обврска и ги покрива Владата, односно ресорните министерства. Овие средства во согласност со утврдената формула не влегуваат во трошоците на чинење на членството во НАТО. Бројот на дипломати и воени претставници треба да се движи околу 28-30 лица кои ќе ја претставуваат Република Македонија во органите на Алијансата и ќе ги бранат нејзините интереси и проекти.

Цивилниот буџет, пред сè, се финансира преку одвојување на средства од буџетот на министерствата за надворешни работи за покривање на оперативните трошоци на Меѓународниот штаб во Брисел за спроведување на одбранбените цивилни програми, конференциски услуги и друго. Како цивилниот и воениот буџет се финансирани според единствена формула на земјите членки на НАТО. Имено, **економската моќ и бројот на населението** на Република Македонија, според базата на податоци на Светска банка, влијаат на определувањето на

националниот придонес во НАТО – буџетите. Кога ќе се направат пресметките и според податоците на мисијата на земја колку што е нашата држава, во буџетот на Министерството за надворешни работи потребно е да се испланираат околу 150.000 долари за цивилниот буџет за Северноатланската алијанса кои ќе ги уплаќаме секоја година.

Воениот буџет се финансира преку одвојување средства од страна на Министерствата за одбрана. Овој буџет е наменет за оперативните трошоци и трошоците за одржување и изградба на системи кои ги раководат Воениот комитет и придружните агенции, Така, во буџетот на Министерството за одбрана на Република Македонија секоја година треба да се планира околу 80.000 долари за воените оперативни потреби на Алијансата.¹⁶⁸⁾ Системот на финансиски менаџмент кој се применува за безбедносната инвестициона програма на НАТО се заснова на меѓународен процес за одобрување. Во повеќе случаи земјите имаат помали или поголеми трошоци од договорената партиципација во Буџетот. Оваа неурамнотеженост се балансира преку трансфери на финансии меѓу земјите. Во зависност од амбициите на Република Македонија за вклучување во безбедносните инвестициони програми, може годишно да се уплаќа од 470.000 долари до 770.000 долари.¹⁶⁹⁾

Создавањето на проекти ќе покаже дека ја имаме совладано новата филозофија на партнерството во НАТО. На тој начин ќе покажеме дека знаеме дека во НАТО од нас не очекуваат оружје и голема бројна сила, туку со малата и добро подготвена АРМ да дадеме придонес кон Алијансата.

168) Ѓуровски М., "Мировна дивиденга или повеќе масло-колку чини членството во НАТО?," Форум аналитика, Досие: Македонија во НАТО, Скопје 2006 година

169) Исто

Имено, од материјално - технички аспект и за давање на логистичка поддршка во НАТО може да понудиме проекти кои би биле прифатливи за НАТО. Еден од проектите што може сериозно да биде разгледуван од Брисел и Вашингтон е полигонот Криволак да прерасне во регионален тренинг-центар на НАТО чии капацитети може да ги користат војниците на земјите од регионот, како и поголемите сојузници. Освен економската придобивка за тој дел од земјата, преку Криволак може да дадеме придонес кон глобалните безбедносни вредности. Република Македонија не може да понуди големи орудија за употреба, но, затоа пак овде се идеалните можности кои ги нуди полигонот Криволак. Важен проект на кој се работи е и формирањето на регионален тренинг центар за односи со јавноста како единствен од ваков вид во Југоисточна Европа. Кога бројките и обврските на Република Македонија кон заедничкиот буџет на НАТО ќе се стават на бел лист хартија, според утврдената методологија, **членството на нашата земја во НАТО ќе ја чини од 700.000 до 1 милион долари годишно** (табела 1). Овде не влегуваат средствата во Стратегискиот одбранбен преглед и за дипломатски и воени претставници во седиштето и командите на НАТО. ¹⁷⁰⁾ Значи, тука станува збор за финансиски средства кои би биле потребни по полноправното членство на Република Македонија во НАТО без финансиските трошоци за досегашните реформи и учеството во мисии надвор од земјата.

Табела 1

во долари

За учество во Цивилен буџет на НАТО		За учество во Воен буџет на НАТО	
Годишно	Во Буџет на Министерството за надворешни работи	Во Буџет на Министерството за одбрана	
		за воени потреби	за вклучување во инвестициони програми
	150.000	80.000	470.000 - 770.000
Вкупно:		1.000.000 долари (44. 000.000.00 денари)	

¹⁷⁰⁾ Исто

3. Фискални импликации по интегрирањето на Република Македонија во ЕУ

Што се однесува до фискалните импликации по Буџетот на Република Македонија во контекст на интегрирањето во ЕУ, може да се каже дека кандидатурата за членство во ЕУ, како и пристапувањето во ЕУ, имаат импликации за Буџетот на Република Македонија. Пред членството Република Македонија ќе добие фондови од ЕУ, но мора и тогаш да направи и трошоци со цел да ги управува и да ги искористи овие фондови. Откако ќе стане членка на ЕУ нема да биде само примател на ЕУ фондовите, туку и ќе придонесува во буџетот на ЕУ. Според тоа како прв чекор, Република Македонија мора да го зајакне својот капацитет за користење на фондовите од ЕУ, а по пристапувањето, мора да ги пренамени своите буџетски средства за да ги оправда средствата што ќе ги добие од ЕУ, и мора да обезбеди во буџетот средства што ќе ги придонесе во ЕУ.¹⁷¹⁾ Имено, приходите и расходите на ЕУ се врамени во среднорочен финансиски план и се операционализираат во годишните буџети. Расходите на самата ЕУ изнесуваат околу 2,5 % од вкупните јавни расходи во ЕУ, главно затоа што самата ЕУ не прави расходи за јавни услуги, социјално осигурување, пензии, одбрана и т.н. бидејќи тие се на товар на земјите членки. Буџетските расходи на ЕУ се употребуваат за поддршка на нејзините органи и за финансирање на нејзините заеднички политики, односно политиките кои земјите членки се договориле да бидат спроведувани на национално ниво. Денес земјите членки се квалификуваат за фондови на ЕУ за Заедничката земјоделска политика (ЗЗП), кохезионата политика на ЕУ и за други цели, како што се истражување и развој (ИР) и образование. Други ЕУ буџетски трошоци, како оние за Инструментот за

171) Бреда Ц и др., "Приближување кон ЕУ: Предизвици и можности," студија, Скопје јуни 2009 година www.finance.gov.mk

претпристапна помош (ИПА), одат во земјите надвор од ЕУ, а буџетот финансира и административни трошоци на ЕУ. Овие расходи се финансираат преку трансферите од националните буџети на земјите членки во буџетот на ЕУ.

Има три главни извори: придонеси на земјите членки засновани врз данокот на додадена вредност и врз релативната големина на нивните БДП и сопствените извори на приходи на ЕУ. *Земја кандидат за членство во ЕУ, како Република Македонија, се квалификува за добивање средства од буџетот на ЕУ од Инструментот за претпристапна помош (ИПА), но не придонесува во буџетот на ЕУ.*

Кога една земја членка преминува од статус на кандидат во статус на земја членка, нејзините јавни финансии искусуваат два ефекта. Првиот, наречен "интра-буџетски фискални ефекти", се состои од ефектите што се директна последица на:

- приливот од буџетот на ЕУ во националниот буџет (за земјоделство, структурни фондови и.т.н.);
- одливи од исплати од националниот буџет во буџетот на ЕУ.

Втора група на директни фискални ефекти, наречени "останати директни фискални ефекти", вклучува ефекти кои не се одразени во финансиските текови меѓу буџетот на ЕУ и националниот буџет, но кои влијаат врз буџетските расходи и приходи како резултат на барањата на акито. Новите земји членки на ЕУ мора да воведат и да почнат со спроведувањето на акито или на датумот на пристапување во ЕУ или, најдоцна до крајот на транзицискиот период договорен во текот на преговорите за пристапување во ЕУ. Имајќи предвид дека новите земји членки мора да го прифатат целиот акито, вклучително и оние аспекти кои може да бараат значајни промени во јавните расходи или во даночниот систем, на

пример, во транспортот или животната средина, нема сомневање дека пристапувањето значајно ги зголемува расходите. На страната на приходите, исполнувањето на барањата од акито често предизвикува намалување и на царинските и на даночните приходи.

Пристапувањето во ЕУ бара драстично реструктурирање на јавните расходи и приходи доколку земјата сака едновременно: прво, да ја одржи буџетската рамнотежа или барем ефективната контрола врз дефицитот, и второ, да осигури дека е способна да ги добие сите средства од ЕУ кои потенцијално ѝ се на располагање. Ова е делумно резултат на природата на плаќањата кои треба да се извршат во буџетот на ЕУ, и делумно фактот дека буџетските расходи на ЕУ се концентрирани врз земјоделството и социјалната кохезија. Придонесите во буџетот на ЕУ го намалуваат севкупното ниво на буџетски средства кои и се на располагање на земјата, што подразбира дека ова има пропорционално влијание врз сите корисници на националниот буџет. Од друга страна, средствата од буџетот на ЕУ *de facto* им се на располагање само на избрани буџетски корисници. Според тоа, доколку соодветно не се реструктурира расходната страна на буџетот за да биде земено ова предвид, министерствата, како на пример Министерството за земјоделство, добива значително повеќе средства, оние кои доаѓаат од буџетот на ЕУ како и бараното национално кофинансирање, што го добиваат пред пристапувањето, додека буџетските корисници кои не се квалификуваат за средствата од ЕУ би се соочиле со драстично намалување на нивните буџети.¹⁷²⁾ Интрабуџетските фискални ефекти се позитивни за земјата кандидат за членство во ЕУ во предпристапниот период, затоа што како што се

172) Исто

напомена и погоре земјата се квалификува за претпристапна помош, а сеуште нема обврска да придонесува во буџетот на ЕУ.

По пристапувањето, "новата" земја членка почнува да придонесува во буџетот на ЕУ, од 1,0 до 1,3 % од БДП на земјата. На пример: претпристапниот нето фискален ефект на Словенија во 2003 година, т.е. во последната година пред пристапувањето во ЕУ, бил позитивен и еднаков на околу 0,2 % од БДП. Како споредба, во трите балтички земји истиот изнесуваше 0,7 % од БДП. Во текот на петгодишниот период пред пристапувањето во ЕУ, една земја кандидат се соочува со значајно зголемување на своите буџетски расходи насочени директно кон исполнување на барањата од акито. Во случајот на Словенија најголемите буџетски ставки при пристапувањето во ЕУ беа трошоците поврзани со шенген зоната и буџетските субвенции за земјоделството. Нивниот вкупен износ бил проценет на годишно ниво од околу 1 % од БДП во годините пред пристапувањето. Во периодот непосредно по пристапувањето, други директни фискални ефекти врз буџетот на Словенија имале два извора. На страната на приходите, Словенија претрпела намалување на царините, а на страната на расходите, покрај трошоците поврзани со шенген-зоната кои продолжија од претпристапниот период, се појавија и некои нови расходни ставки, како што се механизмот на дополнителни директни плаќања во земјоделството и придонесите во институциите на ЕУ, вклучително и Европската инвестициона банка (ЕИБ) и Европскиот фонд за развој. Вкупниот износ на овие фискални ефекти беше проценет на годишно ниво од околу 0,5 % од БДП во 2004 и 2005 година, т.е. првите две години од членството на Словенија во ЕУ. ¹⁷³⁾

¹⁷³⁾ Исто

Колку би изнесувале фискалните импликации во Буџетот на Република Македонија во претпристапниот период, односно колку би изнесувал претпристапниот нето фискален ефект може да се види ако се направи споредба со претпристапниот нето фискален ефект во Словенија и во трите балтички земји. Како што претходно беше кажано во Словенија во 2003 година, т.е. во последната година пред пристапувањето во ЕУ, претпристапниот нето фискален ефект бил позитивен и еднаков на околу 0,2 % од БДП, а во трите балтички земји истиот изнесува 0,7 % од БДП, во случајов за Република Македонија на пример ако се земе БДП за 2009 година кој изнесува 496.651.000.000.00 денари, претпристапниот нето фискален ефект би изнесувал од 1.000.000.000.00 – 3.500.000.000.00 денари, како што е наведено во табелата што следи:

Табела 2

во денари

Нето претпристапен фискален ефект за РМ		
БДП во РМ за 2009 година	% за ЕУ (претпристапен фискален ефект)	Вкупно
496.651.000.000.00	0,2 %	1.100.000.000.00
-	0,7 %	3.500.000.000.00

Истовремено, ако се направи анализа на трошоците (фискалните импликации во Буџетот на Република Македонија), односно на тоа колку би биле трошоците за Република Македонија по интеграцијата во ЕУ. Притоа, ако се земе предвид тоа што погоре беше кажано дека по пристапувањето, "новата" земја членка почнува да придонесува во буџетот на ЕУ, од 1,0 до 1,3 % од БДП на земјата, а за пример го земеме БДП за 2009 година кој изнесува 496.651.000.000.00 денари, тогаш ќе се види дека Република Македонија би требало да издвојува околу 5.000.000.000.00 до 6.500.000.000.00 денари, годишно или тоа е околу еден годишен буџет на Министерството за одбрана или внатрешни работи. Што значи, не се

работи за големи зафаќања во Буџетот на Република Македонија, наспроти бенефитите кои би се добиле од средствата од ЕУ фондовите кои се пред сè наменети за програмите за поддршка во областа на земјоделството и руралниот развој .

Табела 3

во денари

Фискални импликации во Буџетот на РМ по пристапувањето во ЕУ		
БДП во РМ за 2009 година	% за ЕУ годишно (по пристапување на РМ во ЕУ)	Вкупно
496.651.000.000.00	1,0 %	5.000.000.000.00
-	1,3 %	6.500.000.000.00

Секако, покрај бенефитите и позитивните ефекти и во Република Македонија би се јавиле дополнителни негативни ефекти за буџетот по пристапувањето во ЕУ, така, на страната на приходите, како и во Словенија се очекува намалување на приходите од царините, па дури и од даноците со договорите за слободната трговија, а на страната на расходите, би се појавиле нови расходни ставки, заради дополнителни директни плаќања во земјоделството и придонесите во институциите на ЕУ, Европската инвестициона банка (ЕИБ) и Европскиот фонд за развој.

Глава 2

Економските интереси од евроатланските интеграции на Република Македонија

Досега стана збор за финансирањето (фискалните импликации во Буџетот на Република Македонија) на реформите во безбедносниот сектор во контекст на евроатланските интеграции на земјата, анализа на Буџетот на Министерството за одбрана и Министерството за внатрешни работи, односно финансискиот влог што Република Македонија требаше да го понесе за направените реформи во посочениот период предмет на анализа, како и побарувањата/трошоците за Република Македонија кои би произлегле од самото членство во НАТО и ЕУ.

Во текстов што следи ќе бидат анализирани бенефитите кои што на Република Македонија ќе ѝ ги донесат евроатланските интеграции во економијата, односно директните и индиректните ефекти од евроатланските интеграции врз економијата на земјата.

Полноправното членство на Република Македонија во НАТО и интегрирањето во ЕУ ќе има директен ефект врз безбедноста на земјата, а со тоа и на безбедноста на капиталот. Имено, со полноправното членство на Република Македонија во НАТО и интегрирањето во ЕУ, ќе се прошири пазарот и ќе се создадат можности за зголемување на надворешната трговија. Со тоа, ќе се создадат услови за зголемен прилив на странски директни инвестиции, а оттука и за индиректен развој на домашните компании. За развој на домашните компании ќе придонесат и нарачките и услугите кои истите ќе ги вршат за потребите на НАТО.

Странските директни инвестиции како и развојот и доброто работење на нашите компании пак ќе придонесат за зголемување на вработеноста во

Република Македонија, а од друга страна многу лица ќе се вработат и како персонал во телата на НАТО. Сите овие позитивни ефекти и влијанија врз развојот на економијата се забележани кај новите земји членки на НАТО, почнувајќи од нашите соседи Албанија и Бугарија, потоа и кај земјите од т.н. Вилнус група.

Во текстов што следи ќе биде анализирано влијанието на евроатланските интеграции врз развојот на економиите на новите земји членки на НАТО и ЕУ, изразени низ надворешната трговија и странските директни инвестиции, вработувањата и стандардот, односно куповната моќ на населението.

Со компаративна анализа на податоците за напредокот во овие области кај новите земји членки на НАТО и ЕУ и врз основа на овие истражувања и податоците кои се добиени се засновани, односно се потврдуваат нашите хипотези дека полноправното членство на Република Македонија во НАТО и интегрирањето во ЕУ, покрај од безбедносен аспект ќе донесе бенефит и од економски аспект како што се: зголемен прилив на странски директни инвестиции, зголемување на надворешната трговија, зголемување на вработеноста, подобрување на животниот стандард и благосостојбата на населението.

1. Евроатланските интеграции и странските директни инвестиции - СДИ во Република Македонија

За да се утврди влијанието на евроатланските интеграции врз странските директни инвестиции во текстов што следи ќе се направи компаративна анализа на странските директни инвестиции во Република Македонија и соседните земји кои станаа членки на НАТО и ЕУ, како и кај некои од новите земји членки на НАТО и ЕУ. Но, најнапред да видиме како се дефинираат странските директни инвестиции и кои видови на странски директни инвестиции постојат, како и кои сè фактори имаат влијание врз инвестирањето, односно странските директни инвестиции.

1.1. Поим и видови странски директни инвестиции-СДИ

Согласно со препораките на петтото издание на Прирачникот за билансот на плаќање на Меѓународниот монетарен фонд, странските директни инвестиции се дефинираат како вложувања со кои инвеститорот има намера да воспостави трајна економска поврзаност и/или да оствари право на управување со правното лице во кое инвестира. Притоа, до крајот на 1993 година земјите применувале различни критериуми за дефинирање на директните инвестиции. Во петтото издание на прирачникот на Меѓународниот монетарен фонд се препорачува како критериум да се користи минималното учество на капиталот од 10 % или правото на глас, со што се обезбедува меѓународна спроведливост на податоците. Според тоа, разликата меѓу директниот и портфолио-инвеститорот се темели врз процентот на поседувани акции и удели во претпријатието. Ваквите методолошки постапки за пресметување на странските директни и портфолио-инвестиции во потполност се применуваат и во Република Македонија. Основен

извор на податоци за директните инвестиции во Република Македонија претставуваат годишните прашалници кои што ги доставуваат резидентните фирми со странски капитал во Народна банка на Република Македонија. Прашалниците содржат податоци за првичното вложување, остварениот финансиски резултат и меѓукомпанискиот долг.

Портфолио-инвестициите, во согласност со петтото издание на Прирачникот за билансот на плаќање на Меѓународниот монетарен фонд, се дефинираат како вложувања во должнички и сопственички хартии од вредност (со исклучок на оние вклучени во странските директни инвестиции), со кои се тргува на организирани и други финансиски пазари.

Во делот на сопственичките хартии од вредност портфолио-инвестициите подразбираат "пасивно" поседување на хартии од вредност, со кои нивниот имател нема право на активно учество во управувањето, или контролата врз нивниот издавач. Вообичаено, ова значи дека поседуваат хартии од вредност чиешто учество во капиталот е помало од 10 % или правото на глас.

Во делот на должничките хартии од вредност, се воспоставува должничко-доверителски однос кон издавачот на хартијата од вредност. Овие хартии, согласно со рочноста, најчесто се делат на: обврзници и записи и инструменти на пазарот на пари.

Од аспект на видот на инвестицијата, странските директни инвестиции се класифицираат на: нови инвестиции (гринфилд инвестиции), постојни инвестиции (мерџери и аквизации – инвестиции во веќе основани фирми) и останати инвестиции (инвестиции во различни организации и фондации). 175)

175) Народна банка на РМ www.nbrm.gov.mk

1.2. Фактори кои влијаат врз инвестирањето (странските директни инвестиции) во Република Македонија

Во последно време многу често поставувано прашање е зошто инвеститорите не одлучуваат да го вложат својот капитал во Република Македонија, поточно кои фактори влијаат еден инвеститор да донесе одлука својот капитал да го вложи надвор од сопствената земја?

Секако, главен мотив е профитот. Имено, капиталот се сели од место во место, или од гранка во гранка за остварување на поголем профит. Но, покрај профитот постојат и други фактори кои што влијаат врз одлуката на еден инвеститор да го вложи својот капитал, односно да инвестира надвор од сопствената земја.

Како најбитни фактори кои имаат влијание врз одлуката за инвестирање може да се издвојат следниве:

1. Политичката стабилност и безбедноста на земјата

Политичката стабилност и безбедноста на земјата има најголемо влијание при одлучувањето на еден странски инвеститор за инвестирање во неа и е еден од најбитните фактори.

Имено, овој фактор уште во годините по осамостојувањето на Република Македонија, имаше големо влијание во одвраќањето на потенцијалните странски инвеститори да се одлучат да инвестираат во Република Македонија. Тука, пред сè придонесоа војните што се водеа на просторот на поранешна СФР Југославија, исто така, и внатрешните состојби и повремени тензии кои се случуваа во Република Македонија. Ова уште повеќе дојде до израз по кризата и случувањата во Република Македонија од 2001 година, како и нестабилноста која што се јавува повремено во меѓуетничките односи.

Имено, некои истражувања покажуваат дека инвеститорите побрзо се одлучуваат да инвестираат во земји во кои е помала веројатноста за меѓуетнички конфликти. Ако се погледнат статистичките податоци за странските инвестиции во земјите во транзиција ќе се види дека Полска, Чешка, Унгарија и Словенија се земјите во кои е најмногу инвестирано, заправо тие спаѓаат меѓу земјите со похомогена структура на населението, со релативно мал процент на малцинства, како и со повисок степен на интегрираност на малцинствата во заедницата. Република Македонија со својата местоположба на Балканот и понатаму се смета за место со висок политички и безбедносен ризик (отворени прашања и место со хетероген состав на населението) за инвестирање.

2. Макроекономската стабилност на земјата

Инвеститорите преферираат земји кои имаат воспоставено долгорочна макроекономска стабилност. Како потврда на ова ни се американските инвеститори, кои во изминатиов период побрзо се одлучуваа да инвестираат во подалечните азиски земји, каде што имаше поголема макроекономска стабилност, отколку да инвестираат во блиските јужноамерикански земји каде што имаше макроекономска нестабилност пропратена со хипер инфлации.

Што се однесува до Република Македонија во оваа област има постигнато позитивни резултати, така што веќе подолго време се одржува релативно ниска стапка на инфлација и стабилност на денарот.

Макроекономската политика продолжува и понатаму да се движи во таа насока и оди во прилог на вложувањето на странскиот капитал.

3. Законската регулатива и административните бариери

Ова е еден од факторите кои придонесуваат за помал или поголем прилив на странски инвестиции во една земја. Притоа, треба да се има предвид дека, странските инвеститори не бараат да бидат привилегирани од земјата домаќин во однос на домашните инвеститори, туку позитивните законски прописи да важат подеднакво како за домашните инвеститори така и за нив. Тука, Република Македонија не може да се пофали. Имено, иако во последно време во склоп на реформите се прави усогласување на домашното законодавство со европското и се носат одредени закони кои се во прилог на странските инвеститори, сепак постојат пропусти при донесувањето на одредени закони, така што има закони кои што се најасни, недоречени, па дури и противречни на европските. Исто така, честото менување на законите т.е. "преку ноќ" во буквална смисла на зборот има негативно влијание и влева дополнителна несигурност кај странските инвеститори, ако на ова се додадат и долгите чекања, и административни бариери (процедури за добивање на дозволи, решенија, судски спорови околу нерасчистени прашања кои траат долго и слично), ќе стане појасно зошто инвеститорите многу лесно се одлучуваат да ја одминат нашата земја и да инвестираат онаму каде што има стабилна законска регулатива и поедноставени процедури за добивање на потребните документи.

Оттука, и во иднина треба да се продолжи да се работи на оваа проблематика со цел, да се поправи ситуацијата и да бидеме поконкурентни од останатите земји во регионот.

4. Ефтина и квалификувана работна сила

Цената на работната сила исто така, е многу важен фактор кој што влијае врз одлучувањето на странските инвеститори, во која земја ќе решат да го инвестираат својот капитал. Како што е познато цената на работната сила и порано беше доминантен фактор така што поголем број на американски компании од текстилната индустрија инвестираа во земјите од истокот. Република Македонија располага со ефтина работна сила во повеќе трудоинтензивни гранки пред сè во текстилната индустрија, градежништвото, земјоделството, преработката на храна и др. Но, тука треба да се има предвид и фактот дека и соседните земји (Бугарија, Албанија, Србија) исто така, располагаат со ефтина работна сила во овие области така што конкурентноста е поголема. Кога станува збор за да се понуди ефтина работна сила на инвеститорите не треба да се оди кон тоа да биде ниска цената на трудот (работниот час), туку и државата да даде одредени поволности како на пример: намалување на даноците и придонесите од плати кои би ги плаќал работодавецот за секој вработен со што би се стимулирале инвеститорите да инвестираат и да го зголемуваат бројот на вработени. Што се однесува до понудата на квалификувана работна сила во Република Македонија статистиката говори дека има повеќе неквалификувана работна сила, додека кај квалификуваната работна сила помал е бројот на високо квалификуван кадар од областа на техничките и останатите природни науки за разлика од општествените науки, со што практично се јавува неконкурентност на пазарот на трудот каде што во последно време се зголеми побарувачката на кадрите пред сè од областа на информатиката, електрониката, машинството и технологијата. Тука, треба да се подобри состојбата и да се направат измени во образовниот систем со воведување на нови образовни

програми кои што ќе соодветсвуваат со побарувачката на пазарот на трудот, односно ќе се интензивира продуцирањето на кадар соодветен на пазарот на трудот.

Во таа насока има одредени напори за стимулирање на младите за изучувањето на информатиката и техничките науки (давање на стипендии, подобрување на условите за студирање на студиите на техничките факултети и сл.) што ќе помогне, во иднина поголемиот број од младиот високостручен кадар, наместо да се одлева надвор од земјата да најде работа тука што би било од корист и за него, а и за државата.

5. Големината на пазарот и трговијата

Општо познато е дека странскиот капитал преферира земји со поголем пазар. Од таму произлегува големата заинтересираност на западните инвеститори да вложуваат во земји како што се Русија, Кина, Украина, Полска, Романија и сл. Република Македонија е мал пазар и тука може малку да се влијае така што претставува фактор кој ги одвраќа странските инвеститори. За да се подобри ваквата состојба Република Македонија склучува договори за слободна трговија со соседите и другите земји од регионот и пошироко.

Оваа состојба ќе се надмине со интегрирањето на Република Македонија во ЕУ со што практично ќе се зголеми надворешна трговија и ќе дојде до полесно пробивање на македонските производи на европските пазари, а што ќе ги поттикне странските инвеститори да инвестираат во Република Македонија.

Освен овие постојат можеби и други фактори како што се приватизацијата и имотно-правните односи кои имаат помало или поголемо влијание но, овие пет фактори кои што беа предмет на анализа најмногу влијаат на странските директни инвестиции во Република Македонија.

Како што може да се заклучи од сите погоре споменати фактори на влијанија најголемо влијание врз донесувањето на одлука на странските инвеститори да инвестираат во Република Македонија има политичката стабилност и безбедноста на земјата или поинаку кажано отсуство на војни и внатрешни меѓуетнички конфликти. Имено, ниту еден странски инвеститор не би се одлучил да ги вложи своите пари во земја во која постои безбедносен ризик.

Оттука, *полноправното членство на Република Македонија во НАТО и интегрирањето во ЕУ, ќе придонесат за зголемување на стабилноста (од политички и безбедноен аспект), а со тоа и на угледот на земјата, со што ќе создадат услови да се зголемаат странските директни инвестиции, вработеноста, животноот стандард кај населението, односно да се подобри економска состојба во земјата воопшто.*

Полноправното членство на Република Македонија во НАТО ќе придонесе поголеми странски директни инвестиции кои би потекнувале од самите земји членки на НАТО, од причина што истите многу лесно се одлучуваат да инвестираат во земја членка на НАТО, впрочем и економската соработка помеѓу земјите членки на НАТО е обврзувачка согласно со член 2 од Вашингтонскиот договор кој гласи: "*Сојузниците ќе придонесуваат кон долгорочен развој на мирни и пријателски меѓународни односи по пат на зацврстување на нивните слободни (независни) институции, со прифаќање на принципите врз кои се засновани овие институции и со промовирање на услови (клима) на стабилност и благосостојба. Тие ќе ги елиминираат конфликтите во нивните меѓународни економски политики и ќе ја поттикнуваат економската соработка помеѓу некоја или сите нив.*" ¹⁷⁶⁾

176) NATO – Official text: The North Atlantic Treaty, 04-Apr. 1949 www.nato.int

Фактот дека евроатланските интеграции на Република Македонија ќе придонесат за зголемување на странските директни инвестиции во земјата може да се потврди од зголемениот прилив на странски директни инвестиции во соседните земји, како и некои од новите земји членки, односно земјите кои што пред нас станаа членки на НАТО и се интегрираа во ЕУ.

Ако ги анализираме податоците за странските директни инвестиции во соседните земји на пример, Бугарија и Албанија и направиме компарација со странските директни инвестиции пред и по членството во НАТО, односно интеграцијата во ЕУ, ќе видиме дека по членството во НАТО и интеграцијата на земјите во ЕУ, странските директни инвестиции се зголемени кои пак од друга страна повлекуваат и подем на домашни компании и заживување на стопанството во целина. Ова е поочигледно во Албанија во периодот пред и по поканата за членство во НАТО.

2. Странски директни инвестиции-СДИ во Република Македонија и во соседните земји

2.1. Странски директни инвестиции - СДИ во Република Македонија

Во текстот што следи ќе бидат анализирани странските директни инвестиции во Република Македонија и тоа во периодот пред и непосредно по кризата од 2001 година, како и периодот од 2004 – 2009 година:

а) Странски директни инвестиции во периодот од 1999-2003 година

Табела 1

Во 000 УСА долари.

1999	2000	2001	2002	2003
38.079	152.270	449.104	77.812	80.643

Извор: Државен завод за статистика www.stat.gov.mk

б) Странски директни инвестиции во периодот од 2004 -2009 година

Табела 2

Во 000 УСА долари.

2004	2005	2006	2007	2008	2009
139.460	116.168	350.665	330.802	356.394	197.090

Извор: Државен завод за статистика www.stat.gov.mk, Народна банка на РМ www.nbrm.gov.mk

Податоците кои што можат да се видат од табелата го потврдуваат фактот дека политичката стабилност и безбедноста на земјата како фактор има директно влијание врз странските директни инвестиции, односно врз одлуката на еден странски инвеститор да го вложи својот капитал во некоја земја надвор од сопствената. Имено, во 2001 година, странските директни инвестиции бележат раст за разлика од 2000 година и достигнуваат 449.104 илјади долари (зголемувањето се должи како резултат на приватизацијата на Телеком) за потоа, во 2002 година веднаш по кризата паднат на 77.812 илјади долари, а веќе во 2003 година се забележува мало зголемување на 80.643 илјади долари и

понатаму продолжуваат со мало но, континуирано зголемување како што е прикажано во табелата.

Според податоците од Народна банка на Република Македонија за 2006 година, најголемите странски директни инвестиции во Република Македонија потекнуваат од Унгарија, Грција, Австрија, Холандија и Кипар. На овие пет земји отпаѓаат 61% од вкупните странски директни инвестиции – СДИ во Република Македонија. Имено, Унгарија има најголемо учество со околу 17 %, што се должи на приватизацијата на телекомуникациите во 2001 година. По Унгарија следуваат грчките инвеститори со околу 15 % од вкупните странски директни инвестиции во Република Македонија, алоцирани во следните дејности: услужни дејности (финансиско посредување, трговија и др.), производство (рафинирање на нафта, прехранбена и текстилна индустрија), градежништво, рударство и екстракција (индустрија на мермер). Австрија има 10 % од вкупните странски директни инвестиции, а најголем дел алоцирани во дејноста снабдување со електрична енергија. Релативно мало учество во странските директни инвестиции има Кипар со околу 9 %, алоцирани во производство (прехранбена и хемиска индустрија) и услужни дејности (финансиско посредување, недвижен имот и деловни активности, трговија и др.).

Оттука, 47 % од странските директни инвестиции во Република Македонија на крајот на 2006 година е лоциран во секторот услуги, од кои доминантно во транспортот и комуникациите 20 % и финансиското посредување 13 %.

Во производството се лоцирани 38 % од вкупните странски директни инвестиции во земјата, од кои најголем дел во производството на метални производи 12 % и во производството прехранбени производи 9 %. ¹⁷⁷⁾

177) Народна банка на РМ www.nbrm.gov.mk

Значајно е да се напомене и тоа дека согласно класификацијата според видот на инвестиции (нови инвестиции-гринфилд, постојни инвестиции и останати инвестиции) за што претходно стана збор, на крајот од 2006 година од вкупниот инвестиран капитал во Република Македонија, странските директни инвеститори вложиле 57 % во постоечки фирми (постојни инвестиции), додека во ново основани фирми вложиле 43 % (нови инвестиции).

Износот на останатите инвестиции во Република Македонија е незначителен, како што е прикажано во графиконот што следи:

Извор: Народна банка на РМ www.nbrm.gov.mk

Што се однесува за странските директни инвестиции во Република Македонија во 2007 година, може да се каже дека тие во најголем дел доаѓаат од Холандија, Унгарија, Грција, Австрија и Швајцарија. На овие пет земји отпаѓаат 64,6 % од вкупните странски директни инвестиции во 2007 година.

Анализирано поединечно, учеството на Холандија е најголемо и изнесува 16,9%, притоа, најголем дел се алоцирани во производството (метални производи и производство на прехранбени производи).

Потоа, следуваат унгарските инвеститори кои инвестирале околу 16,6 % од вкупните странски директни инвестиции во Република Македонија, алоцирани во најголем дел во транспортот и телекомуникациите.

Трета земја по ред од петте земји најголеми инвеститори е Грција со 15,2 % од вкупните странски директни инвестиции, во најголем дел алоцирани во производството (рафинирање на нафтени деривати), услужниот сектор (финансиското посредување) и градежништвото.

Потоа, Австрија со 9,3 % од вкупните странски директни инвестиции кои се воглавно алоцирани во електрификацијата (снабдување со електрична енергија), транспорт и комуникации (телекомуникации) и производство (производство на гипс). Директните инвестиции од Швајцарија зафаќаат околу 5 % од вкупните странски директни инвестиции во Република Македонија во 2007 година, главно алоцирани во производството (производство на метални производи).

Анализирано по дејности странски директни инвестиции во најголем дел се насочени во дејноста услуги 51,2 % од кои доминантно учество имаат инвестициите во транспортот и комуникациите 21,3 % и финансиското

посредување 12,6 %. Во производството се лоцирани 35,6 % од вкупните странски директни инвестиции во земјата и тоа во најголем дел во производството на метални производи 14,3 % и прехранбени производи 6,8 %. Како што е прикажано во графиконот што следи:

Извор: Народна банка на РМ www.nbrm.gov.mk

Во 2008 година, странските директни инвестиции во Република Македонија во најголем дел доаѓаат од Холандија, Унгарија, Австрија, Словенија и Швајцарија.

Ако се анализира поединечно може да се види дека и во 2008 година, учеството на Холандија во странските директни инвестиции во Република Македонија е најголемо и изнесува 14,7 %, кое што во најголем дел е алоцирано во производството (метални производи и производство на прехранбени производи).

Потоа, следуваат Унгарија со околу 13,8 % од вкупните странски директни инвестиции во Република Македонија, алоцирани во најголем дел во транспортот и телекомуникациите. Австрија со 11,3 % од вкупните странски директни инвестиции кои се воглавно алоцирани во електрификацијата (снабдување со електрична енергија), транспорт и комуникации (телекомуникации) и производство (производство на гипс). Словенија со 8,9 % од вкупните странски директни инвестиции кои се воглавно алоцирани во телекомуникациите.

Директните инвестиции од Швајцарија зафаќаат околу 6,8 % од вкупните странски директни инвестиции во Република Македонија во 2008 година, главно алоцирани во производството (производство на метални производи).

Во гафиконот што следи се дадени странски директни инвестиции во Република Македонија во 2008 година по дејности:

Извор: Народна банка на РМ www.nbrm.gov.mk

Анализирано по дејности странските директни инвестиции во најголем дел се насочени во дејноста услуги 53,9 % од кои доминантно учество имаат инвестициите во транспортот и комуникациите и финансиско посредување. Во производството се лоцирани 29,9 % од вкупните странски директни инвестиции во земјата и тоа во најголем дел во производството на метални производи и прехранбени производи 6,8 %. Останатите странски директни инвестиции се во рударството на кое што отпаѓаат 5,7 %, електрификацијата 5,5 % , градежништвото 3,9 % и најпосле во земјоделството со само 1,0 %, што е неповолно за земја како што е Република Македонија каде има природни услови (поволна клима, вода, земјоделско земјиште и сл.) за инвестиции во земјоделството. 178)

178) Исто

2.2. Странски директни инвестиции - СДИ во Република Бугарија

а) Странски директни инвестиции во периодот од 1999-2003 година

Табела: 1

Во милиони ЕУР.

1999	2000	2001	2002	2003
2.391,6	2.425,8	3.129,1	3.529,6	4.946,2

б) Странски директни инвестиции во периодот од 2004 -2009 година

Табела: 2

Во милиони ЕУР.

2004	2005	2006	2007	2008	2009
7.420,7	11.756,5	17.704,3	26.874,0	32.636,3	22.154,6

Извор: Народна банка на Р. Бугарија www.bnb.bg

Во табелите 1 и 2 се дадени странските директни инвестиции во периодот од 1999 до 2009 година, ако се направи анализа на податоците за период од десет години бројките говорат дека приливот на странски директни инвестиции во Република Бугарија бележи тренд на зголемување во периодот по 2004 година, односно непосредно пред и по влезот во ЕУ во 2007 година. Така, странските директни инвестиции во 2004 година изнесувале **7.420,7** милиони евра и истите во 2008 година достигнале до **32.636,3** милиони евра. Истовремено, со полноправното членство на Република Бугарија во НАТО странските директни инвестиции во земјата се зголемиле за 32 % за само шест месеци.¹⁷⁹⁾ Додека, во

179) Ѓуровски М., "Мировна дивиденда или повеќе масло-колку чини членството во НАТО?," Форум аналитика, Досие: Македонија во НАТО, Скопје 2006 година

текот на 2009 година, има намалување на приливот на странските директни инвестиции и истите изнесуваат 22.154,6 милиони евра, што е резултат на светската економска криза.

2.3. Странски директни инвестиции - СДИ во Република Албанија

а) Странски директни инвестиции во периодот од 2002-2004 година

Табела: 1

Во милиони УСА долари.

1999 *	2000 *	2001 *	2002	2003
-	-	-	135.000	178.050

* За периодот до 2002 г. нема објавени податоци.

б) Странски директни инвестиции во периодот од 2004 -2009 година

Табела: 2

Во милиони УСА долари

2004	2005	2006	2007	2008	2009
323.930	258.390	314.650	647.440	888.480	941.950

Извор: Народна банка на Р. Албанија www.bankofalbanija.org

Од табелата може да се констатира значително зголемување на приливот на странски директни инвестиции во Република Албанија во периодот по 2006 година, односно пред и по добивањето на поканата за членство во НАТО во 2008 година. Имено, во 2006 година странските директни инвестиции изнесуваат 314.650 милиони долари, во 2007 година нивниот број се дуплира и изнесува

647.440 милиони долари, во 2008 година 888.480 милиони долари и во 2009 година 941.950 милиони долари. Притоа, зголемениот прилив на странските директни инвестиции доведува до развој на целокупната економија така што, фирмите со 20 и повеќе вработени стануваат доминантни во економијата.

Во 2007 година, се активни околу 62.7 илјади претпријатија со околу 222.6 илјади вработени, од кои што 45.2 % работат во претпријатија со 20 и повеќе вработени. Овие претпријатија зафаќаат околу 66 % од вкупните инвестиции пред сè во индустријата и градежниот сектор, додека претпријатија со помалку вработени (до 5 лица) се доминантни во услужниот сектор. Во 2007 година, се инвестирани околу 79 билиони лека (национална валута).

Развојот во економијата и натаму продолжува така што статистичките податоци говорат дека, до крајот на 2009 година се активни околу 109.267 претпријатија, а само во 2009 година се регистрирани околу 13,081 нови претпријатија, од кои најмногу се од областа на трговијата, туризмот (хотели, барови и ресторани) и услужните дејности дури 62 %. Во суштина странските директни инвестиции повлекле развој и отворање на домашни претпријатија пред сè мали и средни претпријатија каде што се вработени дури 29 % од вкупно вработените. ¹⁸⁰⁾

¹⁸⁰⁾ www.instat.gov.al

2.4. Странски директни инвестиции - СДИ во другите (нови) земји членки на НАТО и ЕУ

Зголемување на приливот на странски директни инвестиции-СДИ, освен кај нашите непосредни соседи Албанија и Бугарија се забележува и кај останатите земји кои што се приклучија кон НАТО, односно се интегрираа во ЕУ во текот на 2004 година од т.н. Вилнус група.

Во табелата што следи се наведени Странските директни инвестиции-СДИ во овие земји во периодот пред и по добивањето на поканата за членство во НАТО, односно интегрирањето во ЕУ во 2004 година.

Странски директни инвестиции-СДИ

Пред влезот во НАТО / ЕУ				По влезот во НАТО / ЕУ				
ина ја	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
шка (ил.УСА)	38.669.2	45.286.6	57.258.9	60.662.3	79.841.0	112.408.0	113.173.5	-
свачка* (ил.СКК)	94.592.0	117.931.0	99.359.0	94.409.0	117.594.0	150.021.0	-	-
онија (ил.ЕУР)	-	1.237.6	1.645.2	2.503.5	3.661.4	4.360.9	2.708.0	3.459.1
вија* (ЛАТС)	156.6	174.0	344.0	399.1	932.1	1.193.2	606.5	47.6
ванија* (лјади)	13.183.796	13.699.420	16.192.560	23.895.790	28.924.600	35.503.930	32.040.440	33.695.860

Извор: www.cnb.cr, www.nbs.sk, www.eestipank.info, csb.gov.lv и stat.gov.lt

*национална валута на Словачка,

*национална валута на Латвија,

*национална валута на Литванија.

Ако се направи компаративна анализа на податоците наведени во табелата може да се констатира значително зголемување на странските директни инвестиции-СДИ по влезот во НАТО, односно интеграцијата во ЕУ. На пример во Чешката Република бројот на странските директни инвестиции по 2004 година,

се зголемува дури за 60 % така, ако во 2003 година, непосредно пред влезот во НАТО и интеграцијата во ЕУ странските директни инвестиции-СДИ изнесувале 45.286.600.000 долари, истите во 2007 година се зголемиле и изнесувале 112.408.000.000 долари, а во 2008 година 113.173.500.000 долари. Исто така, и во Република Словачка се зголемува бројот на странските директни инвестиции-СДИ кои од 117.931.000.000 словачки круни (национална валута) во 2003 година се зголемуваат на 150.021.000.000 во 2007 година, во годината непосредно пред светската економска криза.

Во Естонија бројот на странските директни инвестиции-СДИ во 2003 година изнесува 1.237.600.000 евра, а во 2007 година се зголемува на 4.360.900.000 евра, што значи зголемувањето на странските директни инвестиции-СДИ е за три пати поголемо по влезот во НАТО и интеграцијата во ЕУ.

Како што може да се види од табелата истото се случува и во другите две земји членки Литванија и Латвија.

Истовремено, мора да се каже дека влијанието на светската економска криза во 2008 година, се почувствувало и врз инвестирањето во овие земји така што се јавува пад на странските директни инвестиции-СДИ во 2008 година, но и постепено зголемување на истите во 2009 година.

Од бројките и официјалната статистика на земјите кои што беа предмет на ова истражување може да се извлече заклучок и да се потврдат нашите хипотези дека членството во НАТО и интеграцијата во ЕУ придонесува за значителниот пораст на приливот на странските директни инвестиции-СДИ во овие земји членки.

3. Надворешната трговија и странските директни инвестиции во новите земји членки на НАТО и ЕУ

Ефектите од пристапувањето во ЕУ врз меѓународната трговија и странските директни инвестиции може да бидат поделени на непосреден ефект што може да се забележи околу датумот на влегување во ЕУ и на долгорочните ефекти, кои започнуваат да се случуваат уште многу пред самото пристапување и можат да продолжат и во текот на долг период потоа. Кога се гледа на непосредниот ефект од пристапувањето во ЕУ врз растот на надворешната трговија од една поширока регионална перспектива, се открива дека просечниот раст на извозот на новите земји членки значително се зголеми во 2004 година. Меѓу новите земји членки Чешката Република забележа наизразено забрзување на извозот, следена од Словенија, Унгарија и Естонија. Притоа, забележан е раст на трговијата со земјоделски производи.¹⁸¹⁾ Оттука, ефектите од пристапувањето Република Македонија во ЕУ врз трговијата со земјоделски производи би биле значителни, со тоа што за да ја искористи оваа можност Република Македонија мора да инвестира во прехранбената индустрија и да го подигне квалитетот на земјоделското производство, за да биде во линија со стандардите на ЕУ. Ова може да се постигне со аплицирање (проекти) на програмите за финансиска помош во земјоделството од ЕУ фондовите. Со тоа ќе биде овозможено земјоделските производи да се претворат во конкурентни прехранбени производи, така создавајќи поголема додадена вредност во економијата. Република Македонија треба да се стреми во преговорите со ЕУ да обезбеди поволни производни квоти за земјоделските производи. Секако, можат да се јават

181) Бреда Ц и др., "Приближување кон ЕУ: Предизвици и можности," студија, Скопје јуни 2009 година www.finance.gov.mk

и негативни споредни ефекти од зголемениот извоз на земјоделски производи. Пред пристапувањето во ЕУ имаше загриженост во новите земји членки дека либерализацијата на трговијата ќе доведе до зголемување на цените на храната и, имајќи го предвид големото учество на храната во потрошувачката кошница на новите земји членки, дека таквото зголемување ќе предизвика и политички и социјални проблеми. Вкупните ефекти од пристапувањето врз цените на храната заради либерализацијата и прифаќањето на Заедничката земјоделска политика беа мали. На пример, во Чешка се очекуваше некои цени на земјоделски стоки, на пример, шеќерна репка и млеко, значително да се зголемат по влезот во ЕУ, но цените на некои други производи на пример одредени видови на живина, се очекуваше да се намалат, предизвикувајќи промена на релативните цени на храната, но не и значајно зголемување на нивното општо ценовно ниво.

Фактичкиот развој на настаните по пристапувањето во ЕУ во суштина ги потврди овие очекувања. Другите нови земји членки, исто така, се соочија со извесен раст на цените на прехранбените производи и на безалкохолните пијалоци во 2004-2005 година. Во 2007-2008 година имаше и силно забрзување на растот на цените на храната во Романија и особено во Бугарија, иако ова во голема мера беше објаснето со глобалното зголемување на цените на храната во овој период.¹⁸²⁾ Истото може да се случи и со Република Македонија за што треба да се посвети посебно внимание во периодот пред пристапувањето.

Иако, непосредните користи за Република Македонија од пристапувањето во ЕУ, во форма на повисок обем на надворешната трговија најверојатно ќе бидат мошне ограничени и концентрирани главно во областа на земјоделството, ова не

¹⁸²⁾ Исто

значи дека надворешната трговија на Република Македонија нема или нема да има корист од влезот во ЕУ, но користите ќе бидат распространети во текот на подолг временски период, започнувајќи многу пред пристапувањето и продолжувајќи потоа. Бидејќи овие ефекти се појавуваат постепено, крајно тешко е тие прецизно да се квантифицираат. Новите земји членки, со исклучок на Кипар и на Малта, забележаа високи стапки на раст на извозот и увозот и пред и по пристапувањето. Како резултат на тоа, повеќето нови земји членки значително ја зголемија трговската отвореност, мерена според односот меѓу увозот и извозот на стоки и услуги и БДП.

Чешката Република и Словачка имаат забележано најголемо зголемување од над 25 процентни поени. Имајќи предвид дека целта на Република Македонија е да се интегрира што е можно повеќе во глобалната економија, корисно е подетално да се погледне ова искуство, и особено да испита каква улога во овој процес има одиграно пристапувањето во ЕУ.

Првиот канал преку кој процесот на пристапување во ЕУ влијаеше врз надворешната трговија и врз отвореноста беше претпристапната трговска либерализација врз основа на договорите за асоцијација со ЕУ. На пример, договорот за асоцијација на Чехословачка стапи на сила во март 1992 година и содржеше временски распоред за отстранување на трговските бариери, при што брзината беше, општо земено, поголема на страната на ЕУ. Оваа либерализација на трговијата значително ја олесни географската преориентација на чешкиот и на словачкиот извоз на почетокот на економската транзиција од поранешните земји на Советот за заедничка економска помош кон ЕУ. Во 2003 година ефективната царинска стапка во Чешката Република беше проценета на само околу 0,7 %, имплицирајќи дека голем дел од либерализацијата на трговијата

настанала пред приемот во ЕУ. Сличен модел на трговска либерализација сега се следи и од Република Македонија, имајќи ја предвид Спогодбата за стабилизација и асоцијација.

Вториот канал за зголемување на трговијата се ефектите на зголемување на кредибилитетот што ги носи пристапувањето во ЕУ. Ова исто така, се случува пред приемот во ЕУ, затоа што ја зголемува довербата во меѓународната заедница во идниот политички и економски развој на новите земји членки, гарантира подобрување на правната рамка како дел од процесот на хармонизација со ЕУ и ги подигнува очекувањата за идно приближување на нивниот БДП кон оној на ЕУ. Сите овие фактори ја зголемуваат привлечноста на земјата за странските инвеститори и привлекува прилив на странски директни инвестиции.

Странските директни инвестиции се важен двигател на продуктивноста, на инвестициите и на економскиот раст на новите земји членки. Странските директни инвестиции значајно ја зголемија интернационализацијата на производството, а со тоа и трговската отвореност на економиите на новите земји членки, што се верува дека позитивно влијаеше на растот. Кога странските директни инвестиции одат во извозно ориентираните индустрии, го зголемуваат обемот на извозот и увозот, а оној дел од странските директни инвестиции кој е фокусиран врз опслужување на домашниот пазар може да го намали увозот.

Покрај тоа, странските директни инвестиции го зголемуваат конкурентскиот притисок на домашниот пазар и го стимулираат преносот на технологија и знаење и иновација. Натаму, странските директни инвестиции се комплементарни на домашното штедење, и на таков, начин, ги олеснуваат кредитните ограничувања кои го кочат инвестирањето. Додека, првиот канал е поважен пред

пристапувањето во ЕУ, кога се случува најголемиот дел од либерализацијата на трговијата, вториот канал е поважен по пристапувањето во ЕУ заради заостанувачкиот ефект на зголемените приливи на странски директни инвестиции во фазата на забрзано приближување. Кога сите други работи се еднакви, реалниот извоз на новите земји членки има тенденција годишно да расте за околу 2 процентни поени побрзо по пристапувањето во ЕУ отколку пред тоа. Ова сугерира дека ефектите врз трговијата поврзани со странските директни инвестиции имаат тенденција да бидат посилни отколку ефектите од либерализацијата на надворешната трговија пред пристапувањето во ЕУ. Во транзициските нови земји членки, странските директни инвестиции на почетокот беа водени од процесот на приватизација, потоа од недостигот на домашен капитал потребен за економско реструктуирање и, конечно од изгледите за пристапување во ЕУ. Како резултат на постојаните приливи на странски директни инвестиции, нивото на странските директни инвестиции во новите земји членки значително се зголеми. На пример, во Чешката Република овој обем порасна од околу 20 % од БДП во 1998 на речиси 60 % во 2007 година. Слично, но нешто помало зголемување е забележано и кај новите земји членки како група. Има значајни разлики кај новите земји членки во однос на нивото на странски директни инвестиции. Малта има најголем коефициент на нивото на странските директни инвестиции во однос на БДП (70 -100 % од БДП), следуваат Кипар, Бугарија, Естонија и Унгарија. Од друга страна, нивото на странските директни инвестиции беше под 40 % од БДП во 2007 година во Словенија, Литванија, Латвија и Полска. Словачка и Чешката Република се наоѓаат измеѓу овие две групи со 50 – 60 % од БДП. Во земјите на ЦИЕ, разликите во однос на времето на приватизација и степенот на отвореност за странските директни инвестиции

помагаат да се објаснат и разликите во однос на странски директни инвестиции. Неодамна, поголемо значење добија други детерминанти на странски директни инвестиции како што се трошочните фактори, големината и локацијата на пазарот и политиките за странски директни инвестиции. Влезот во ЕУ не ги зголеми значајно приливите на странски директни инвестиции, но општо се верува дека перспективите за влез во ЕУ и институционалните реформи спроведени во новите земји членки пред 2004 година, и пред 2007 во Бугарија и Романија, помогнаа во привлекувањето на странски директни инвестиции. Странските фирми сега играат значајна улога во новите земји членки на пример во Чешката Република странските компании денес се одговорни за над 45 % од вкупната вработеност во индустријата и за речиси 60 % од продажбите на индустриски производи.¹⁸³⁾

Како што беше и претходно кажано паралелно со странските директни инвестиции и надворешната трговија кај новите земји членки бележи раст, особено тоа е изразено во периодот непосредно пред и по нивниот влез во НАТО и интеграцијата во ЕУ.

Со цел, да се потврдат ваквите констатации направивме компаративна анализа на бројките кои што се дадени како официјален податок од државните институции во земјите членки. Во табела 1 што следи се дадени податоци за трговските односи на Република Чешка и Република Словачка пред и по членството во НАТО, односно интегрирањето во ЕУ во 2004 година.

Оттаму, може да се констатира видно зголемување на извозот во Република Чешка. Имено, извозот во 2003 година, непосредно пред самиот влез во НАТО и интеграцијата на Република Чешка во ЕУ изнесува само 48.709 милиони долари.

¹⁸³⁾ Исто

Во 2004 година, на самиот влез на Република Чешка во НАТО и нејзината интеграцијата во ЕУ, извозот се зголемува на 66.163 милиони долари.

Во периодот по влезот во НАТО и интеграцијата во ЕУ во 2005 година, достигнува 77.985 милиони долари и понатаму континуирано расте, сè до 2009 година, кога извозот опаѓа како резултат на влијанието на светската економска криза. Што се однесува за состојбата во Република Словачка и таму се јавува зголемување на извозот и како што може да се види од табелата извозот од 26.176 милиони евра во 2002 година, се зголемува на 33.665 милиони евра во 2004 година, односно 37.603 милиони во 2005 година, по влезот во НАТО и интеграцијата во ЕУ. Ова ќе значи мало но, континуирано зголемување на извозот.

Табела 1

Трговски односи во земјите

Пред влезот во НАТО / ЕУ				По влезот во НАТО / ЕУ				
Година	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Извоз (млн.USD)	-	48.709	66.163	77.985	94.983	122.780	145.004	113.176
Увоз (млн.USD)	-	51.239	66.964	76.340	92.942	118.467	141.432	105.256
Извоз (млн.ЕУР)	26176,4	30.802,2	33.665,3	37.603,0	46.470,7	53.300,0	-	-
Увоз (млн.ЕУР)	28.855,7	31.578,5	34.920,6	39.903,5	48.689,6	54.000,0	-	-

Извор: www.cnb.cr, www.nbs.sk, www.cnb.cr,

Во табелата 2, се дадени за трговските односи, односно надворешната трговија во останатите земји членки на НАТО од т.н. Вилнус група: Естонија, Латвија и Литванија.

Табела 2

Трговски односи во земјите

Пред влезот во НАТО / ЕУ				По влезот во НАТО / ЕУ				
Година	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Извоз (млн.ЕУР)	4.585.831	4.964.112	4.768.731	6.201.874	7.718.967	8.033.517	8.470.052	6.481.385
Увоз (млн.ЕУР)	6.192.133	7.006.265	6.703.160	8.229.451	10.711.415	11.439.144	10.896.440	7.271.928
Извоз (thsd.LVL*)	1.408.816	1.650.630	2.150.027	2.888.234	3.293.210	4.040.293	4.428.945	3.602.243
Увоз (thsd.LVL*)	2.497.386	2.989.166	3.805.258	4.867.011	6.378.477	7.780.231	7.527.687	4.709.779
Извоз (млн.LTL)*	20290,7	22145,1	25819,2	32767,3	38888,3	43192,4	55511,0	40732,0
Увоз (млн.LTL)*	28562,2	30268,7	34383,6	43151,9	53274,6	61503,5	73006,3	45311,0

Извор: www.cnb.cr, www.nbs.sk, www.cnb.cr, www.nbs.sk, www.eestipank.info, csb.gov.lv i stat.gov.lt

* Национална валута

Ако се направи компаративна анализа на податоците во табелата 2, ќе се види дека и кај овие земји членки се бележи раст на извозот. Имено, во Естонија извозот во периодот непосредно пред влезот во НАТО и интегрирањето во ЕУ,

во 2003 година изнесувал 4.964.112 милиони евра, во 2004 година има мал пад на 4.768.731 милиони евра, по што се јавува континуиран раст и од 6.201.874 милиони евра во 2005 година достигнува до 8.470.052 милиони евра во 2008 година, додека во 2009 година повторно се јавува пад на извозот како резултат на влијанието на светската економска криза. Во Латвија непосредно пред влезот во НАТО и интеграцијата во ЕУ во 2002 година, извозот изнесува 1.408.816 илјади (изразено во лати-латвиска национална валута), за истиот да продолжи континуирано да расте по влезот во НАТО и интеграцијата во ЕУ, така во 2008 година изнесува 4.428.945 илјади. Ист е случајот и со Литванија каде извозот од 20290,7 милиони (изразено во лити-литваниска национална валута), пред влезот во НАТО и интеграцијата во ЕУ во 2002 година, се зголемува на 55511,0 во 2008 година по влезот во НАТО и интеграцијата во ЕУ.

На крајот можеме да сумираме дека по влезот во НАТО и интеграцијата во ЕУ, на земјите членки покрај зголемувањето на странските директни инвестиции се бележи (некаде помалку некаде повеќе) континуиран раст на надворешната трговија.

4. Директни и индиректни ефекти од странските директни инвестиции кај новите земји членки на НАТО и ЕУ

Директните ефекти од приливите на странски директни инвестиции јасно се гледаат кај новите земји членки на ниво на фирми: компаниите во странска сопственост, обично како дел од мултинационални компании, се поголеми, повеќе капитално интензивни, вработуваат поквалификувана и побројна работна сила, имаат посовремена технологија и повисоко ниво на продуктивност споредено со домашните компании.

Покрај тоа, странските фирми обично имаат подобар пристап до финансии или од матичната компанија или од банки. Последиците се повисоки вкупни инвестиции, вработувања и производство. Освен за директните ефекти, странските директни инвестиции треба да се привлечат и заради позитивните индиректни ефекти врз локалните фирми. Искуствата од новите земји членки покажуваат дека локалните производители често служат како под-добавувачи на странските фирми и странските компании кои истовремено, им помагаат на локалните фирми да ја унапредуваат технологијата, да го зголемат квалитетот на производите и по можност истите и да ги извезуваат, главно на подружници на странскиот инвеститор во други земји. Исто така, странските фирми во нивната работа ги вклучуваат, односно соработуваат и со локалните фирми од услужните дејности, угостителството, трговијата, агенциите и службите (сервиси за одржување на хигиена, одржување и поправки на возила, осигурување и обезбедување на објекти и сл.) за тековно одржување, така што придонесуваат за работата и опстанокот на вработените во овие фирми.

Оттука, имајќи ја предвид важноста на странските директни инвестиции, новите земји членки тежнеат да ги максимизираат користите од странските

директни инвестиции и да ги минимизираат можните трошоци и ризици. Јасно е дека колку подолго странскиот инвеститор останува во земјата толку е поголема користа за земјата домаќин. Затоа, некои од новите земји членки обезбедуваат поддршка за странските инвеститори во вид на даночни олеснувања, развој на инфраструктурата, ја субвенционира преквалификацијата на нововработените работници и.т.н., но поставуваат и услови какви што се минималниот број на години во текот на кои фирмата т.е странскиот директен инвеститор мора да остане во земјата или бројот на вработени локални работници како би се зголемиле позитивните ефекти од инвестицијата, односно користа за земјата домаќин. ¹⁸⁴⁾

Директните и индиректните ефекти од зголемениот прилив на странските директни (гринфилд) инвестиции кај новите земји членки по влезот во НАТО и ЕУ, кои се предмет на ова истражување (Бугарија, Чешка, Словачка, Естонија, Латвија и Литванија) може да се видат ако се направи компаративна анализа на податоците. Имено, официјалните статистики и бројки ни покажуваат значителен развој на вкупната економија во земјите членки во периодот непосредно пред и по влезот во НАТО и ЕУ.

Во табела 1 се дадени податоците за БДП во периодот од 2002 до 2009 година, ако се погледнат бројките, без разлика дали се дадени во евра или во националната валута на некоја земја членка бројките се зголемени. На пример БДП во Бугарија од 33189 милиони лева во 2002 година, се зголемува на 45 484 милиони лева во 2005, потоа, континуирано расте и достигнува до 69 295 милиони лева во 2008 година, непосредно пред светската економска криза. Ист е случајот и

¹⁸⁴⁾ Исто

со останатите земји членки Чешка, Словачка, Естонија, Латвија и Литванија. Оттука, се потврдува нашата хипотеза дека странските директни инвестиции пред сè гринфилд инвестициите ќе придонесат и за развој на вкупната економија во земјата, а со тоа и за намалување на невработеноста и за подобрување на животниот стандард.

Табела 1

БДП во земјите пред и по влезот во НАТО/ЕУ

БДП - пред влезот во НАТО / ЕУ				БДП-по влезот во НАТО / ЕУ				
Земја	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Бугарија (BGN levs*)	33 189	35 812	39 824	45 484	51 783	60 185	69 295	68 537
Словачка (SKK bn*)	2.464,4	2.577,1	2.814,8	2.983,9	3.222,4	3.535,5	3.689,0	3.625,9
Словачка (EUR)	36 780,3	40 582,6	45 128,2	49 280,0	55 045,5	61 547,1	67 221,0	-
Естонија (EUR)	7,776.3	8,718.9	9,685.3	11,181.7	13,390.8	15,827.5	16,106.7	13,860.8
Латвија (Lats*)	5,188,602	5,715,721	6,661,938	8,029,351	9,835,775	13,059,711	14,519,687	11,788,504
Литванија (EUR)	15 046.968	16 496.590	18 158.552	20 870.124	23 978.453	28 576.552	32 287.607	26 507.738

Извор: www.cnb.bg, www.nbs.sk, www.eestibank.info, csb.gov.lv и stat.gov.lt

* Национална валута

Во табелата 2 и 3, се дадени податоци за вработеноста и за куповната моќ, односно животниот стандард кај земјите во периодот пред и по влезот во НАТО и ЕУ. И тука може да се констатира подобрување во делот на вработеноста на населението, односно намалување на процентот на невработени лица по влезот во НАТО и ЕУ. Од бројките може да се констатира следново:

Во Бугарија во 2002 година, невработени биле 18.2 % од вкупното работоспособно население, во 2004 година, бројката се намалува и

изнесува 12.1 %, а во 2008 година, достигнува до 5,6 % што значи бројот на невработени е намален за три пати.

Во Чешка во 2002 година, се невработени 7.3 % од вкупното работоспособно население, а по влезот во НАТО и ЕУ во 2004 година, тој процент се намалува во континуитет и достигнува до 4.4 % во 2008 година, односно процентот на невработени се намалува скоро на половина.

Во Словачка процентот на невработени од 18.7 % во 2002 година, по влезот во НАТО и ЕУ, се намалува и достигнува до 9.5 % во 2008 година. Намалување на процентот на невработени по влезот во НАТО и ЕУ во 2004 година, се забележува и кај Естонија, Латвија и Литванија (Табела бр. 2).

Табела 2

Вработеноста (% на невработени) во земјите пред и по влезот во НАТО/ЕУ

% на невработени - пред влезот во НАТО / ЕУ				% на невработени -по влезот во НАТО / ЕУ				
Земја	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Белгија	18.2	13.7	12.1	10.1	9.0	6.9	5.6	6.8
Чешка	7.3	7.8	8.3	7.9	7.2	5.3	4.4	6.7
Словачка	18.7	17.6	18.2	16.3	13.4	11.1	9.5	12.0
Естонија	10.3	10.0	9.7	7.9	5.9	4.7	5.5	13.8
Латвија	12.2	10.5	10.4	8.9	6.8	6.0	7.5	17.1
Литванија	13.5	12.5	11.4	8.3	5.6	4.3	5.8	13.7

Извор: www.eurostat.ec.europa.eu

Зголемениот прилив на странските директни инвестиции како што и претходно беше напоменато доведува намалување на бројот на невработени кој пак, директно се влијае врз подобрувањето на животниот стандард и куповната

моќ на населението. Ова е забележано кај новите земји членки по влезот во НАТО и ЕУ во 2004 година, односно на ова ни укажуваат податоците во табелата бр. 3 што следи каде што може да се види зголемување на куповната моќ и животниот стандард кај новите земји членки по влезот во НАТО и ЕУ, пред сè во периодот од 2005 до 2008 година пред зафати светската економска криза.

Табела 3

Стандардот (куповната моќ) во земјите пред и по влезот во НАТО/ЕУ

Куповна моќ Purchasing Power Standard per inhabitant (millions of euro) Пред влезот во НАТО / ЕУ				Куповна моќ Purchasing Power Standard per inhabitant (millions of euro) По влезот во НАТО / ЕУ				
на ја	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
арија	17 026.9	18 374.4	20 387.9	23 255.8	26 476.7	30 772.4	35 430.5	35 043.1
ика	80 003.6	80 924.1	88 262.0	100 190.1	113 695.9	127 330.5	147 879.3	137 161.5
вачка	25 971.7	29 489.2	33 994.6	38 489.1	44 565.9	54 904.7	64 572.4	63 050.7
онија	7 776.3	8 718.9	9 685.3	11 181.7	13 390.8	15 827.5	16 106.7	13 860.8
вија	9 911.1	9 977.8	11 176.3	13 012.2	16 046.7	21 111.0	23 037.2	18 538.2
ванија	15 051.8	16 497.1	18.158.0	20.870.1	23 978.5	28 576.6	32 287.6	26 507.7
Millions of PPS (Purchasing Power Standard)								
арија	50 970.8	54 302.3	58 156.3	63 578.5	69 472.8	76 790.9	82 923.2	78 938.3
ика	147 095.1	155 198.0	165 964.7	174 534.7	187 006.7	205 905.5	210 338.3	202 130.9
вачка	59 602.5	61 851.5	66 459.2	72 965.7	80 833.1	91 605.9	98 038.0	93 371.5
онија	13 921.5	15.329.6	16.795.8	18 653.2	20 967.6	23 163.6	22 812.2	20 080.1
вија	19 721.9	20 877.2	22 862.1	25 121.7	27 936.5	31 697.4	32 013.8	27 474.8
ванија	31 329.4	35 128.3	37.540.5	40.591.9	44 378.6	49 781.3	51 348.9	42 937.1

Извор: www.eurostat.ec.europa.eu

ЗАКЛУЧОЦИ

Анализирајќи го хронолошки досега изложениот текст преку поединечни заклучоци за секој дел засебно, наместо целосен заклучок, ќе укажам на тоа во кој правец треба да се движат реформите во безбедносниот сектор во Република Македонија во контекст на евроатланските интеграции, како и на економските аспекти на евроатланските интеграции на Република Македонија. Ако се анализира првиот и вториот дел на трудов може да се извлечат следниве заклучоци:

1. Согласно со утврдените стратешки приоритети на Република Македонија за интегрирање во НАТО и ЕУ, а во тој правец и изградба на одбранбен систем компатибилен на НАТО како неопходен предуслов за рамноправно учество и членство на Република Македонија во меѓународните институции, Министерството за одбрана и АРМ, треба и понатаму да го задржи постигнатото ниво и да продолжи со реформите, со цел создавање на одбранбен систем што ќе биде во можност да одговори на современите ризици и опасности, односно вооружени сили, способни да водат вооружена борба, како и цивилна одбрана, изградена во оптимален сооднос, која ќе обезбеди континуитет на функционирањето на државата и нејзиниот политички и економски систем, ќе ја поддржи вооружената борба и вооружените сили и согласно со можностите, ќе учествува во заштитата на своето население.

Всушност, да се продолжи со континуираниот процес на реформи, со цел трансформација на АРМ во Армија која ќе биде опремена со современо оружје и опрема, добро обучена, мобилна и со можност да го чува територијалниот интегритет и независноста на земјата и да одговори на современите ризици и опасности, односно да даде поддршка на полицијата и другите органи во борбата

со тероризмот, илегалната миграција, трговијата со луѓе и стратегиски материјали и слично, да даде поддршка при елементарни непогоди и катастрофи по населението на Република Македонија, како и Армија која ќе биде во можност да даде придонес кон зачувување на светскиот мир и во секое време да биде подготвена да се вклучи во мисиите/операциите предводени од НАТО и ЕУ. Со цел, успешна имплементација на реформите од кои што зависат евроатланските интеграции на земјата, како и исполнување на наведените стратешки приоритети на одбраната во иднина треба да се посвети особено внимание на правилната распределба и наменско трошење на буџетот на одбраната.

2. Во контекст на евроатланските интеграции Министерството за внатрешни работи, треба и понатаму да го задржи постигнатото ниво и да продолжи со реформите, со цел создавање на систем на безбедност и Полиција која што ќе биде способна да одговори на современите ризици и опасности пред сè во борбата со тероризмот, организираниот криминал и корупцијата.

Министерството за внатрешни работи, односно Управата за безбедност и контраразузнавање треба да презема мерки и активности кои ќе бидат насочени во повеќе правци. Прво, кон создавање на правна основа за изградба на еден современ систем на национална безбедност во кој секој од субјектите, односно чинителите на тој систем ќе има јасно дефинирана улога и надлежност, системот ќе овозможува координација и соработка помеѓу безбедносните служби, а јасно ќе биде утврдена и улогата на одредени безбедносни органи во дефинирањето на правецот на развој на системот за безбедност и развивање на механизмите за одговор за современите ризици и опасности кои ја загрозуваат безбедноста на Република Македонија.

Во таа насока ќе оди и точното дефинирање на правната положба, надлежноста, овластувањата и организационата структура на Управата за безбедност и контраразузнавање и нејзина трансформација во современа и модерна внатрешна безбедносна служба. Второ, имајќи ја предвид интернационалната димензија на тероризмот како глобален феномен кој ја загрозува безбедноста на сите држави во светот, Управата за безбедност и контраразузнавање преку соработка со меѓународните институции и органи и вклучување во низа меѓународни организации поинтензивно и проактивно да пристапи во борбата на меѓународната заедница против тероризмот во сите негови појавни облици.

Оттука, во наредниот период треба да се зголеми учеството на Управата за безбедност и контраразузнавање во програмите на Алијансата за меѓусебна поддршка во градењето на одбранбените институции против тероризмот (Partnership Action Against Terrorism PAA-T), особено во однос на забрзување на процесот на унапредување и олеснување на постапките и механизмите за размена на разузнавачки податоци со НАТО. Исто така, треба да се продлабочи и соработката на Република Македонија со Комитетот за борба против тероризмот на Советот за безбедност, како и интензивирање на соработката на билатерално ниво во правец на размена на разузнавачки податоци и преземање на определени заеднички активности со безбедносните и разузнавачките служби за земјите од ЕУ.¹⁸⁵⁾

Воедно, во насока на зачувување на внатрешната стабилност и мир во Република Македонија Министерството за внатрешни работи и во наредниот период да продолжи со борбата со организираниот криминал и корупцијата, како

185) Стратешки план на Министерството за внатрешни работи 2009 - 2011 www.mvr.gov.mk

и со мерките за зајакнување на безбедноста на границите. Во таа насока во рамки на интегрираното гранично управување треба да се преземат засилени мерки и активности на гранични проверки на граничните премини, обезбедување на државната граница, спречување на нелегалната миграција и контрола на движење и престој на странци. Со цел, промовирање на отворени и високо безбедни граници на Република Македонија, а со тоа и на ЕУ. Имено, да се преземат активности за успешна имплементација на Законот за надзор на државната граница, Законот за странци, Законот за азил и привремена заштита, Стратегијата за интегрирано гранично управување, регулативите и директивите на ЕУ. На локално ниво да се продолжи со превентивните мерки и политиките за градење на партнерски однос на граѓанин-полиција.

3. Во врска со влогот, односно цената што ја плати Република Македонија за спроведените реформи во контекст на евроатланските интеграции истржувањето покажа, а и од бројките може да се констатира дека финансиските средства за потребите на реформите во одбраната се скромни, а самиот Буџет на Министерството за одбрана е согласно со економската моќ на земјата. Но, анализите од ова истражување покажаа и дека финансиските средства се нерамномерно и несоодветно распределени. Имено, со економично трошење и правилна распределба (менаџирање) на финансиските средства во одбраната може да се одговори на обврските кои произлегуваат од потребите за одбрана на земјата и истовремено, да се спроведе успешна имплементација на реформите за членството во НАТО и интеграцијата во ЕУ. Оттука, треба да се реструктурира одбранбениот буџет во делот на расходите така што, ќе се намали висината на делот од финансиските средства кои што се наменети непродуктивни расходи и истите ќе се пренаменат за потребите на реформите на армијата, односно за

опремување, вооружување, обучување на припадниците на АРМ и целосна трансформација на армијата согласно со стандардите на НАТО. Истово, се однесува и на буџетот и реформите во Министерството за внатрешни работи и полицијата каде што состојбата со трошењето на финансиските средства е иста. Само на ваков начин од една страна успешно би се имплементирале реформите од што зависи членството, а од друга страна Република Македонија ќе добие помалубројни но, добро опремени безбедносни сили (армија и полиција) кои што ѝ се потребни на земјата без оглед на тоа дали таа ќе стане или не членка на НАТО.

4. Во врска со фискалните импликации по Буџетот на Република Македонија, односно трошоците за Република Македонија кои би произлегле од членството во НАТО согласно со единствениот критериум за учество во НАТО буџетите: бројот на население и економската моќ на земјата, истражувањето и анализите на трошоците на земји-членки на НАТО кои што по бројот на жители се колку и Република Македонија ни укажуваат дека трошоците за Република Македонија кои би произлегувале од членството во НАТО би изнесувале од 700.000 до 1 милион долари годишно.¹⁸⁶⁾

Што се однесува за членството во ЕУ исто така, потребни се финансиски средства како за реформите така и по самото членство, а заради учество во заедничкиот буџет на ЕУ. Имено, по пристапувањето "новата" земја членка почнува да придонесува во буџетот на ЕУ, со околу 1,0 до 1,3 % од БДП на земјата, но, земјата може да користи финансиска помош, пред и по пристапувањето во ЕУ, со користење на средствата од ЕУ – фондовите.¹⁸⁷⁾ Значи,

186) Ѓуровски М., "Мировна дивиденда или повеќе масло-колку чини членството во НАТО?," Форум аналитика, Досие: Македонија во НАТО, Скопје 2006 година

187) Бреда Џ и др., "Приближување кон ЕУ: Предизвици и можности," студија, Скопје јуни 2009 година www.finance.gov.mk

земјата има можност да користи и средства од ЕУ – фондовите кои се наменети пред сè во областа на земјоделството и руралниот развој доколку аплицира со проекти. Притоа, искористувањето на овие средства како што и претходно беше кажано ќе зависи од нашата апсорпциона способност.

5. Истражувањето покажа дека целта да се финансираат и имплементираат реформите потребни за евроатланските интеграции во безбедносниот сектор може да се постигне полесно со добро планирање на буџетите, односно ако се балансира ударот од финансиските трошоци (фискалните импликации) по Буџетот на Република Македонија со правилна распределба на средствата во рамките на самите буџети на предметно надлежните министерства (Министерството за одбрана и Министерството за внатрешни работи), како и со имплементација на принципот на повеќегодишно планирање и буџетирање. Додека, за подобро и полесно финансирање на членството на Република Македонија по влезот во НАТО и ЕУ, во иднина како идеја за која може да се размислува е воведување на нов начин на финансирање на потребите кои што произлегуваат од самото членство (учество во мировни и хуманитарни мисии, цивилен и воен персонал во штабот на НАТО, процентуално учество на Република Македонија во НАТО и ЕУ – буџетите и сл.), така што ќе се формира засебен фонд/ буџет за финансирање на потребите на членството во НАТО и ЕУ. Со ова не би се кратело од буџетот на предметно надлежните министерства, а во овој фонд ќе влегуваат средствата од буџетот кои што се планираат во рамките на министерствата (Министерството за надворешни работи, Министерството за одбрана и Министерството за внатрешни работи) за финансирање на програмите за НАТО и ЕУ, односно за финансирање на цивилната и воената компонента, а би се слевале и средства од меѓународна помош - фондови, донации, и слично.

6. Истажувањето на економските аспекти на евроатланските интеграции наведени во третиот дел од трудов, покажа дека наспроти трошоците (фискалните импликации кои произлегуваат од имплементацијата на реформите и од членството во НАТО и интегрирањето во ЕУ), за кои што стана збор, придобивките од евроатланските интеграции за Република Македонија се многукратни.

Имено, од безбедносен аспект членството во НАТО и интегрирањето во ЕУ ќе доведе до зголемување на безбедносната и политичката стабилност, со тоа ќе се зголеми и кредибилитетот на земјата, а од економски аспект ќе се обезбеди проширување на пазарот, зголемен раст на надворешната трговија, зголемен прилив на странски директни инвестиции и поголем економски развој на земјата воопшто.

Истражувањето потврди, односно со компаративна анализа на состојбите со надворешната трговија кај новите земји членки (Бугарија, Чешка, Словачка, Естонија, Литванија), се констатира зголемување на извозот кај сите земји членки по приемот во НАТО и интеграцијата во ЕУ, како и раст на економијата изразено преку раст на БДП, со ова се потврди нашата хипотеза дека безбедноста и кредибилитетот на земјата се клучни за економијата на земјата, вклучувајќи го и приливот на странски директни инвестиции. Имено, секој странски инвеститор кога доаѓа во друга земја, особено во Југоисточна Европа, сака да се чувствува безбедно и сигурно. Тоа е првиот и основен услов посериозно да почне да размислува да ги вложи парите во развивање бизнис во земја како што е Република Македонија. Доколку е во прашање земја членка во НАТО, одлука за инвестирање и вложување на парите во развој на бизнис се носи само за неколку денови. Воедно, и членот 2 од Вашингтонскиот договор ги обврзува земјите

членки на НАТО да ја развиваат меѓусебната соработка во областа на економијата.

7. Анализата на странските директни инвестиции кај новите земји членки покажа и ја потврди нашата хипотеза дека членството во НАТО и ЕУ, придонело за зголемување на приливот на странските директни инвестиции. Од друга страна, благодарение на странските директни инвестиции кај новите земји членки се зголемила и вработеноста што е многу важен бенефит и во случајов за Република Македонија, ако се земе предвид високата стапка на невработеност. Ова од причина што, компаниите во странска сопственост обично како дел од мултинационални компании, се поголеми, повеќе капитално интензивни и вработуваат поголема работна сила. Индиректно, овие компании соработуваат со домашни фирми кои што им служат како под-добавувачи, односно користат одредени репро-материјали кои што овие фирми ги увезуваат или самите ги произведуваат. Потоа, соработуваат со домашни фирми од областа на услужните дејности како што се: угостителството, трговијата, службите за обезбедување, службите за одржување на хигиена, службите за поправки и тековно одржување (објекти, возила, машини, информатичка опрема и сл.), осигурителните компании и многу други. Со ова придонесуваат за подобрување на работењето на веќе постоечките фирми, за отворање на нови домашни фирми и за создавање на нови работни места. Истовремено, странските директни инвестиции придонесуваат за почитување на стандардите во производството и за подобар квалитет на домашните производи, заради постигнување на конкурентност на пазарот и пробивање на европските пазари.

Оттука, на крајот може да се извлече клучната порака од ова истражување, а тоа е дека "евроатланските интеграции на Република Македонија изискуваат

финансиски средства потребни за спроведување на реформите и за самото членство во НАТО - алијансата и ЕУ. Но, од друга страна придобивките од членството во НАТО - алијансата и интеграцијата во ЕУ се многу поголеми од средствата кои што се потребни за самите реформи, како и од оние кои што ќе треба да се уплаќаат во НАТО, односно ЕУ- буџетите, со оглед на тоа дека мирот, безбедноста и стабилноста, кои ќе ни се гарантираат со самото влегување во НАТО – алијансата, немаат цена, а со членството во НАТО -алијансата и со интегрирањето во ЕУ, помеѓу другото се обезбедува и долгорочна економска стабилност на земјата".

ЛИТЕРАТУРА

"Акциски план за реализација на препораки од ЕУ, Progress report 2008, Секретаријат за европски прашања, Скопје 2008 www.sei.gov.mk

"Акциски план за имплементација на стратегискиот договор со ЕВРОПОЛ", Министерство за внатрешни работи, Скопје, Декември 2007 www.mvr.gov.mk

Asmus D.Ronald., "Opening NATO's Door," New York, Columbia University press, 2002 www.nato.int

Бакрески О., "Регионалната соработка и координацијата како предуслов за побрзо членство во НАТО," Форум аналитика, Скопје 2006 www.morm.gov.mk

Бакрески О., "Придвижувањето на Република Македонија кон НАТО и потребата за координација на активностите на национално ниво," списание Современа македонска одбрана бр. 8, 2003 стр. 63-76

Бакстер Ц., "Насоки за реформите во областа на одбраната и безбедноста-АРМ и нејзините реформи," Форум аналитика, Скопје 2006 www.morm.gov.mk

Бесими Ф., "Макроекономската консолидација на Македонија после Охридскиот Рамковен договор: Придонес за успешна евро-интеграција", Centre for South-East European Studies, University College, London 2004 www.nbm.gov.mk

Бигман Н., "Реални можности за прием во Алијансата," Форум аналитика, Скопје 2006 www.morm.gov.mk

Бренда Ли Пирсон., "Надворешен преглед на обуки за кадарот на локалната самоуправа 2004-2007 година," Мисија на ОБСЕ, Скопје, Октомври 2008 www.osce.org

Бренда Ц и др., "Придвижување кон ЕУ: предизвици и можности," студија, Скопје, Јуни 2009 www.finance.gov.mk

"Буџет на Република Македонија", Службен весник на Република Македонија, Скопје, Декември 2001 - 2008 www.slvesnik.com.mk

CCEQ " Candidate countries' economies Quarterly- Special edition," European Commission, Directorate General, Decembar 2005 p. 1-7 www.eu.int

CCEQ " The Former Yugoslav Republic of Macedonia – a short economic overview," European Commission, Directorate General, 2006 p. 14-18 www.eu.int

CCEQ " Candidate countries' economies Quarterly- Special edition," European Commission, Directorate General, 2008, p. 9-12 www.eu.int

"Crisis Management: A Fundamental security task: the NATO experience and Euro-Atlantic partnership," journal Military technology, vol. 30, no. 9 2006 p. 57-65
www.nato.int

Ванковска Б., "Земјата се брани со разбирање," списание Одбрана бр. 62 2001 стр. 6-7

Ванковска Б., "Справување со минатото: предизвик за постконфликтно градење на мирот во Македонија," списание Современа македонска одбрана бр. 14 2006 стр. 51-66

Ванковска Б., "Дилемите на реформи во безбедносниот сектор во постјугословенските општества: демократија и/или мир?," списание Современа македонска одбрана бр. 12 2005 стр. 9-21

Ванковска Б., Зиков Љ., Мехмети И, Ордановски С., "Извештај за навремено предупредување," брошура, Репринт, Скопје, Ноември 2004 www.undp.int

Гарева Р., "Нова безбедносна околина," списание Одбрана бр. 106 2005 стр. 12

Gartner Heinz., "European security," vol. 7, no. 3 1998 p. 1-13 www.nato.int

Георгиева Л., "Творење на мирот", Студио АДА, Скопје 1999

Георгиева Л., "Творење на мирот", второ дополнето издание, Скопје 2005

Георгиева Л., "Менаџирање на ризици", Југореклам, Скопје 2006

Георгиева Л., "Кризниот менаџмент регионално искуство и дилеми за Македонија," списание Современа македонска одбрана бр. 10 2004 стр. 55-68

Гоцевски Т., Митревска М., "Македонски кризен менаџмент", списание Современа македонска одбрана бр. 4 2001 стр. 29-38

Гоцевски Т., Ортаковски В., Георгиева Л., "Разрешување и Трансформација на конфликти", Македонска ризница Куманово 1999

Гоцевски Т., "Современи тенденции во одбраната", Македонска ризница Куманово 1997

Гоцевски Т., "Македонската визија за НАТО," Форум аналитика, Скопје 2006
www.morm.gov.mk

Гоцевски Т., Митревска М., "Кризен Менаџмент", Македонска ризница Куманово 2001

Гоцевски Т., Митревска М., "Кризен Менаџмент", второ дополнето издание, Македонска ризница Куманово 2002

"Годишна национална програма за членство на Република Македонија во НАТО," Влада на Република Македонија 2003-2004, Скопје 2003 www.vlada.mk

"Годишна национална програма за членство на Република Македонија во НАТО," Влада на Република Македонија 2004-2005, Скопје 2004 www.vlada.mk

"Годишна национална програма за членство на Република Македонија во НАТО," Влада на Република Македонија 2006-2007, Скопје 2006 www.vlada.mk

Грос Е., "Од постконфликтна обнова до пристапување кон НАТО и ЕУ", Досие: Македонија во НАТО, Форум аналитика, Скопје 2006

Група автори., "Охрид и Потоа," - меѓуетничко истражување на кризата во Македонија, Institute for war and Peace Reporting, London

David Scott., "NATO transformed: The Alliance's New Roles In International security," 1998 www.nato.int

Димитров Н., "Македонија и НАТО еволуитивно партнерство", Досие: Македонија во НАТО, Форум аналитика, Скопје 2006

"Донатори во Република Македонија", Сектор за европска интеграција, Скопје 2005 www.sei.gov.mk

Ѓуровски М., "Мировна девидента или повеќе масло: колку чини членството на Република Македонија во НАТО", Досие: Македонија во НАТО, Форум аналитика, Скопје 2006

"Europe and you in 2008 – a snapshot of EU achievements," European Commission, Directorate General for communication publications, Brussels 2008 www.eu.int

Ивановска Ј., "Кој ја креира(ше) безбедносната агенда во Македонија", Досие: Македонија во НАТО, Форум аналитика, Скопје 2006

"И сонцето е ѕвезда - Македонија во ЕУ", Сектор за европска интеграција, Скопје 2004 www.sei.gov.mk

"И сонцето е ѕвезда - Македонија во ЕУ", трето дополнето издание, Сектор за европска интеграција, Скопје 2006 www.sei.gov.mk

"И сонцето е ѕвезда - Македонија во ЕУ", четврто дополнето издание, Сектор за европска интеграција, Скопје 2008 www.sei.gov.mk

Jaap de Hoop Scheffer., "Building bridges for the next generation," Young Leaders Forum, Riga NATO Summit, 2006 www.morm.gov.mk

Kamp, Karl Heinz "L'OTAN apres le Kosovo: ange de paix ou gendarme du monde?," journal Politique etrangere, 64e annee, no 2, 1999, p. 245-256

Котовчевски М., "Национална Безбедност на Република Македонија", (втор дел) Скопје 2000

Котовчевски М., "Национална Безбедност на Република Македонија", (трет дел) Скопје 2000

Лепавцов А., "Република Македонија и НАТО: конзистентна политика на интеграција", Досие: Македонија во НАТО, Форум аналитика, Скопје 2006

Лепавцов А., "Осигурување на безбедноста на Република Македонија - приоритет за побрза интеграција во НАТО", Форум аналитика, Скопје 2006
www.morm.gov.mk

Манова К, Крстевска А., "Речник на термини: ЕУ претпристапна помош", Сектор за европска интеграција, Скопје 2007 www.sei.gov.mk

Маркус Лудвиг Ценети, Крстева Ичоќаева Л., "Извештај за конјуктурата на Средна и Источна Европа во 2008 со посебен осврт на Република Македонија", Билтен на Министерството за финансии бр.3/4, Скопје 2008 стр. 42-49 www.finance.gov.mk

Merritt, Jack N, Reed, Robert F, Weissinger-Baylon, Roger., "Crisis Decision Making in the Atlantic Alliance," 1998 www.nato.int

Митревска М., "Кризен Менаџмент", Македонска ризница Куманово 2005

Митревска М., "Кризен Менаџмент", Филозофски факултет Скопје 2008

Митревска М., "Цивилна одбрана", Филозофски факултет Скопје 2010

Мојмир М, Узунов В., "Фондовите на ЕУ за развој на Република Македонија", Сектор за европска интеграција, Скопје 2005 www.sei.gov.mk

Моне Ж., "Методи за обезбедување на помош, Прв дел: Упатство за управување со проектен циклус", издавач Време, Скопје 2007 www.sei.gov.mk

Нацев З., "Национална концепција за безбедност и одбрана-нова платформа за реформи и доближување до НАТО," списание Современа македонска одбрана бр. 9 2004 стр. 7-26

"Национална платформа и принципи за водење на преговорите за пристапување на Република Македонија во ЕУ," Влада на Република Македонија, Секретаријат за европски прашања, Скопје, Ноември 2007
www.sei.gov.mk

"Национална концепција за безбедност и одбрана," Влада на РМ, www.vlada.mk

"Национална стратегија за интеграција на РМ во ЕУ", Сектор за европска интеграција, Скопје Септември 2004 www.sei.gov.mk

"НАТО прирачник," NATO Public Diplomacy Division, Brussels 2001 www.nato.int

"НАТО после Прага," NATO Public Diplomacy Division, Brussels 2002 www.nato.int

"НАТО во 21 - виот век," NATO Public Diplomacy Division, Brussels 2004 www.nato.int

"НАТО после Букурешт," NATO Public Diplomacy Division, Brussels 2008 www.nato.int

"Нашиот пат до НАТО (OUR WAY TO NATO)", Министерство за одбрана, Скопје 2006 www.morm.gov.mk

"Што е новиот НАТО: презентација за партнерите," NATO Public Diplomacy Division, Brussels 2008 www.nato.int

Ортаковски В., "Меѓународното право и правото да се живее во мир," скрипта, Скопје 2003

"Оперативен план за 2007 година за спроведување на стратегијата за информирање и комуникација со јавноста во периодот на пристапување на Република Македонија во ЕУ 2007-2010", Сектор за европска интеграција, Скопје 2007 www.sei.gov.mk

"Партнерство за пристапување 2007 со Република Македонија", Сектор за европска интеграција, Скопје 2007 www.sei.gov.mk

"Преговори за членство во ЕУ", Сектор за европска интеграција, Скопје 2009 www.sei.gov.mk

Пендаровски С., "Република Македонија и стратешката алијанса: помеѓу перцепциите и реалноста," Досие: Македонија во НАТО, Форум аналитика, Скопје 2006

Пендаровски С., "Регионалниот пристап и приближувањето на Република Македонија кон евроатланските институции," Форум аналитика, Скопје 2006 www.morm.gov.mk

"Police training - Community policing," Projects and activities, Organization for Security and Co-operation in Europe, Spillover Monitor Mission to Skopje, 2006 www.osce.org

"Претпристапна економска програма 2008-2010", Влада на Република Македонија, Ноември 2007 www.finance.gov.mk

"Резолуција за приоритетите во 2009 година за пристапување на Република Македонија во Европската Унија", Собрание на Република Македонија, Скопје, Декември 2008 www.sei.gov.mk

Ристоска Ж., "Промените во системот за национална безбедност и одбрана на Република Македонија како резултат на новиот вид на безбедносни закани," списание Современа македонска одбрана бр. 12 2005 стр. 43-55

Roper, John NATO's New Role in Crisis Management, International spectator, vol. 34, no.2, April-June 1999, p.51-61 www.nato.int

Ружин Н., "Три циклуси на проширување од 1991 до 2008", Досие: Македонија во НАТО, Форум аналитика, Скопје 2006

Ружин Н., "НАТО пред новите предизвици и перспективи на Република Македонија", Фриедрицх Еберт Стифтунг, Скопје 2005

Симоска Е., "Рејтингот на НАТО во Република Македонија - Медиумите како нужност во поддршката за членството на Република Македонија во НАТО," Форум аналитика, Скопје 2006 www.morm.gov.mk

"Скица за реализација на препораките содржани во извештајот на Европската комисија за напредокот на Република Македонија за 2008 година", Сектор за европска интеграција, Скопје, Ноември 2008 www.sei.gov.mk

Славески С., "Безбедноста на информациите-услов за членство на Република Македонија во НАТО," Форум аналитика, Скопје 2006 www.morm.gov.mk

Славески С., "Безбедносна рамка на Меѓународното ангажирање во Република Македонија," списание Современа македонска одбрана бр. 8 2003 стр. 45-61

Стаменковски А., "НАТО и одбраната", НИП Ѓурѓа, Скопје 1997

"Стратегија за комуникација со јавноста во процесот на пристапување на Република Македонија во ЕУ 2007-2010", Сектор за европска интеграција, Скопје 2007 www.sei.gov.mk

"Стратегиски одбранбен преглед", Политичка рамка, Скопје, Октомври 2003 www.morm.gov.mk

Талески Д., "Поддршката за НАТО е поддршка за реформите во Македонија," Досие: Македонија во НАТО, Форум аналитика, Скопје 2006

"Together for security, An introduction to NATO," Euro-Atlantic integration is a realistic goal for all countries and entities in the Balkans, NATO Briefing, February 2005 www.nato.int

"Together for security, An introduction to NATO," NATO Public Diplomacy Division, Brussels 2008 www.nato.int

The fiftieth Anniversary of the Atlantic Alliance: a New NATO for a New Europe 1999 www.nato.int

Топузовски Т., "Македонски гамбит," Досие: Македонија во НАТО, Форум
аналитика, Скопје 2006

"Учиме ЕУ основи за ЕУ", Сектор за европска интеграција, Скопје 2007
www.sei.gov.mk

Werner Weidenfeld, Wolfgang Wessels (Hrsg) ., "Europa Von A Bis Z", Taschenbuch der
europäischen Integration, Europa Union Verlag GmbH, Bonn 2002

Шкрбина П., "Долгиот пат кон НАТО," Досие: Македонија во НАТО, Форум
аналитика, Скопје 2006

Прилог бр. 1

Буџет на Министерство за одбрана за 2002 година

Раздел	05001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ОДБРАНА	Буџет за 2002
Програма			во денари
Категорија			
Ставка		ОПИС	
Потставка			
ПРИХОДИ:			6.049.030.000
11		Администрација	575.788.000
12		АРМ	4.927.642.000
13		Воена академија	60.675.000
14		ЦВЗУ	187.166.000
15		СУП	56.457.000
16		Градежно обезбедување	225.531.000
17		Трансфери	15.771.000
РАСХОДИ:			6.049.030.000
11		Вкупно:	575.788.000
12		Администрација	4.927.642.000
40		АРМ	2.098.595.000
401		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	1.327.393.000
401112		Нето основни плати инаемнини	983.087.000
401120		Основни плати – работници	23.950.000
401120		Плата за дежурства	103.985.000
401216		Други додатоци на плата	68.839.000
401217		Надомест за превоз до и од работното место	138.994.000
401220		Надомест за храна	10.538.000
402		Надомест за одвоен живот	771.202.000
402111		Придонеси од плати и персонален данок	388.077.000
402112		Основни придонеси за ПИО	18.096.000
402211		Придонеси за бенифициран стаж	168.148.000
402212		Основни придонеси за здравство	9.138.000
402311		Основен придонес за професионално заболување	29.291.000
402411		Основни придонеси за вработување	3.656.000
402511		Основен придонес за водоснабдување	154.796.000
42		Персонален данок од плата	2.721.897.000
420		СТОКИ И УСЛУГИ	45.300.000
420111		Патни и дневни расходи	30.000.000
420112		Патување во земјата – хранарина (дневница)	15.000.000
420113		Патување во земјата – патни расходи	200.000
420114		Патување во земјата – сместување	100.000
421		Патување во земјата – споредни расходи	110.000.000
		Комунални услуги	

		60.000.000
421111	Електрична енергија	45.000.000
421112	Водовод и канализација	5.000.000
421113	Ѓубретарина	157.500.000
422	Затошлување	10.000.000
422111	Централно греење	15.000.000
422112	Дрва	2.000.000
422113	Јаглен	130.000.000
422114	Течни горива	500.000
422115	Друго	308.550.000
423	Комуникација и транспорт	100.000
423111	Пошта	15.000.000
423112	Телефон и телефакс	210.000.000
423211	Горива и масла	17.000.000
423212	Гуми	59.000.000
423213	Резервни делови	150.000
423214	Регистрација на моторни возила	2.400.000
423216	Расходи за транспорт на стоки	4.900.000
423217	Други расходи за транспорт	1.783.130.000
424	Материјали	5.000.000
424111	Канцелариски материјали	900.000
424112	Списанија, весници и други изданија	900.000
424113	Ленти, касети и друго за АОП	3.000.000
424114	Други административни материјали	171.000.000
424211	Униформи	2.000.000
424212	Работна облека	39.000.000
424213	Обувки	10.000.000
424214	Постелнина	600.000.000
424311	Прехранбени производи	9.000.000
424313	Други прехранбени продукти	860.000.000
424414	Материјали за одбрана	26.500.000
424511	Лекови	100.000
424611	Книги и учебници	350.000
424612	Наставно-образовни помагала	20.000
424613	Други образовни материјали	20.000.000
424711	Средства за одржување на хигиената	30.000.000
424712	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправка	5.380.000
424713	Други материјали	196.200.000
425	Тековно одржување	5.000.000
425111	Поправка и сервисирање на леки коли	60.000.000
425112	Поправка и сервисирање на товарни возила	120.000.000
425113	Поправка и сервисирање на авиони и хеликоптери	1.100.000
425114	Поправка и сервисирање на шловни објекти	

425115	Поправка и сервисирање на специјални возила	1.600.000
425116	Поправка на други возила	4.500.000
425218	Други услуги за одржување	4.000.000
426	Договорни услуги	57.830.000
426111	Примарна здравствена заштита	1.000.000
426116	Други здравствени услуги	2.000.000
426213	Друг тип на простор	130.000
426511	Семинари и конференции	500.000
426513	Обука и преквалификација на вработени	150.000
426514	Други образовни услуги	350.000
426615	Осигурување на моторни возила	200.000
426617	Осигурување на воздухоплови	50.000.000
426711	Преведувачи	1.500.000
426716	Други стручни услуги	1.000.000
426718	Други договорни услуги	1.000.000
427	Други оперативни расходи	63.387.000
427116	Промотивно-информативни активности во странство	80.000
427117	Репрезентација	855.000
427122	Други оперативни расходи	3.200.000
427123	Надоместоци на граѓаните во извршување на правата и должностите во одбраната	59.252.000
46	КУПУВАЊЕ НА КАПИТАЛНИ СРЕДСТВА	107.150.000
463	Купување на мебел и канцелариска опрема	17.150.000
463111	Купување на канцелариски мебел	1.450.000
463114	Купување на друг мебел	2.500.000
463211	Купување на канцелариска опрема	900.000
463212	Купување на информатичка опрема	10.000.000
463218	Купување на друга опрема	2.300.000
464	Купување на моторни возила	90.000.000
464116	Купување на други моторни возила	90.000.000
13	Воспа академија	60.675.000
14	ЦВЗУ	187.166.000
15	СУП	56.457.000
428	Резерви	20.000.000
428113	Постојана резерва(непедвидливи расходи во одбраната)	5.000.000
428114	Тековна резерва(разновидни расходи во одбраната)	15.000.000

Извор: Буџет на РМ за 2002 година ("Службен весник на РМ," бр.106/01)

Прилог бр. 2

Буџет на Министерство за внатрешни работи за 2002 година

Раздел	06001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	Буџет за 2002
Програма			во денари
Категорија			
Ставка			
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			5.192.464.000
11		Администрација	96.398.000
12		Безбедност	5.083.936.000
13		Угостителство	12.130.000
РАСХОДИ:			5.192.464.000
11		Вкупно:	96.398.000
12		Администрација	5.083.936.000
40		БЕЗБЕДНОСТ	4.025.424.000
401		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	2.380.705.000
401112		Нето основни плати инаемнини	1.641.488.000
401113		Основни плати – работници	1.688.000
401117		Основни плати – работници во ДКП	200.215.000
401119		Плата за прекувремена работа	232.936.000
401216		Плата за работа во ноќна смена	65.249.000
401217		Надомест за превоз до и од работното место	218.939.000
401220		Надомест за храна	210.000
402		Надомест за одвоен живот	1.664.719.000
402111		Придонеси од плати и персонален данок	774.813.000
402112		Основни придонеси за ПИО	232.740.000
402211		Придонеси за бенифициран стаж	292.242.000
402212		Основни придонеси за здравство	17.558.000
402311		Основен придонес за професионално заболување	56.155.000
402411		Основни придонеси за вработување	7.097.000
402511		Основен придонес за водоснабдување	314.114.000
42		Персонален данок од плата	943.512.000
420		СТОКИ И УСЛУГИ	28.690.000
420111		Патни и дневни расходи	10.000.000
420112		Патување во земјата – хранарина (дневница)	600.000
420113		Патување во земјата – патни расходи	3.000.000
420114		Патување во земјата – сместување	10.000
420121		Патување во земјата – споредни расходи	7.000.000
420122		Патување во странство-хранарина (дневница)	6.000.000
420123		Патување во странство – патни расходи	2.000.000
420124		Патување во странство – сместување	80.000
420124		Патување во странство – споредни расходи	

421	Комунални услуги	39.520.000
421111	Електрична енергија	23.000.000
421112	Водовод и канализација	13.000.000
421113	Ѓубретарина	3.000.000
421114	Гратска рента	500.000
421115	Други комунални такси и услуги	20.000
422	Затошлување	34.000.000
422111	Централно греење	11.000.000
422112	Дрва	9.000.000
422114	Течни горива	14.000.000
423	Комушкација и транспорт	247.790.000
423112	Телефон и телефакс	60.000.000
423113	Државни врски	25.000.000
423211	Горива и масла	110.000.000
423212	Гуми	8.300.000
423213	Резервни делови	40.000.000
423214	Регистрација на моторни возила	4.000.000
423216	Расходи за транспорт на стоки	480.000
424	Материјали	492.522.000
424111	Канцелариски материјали	15.000.000
424112	Списанија, весници и други изданија	3.000.000
424113	Ленти, касети и друго за АОП	42.000
424114	Други административни материјали	2.700.000
424211	Униформи	150.000.000
424311	Прехранбени производи	490.000
424313	Други прехранбени продукти	2.900.000
424413	Материјали за противпожарна заштита	10.000.000
424416	Материјали за полицијата	300.000.000
424417	Други материјали за посебни намени	0
424511	Лекови	490.000
424711	Средства за одржување на хигиената	5.000.000
424712	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправка	2.900.000
425	Тековно одржување	49.350.000
425111	Поправка и сервисирање на леки коли	25.000.000
425113	Поправка и сервисирање на авиони и хеликоптери	8.000.000
425212	Услуги за одржување на зелени површини	350.000
425215	Сервисирање на опрема	10.000.000
425216	Одржување на градежни објекти	6.000.000
426	Договорни услуги	46.150.000
426211	Канцелариски простор	2.100.000
426312	Ветеринарни услуги	50.000
426511	Семинари и конференции	1.000.000

426611	Провизија за платен промет	0
426613	Осигурување на вработени (несреќи, живот)	6.000.000
426614	Осигурување на недвижности и права	13.000.000
426615	Осигурување на моторни возила	12.000.000
426711	Преведувачи	600.000
426716	Други стручни услуги	10.000.000
426811	Членарини во меѓународни организации	1.400.000
427	Други оперативни расходи	5.500.000
427117	Репрезентација	2.500.000
427122	Други оперативни расходи	3.000.000
46	КУПУВАЊЕ НА КАПИТАЛНИ СРЕДСТВА	115.000.000
463	Купување на мебел и канцелариска опрема	5.000.000
463211	Купување на канцелариска опрема	5.000.000
464	Купување на моторни возила	30.000.000
464111	Купување моторни возила	30.000.000
468	Освоено и специјално одржување	80.000.000
468111	Реконструкција на градежни објекти	80.000.000
13	Угостителство	12.130.000

Извор: Буџет на РМ за 2002 година ("Службен весник на РМ,"бр.106/01)

Прилог бр. 3

Буџет на Министерство за одбрана за 2003 година

Раздел	05001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ОДБРАНА	Буџет за 2003
Програма			во денари
Категорија			
Ставка			
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			5.889.129.000
11		Администрација	541.274.000
12		АРМ	4.885.738.000
13		Воена академија	75.448.000
14		ЦВЗУ	220.743.000
15		Сектор за услуги и производство (СУП)	56.487.000
16		Градежно обезбедување	95.444.000
17		Трансфери	14.000.000
РАСХОДИ:			
		Вкупно:	5.889.129.000
11		Администрација	541.274.000
12		АРМ	4.885.738.000
40		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	2.527.043.000
401		Нето основни плати инаемнини	1.589.435.000
401112		Основни плати – работници	1.348.638.000
401120		Плата за дежурства	17.235.000
401216		Надомест за превоз до и од работното место	38.185.000
401217		Надомест за храна	175.707.000
401220		Надомест за одвоен живот	9.670.000
402		Придонеси од плати и персонален данок	937.608.000
402111		Основни придонеси за ПИО	454.417.000
402112		Придонеси за бенифициран стаж	50.911.000
402211		Основни придонеси за здравство	196.536.000
402212		Основен придонес за професионално заболување	10.681.000
402311		Основни придонеси за вработување	34.179.000
402411		Основен придонес за водоснабдување	4.272.000
402511		Персонален данок од плата	186.612.000
42		СТОКИ И УСЛУГИ	2.329.559.000
420		Патни и дневни расходи	29.733.000
420111		Патување во земјата – хранарина (дневница)	25.683.000
420112		Патување во земјата – патни расходи	3.800.000
420113		Патување во земјата – сместување	200.000
420114		Патување во земјата – споредни расходи	50.000

421	Комунални услуги	134.500.000
421111	Електрична енергија	70.000.000
421112	Водовод и канализација	59.000.000
421113	Ѓубретарина	5.500.000
422	Затоплување	191.800.000
422111	Централно греење	9.000.000
422112	Дрва	15.500.000
422113	Јаглен	1.000.000
422114	Течни горива	165.800.000
422115	Друго	500.000
423	Комуникација и транспорт	212.989.000
423111	Пошта	250.000
423112	Телефон и телефакс	39.000.000
423114	Курирски услуги	100.000
423211	Горива и масла	99.000.000
423212	Гуми	15.000.000
423213	Резервни делови	43.000.000
423214	Регистрација на моторни возила	140.000
423216	Расходи за транспорт на стоки	4.400.000
423217	Други расходи за транспорт	11.900.000
424	Материјали	1.444.788.000
424111	Канцелариски материјали	5.000.000
424112	Списанија, весници и други изданија	1.600.000
424113	Ленти, касети и друго за АОП	490.000
424114	Други административни материјали	4.000.000
424115	Копирање, печатење и издавање	2.500.000
424211	Униформи	164.000.000
424212	Работна облека	1.500.000
424213	Обувки	32.000.000
424214	Постелнина	10.000.000
424311	Прехранбени производи	620.000.000
424313	Други прехранбени продукти	0
424414	Материјали за одбрапа	551.848.000
424511	Лекови	17.000.000
424611	Книги и учебници	150.000
424612	Наставно-образовни помагала	400.000
424613	Други образовни материјали	0
424711	Средства за одржување на хигиената	16.500.000
424712	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправка	14.000.000
424713	Други материјали	3.800.000
425	Тековно одржување	216.231.000
425111	Поправка и сервисирање на леки коли	7.000.000

425112	Поправка и сервисирање на товарни возила	34.000.000
425113	Поправка и сервисирање на авиони и хеликоптери	144.000.000
425114	Поправка и сервисирање на пловни објекти	141.000
425115	Поправка и сервисирање на специјални возила	700.000
425116	Поправка на други возила	3.100.000
425215	Сервисирање на опрема	9.290.000
425216	Одржување на градежни објекти	17.000.000
425218	Други услуги за одржување	1.000.000
426	Договорни услуги	35.830.000
426111	Примарна здравствена заштита	180.000
426116	Други здравствени услуги	9.000.000
426213	Друг тип на простор	180.000
426312	Ветеринарни услуги	400.000
426511	Семинари и конференции	190.000
426513	Обука и преквалификација на вработени	1.000.000
426514	Други образовни услуги	510.000
426612	Банкарска провизија	1.500.000
426615	Осигурување на моторни возила	50.000
426617	Осигурување на воздухоплови	13.000.000
426711	Преведувачи	200.000
426716	Други стручни услуги	190.000
426718	Други договорни услуги	9.430.000
427	Други оперативни расходи	63.688.000
427111	Државни награди	1.300.000
427116	Промотивно-информативни активности во странство	10.000
427117	Репрезентација	555.000
427122	Други оперативни расходи	12.323.000
427123	Надоместоци на граѓаните во извршување на правата и должностите во одбраната	47.000.000
427124	Надоместок за користење средства и добиток за потребите на одбраната	2.500.000
44	ТЕКОВНИ ТРАНСФЕРИ И СУБВЕНЦИИ	0
443	Трансфери до домаќинства и физички лица	0
46	КУПУВАЊЕ НА КАПИТАЛНИ СРЕДСТВА	29.136.000
463	Купување на мебел и канцелариска опрема	9.646.000
463111	Купување на канцелариски мебел	550.000
463114	Купување на друг мебел	800.000
463211	Купување на канцелариска опрема	500.000
463212	Купување на информатичка опрема	6.296.000
463218	Купување на друга опрема	1.500.000
464	Купување на моторни возила	19.490.000
46112	Купување на автомобили	0
464116	Купување на други моторни возила	90.000.000
	Воена академија	75.448.000

14	ЦВЗУ	6.000.000
15	СУП	56.482.000
16	Градежно обезбедување	95.444.000
428	Резерви	20.000.000
428113	Постојана резерва(непедвидливи расходи во одбраната)	5.000.000
428114	Тековна резерва(разновидни расходи во одбраната)	15.000.000

Извор: Буџет на РМ за 2003 година ("Службен весник на РМ,"бр.21/03)

Прилог бр. 3/1

Буџет на Национален безбедносен авторитет во НАТО за 2003 година

Раздел	Програма	Категорија	Ставка	Потставка	ОПИС	Буџет за 2003	во денари
		05002			НАЦИОНАЛЕН БЕЗБЕДНОСЕН АВТОРИТЕТ ВО НАТО		
ПРИХОДИ:						460.000	
	11				Администрација	460.000	
РАСХОДИ:						460.000	
	40				ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	374.000	
	42				СТОКИ И УСЛУГИ	86.000	
	46				КУПУВАЊЕ НА КАПИТАЛНИ СРЕДСТВА	0	
	11				Администрација	460.000	
	40				ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	374.000	
	401				Нето основни плати инаемнини	239.000	
	401111				Основни плати – функционери	30.000	
	401112				Основни плати – работници	161.000	
	401216				Надомест за превоз до и од работното место	11.000	
	401217				Надомест за храна	37.000	
	402				Придонеси од плати и персонален данок	135.000	
	402111				Основни придонеси за ПИО	68.000	
	402211				Основни придонеси за здравство	30.000	
	402212				Основен придонес за професионално заболување	2.000	
	402311				Основни придонеси за вработување	6.000	
	402411				Основен придонес за водоснабдување	1.000	
	402511				Персонален данок од плата	28.000	
	42				СТОКИ И УСЛУГИ	86.000	
	420				Патши и дневни расходи	2.000	
	420111				Патување во земјата – хранарина (дневница)	2.000	

423	Комуникација и транспорт	82.000
423111	Пошта	3.000
423112	Телефон и телефакс	49.000
423113	Државни врски	5.000
423211	Горива и масла	25.000
424	Материјали	2.000
424711	Средства за одржување на хигиената	2.000

Извор: Буџет на РМ за 2003 година ("Службен весник на РМ, "бр.21/03)

Прилог бр. 4

Буџет на Министерство за внатрешни работи за 2003 година

Раздел	06001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	
Програма			Буџет за
Категорија			2003
Ставка			во денари
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			
			5.805.457.000
11		Администрација	91.571.000
12		Безбедност	5.704.521.000
13		Угостителство	9.365.000
РАСХОДИ:			
		Вкупно:	5.192.464.000
11		Администрација	96.398.000
12		БЕЗБЕДНОСТ	5.704.521.000
40		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	4.588.851.000
401		Нето основни плати инаемнини	2.674.734.000
401112		Основни плати – работници	1.941.509.000
401113		Основни плати – работници во ДКП	1.374.000
401117		Плата за прекуврмсна работа	162.455.000
401119		Плата за работа во ноќна смена	176.076.000
401216		Надомест за превоз до и од работното место	122.541.000
401217		Надомест за храна	270.340.000
401220		Надомест за одвоен живот	439.000
402		Придонеси од плати и персонален данок	1.914.117.000
402111		Основни придонеси за ПИО	847.713.000
402112		Придонеси за бенифициран стаж	258.819.000
402211		Основни придонеси за здравство	366.065.000
402212		Основен придонес за професионално заболување	19.882.000
402311		Основни придонеси за вработување	63.653.000
402411		Основен придонес за водоснабдување	7.940.000
402511		Персонален данок од плата	350.045.000

СТОКИ И УСЛУГИ		1.037.170.000
420	Патни и дневни расходи	40.370.000
420111	Патување во земјата – хранарина (дневница)	19.000.000
420112	Патување во земјата – патни расходи	1.300.000
420113	Патување во земјата – сместување	3.000.000
420114	Патување во земјата – споредни расходи	0
420121	Патување во странство-хранарина (дневница)	7.500.000
420122	Патување во странство – патни расходи	7.500.000
420123	Патување во странство – сместување	2.000.000
420124	Патување во странство – споредни расходи	70.000
421	Комунални услуги	57.000.000
421111	Електрична енергија	32.100.000
421112	Водовод и канализација	17.500.000
421113	Ѓубретарина	7.200.000
421114	Гратска рента	180.000
421115	Други комунални такси и услуги	20.000
422	Затошлување	44.000.000
422111	Централно греење	16.000.000
422112	Дрва	5.100.000
422114	Течни горива	22.900.000
423	Комуникација и транспорт	320.000.000
423111	Пошта	90.000
423112	Телефон и телефакс	90.000.000
423113	Државни врски	15.000.000
423211	Горива и масла	139.410.000
423212	Гуми	11.500.000
423213	Резервни делови	60.000.000
423214	Регистрација на моторни возила	3.500.000
423216	Расходи за транспорт на стоки	500.000
424	Материјали	463.900.000
424111	Канцелариски материјали	21.000.000
424112	Списанија, весници и други изданија	5.000.000
424113	Ленти, касети и друго за АОП	450.000
424114	Други административни материјали	40.000
424115	Копирање, печатење и издавање	900.000
424211	Униформи	160.000.000
424311	Прехранбени производи	1.900.000
424313	Други прехранбени продукти	2.500.000
424413	Материјали за противпожарна заштита	20.000.000
424416	Материјали за полицијата	236.410.000
424417	Други материјали за посебни намени	0
424511	Лекови	3.700.000

424711	Средства за одржување на хигиената	5.000.000
424712	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправка	10.000.000
425	Тековно одржување	40.000.000
425111	Поправка и сервисирање на леки коли	16.270.000
425113	Поправка и сервисирање на авиони и хеликоптери	5.800.000
425212	Услуги за одржување на зелени површини	200.000
425215	Сервисирање на опрема	12.200.000
425216	Одржување на градежни објекти	5.530.000
426	Договорни услуги	68.400.000
426211	Канцелариски простор	3.200.000
426312	Ветеринарни услуги	45.000
426511	Семинари и конференции	1.300.000
426611	Провизија за платен промет	0
426613	Осигурување на вработени (несреќи, живот)	11.705.000
426614	Осигурување на недвижности и права	1.800.000
426615	Осигурување на моторни возила	19.000.000
426617	Осигурување на воздухоплови	18.990.000
426711	Преведувачи	750.000
426716	Други стручни услуги	2.010.000
426718	Други договорни услуги	8.000.000
426811	Членарини во меѓународни организации	0
427	Други оперативни расходи	3.500.000
427117	Репрезентација	2.500.000
427122	Други оперативни расходи	1.000.000
46	КУПУВАЊЕ НА КАПИТАЛНИ СРЕДСТВА	78.500.000
461	Купување на земјиште и нематеријални средства	0
463	Купување на мебел и канцелариска опрема	5.000.000
463211	Купување на канцелариска опрема	5.000.000
464	Купување на моторни возила	3.500.000
464111	Купување моторни возила	3.500.000
468	Основен и специјално одржување	70.000.000
468111	Реконструкција на градежни објекти	70.000.000
13	Угостителство	9.365.000

Извор: Буџет на РМ за 2003 година ("Службен весник на РМ,"бр.21/03)

Прилог бр. 5

Буџет на Министерство за одбрана за 2004 година

Раздел	05001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ОДБРАНА	Буџет за 2004
Програма			во денари
Категорија			
Ставка			
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			6.107.549.000
11		Администрација	682.790.000
12		АРМ	4.910.329.000
13		Воена академија	74.185.000
14		Воена болница	212.207,000
15		Сектор за услуги и производство (СУП)	51.989.000
16		Градежно обезбедување	102.049.000
17		Трансфери	14.000.000
20		Програма за поддршка на стратешки приоритети	60.000.000
РАСХОДИ:			6.107.549.000
		Вкупно:	6.107.549.000
11		Администрација	682.790.000
12		АРМ	4.910.329.000
40		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	2.549.111.000
401		Нето основни плати инаемнини	1.624.353.000
401112		Основни плати – работници	1.266.545.000
401216		Надомест за превоз до и од работното место	133.854.000
401217		Надомест за храна	172.263.000
401220		Надомест за одвоен живот	8.249.000
401221		Надомест за дежурства	43.442.000
402		Придопеси од плати и персонален данок	924.758.000
42		СТОКИ И УСЛУГИ	2.133.745.000
420		Патни и дневни расходи	90.000.000
421		Комунални услуги	205.200.000
422		Загошлување	205.122.000
423		Комуникација и транспорт	199.841.000
424		Материјали	1.102.857.000
425		Тековно одржување	187.680.000
426		Договорни услуги	61.346.000
427		Други оперативни расходи	81.669.000
427111		Државни награди	1.300.000
427116		Промотивно-информативни активности во странство	128.000
427117		Репрезентација	2.202.000
427122		Други оперативни расходи	13.000.000
427123		Надоместоци на граѓаните во извршување на правата и должностите во одбраната	64.916.000

427124	Надоместок за користење средства и добиток за потребите на одбраната	123.000
46	КУПУВАЊЕ НА КАПИТАЛНИ СРЕДСТВА	227.503.000
463	Купување на мебел и канцелариска опрема	196.098.000
463111	Купување на канцелариски мебел	1.500.000
463114	Купување на друг мебел	2.500.000
463211	Купување на канцелариска опрема	1.000.000
463212	Купување на информатичка опрема	21.098.000
463218	Купување на друга опрема	170.000.000
464	Купување на моторни возила	31.405.000
464114	Купување на специјални возила	1.800.000
464116	Купување на други моторни возила	29.605.000
13	Воена академија	74.185.000
14	Воена болница	212.207.000
15	СУП	51.989.000
16	Градежно обезбедување	102.049.000
20	Програма за поддршка на стратешки приоритети	60.000.000
428	Резерви	18.000.000
428113	Постојана резерва(непедвидливи расходи во одбраната)	3.000.000
428114	Тековна резерва(разновидни расходи во одбраната)	15.000.000

Извор: Буџет на РМ за 2004 година ("Службен весник на РМ," бр.85/03)

Прилог бр. 5/1

Буџет на Национален безбедносен авторитет во НАТО за 2004 година

Раздел			Буџет за
Програма			2004
Категорија	05002	НАЦИОНАЛЕН БЕЗБЕДНОСЕН АВТОРИТЕТ ВО НАТО	
Ставка	ОПИС		во денари
Потставка			
ПРИХОДИ:			8.642.000
11	Администрација		8.642.000
РАСХОДИ:			
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ		3.605.000
401	Нето основни плати инаемнини		2.267.000
402	Придонеси од плати и персонален данок		1.338.000
42	СТОКИ И УСЛУГИ		4.537.000
420	Патни и дневни расходи		1.850.000
421	Комунални услуги		110.000
422	Затоплување		80.000
423	Комуникација и транспорт		877.000

424	Материјали	460.000
425	Тековно одржување	180.000
426	Договорни услуги	650.000
427	Други оперативни расходи	330.000
46	КУПУВАЊЕ НА КАПИТАЛНИ СРЕДСТВА	500.000
463	Купување на мебел и канцелариска опрема	500.000
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	3.605.000
401	Нето основни плати инаемнини	2.267.000
401111	Основни плати – функционери	337.000
401112	Основни плати – работници	1.564.000
401216	Надомест за превоз до и од работното место	138.000
401217	Надомест за храна	228.000
402	Придонеси од плати и персонален данок	1.338.000
42	СТОКИ И УСЛУГИ	4.537.000
420	Патни и дневни расходи	1.850.000
421	Комунални услуги	110.000
422	Затоплување	80.000
423	Комуникација и транспорт	877.000
424	Материјали	460.000
425	Тековно одржување	180.000
426	Договорни услуги	650.000
427	Други оперативни расходи	330.000
427116	Промотивно-информативни активности во странство	150.000
427117	Репрезентација	180.000
46	КУПУВАЊЕ НА КАПИТАЛНИ СРЕДСТВА	500.000
463	Купување на мебел и канцелариска опрема	500.000

Извор: Буџет на РМ за 2004 година ("Службен весник на РМ,"бр.85/03)

Прилог бр. 6

Буџет на Министерство за внатрешни работи за 2004 година

Раздел	06001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	
Програма			Буџет за 2004
Категорија			
Ставка			во денари
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			5.677.838.000
11	Администрација		94.748.000
12	Безбедност		5.529.548.000
13	Угостителство		8.565.000
14	Образование на кадри од областа на безбедноста		44.977.000

РАСХОДИ:	Вкупно:	5.192.464.000
11	Администрација	96.398.000
12	БЕЗБЕДНОСТ	5.529.548.000
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	4.457.578.000
401	Нето основни плати инаемнини	2.613.105.000
401112	Основни плати – работници	1.855.542.000
401113	Основни плати – работници во ДКП	1.500.000
401117	Плата за прекувремена работа	144.000.000
401119	Плата за работа во ноќна смена	262.000.000
401216	Надомест за превоз до и од работното место	67.584.000
401217	Надомест за храна	281.479.000
401220	Надомест за одвоен живот	1.000.000
402	Придонеси од плати и персонален данок	1.844.473.000
42	СТОКИ И УСЛУГИ	963.470.000
420	Патни и дневни расходи	45.000.000
421	Комунални услуги	57.970.000
422	Затоплување	42.000.000
423	Комуникација и транспорт	343.100.000
424	Материјали	357.850.000
425	Тековно одржување	53.200.000
426	Договорни услуги	60.350.000
427	Други оперативни расходи	4.000.000
427117	Репрезентација	3000.000
427122	Други оперативни расходи	1.000.000
46	КУПУВАЊЕ НА КАПИТАЛНИ СРЕДСТВА	108.500.000
463	Купување на мебел и канцелариска опрема	34.500.000
463111	Купување на канцелариски мебел	6.000.000
463111	Купување на канцелариска опрема	7.500.000
463212	Купување на информатичка опрема	9.000.000
463213	Купување на клима уреди	2.000.000
463218	Купување на друга опрема	10.000.000
464	Купување на моторни возила	9.000.000
464111	Купување моторни возила	9.000.000
468	Основно и специјално одржување	65.000.000
468111	Реконструкција на градежни објекти	65.000.000
13	Угостителство	8.565.000
14	Образование на кадри од областа на безбедноста	44.977.000

Извор: Буџет на РМ за 2004 година ("Службен весник на РМ,"бр.85/03)

Прилог бр.7

Буџет на Министерство за одбрана за 2005 година

Раздел	05001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ОДБРАНА	
Програма			Буџет за 2005
Категорија			(во илјади
Ставка			денари)
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			
			5.998.000
1		Администрација	981.296
2		АРМ	4.341.265
3		Воена академија	63.825
4		Воена болница	217.449
5		Изградба и одржување на инфраструктура	89.165
B		Унапредување на одбраната и безбедноста	305.000
B2		Интеграција во НАТО	305.000
РАСХОДИ:			
		Вкупно:	5.998.000
1		Администрација	981.296
2		АРМ	4.341.265
20		АРМ	4.243.965
40		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	2.229.297
401		Основни плати и надоместоци	1.575.884
402		Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	649.645
403		Останати придонеси од плати	3.768
42		СТОКИ И УСЛУГИ	1.740.917
420		Патни и дневни расходи	102.718
421		Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	534.675
423		Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	724.715
424		Поправки и тековно одржување	297.367
425		Договорни услуги	57.197
426		Други тековни расходи	24.245
46		СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	66.852
454		Разни трансфери	66.852
48		КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	206.899
483		Купување на мебел, опрема, возила и машини	206.899
21		МИРОВНИ И ХУМАНИТАРНИ МИСИИ	97.300
40		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ ЗА ВРАБОТЕНИТЕ	97.300
401		Основни плати и надоместоци	88.475
402		Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	8.788
403		Останати придонеси од плати	37
3		Воена академија	63.825
4		Воена болница	217.449

5	Изградба и одржување на инфраструктура	89.165
B	Унапредување на одбраната и безбедноста	305.000
B2	Интеграција во НАТО	305.000

Извор: Буџет на РМ за 2005 година ("Службен весник на РМ, "бр.96/04)

Прилог бр.7/1

Буџет на Дирекција за безбедност на класифицирани информации за 2005 година

Раздел			Буџет за 2005
Програма	05002	ДИРЕКЦИЈА ЗА БЕЗБЕДНОСТ НА КЛАСИФИЦИРАНИ	
Категорија		ИНФОРМАЦИИ	(во илјади
Ставка			денари)
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			6.122
B	Унапредување на одбраната и безбедноста		6.122
B2	Интеграција во НАТО		6.122

РАСХОДИ:

40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	3.606
401	Основни плати и надоместоци	2.539
402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	1.060
403	Останати придонеси од плати	7
42	СТОКИ И УСЛУГИ	2.516
420	Патни и дневни расходи	990
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	742
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	246
424	Поправки и тековно одржување	68
425	Договорни услуги	320
426	Други тековни расходи	150
B	Унапредување на одбраната и безбедноста	6.122
B2	Интеграција во НАТО	6.122
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	3.606
401	Основни плати и надоместоци	2.539
402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	1.060
403	Останати придонеси од плати	7
42	СТОКИ И УСЛУГИ	2.516
420	Патни и дневни расходи	990
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	742
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	246
424	Поправки и тековно одржување	68

425	Договорни услуги	320
426	Други тековни расходи	150

Извор: Буџет на РМ за 2005 година ("Службен весник на РМ,"бр.96/04)

Прилог бр.7/2

Буџет на Дирекција за заштита и спасување за 2005 година

Раздел	Програма	05003	ДИРЕКЦИЈА ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	Буџет за 2005
Категорија	Ставка	Потставка	ОПИС	(во илјади денари)
ПРИХОДИ:				
	2		ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	57.650
	2 0		ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	57.650
РАСХОДИ:				
40			ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	44.000
401			Основни плати и надоместоци	31.160
402			Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	12.764
403			Останати придонеси од плати	76
42			СТОКИ И УСЛУГИ	11.650
420			Патни и дневни расходи	2.650
421			Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	2.550
423			Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	1.150
424			Поправки и тековно одржување	1.700
425			Договорни услуги	1.450
426			Други тековни расходи	2.150
48			КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	2.000
482			Други градежни објекти	1.000
483			Купување на мебел, опрема, возила и машини	1.000
2			ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	57.650
20			ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	57.650
40			ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	44.000
401			Основни плати и надоместоци	31.160
402			Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	12.764
403			Останати придонеси од плати	76
42			СТОКИ И УСЛУГИ	11.650
420			Патни и дневни расходи	2.650
421			Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	2.550
423			Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	1.150
424			Поправки и тековно одржување	1.700

425	Договорни услуги	1.450
426	Други тековни расходи	2.150
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	2.000
482	Други градежни објекти	1.000
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	1.000

Извор: Буџет на РМ за 2005 година ("Службен весник на РМ,"бр.96/04)

Прилог бр. 8

Буџет на Министерство за внатрешни работи за 2005 година

Раздел	06001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	Буџет за 2005
Програма			(во илјади денари)
Категорија			
Ставка			
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			6.255.784
1	Администрација		99.035
2	Безбедност		5.775.827
3	Полициска академија		44.841
B	Унапредување на одбраната и безбедноста		366.081
B1	Гранична полиција		366.081
РАСХОДИ:			6.255.784
1	Администрација		99.035
2	БЕЗБЕДНОСТ		5.775.827
20	БЕЗБЕДНОСТ		5.723.827
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ		4.683.789
401	Основни плати и надоместоци		3.113.054
402	Придонеси од плати и персонален данок		1.563.770
403	Останати придонеси од плати		6.965
42	СТОКИ И УСЛУГИ		1.000.497
420	Патни и дневни расходи		47.082
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт		374.615
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки		345.400
424	Поправки и тековно одржување		166.600
425	Договорни услуги		60.300
426	Други тековни расходи		6.500
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ		2.641
464	Разни трансфери		2.641

48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	36.900
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	36.900
3	ПОЛИЦИСКА АКАДЕМИЈА	44.841
В	УНАПРЕДУВАЊЕ НА ОДБРАНАТА И БЕЗБЕДНОСТА	336.081
В1	ГРАНИЧНА ПОЛИЦИЈА	336.081

Извор: Буџет на РМ за 2005 година ("Службен весник на РМ,"бр.96/04)

Прилог бр. 9

Буџет на Министерство за одбрана за 2006 година

Раздел	05001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ОДБРАНА	
Програма			Буџет за 2006
Категорија			(во илјади
Ставка			денари)
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			5.901.642
1	Администрација		785.406
2	АРМ		4.300.799
3	Воена академија		50.854
4	Воена болница		216.708
5	Изградба и одржување на инфраструктура		94.349
К	Реформа во јавната администрација		30.000
К4	Реформа на Министерството за одбрана		30.000
В	Унапредување на одбраната и безбедноста		423.526
В2	Интеграција во НАТО		423.526

РАСХОДИ:			
	Вкупно:		5.901.642
1	Администрација		785.406
2	АРМ		4.300.799
20	АРМ		4.161.979
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ		2.338.225
401	Основни плати и надоместоци		1.696.308
402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите		638.268
403	Останати придонеси од плати		3.649
42	СТОКИ И УСЛУГИ		1.509.665
420	Патни и дневни расходи		102.885
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт		473.608
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки		558.192
424	Поправки и тековно одржување		289.000

	425	Договорни услуги	56.480
	426	Други тековни расходи	29.500
46		СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	44.647
	454	Разни трансфери	44.647
48		КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	269.442
	483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	269.442
	21	МИРОВНИ И ХУМАНИТАРНИ МИСИИ	138.820
40		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ ЗА ВРАБОТЕНИТЕ	18.820
	401	Основни плати и надоместоци	0
	402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	18.733
	403	Останати придонеси од плати	87
42		СТОКИ И УСЛУГИ	120.000
	426	Други тековни расходи	120.000
3		Воена академија	50.854
4		Воена болница	216.708
5		Изградба и одржување на инфраструктура	94.349
К		Реформа во јавната администрација	30.000
	К4	Реформа во Министерството за одбрана	30.000
В		Унапредување на одбраната и безбедноста	423.526
	В2	Интеграција во НАТО	426.526

Извор: Буџет на РМ за 2006 година ("Службен весник на РМ," бр.120/05)

Прилог бр.9/1

Буџет на Дирекција за безбедност на класифицирани информации за 2006 година

Раздел	Програма	05002	ДИРЕКЦИЈА ЗА БЕЗБЕДНОСТ НА КЛАСИФИЦИРАНИ ИНФОРМАЦИИ	Буџет за 2006
Категорија	Ставка	Потставка	ОПИС	(во илјади денари)
ПРИХОДИ:				20.380
2			Спроведување на размена на кл. информации РМ-ЕУ	3.300
20			Спроведување на размена на кл. информации РМ-ЕУ	3.300
	В		Унапредување на одбраната и безбедноста	17.080
	В2		Интеграција во НАТО	17.080
РАСХОДИ:				
40			ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	11.000
	401		Основни плати и надоместоци	6.980
	402		Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	3.994

403	Останати придонеси од плати	26
42	СТОКИ И УСЛУГИ	4.980
420	Патни и дневни расходи	1.600
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	1.300
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	780
424	Поправки и тековно одржување	100
425	Договорни услуги	700
426	Други тековни расходи	500
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	4.400
481	Други градежни објекти	1.600
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	2.800
2	Спроведување на за размена на кл. информации РМ-ЕУ	3.300
20	Спроведување на за размена на кл. информации РМ-ЕУ	3.300
42	СТОКИ И УСЛУГИ	500
420	Патни и дневни расходи	500
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	2.800
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	2.800
В	Унапредување на одбраната и безбедноста	17.080
В2	Интеграција во НАТО	17.080
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	11.000
401	Основни плати и надоместоци	6.980
402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	3.994
403	Останати придонеси од плати	26
42	СТОКИ И УСЛУГИ	4.480
420	Патни и дневни расходи	1.100
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	1.300
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	780
424	Поправки и тековно одржување	100
425	Договорни услуги	700
426	Други тековни расходи	500
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	1.600
481	Градежни објекти	1.600

Извор: Буџет на РМ за 2006 година ("Службен весник на РМ," бр.120/05)

Прилог бр. 9/2

Буџет на Дирекција за заштита и спасување за 2006 година

Раздел	Програма	Категорија	Ставка	Потставка	ОПИС	Буџет за 2006 (во илјади денари)
	05003				ДИРЕКЦИЈА ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	
ПРИХОДИ:						
	2				ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	112.720
	2 0				ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	112.720
РАСХОДИ:						
40				ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ		80.000
401				Основни плати и надоместоци		58.268
402				Придонеси за социјално осигурување од работодавачите		21.250
403				Останати придонеси од плати		482
42				СТОКИ И УСЛУГИ		24.000
420				Патни и дневни расходи		1.200
421				Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт		9.500
423				Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки		3.000
424				Поправки и тековно одржување		6.000
425				Договорни услуги		1.800
426				Други тековни расходи		2.500
46				СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ		4.000
464				Разни трансфери		4.000
48				КАПИТАЛНИ РАСХОДИ		4.720
482				Други градежни објекти		500
483				Купување на мебел, опрема, возила и машини		3.000
485				Други нефинансиски средства		1.220
2				ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ		112.720
20				ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ		112.720
40				ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ		80.000
401				Основни плати и надоместоци		80.000
402				Придонеси за социјално осигурување од работодавачите		21.250
403				Останати придонеси од плати		482
42				СТОКИ И УСЛУГИ		24.000
420				Патни и дневни расходи		1.200
421				Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт		9.500
423				Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки		3.000
424				Поправки и тековно одржување		6.000
425				Договорни услуги		1.800
426				Други тековни расходи		2.500
46				СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ		4.000

464	Разни трансфери	4.000
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	4.720
482	Други градежни објекти	500
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	3.000
485	Други нефинансиски средства	1.220

Извор: Буџет на РМ за 2006 година ("Службен весник на РМ," бр.120/05)

Прилог бр. 9/3

Буџет на Центар за управување со кризи за 2006 година

Раздел	05004	ЦЕНТАР ЗА УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	Буџет за 2006
Програма			(во илјади
Категорија			денари)
Ставка		ОПИС	
Потставка			
ПРИХОДИ:			128.000
2	УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	112.000	
20	УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	112.000	
3	Воспоставување на коминикациско-информативен систем со единствен број на повикување	16.000	
30	Воспоставување на коминикациско-информативен систем со единствен број на повикување	16.000	
РАСХОДИ:			
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	72.000	
401	Основни плати и надоместоци	42.353	
402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	29.588	
403	Останати придонеси од плати	59	
42	СТОКИ И УСЛУГИ	36.550	
420	Патни и дневни расходи	5.300	
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	11.030	
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	10.559	
424	Поправки и тековно одржување	3.587	
425	Договорни услуги	4.624	
426	Други тековни расходи	1.450	
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	900	
464	Разни трансфери	900	
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	18.550	
482	Други градежни објекти	2.100	
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	16.450	
2	УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	112.000	
20	УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	112.000	

40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ ЗА ВРАБОТЕНИТЕ	72.000
401	Основни плати и надоместоци	42.353
402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	29.588
403	Останати придонеси од плати	59
42	СТОКИ И УСЛУГИ	31.550
420	Патни и дневни расходи	5.300
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	11.030
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	5.559
424	Поправки и тековно одржување	3.587
425	Договорни услуги	4.624
426	Други тековни расходи	1.450
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	900
464	Разни трансфери	900
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	7.550
482	Други градежни објекти	2.100
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	5.450
3	Воспоставување на коминикациско-информативен систем со единствен број на повикување	16.000
30	Воспоставување на коминикациско-информативен систем со единствен број на повикување	16.000
42	СТОКИ И УСЛУГИ	5.000
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	5.000
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	11.000
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	11.000

Извор: Буџет на РМ за 2006 година (" Службен весник на РМ, " бр.120/05)

Прилог бр. 10

Буџет на Министерство за внатрешни работи за 2006 година

Раздел	06001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	Буџет за 2006
Програма			(во илјади денари)
Категорија			
Ставка		ОПИС	
Потставка			
ПРИХОДИ:			6.914.018
1	Администрација		30.714
2	Безбедност		5.828.361
3	Полициска академија		52.017
4	Државна безбедност		35.200
В	Унапредување на одбраната и безбедноста		967.726
В1	Гранична полиција		962.500
В2	Интеграција во НАТО		5.226

РАСХОДИ:		
	Вкупно:	6.914.018
1	Администрација	30.714
2	БЕЗБЕДНОСТ	5.828.361
20	ЈАВНА БЕЗБЕДНОСТ	5.544.861
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	4.323.457
401	Основни плати и надоместоци	2.853.877
402	Придонеси од плати и персонален данок	1.461.703
403	Останати придонеси од плати	7.877
42	СТОКИ И УСЛУГИ	886.780
420	Патни и дневни расходи	40.011
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	320.000
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	323.500
424	Поправки и тековно одржување	148.469
425	Договорни услуги	51.800
426	Други тековни расходи	3.000
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	0
464	Разни трансфери	0
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	334.624
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	334.624
21	СЕКТОРИ ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	212.500
3	ПОЛИЦИСКА АКАДЕМИЈА	52.017
4	ДРЖАВНА БЕЗБЕДНОСТ	35.200
В	УНАПРЕДУВАЊЕ НА ОДБРАНАТА И БЕЗБЕДНОСТА	967.726
В1	ГРАНИЧНА ПОЛИЦИЈА	962.500
В2	ИНТЕГРАЦИЈА ВО НАТО	5.226

Извор: Буџет на РМ за 2006 година ("Службен весник на РМ," бр.120/05)

Прилог бр. 11

Буџет на Министерство за одбрана за 2007 година

Раздел	05001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ОДБРАНА	
Програма			Буџет за 2007
Категорија			(во илјади
Ставка			денари)
Потставка		ОПИС	

ПРИХОДИ:		
1	Администрација	736.969
2	АРМ	5.095.237
3	Воена академија	43.402
4	Воена болница	227.871
5	Изградба и одржување на инфраструктура	113.804
К	Реформа во јавната администрација	80.000

K4	Реформа на Министерството за одбрана	80.000
B	Унапредување на одбраната и безбедноста	568.605
B2	Интеграција во НАТО	568.605

РАСХОДИ:		
1	Вкупно:	6.865.888
2	Администрација	736.969
	АРМ	5.095.237
20	АРМ	4.964.400
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	2.484.833
401	Основни плати и надоместоци	1.691.324
402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	789.418
403	Останати придонеси од плати	4.091
42	СТОКИ И УСЛУГИ	1.786.988
420	Патни и дневни расходи	157.164
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	682.612
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	410.657
424	Поправки и тековно одржување	351.748
425	Договорни услуги	155.095
426	Други тековни расходи	29.712
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	4.990
454	Разни трансфери	4.990
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	641.607
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	641.607
49	ОТПЛАТА НА ГЛАВНИНА	45.982
491	Отплата на главнина од нерезидентни кредитори	45.982
21	МИРОВНИ И ХУМАНИТАРНИ МИСИИ	130.837
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ ЗА ВРАБОТЕНИТЕ	23.837
402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	23.718
403	Останати придонеси од плати	119
42	СТОКИ И УСЛУГИ	107.000
426	Други тековни расходи	107.000
3	Воена академија	43.402
4	Воена болница	227.871
5	Изградба и одржување на инфраструктура	113.804
K	Реформа во јавната администрација	80.000
K4	Реформа на Министерството за одбрана	80.000
B	Унапредување на одбраната и безбедноста	568.605
B2	Интеграција во НАТО	568.605

Извор: Буџет на РМ за 2007 година ("Службен весник на РМ,"бр.139/06)

Прилог бр.11/1

Буџет на Дирекција за безбедност на класифицирани информации за 2007 година

Раздел	Програма	Категорија	Ставка	Потставка	ОПИС	Буџет за 2007 (во илјади денари)
	05002				ДИРЕКЦИЈА ЗА БЕЗБЕДНОСТ НА КЛАСИФИЦИРАНИ ИНФОРМАЦИИ	
ПРИХОДИ:						22.702
2					Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ	1.800
20					Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ	1.800
	В				Унапредување на одбраната и безбедноста	20.902
	В2				Интеграција во НАТО	20.902
РАСХОДИ:						
40					ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	13.702
401					Основни плати и надоместоци	9.356
402					Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	4.313
403					Останати придонеси од плати	33
42					СТОКИ И УСЛУГИ	5.200
420					Патни и дневни расходи	1.600
421					Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	1.500
423					Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	600
424					Поправки и тековно одржување	500
425					Договорни услуги	500
426					Други тековни расходи	500
48					КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	3.800
481					Градежни објекти	2.600
483					Купување на мебел, опрема, возила и машини	1.000
485					Други нефинансиски средства	1.000
2					Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ	1.800
20					Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ	1.800
42					СТОКИ И УСЛУГИ	600
420					Патни и дневни расходи	600
48					КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	1.200
483					Купување на мебел, опрема, возила и машини	1.000
485					Други нефинансиски средства	200
В					Унапредување на одбраната и безбедноста	20.902
В2					Интеграција во НАТО	20.902
40					ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	13.702

	401	Основни плати и надоместоци	9.356
	402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	4.313
	403	Останати придонеси од плати	33
42		СТОКИ И УСЛУГИ	4.600
	420	Патни и дневни расходи	1.000
	421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	1.500
	423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	600
	424	Поправки и тековно одржување	500
	425	Договорни услуги	500
	426	Други тековни расходи	500
48		КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	2.600
	481	Градежни објекти	2.600

Извор: Буџет на РМ за 2007 година ("Службен весник на РМ,"бр.139/06)

Прилог бр. 11/2

Буџет на Дирекција за заштита и спасување за 2007 година

Раздел	Програма	05003	ДИРЕКЦИЈА ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	Буџет за 2007
Категорија	Ставка	Потставка	опис	(во илјади денари)
ПРИХОДИ:				117.739
	2		ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	117.739
	2 0		ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	117.739
РАСХОДИ:				
	40		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	85.799
	401		Основни плати и надоместоци	60.000
	402		Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	24.931
	403		Останати придонеси од плати	178
42			СТОКИ И УСЛУГИ	27.000
	420		Патни и дневни расходи	2.500
	421		Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	10.000
	423		Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	3.000
	424		Поправки и тековно одржување	6.500
	425		Договорни услуги	3.000
	426		Други тековни расходи	2.000
46			СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	2.500
	464		Разни трансфери	2.500
48			КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	2.440
	482		Други градежни објекти	500
	483		Купување на мебел, опрема, возила и машини	4.500

	485	Други нефинансиски средства	1.220
2		ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	117.739
20		ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	117.739
	40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	85.799
	401	Основни плати и надоместоци	60.690
	402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	24.931
	403	Останати придонеси од плати	178
	42	СТОКИ И УСЛУГИ	27.000
	420	Патни и дневни расходи	2.500
	421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	10.000
	423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	3.000
	424	Поправки и тековно одржување	6.500
	425	Договорни услуги	3.000
	426	Други тековни расходи	2.000
	46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	2.500
	464	Разни трансфери	2.500
	48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	2.440
	482	Други градежни објекти	600
	483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	1.840

Извор: Буџет на РМ за 2007 година ("Службен весник на РМ," бр.139/06)

Прилог бр. 11/3

Буџет на Центар за управување со кризи за 2007 година

Раздел	05004	ЦЕНТАР ЗА УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	
Програма			Буџет за 2007
Категорија			(во илјади
Ставка			денари)
Потставка		опис	
ПРИХОДИ:			
	2	УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	123.319
	20	УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	123.319
	3	Комуникациско-информативен систем со единствен број на повикување	10.000
	30	Комуникациско-информативен систем со единствен број на повикување	10.000
<hr/>			
РАСХОДИ:			
	40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	78.019
	401	Основни плати и надоместоци	54.629
	402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	23.145
	403	Останати придонеси од плати	245

42	СТОКИ И УСЛУГИ	35.000
420	Патни и дневни расходи	5.000
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	12.000
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	6.000
424	Поправки и тековно одржување	4.000
425	Договорни услуги	6.000
426	Други тековни расходи	2.000
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	1.300
464	Разни трансфери	1.300
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	20.690
482	Други градежни објекти	3.500
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	15.500
2	УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	123.319
20	УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	123.319
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ ЗА ВРАБОТЕНИТЕ	78.019
401	Основни плати и надоместоци	54.629
402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	23.145
403	Останати придонеси од плати	245
42	СТОКИ И УСЛУГИ	35.000
420	Патни и дневни расходи	5.000
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	12.000
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	6.000
424	Поправки и тековно одржување	4.000
425	Договорни услуги	6.000
426	Други тековни расходи	2.000
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	1.300
464	Разни трансфери	1.300
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	9.000
482	Други градежни објекти	3.500
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	5.500
3	Воспоставување на комуникациско-информативен систем со единствен број на повикување	10.000
30	Воспоставување на комуникациско-информативен систем со единствен број на повикување	10.000
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	10.000
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	10.000

Извор: Буџет на РМ за 2007 година ("Службен весник на РМ,"бр.139/06)

Прилог бр. 12

Буџет на Министерство за внатрешни работи за 2007 година

Раздел	06001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	
Програма			Буџет за 2007
Категорија			(во илјади
Ставка			денари)
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			6.890.753
1		Администрација	60.636
2		Безбедност	5.461.219
3		Полициска академија	48.322
4		Државна безбедност	47.800
A		Децентрализација	250.000
A2		Пренесување на надлежностите на ЕЛС	250.000
B		Унапредување на одбраната и безбедноста	1.022.776
B1		Гранична полиција	1.017.526
B2		Интеграција во НАТО	5.250
РАСХОДИ:			
		Вкупно:	6.890.753
1		Администрација	60.636
2		БЕЗБЕДНОСТ	5.461.219
20		ЈАВНА БЕЗБЕДНОСТ	5.049.219
40		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	3.850.839
401		Основни плати и надоместоци	2.546.070
402		Придонеси од плати и персонален данок	1.298.393
403		Останати придонеси од плати	6.376
42		СТОКИ И УСЛУГИ	819.780
420		Патни и дневни расходи	20.800
421		Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	346.780
423		Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	260.450
424		Поправки и тековно одржување	132.200
425		Договорни услуги	50.750
426		Други тековни расходи	8.800
46		СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	0
464		Разни трансфери	0
48		КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	378.600
483		Купување на мебел, опрема, возила и машини	378.600
21		СЕКТОРИ ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	372.000
3		ПОЛИЦИСКА АКАДЕМИЈА	48.332
4		ДРЖАВНА БЕЗБЕДНОСТ	47.800

A	ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЈА	250.000
A2	Пренесување на надлежностите на ЕЛС	250.000
B	УНАПРЕДУВАЊЕ НА ОДБРАНАТА И БЕЗБЕДНОСТА	1.022.776
B1	ГРАНИЧНА ПОЛИЦИЈА	1.017.526
B2	ИНТЕГРАЦИЈА ВО НАТО	5.250

Извор: Буџет на РМ за 2007 година ("Службен весник на РМ," бр.139/06)

Прилог бр. 13

Буџет на Министерство за одбрана за 2008 година

Раздел	05001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ОДБРАНА	
Програма			Буџет за 2008
Категорија			(во илјади
Ставка			денари)
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			
			7.602.434
1		Администрација	843.215
2		АРМ	5.462.806
3		Мировни и хуманитарни мисии	293.629
4		Воена болница	232.784
5		Објекти и инфраструктура	70.000
B		Унапредување на одбраната и безбедноста	600.000
B2		Интеграција во НАТО	600.000
K		Реформа во јавната администрација	100.000
K4		Реформа на Министерството за одбрана	80.000
РАСХОДИ:			
		Вкупно:	7.602.434
1		Администрација	843.215
2		АРМ	5.462.806
20		ФУНКЦИОНИРАЊЕ НА АРМ	3.122.669
40		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	2.635.457
401		Основни плати и надоместоци	1.796.161
402		Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	834.660
403		Останати придонеси од плати	4.636
42		СТОКИ И УСЛУГИ	476.712
420		Патни и дневни расходи	134.354
421		Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	62.160
423		Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	26.290
424		Поправки и тековно одржување	5.000
425		Договорни услуги	221.342
426		Други тековни расходи	27.566

46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	10.500
464	Разни трансфери	10.500
21	ОБУКА	150.050
22	ЛОГИСТИКА ВО АРМ	1.325.087
23	ОПРЕМУВАЊЕ И МОДЕРНИЗАЦИЈА ВО АРМ	865.000
3	МИРОВНИ И ХУМАНИТАРНИ МИСИИ	293.629
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ ЗА ВРАБОТЕНИТЕ	33.629
402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	33.467
403	Останати придонеси од плати	162
42	СТОКИ И УСЛУГИ	260.000
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	30.000
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	70.000
426	Други тековни расходи	160.000
3	Воена академија	43.402
4	Воена болница	232.784
5	Објекти и инфраструктура	70.000
В	Унапредување на одбраната и безбедноста	600.000
В2	Интеграција во НАТО	600.000
К	Реформа во јавната администрација	100.000
К4	Реформа во Министерството за одбрана	100.000

Извор: Буџет на РМ за 2008 година ("Службен весник на РМ," бр.160/07)

Прилог бр.13/1

Буџет на Дирекција за безбедност на класифицирани информации за 2008 година

Раздел	Програма	05002	ДИРЕКЦИЈА ЗА БЕЗБЕДНОСТ НА КЛАСИФИЦИРАНИ ИНФОРМАЦИИ	Буџет за 2008
Категорија	Ставка	Потставка	ОПИС	(во илјади денари)
ПРИХОДИ:				23.300
2	Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ			1.100
20	Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ			1.100
	В	Унапредување на одбраната и безбедноста		22.200
	В2	Интеграција во НАТО		22.200
РАСХОДИ:				
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ			14.000
	401	Основни плати и надоместоци		9.870

	402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	4.105
	403	Останати придонеси од плати	25
42		СТОКИ И УСЛУГИ	5.500
	420	Патни и дневни расходи	2.100
	421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	1.500
	423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	600
	424	Поправки и тековно одржување	500
	425	Договорни услуги	300
	426	Други тековни расходи	500
48		КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	3.800
	481	Градежни објекти	2.300
	483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	1.500
	485	Други нефинансиски средства	1.000
	2	Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ	1.100
	20	Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ	1.100
42		СТОКИ И УСЛУГИ	600
	420	Патни и дневни расходи	600
48		КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	500
	483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	500
	В	Унапредување на одбраната и безбедноста	22.200
	В2	Интеграција во НАТО	22.200
40		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	14.000
	401	Основни плати и надоместоци	9.870
	402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	4.105
	403	Останати придонеси од плати	25
42		СТОКИ И УСЛУГИ	4.900
	420	Патни и дневни расходи	1.500
	421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	1.500
	423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	600
	424	Поправки и тековно одржување	500
	425	Договорни услуги	300
	426	Други тековни расходи	500
48		КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	3.300
	481	Градежни објекти	2.300
	483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	1.000

Извор: Буџет на РМ за 2008 година ("Службен весник на РМ,"бр.160/07)

Прилог бр. 13/2

Буџет на Дирекција за заштита и спасување за 2008 година

Раздел	Програма	Категорија	Ставка	Поглавје	ОПИС	Буџет за 2008 (во илјади денари)
	05003				ДИРЕКЦИЈА ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	
ПРИХОДИ:						
	2				ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	243.000
	2 0				ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	243.000
РАСХОДИ:						
40				ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ		93.000
401				Основни плати и надоместоци	65.509	
402				Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	27.323	
403				Останати придонеси од плати	168	
42				СТОКИ И УСЛУГИ		27.000
420				Патни и дневни расходи	1.600	
421				Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	11.400	
423				Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	2.300	
424				Поправки и тековно одржување	4.400	
425				Договорни услуги	4.800	
426				Други тековни расходи	2.500	
46				СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ		2.000
464				Разни трансфери	2.000	
48				КАПИТАЛНИ РАСХОДИ		121.000
482				Други градежни објекти	1.000	
483				Купување на мебел, опрема, возила и машини	120.000	
2				ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ		243.000
20				ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ		243.000
40				ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ		93.000
401				Основни плати и надоместоци	65.509	
402				Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	27.323	
403				Останати придонеси од плати	168	
42				СТОКИ И УСЛУГИ		27.000
420				Патни и дневни расходи	1.600	
421				Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	11.400	
423				Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	2.300	
424				Поправки и тековно одржување	4.400	
425				Договорни услуги	4.800	
426				Други тековни расходи	2.500	
46				СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ		2.000
464				Разни трансфери	2.000	

48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	121.000
482	Други градежни објекти	1.000
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	120.000

Извор: Буџет на РМ за 2008 година ("Службен весник на РМ,"бр.160/07)

Прилог бр. 13/3

Буџет на Центар за управување со кризи за 2008 година

Раздел	05004	ЦЕНТАР ЗА УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	
Програма			Буџет за 2008
Категорија			(во илјади
Ставка			денари)
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			
			165.500
2		УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	145.500
20		УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	145.500
3		Коминикациско-информативен систем со единствен број на повикување	20.000
30		Коминикациско-информативен систем со единствен број на повикување	20.000
РАСХОДИ:			
40		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	102.000
401		Основни плати и надоместоци	70.541
402		Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	31.159
403		Останати придонеси од плати	300
42		СТОКИ И УСЛУГИ	34.200
420		Патни и дневни расходи	5.000
421		Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	12.000
423		Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	5.700
424		Поправки и тековно одржување	4.000
425		Договорни услуги	5.500
426		Други тековни расходи	2.000
46		СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	1.000
464		Разни трансфери	1.000
48		КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	28.300
482		Други градежни објекти	20.000
483		Купување на мебел, опрема, возила и машини	7.600
485		Други нефинансиски средства	700
2		УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	145.500
20		УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	145.500
40		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ ЗА ВРАБОТЕНИТЕ	102.000
401		Основни плати и надоместоци	70.541

402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	31.159
403	Останати придонеси од плати	300
42	СТОКИ И УСЛУГИ	34.200
420	Патни и дневни расходи	5.000
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	12.000
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	5.700
424	Поправки и тековно одржување	4.000
425	Договорни услуги	5.500
426	Други тековни расходи	2.000
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	1.000
464	Разни трансфери	1.000
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	8.300
482	Други градежни објекти	7.600
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	700
3	Комуникациско-информативен систем со единствен број на повикување	20.000
30	Комуникациско-информативен систем со единствен број на повикување	20.000
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	20.000
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	20.000

Извор: Буџет на РМ за 2008 година ("Службен весник на РМ," бр.160/07)

Прилог бр. 14

Буџет на Министерство за внатрешни работи за 2008 година

Раздел	Програма	06001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	Буџет за 2008
Категорија	Ставка	Потставка	ОПИС	(во илјади денари)
ПРИХОДИ:				8.097.000
	1		Администрација	71.685
	2		Безбедност	7.642.308
	3		Полициска академија	52.173
	4		Државна безбедност	48.050
	A		Децентрализација	280.634
	A2		Пренесување на надлежностите на ЕЛС	280.634
	B		Унапредување на одбраната и безбедноста	2.150
	B2		Интеграција во НАТО	2.150
РАСХОДИ:				
			Вкупно:	8.097.000
	1		Администрација	71.685
	2		БЕЗБЕДНОСТ	7.642.308
	20		ЈАВНА БЕЗБЕДНОСТ	5.866.979

40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	4.462.163
401	Основни плати и надоместоци	2.929.468
402	Придонеси од плати и персонален данок	1.524.951
403	Останати придонеси од плати	7.744
42	СТОКИ И УСЛУГИ	827.816
420	Патни и дневни расходи	30.000
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	308.116
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	286.950
424	Поправки и тековно одржување	147.000
425	Договорни услуги	47.050
426	Други тековни расходи	8.700
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	0
464	Разни трансфери	0
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	577.000
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	378.600
21	СЕКТОРИ ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	473.000
3	ПОЛИЦИСКА АКАДЕМИЈА	52.173
4	ДРЖАВНА БЕЗБЕДНОСТ	48.050
A	ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЈА	280.634
A2	Пренесување на надлежностите на ЕЛС	280.634
B	УНАПРЕДУВАЊЕ НА ОДБРАНАТА И БЕЗБЕДНОСТА	2.150
B2	ИНТЕГРАЦИЈА ВО НАТО	2.150

Извор: Буџет на РМ за 2008 година ("Службен весник на РМ,"бр.160/07)

Прилог бр. 15

Буџет на Министерство за одбрана за 2009 година

Раздел	05001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ОДБРАНА	
Програма			Буџет за 2009
Категорија			(во илјади
Ставка			денари)
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			8.110.000
1		Администрација	784.595
2		АРМ	6.049.659
	20	Функционирање на АРМ	3.483.234
	21	Обука	152.509
	22	Логистика во АРМ	1.358.858
	24	Реформа во Министерството за одбрана	112.000
	2A	Опремување и модернизација во АРМ	943.058
3		Мровни и хуманитарни мисии	216.696
4		Воена болница	252.369

5	Одржување на објекти и инфраструктура	111.863
В	Унапредување на одбраната и безбедноста	649.782
ВА	Интеграција во НАТО	649.782
К	Реформа во јавната администрација	45.036
К2	Стручно оспособување и усовршување	45.036

РАСХОДИ:		
	Вкупно:	8.110.000
1	Администрација	784.595
2	АРМ	6.049.659
20	Функционирање на АРМ	3.483.234
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	3.099.594
401	Основни плати и надоместоци	2.100.033
402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	994.334
403	Останати придонеси од плати	5.227
42	СТОКИ И УСЛУГИ	368.140
420	Патни и дневни расходи	139.861
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	59.975
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	24.196
424	Поправки и тековно одржување	2.090
425	Договорни услуги	110.012
426	Други тековни расходи	32.006
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	15.500
454	Разни трансфери	15.500
21	ОБУКА	152.509
22	ЛОГИСТИКА ВО АРМ	1.358.858
24	РЕФОРМА ВО МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ОДБРАНА	112.000
2А	ОПРЕМУВАЊЕ И МОДЕРНИЗАЦИЈА НА АРМ	943.058
3	МИРОВНИ И ХУМАНИТАРНИ МИСИИ	216.696
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	812.334
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	812.334
4	Воена болница	252.369
5	Одржување на објекти и инфраструктура	111.863
В	УНАПРЕДУВАЊЕ НА ОДБРАНАТА И БЕЗБЕДНОСТА	649.782
В2	Интеграција во НАТО	649.782
К	РЕФОРМА НА ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА	45.036
К2	Стручно оспособување и усовршување	45.036

Извор: Буџет на РМ за 2009 година ("Службен весник на РМ," бр.166/08)

Прилог бр.15/1

Буџет на Дирекција за безбедност на класифицирани информации за 2009 година

Раздел	Програма	05002	ДИРЕКЦИЈА ЗА БЕЗБЕДНОСТ НА КЛАСИФИЦИРАНИ ИНФОРМАЦИИ	Буџет за 2009
Категорија	Ставка	Потставка	ОПИС	(во илјади денари)

ПРИХОДИ:

1			АДМИНИСТРАЦИЈА	31.495
10			АДМИНИСТРАЦИЈА	31.495
2			Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ	7.620
20			Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ	7.620
	К		Реформа во јавната администрација	330
	К2		Стручно оспособување и усовршување	330

РАСХОДИ:

40			ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	25.885
401			Основни плати и надоместоци	19.220
402			Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	6.630
403			Останати придонеси од плати	35
42			СТОКИ И УСЛУГИ	8.880
420			Патни и дневни расходи	2.700
421			Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	1.400
423			Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	730
424			Поправки и тековно одржување	550
425			Договорни услуги	2.700
426			Други тековни расходи	800
48			КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	4.680
481			Градежни објекти	3.000
483			Купување на мебел, опрема, возила и машини	1.500
485			Други нефинансиски средства	180

1			АДМИНИСТРАЦИЈА	31.495
10			АДМИНИСТРАЦИЈА	31.495
40			ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	21.045
401			Основни плати и надоместоци	16.220
402			Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	4.800
403			Останати придонеси од плати	25
42			СТОКИ И УСЛУГИ	6.270
420			Патни и дневни расходи	1.820
421			Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	1.200
423			Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	700

424	Поправки и тековно одржување	500
425	Договорни услуги	1.380
426	Други тековни расходи	670
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	4.180
481	Градежни објекти	3.000
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	1.000
485	Други нефинансиски средства	180
<hr/>		
2	Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ	7.620
20	Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ	7.620
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	4.840
401	Основни плати и надоместоци	3.000
402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	1.830
403	Останати придонеси од плати	10
42	СТОКИ И УСЛУГИ	2.280
420	Патни и дневни расходи	700
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	200
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	30
424	Поправки и тековно одржување	50
425	Договорни услуги	1.200
426	Други тековни расходи	100
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	500
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	500
К	Реформа во јавната администрација	330
К2	Стручно оспособување и усовршување	330

Извор: Буџет на РМ за 2009 година ("Службен весник на РМ," бр.166/08)

Прилог бр. 15/2

Буџет на Дирекција за заштита и спасување за 2009 година

Раздел	Програма	05003	ДИРЕКЦИЈА ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	Буџет за 2009
Категорија	Ставка	Потставка	ОПИС	(во илјади денари)
ПРИХОДИ:				263.449
2			ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	263.449
20			ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	263.449
К			Реформа во јавната администрација	420
К2			Стручно оспособување и усовршување	420
<hr/>				
РАСХОДИ:				
40			ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	121.269

	401	Основни плати и надоместоци	85.561
	402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	35.477
	403	Останати придонеси од плати	231
42		СТОКИ И УСЛУГИ	36.100
	420	Патни и дневни расходи	2.000
	421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	14.000
	423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	2.500
	424	Поправки и тековно одржување	5.000
	425	Договорни услуги	9.000
	426	Други тековни расходи	3.600
46		СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	2.000
	464	Разни трансфери	2.000
48		КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	104.500
	482	Други градежни објекти	1.000
	483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	100.000
2		ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	263.449
20		ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	263.449
40		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	121.269
	401	Основни плати и надоместоци	85.561
	402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	35.477
	403	Останати придонеси од плати	231
42		СТОКИ И УСЛУГИ	35.780
	420	Патни и дневни расходи	1.960
	421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	13.970
	423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	2.350
	424	Поправки и тековно одржување	5.000
	425	Договорни услуги	9.000
	426	Други тековни расходи	3.500
46		СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	1.900
	464	Разни трансфери	1.900
48		КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	104.500
	482	Други градежни објекти	1.000
	483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	100.000
	485	Други нефинансиски средства	3.500
	К	Реформа во јавната администрација	420
	К2	Стручно оспособување и усовршување	420

Извор: Бюџет на РМ за 2009 година ("Службен весник на РМ," бр.166/08)

Буџет на Центар за управување со кризи за 2009 година

Раздел	05004	ЦЕНТАР ЗА УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	
Програма			Буџет за 2009
Категорија			(во илјади
Ставка			денари)
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			181.600
2		УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	145.240
20		УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	145.240
3		Коминикациско-информативен систем со единствен број на повикување	30.000
3A		Коминикациско-информативен систем со единствен број на повикување	30.000
K		Реформа во јавната администрација	6.360
K2		Стручно оспособување и усовршување	6.360
РАСХОДИ:			
40		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	110.200
401		Основни плати и надоместоци	76.000
402		Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	34.000
403		Останати придонеси од плати	200
42		СТОКИ И УСЛУГИ	35.500
420		Патни и дневни расходи	5.000
421		Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	13.000
423		Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	5.000
424		Поправки и тековно одржување	5.000
425		Договорни услуги	5.500
426		Други тековни расходи	2.000
46		СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	1.000
464		Разни трансфери	1.000
48		КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	34.900
483		Купување на мебел, опрема, возила и машини	32.500
485		Други нефинансиски средства	2.400
2		УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	145.240
20		УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	145.240
40		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ ЗА ВРАБОТЕНИТЕ	110.200
401		Основни плати и надоместоци	76.000
402		Придонеси за социјално осигурување од работодавачите	34.000
403		Останати придонеси од плати	200
42		СТОКИ И УСЛУГИ	29.140
420		Патни и дневни расходи	1.300

421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	12.700
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки	4.200
424	Поправки и тековно одржување	5.000
425	Договорни услуги	4.440
426	Други тековни расходи	1.500
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	1.000
464	Разни трансфери	1.000
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	4.900
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	2.500
485	Други нефинансиски средства	2.400
3	Комуникациско-информативен систем со единствен број на повикување	30.000
3А	Комуникациско-информативен систем со единствен број на повикување	30.000
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	30.000
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини	30.000
К	Реформа во јавната администрација	6.360
К2	Стручно оспособување и усовршување	6.360

Извор: Буџет на РМ за 2009 година ("Службен весник на РМ,"бр.166/08)

Прилог бр. 16

Буџет на Министерство за внатрешни работи за 2009 година

Раздел	06001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	Буџет за 2009
Програма			(во илјади денари)
Категорија			
Ставка			
Потставка	ОПИС		
ПРИХОДИ:			9.633.000
1	Администрација		84.738
2	Безбедност		8.550.002
3	Центар за обука		64.111
4	Државна безбедност		533.289
5	Интеграција во НАТО		1.000
А	Децентрализација		305.000
А2	Пренесување на надлежностите на ЕЛС		305.000
Г	Јакнење на владеење на правото		57.340
Г1	Борба против организиран криминал		57.340
К	Реформа во јавната администрација		8.000
К2	Стручно оспособување и усовршување		8.000
М	Интеграција во ЕУ		29.520
МА	Помош при транзиција и институционална надградба		29.502

РАСХОДИ:		Вкупно:	9.633.000
1	Администрација		84.738
2	БЕЗБЕДНОСТ		8.550.002
20	БЕЗБЕДНОСТ		6.134.817
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ		5.179.679
401	Основни плати и надоместоци		3.419.800
402	Придонеси за социјално осигурување од работодавачите		1.750.085
403	Останати придонеси од плати		9.794
42	СТОКИ И УСЛУГИ		955.138
420	Патни и дневни расходи		32.699
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт		348.786
423	Ситен инвентар, алат и други материјали за поправки		318.330
424	Поправки и тековно одржување		186.193
425	Договорни услуги		59.112
426	Други тековни расходи		10.018
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ		562.240
483	Купување на мебел, опрема, возила и машини		562.240
21	СЕКТОРИ ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ		373.191
22	РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТРИ ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ		1.309.754
2А	РЕФОРМИ ВО ПОЛИЦИЈА		526.240
2Б	РЕКОНСТРУКЦИЈА И ОПРЕМУВАЊЕ НА ЗГРАДИ		170.000
3	ЦЕНТАР ЗА ОБУКА		64.111
4	Државна безбедност		533.289
5	Интеграција во НАТО		1.000
А	Децентрализација		305.000
А2	Пренесување на надлежности во ЕЛС		305.000
Г	Јакнење на Владеењето на правото		57.340
Г1	Борба против организиран криминал		57.340
К	РЕФОРМА НА ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА		8.000
К2	Стручно оспособување и усовршување		8.000
М	Интеграција во ЕУ		29.520
МА	Помош при транзиција и институционална надградба		29.520

Извор: Бюџет на РМ за 2009 година ("Службен весник на РМ," бр.166/08)

Прилог бр. 17

Буџет на Министерство за одбрана за 2010 година

Раздел	05001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ОДБРАНА	
Програма			Буџет за 2010
Категорија			(во илјади
Ставка			денари)
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			6.195.000
1		Администрација	849.424
10		Администрација	527.853
12		Меѓународни активности	172.271
13		Опременување во Министерството за одбрана	20.000
14		Реформа во Министерството за одбрана	99.300
1A		Модернизација во Министерството за одбрана	30.000
2		АРМ	4.513.896
20		Функционирање на АРМ	3.085.486
21		Обука	71.000
22		Логистика во АРМ	951.000
2A		Опременување и модернизација во АРМ	406.410
3		Мровни и хуманитарни мисии	450.000
5		Одржување на објекти и инфраструктура	92.000
6		Воена академија	8.000
B		Унапредување на одбраната и безбедноста	261.680
BA		Интеграција во НАТО	261.680
K		Реформа во јавната администрација	20.000
K2		Стручно оспособување и усовршување	20.000
РАСХОДИ:			
		Вкупно:	6.195.000
1		Администрација	849.424
2		АРМ	4.513.896
20		Функционирање на АРМ	3.085.486
40		ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ	2.735.486
401		Основни плати	1.911.409
402		Придонеси за социјално осигурување	808.765
404		Надоместоци	15.312
42		СТОКИ И УСЛУГИ	347.000
420		Патни и дневни расходи	184.612
421		Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	48.024
423		Материјали и ситен инвентар	17.958
425		Договорни услуги	71.220
426		Други тековни расходи	5.186

	427	Привремени вработувања	20.000
46		СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	3.000
	454	Разни трансфери	3.000
	21	ОБУКА	71.000
	22	ЛОГИСТИКА ВО АРМ	951.000
	24	РЕФОРМА ВО МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ОДБРАНА	112.000
	2А	ОПРЕМУВАЊЕ И МОДЕРНИЗАЦИЈА НА АРМ	406.410
48		КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	394.000
	480	Купување на опрема и машини	320.768
	483	Купување на мебел	232
	484	Купување на возила	73.000
3		МИРОВНИ И ХУМАНИТАРНИ МИСИИ	450.000
5		Одржување на објекти и инфраструктура	92.000
6		Воена академија	8.000
В		УНАПРЕДУВАЊЕ НА ОДБРАНАТА И БЕЗБЕДНОСТА	261.680
	В2	Интеграција во НАТО	261.680
К		РЕФОРМА НА ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА	20.000
	К2	Стручно оспособување и усовршување	20.000

Извор: Буџет на РМ за 2010 година ("Службен весник на РМ,"бр.160/09)

Прилог бр.17/1

Буџет на Дирекција за безбедност на класифицирани информации за 2010 година

Раздел	Програма	05002	ДИРЕКЦИЈА ЗА БЕЗБЕДНОСТ НА КЛАСИФИЦИРАНИ ИНФОРМАЦИИ	Буџет за 2010
Категорија	Ставка	Потставка	ОПИС	(во илјади денари)

ПРИХОДИ:

1			АДМИНИСТРАЦИЈА	22.950
10			АДМИНИСТРАЦИЈА	22.950
2			Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ	3.390
20			Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ	3.390
	К		Реформа во јавната администрација	160
	К2		Стручно оспособување и усовршување	160

РАСХОДИ:

40			ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ	20.500
	401		Основни плати	15.300
	402		Придонеси за социјално осигурување	5.200
42			СТОКИ И УСЛУГИ	5.620
	420		Патни и дневни расходи	1.300

421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	890
423	Материјали и ситен инвентар	500
424	Поправки и тековно одржување	200
425	Договорни услуги	2.080
426	Други тековни расходи	650
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	380
481	Градежни објекти	80
483	Купување на мебел	200
485	Вложувања и нефинансиски средства	100
1	АДМИНИСТРАЦИЈА	22.950
10	АДМИНИСТРАЦИЈА	22.950
40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	18.300
401	Основни плати	13.200
402	Придонеси за социјално осигурување	5.100
42	СТОКИ И УСЛУГИ	4.270
420	Патни и дневни расходи	1.200
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	750
423	Материјали и ситен инвентар	500
424	Поправки и тековно одржување	200
425	Договорни услуги	1.020
426	Други тековни расходи	600
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	380
481	Градежни објекти	80
483	Купување на мебел	200
485	Вложувања и нефинансиски средства	100
2	Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ	3.390
20	Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ	3.390
40	ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ	2.200
401	Основни плати	2100
402	Придонеси за социјално осигурување	100
42	СТОКИ И УСЛУГИ	1.190
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	140
425	Договорни услуги	1.050
426	Други тековни расходи	100
К	Реформа во јавната администрација	160
К2	Стручно оспособување и усовршување	160

Извор: Буџет на РМ за 2010 година ("Службен весник на РМ,"бр.160/09)

Прилог бр. 17/2

Буџет на Дирекција за заштита и спасување за 2010 година

Раздел	Програма	Категорија	Ставка	Потставка	ОПИС	Буџет за 2010 (во илјади денари)
	05003				ДИРЕКЦИЈА ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	
ПРИХОДИ:						534.553
	2				ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	532.400
	2 0				ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	532.400
	М				Интеграција во ЕУ	2.153
	МА				Помош при транзиција и институционална надградба	2.153
РАСХОДИ:						
	40				ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ	111.500
	401				Основни плати	78.000
	402				Придонеси за социјално осигурување	33.500
	42				СТОКИ И УСЛУГИ	61.053
	420				Патни и дневни расходи	1.000
	421				Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	20.000
	423				материјали и ситен инвентар	5.500
	424				Поправки и тековно одржување	7.000
	425				Договорни услуги	9.500
	426				Други тековни расходи	5.553
	427				Привремени вработувања	12.500
	46				СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	1.000
	464				Разни трансфери	1.000
	48				КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	361.000
	485				Вложувања и нефинансиски средства	1.000
	486				Купување на возила	360.000
2					ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	532.400
20					ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	532.400
	40				ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ	111.500
	401				Основни плати	78.000
	402				Придонеси за социјално осигурување	33.500
	42				СТОКИ И УСЛУГИ	58.900
	420				Патни и дневни расходи	1.000
	421				Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	20.000
	423				материјали и ситен инвентар	5.500
	424				Поправки и тековно одржување	7.000
	425				Договорни услуги	9.500
	426				Други тековни расходи	3.400
	427				Привремени вработувања	12.500

46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	1.000
464	Разни трансфери	1.000
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	361.000
485	Вложувања и нефинансиски средства	1.000
486	Купување на возила	360.000
М	Имиграција во ЕУ	2.153
МА	Помош при транзиција и институционална надградба	2.153

Извор: Буџет на РМ за 2010 година ("Службен весник на РМ,"бр.160/09)

Прилог бр. 17/3

Буџет на Центар за управување со кризи за 2010 година

Раздел	05004	ЦЕНТАР ЗА УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	
Програма			Буџет за 2010
Категорија			(во илјади
Ставка			денари)
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			
			149.140
2		УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	144.840
20		УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	144.840
3		Коминикациско-информативен систем со единствен број на повикување	3.000
3А		Коминикациско-информативен систем со единствен број на повикување	3.000
К		Реформа во јавната администрација	1.300
К2		Стручно оспособување и усовршување	1.300

РАСХОДИ:

40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	113.240
401	Основни плати	79.000
402	Придонеси за социјално осигурување	34.240
42	СТОКИ И УСЛУГИ	27.100
420	Патни и дневни расходи	1.300
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	10.000
423	Материјали и ситен инвентар	2.700
424	Поправки и тековно одржување	4.000
425	Договорни услуги	4.800
426	Други тековни расходи	1.300
427	Привремени вработувања	3.000
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	800
464	Разни трансфери	800
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	8.000
480	Купување на опрема и машини	3.000
482	Други градежни објекти	3.000

485	Вложувања и нефинансиски средства	2.000
2	УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	144.840
20	УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	144.840
40	ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ	113.240
401	Основни плати	79.000
402	Придонеси за социјално осигурување	34.240
42	СТОКИ И УСЛУГИ	25.800
420	Патни и дневни расходи	800
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	10.000
423	Материјали и ситен инвентар	2.500
424	Поправки и тековно одржување	4.000
425	Договорни услуги	4.500
426	Други тековни расходи	1.000
	Привремени вработувања	3.000
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	800
464	Разни трансфери	800
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	8.000
480	Купување на опрема и машини	3.000
485	Вложувања и нефинансиски средства	2.000
3	Комуникациско-информативен систем со единствен број на повикување	3.000
3A	Комуникациско-информативен систем со единствен број на повикување	3.000
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	3.000
483	Други градежни објекти	3.000
К	Реформа во јавната администрација	1.300
К2	Стручно оспособување и усовршување	1.300

Извор: Буџет на РМ за 2010 година ("Службен весник на РМ," бр.160/09)

Прилог бр. 18

Буџет на Министерство за внатрешни работи за 2010 година

Раздел	06001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	Буџет за 2010
Програма			(во илјади денари)
Категорија			
Ставка			
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			
1		Администрација	95.565
2		Безбедност	7.719.028
3		Центар за обука	56.924
4		Државна безбедност	206.822
5		Интеграција во НАТО	260

A	Децентрализација	290.000
A2	Пренесување на надлежностите на ЕЛС	290.000
Г	Јакнење на владеење на правото	16.559
Г1	Борба против организиран криминал	13.500
Г2	Борба против трговија со луѓе и илегална миграција	3.059
К	Реформа во јавната администрација	3.500
К2	Стручно оспособување и усовршување	3.500
М	Интеграција во ЕУ	22.060
МА	Помош при транзиција и институционална надградба	22.060

РАСХОДИ:		Вкупно:	8.411.718
1	Администрација		95.565
2	БЕЗБЕДНОСТ		7.719.028
20	ЈАВНА БЕЗБЕДНОСТ		5.123.371
40	ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ		4.531.696
401	Основни плати		3.206.954
402	Придонеси за социјално осигурување		1.324.742
403	Останати придонеси од плати		9.794
42	СТОКИ И УСЛУГИ		586.675
420	Патни и дневни расходи		18.833
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт		262.795
423	Материјали и ситен инвентар		189.079
424	Поправки и тековно одржување		76.654
425	Договорни услуги		20.126
426	Други тековни расходи		7.181
427	Привремени вработувања		15.007
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ		5.000
464	Разни трансфери		5.000
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ		1.068.646
480	Купување на опрема и машини		776.466
481	Градежни објекти		10.000
483	Вложување во нефинансиски средства		8.200
486	Купување на возила		274.000
21	СЕКТОРИ ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ		235.523
22	РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТРИ ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ		1.160.538
2А	РЕФОРМИ ВО ПОЛИЦИЈА		1.068.646
2Б	РЕКОНСТРУКЦИЈА И ОПРЕМУВАЊЕ НА ЗГРАДИ		130.000
3	ЦЕНТАР ЗА ОБУКА		56.924
4	Државна безбедност		206.822
5	Интеграција во НАТО		1.260
A	Децентрализација		290.000

A2	Пренесување на надлежности во ЕЛС	290.000
Г	Јакнење на Владеењето на правото	16.559
G1	Борба против корупцијата и организиран криминал	13.500
G2	Борба против трговија со луѓе и илегална миграција	3.059
К	РЕФОРМА НА ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА	3.500
K2	Стручно оспособување и усовршување	3.500
М	Интеграција во ЕУ	22.060
МА	Помош при транзиција и институционална надградба	22.060

Извор: Буџет на РМ за 2010 година ("Службен весник на РМ,"бр.160/09)

Прилог бр. 19

Буџет на Министерство за одбрана за 2011 година

Раздел	05001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ОДБРАНА	Буџет за 2011
Програма			(во илјади денари)
Категорија			
Ставка			
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			5.552.376
1		Администрација	761.666
10		Администрација	513.375
12		Меѓународни активности	132.156
13		Опременување во Министерството за одбрана	7.475
14		Реформа во Министерството за одбрана	101.800
1A		Модернизација во Министерството за одбрана	6.500
2		АРМ	4.248.853
20		Функционирање на АРМ	3.026.773
21		Обука	40.230
22		Логистика во АРМ	8.51.850
2A		Опременување и модернизација во АРМ	330.000
3		Мровни и хуманитарни мисии	287.187
5		Одржување на објекти и инфраструктура	100.000
6		Воена академија	9.420
В		Унапредување на одбраната и безбедноста	142.500
ВА		Интеграција во НАТО	142.500
К		Реформа во јавната администрација	2.750
K2		Стручно оспособување и усовршување	2.750
РАСХОДИ:			
		Вкупно:	5.552.376
1		Администрација	761.666
2		АРМ	4.248.853
20		Функционирање на АРМ	3.026.773
40		ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ	2.741.673

401	Основни плати	1.905.695
402	Придонеси за социјално осигурување	819.380
404	Надоместоци	16.598
42	СТОКИ И УСЛУГИ	281.000
420	Патни и дневни расходи	120.000
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	29.000
423	Материјали и ситен инвентар	25.000
425	Договорни услуги	98.000
426	Други тековни расходи	9.000
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	4.100
454	Разни трансфери	4.100
21	ОБУКА	40.230
22	ЛОГИСТИКА ВО АРМ	851.850
2А	ОПРЕМУВАЊЕ И МОДЕРНИЗАЦИЈА НА АРМ	330.000
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	330.000
480	Купување на опрема и машини	330.000
3	МИРОВНИ И ХУМАНИТАРНИ МИСИИ	287.187
5	Одржување на објекти и инфраструктура	100.000
6	Воена академија	9.420
В	УНАПРЕДУВАЊЕ НА ОДБРАНАТА И БЕЗБЕДНОСТА	142.500
ВА	Интеграција во НАТО	142.500
К	РЕФОРМА НА ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА	2.750
К2	Стручно оспособување и усовршување	2.750

Извор: Буџет на РМ за 2011 година ("Службен весник на РМ," бр.161/10)

Прилог бр.91/1

Буџет на Дирекција за безбедност на класифицирани информации за 2011 година

Раздел	05002 ДИРЕКЦИЈА ЗА БЕЗБЕДНОСТ НА КЛАСИФИЦИРАНИ ИНФОРМАЦИИ		Буџет за 2011
Програма			(во илјади
Категорија			денари)
Ставка	ОПИС		
Потставка			
ПРИХОДИ:			24.410
1	АДМИНИСТРАЦИЈА		18.472
10	АДМИНИСТРАЦИЈА		18.472
2	Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ		5.788
20	Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ		5.788
	К	Реформа во јавната администрација	150
	К2	Стручно оспособување и усовршување	150

РАСХОДИ:

40	ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ	17.460
----	----------------------------	---------------

	401	Основни плати	13.677
	402	Придонеси за социјално осигурување	3.783
42		СТОКИ И УСЛУГИ	4.950
	420	Патни и дневни расходи	900
	421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	1.200
	423	Материјали и ситен инвентар	400
	424	Поправки и тековно одржување	200
	425	Договорни услуги	1.850
	426	Други тековни расходи	400
48		КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	2.000
	480	Купување на опрема и машини	150
	481	Градежни објекти	1.800
	485	Вложувања и нефинансиски средства	50
1		АДМИНИСТРАЦИЈА	18.472
10		АДМИНИСТРАЦИЈА	18.472
40		ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	13.192
	401	Основни плати	9.603
	402	Придонеси за социјално осигурување	3.589
42		СТОКИ И УСЛУГИ	3.280
	420	Патни и дневни расходи	800
	421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	1.130
	423	Материјали и ситен инвентар	400
	424	Поправки и тековно одржување	200
	425	Договорни услуги	1.020
	426	Други тековни расходи	600
48		КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	380
	481	Градежни објекти	80
	483	Купување на мебел	200
	485	Вложувања и нефинансиски средства	100
2		Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ	3.390
20		Спогодба за размена на кл. информации РМ-ЕУ	3.390
40		ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ	2.200
	401	Основни плати	2100
	402	Придонеси за социјално осигурување	100
42		СТОКИ И УСЛУГИ	1.190
	421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	140
	425	Договорни услуги	400
	426	Други тековни расходи	350
	К	Реформа во јавната администрација	150
	К2	Стручно оспособување и усовршување	150

Извор: Буџет на РМ за 2011 година ("Службен весник на РМ," бр.161/10)

Прилог бр. 19/2

Буџет на Дирекција за заштита и спасување за 2011 година

Раздел	Програма	Категорија	Ставка	Потставка	ОПИС	Буџет за 2011 (во илјади денари)
	05003				ДИРЕКЦИЈА ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	
ПРИХОДИ:						
	2				ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	207.500
	2 0				ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	207.500
	M				Имиграција во ЕУ	2.200
	MA				Помош при транзиција и институционална надградба	2.200
РАСХОДИ:						
	40				ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ	135.800
	401				Основни плати	103.000
	402				Придонеси за социјално осигурување	32.800
	42				СТОКИ И УСЛУГИ	68.900
	420				Патни и дневни расходи	1.000
	421				Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	26.000
	423				материјали и ситен инвентар	5.000
	424				Поправки и тековно одржување	17.000
	425				Договорни услуги	16.500
	426				Други тековни расходи	3.400
	46				СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	1.000
	464				Разни трансфери	1.000
	48				КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	4.000
	480				Купување на опрема и машини	3.500
	485				Вложувања и нефинансиски средства	500
2					ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	207.500
20					ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ	207.500
	40				ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ	135.800
	401				Основни плати	103.000
	402				Придонеси за социјално осигурување	32.800
	42				СТОКИ И УСЛУГИ	66.700
	420				Патни и дневни расходи	1.000
	421				Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	26.000
	423				материјали и ситен инвентар	5.000
	424				Поправки и тековно одржување	17.000
	425				Договорни услуги	16.500
	426				Други тековни расходи	1.200
	427				Привремени вработувања	12.500
	46				СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	1.000

464	Разни трансфери	1.000
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	4.000
480	Купување на опрема и машини	3.500
485	Вложувања и нефинансиски средства	500
М	Интеграција во ЕУ	2.200
МА	Помош при транзиција и институционална надградба	2.200

Извор: Бюджет на РМ за 2011 година ("Службен весник на РМ,"бр.161/10)

Прилог бр. 19/3

Бюджет на Центар за управување со кризи за 2011 година

Раздел	05004	ЦЕНТАР ЗА УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	Бюджет за 2011
Програма			(во илјади
Категорија			денари)
Ставка			
Потставка		ОПИС	
ПРИХОДИ:			150.690
2	УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ		149.740
20	УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ		149.740
К	Реформа во јавната администрација		950
К2	Стручно оспособување и усовршување		950

РАСХОДИ:

40	ПЛАТИ, НАЕМНИНИ И НАДОМЕСТОЦИ	131.920
401	Основни плати	96.990
402	Придонеси за социјално осигурување	34.930
42	СТОКИ И УСЛУГИ	17.270
420	Патни и дневни расходи	1.170
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	9.000
423	Материјали и ситен инвентар	1.500
424	Поправки и тековно одржување	3.800
425	Договорни услуги	1.100
426	Други тековни расходи	700
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	600
464	Разни трансфери	600
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	900
480	Купување на опрема и машини	5.000
485	Вложувања и нефинансиски средства	400
2	УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	149.740
20	УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ	149.740
40	ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ	131.920
401	Основни плати	96.990
402	Придонеси за социјално осигурување	34.930

42	СТОКИ И УСЛУГИ	16.320
420	Патни и дневни расходи	720
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	9.000
423	Материјали и ситен инвентар	1.300
424	Поправки и тековно одржување	3.800
425	Договорни услуги	1.000
426	Други тековни расходи	500
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	600
464	Разни трансфери	600
48	КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	900
480	Купување на опрема и машини	500
485	Вложувања и нефинансиски средства	400
К	Реформа во јавната администрација	950
К2	Стручно оспособување и усовршување	950

Извор: Буџет на РМ за 2011 година ("Службен весник на РМ,"бр.161/10)

Прилог бр. 20

Буџет на Министерство за внатрешни работи за 2011 година

Раздел	06001	МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	
Програма			Буџет за 2011
Категорија			(во илјади
Ставка			денари)
Потставка		опис	
ПРИХОДИ:			8.544.592
1	Администрација		77.736
2	Безбедност		7.837.967
3	Центар за обука		50.569
4	Државна безбедност		144.234
5	Интеграција во НАТО		355
А	Децентрализација		290.569
А2	Пренесување на надлежностите на ЕЛС		290.569
Г	Јакнење на владеење на правото		35.462
Г1	Борба против корупција и организиран криминал		32.655
Г2	Борба против трговија со луѓе и илегална миграција		2.807
К	Реформа во јавната администрација		3.000
К2	Стручно оспособување и усовршување		3.000
М	Интеграција во ЕУ		104.500
МА	Помош при транзиција и институционална надградба		104.500
РАСХОДИ:			
	Вкупно:		8.544.592

1	Администрација	77.736
2	БЕЗБЕДНОСТ	7.837.967
20	ЈАВНА БЕЗБЕДНОСТ	5.154.957
40	ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ	4.578.171
401	Основни плати	3.168.389
402	Придонеси за социјално осигурување	1.401.146
403	Останати придонеси од плати	8.636
42	СТОКИ И УСЛУГИ	549.942
420	Патни и дневни расходи	11.218
421	Комунални услуги, греење, комуникација и транспорт	224.143
423	Материјали и ситен инвентар	160.453
424	Поправки и тековно одржување	90.192
425	Договорни услуги	36.976
426	Други тековни расходи	26.960
46	СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	26.844
464	Разни трансфери	26.844
21	СЕКТОРИ ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	206.012
22	РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТРИ ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	1.093.043
23	ИНТЕГРИРАНО ГРАНИЧНО УПРАВУВАЊЕ	827
2А	РЕФОРМИ ВО ПОЛИЦИЈА	1.345.928
480	Купување на опрема и машини	1.205.428
483	Вложување во нефинансиски средства	6.580
486	Купување на возила	133.920
2Б	РЕКОНСТРУКЦИЈА И ОПРЕМУВАЊЕ НА ЗГРАДИ	37.200
3	ЦЕНТАР ЗА ОБУКА	50.569
4	Државна безбедност	144.234
5	Интеграција во НАТО	555
А	Децентрализација	290.569
А2	Пренесување на надлежности во ЕЛС	290.569
Г	Јакнење на Владеењето на правото	35.462
Г1	Борба против корупцијата и организиран криминал	32.655
Г2	Борба против трговија со луѓе и илегална миграција	2.807
К	РЕФОРМА НА ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА	3.000
К2	Стручно оспособување и усовршување	3.000
М	Интеграција во ЕУ	104.500
МА	Помош при транзиција и институционална надградба	104.500

Извор: Буџет на РМ за 2011 година ("Службен весник на РМ,"бр.161/10)